

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД ХЭРГИЙН САЙД

Засгийн газрын V байр, Б.Ширэндэвийн гудамж 8/4,

Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот, 15160

Утас/Факс: (976-51) 26 75 33,

Цахим шуудан: info@mojha.gov.mn,

Цахим хуудас: www.mojha.gov.mn

2025. 04. 22 № 1/2025
танай _____-ны № _____-т

Санал авах тухай

Тус яамнаас Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/, Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай, Эрүүгийн болон зөрчлийн хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1 дэх хэсэгт заасны дагуу хамтад нь хэлэлцүүлэхээр тус тус багцлан боловсруулж, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.6 дахь заалт, 20 дугаар зүйлийн 20.1, 20.3 дахь хэсэгт тус тус заасны дагуу санал авахаар хүргүүлэв.

Хуулийн төслийг судлан үзэж, саналаа ирүүлнэ үү.

Хавсралт:

1. Үзэл баримтлал;
2. Хуулийн төсөл;
3. Дагалдуулан боловсруулсан хуулийн төсөл.

Хуулийн төслийн холбогдох материалыг дараах холбоосоор үзэж, танилцана уу.

1. Хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ /Иргэний шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зарим зохицуулалт/

2. Хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ /Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль/

3. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийн товч танилцуулга

4. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийн дэлгэрэнгүй танилцуулга

5. Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн төслийн товч танилцуулга

6. Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн төслийн дэлгэрэнгүй танилцуулга

7. Эрүүгийн болон зөрчлийн хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн төслийн товч танилцуулга

8. Эрүүгийн болон зөрчлийн хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн төслийн дэлгэрэнгүй танилцуулга

9. Зардлын тооцоо

О.АЛТАНГЭРЭЛ

151600983

ਗੁਰਮਤਿਕਾਭੀਯੋਃ

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

6 6 6

52076 520520P

ମୂଲ୍ୟ ଓ ମିଥାସ ଓ 5 ଛାତ୍ରଙ୍କ ମିଥାସ = 6 + 12 = 18 ଓ ମିଥାସ 8/4 =

למחנה אלהים
למחנה אלהים

**БАТЛАВ.
ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД ХЭРГИЙН
САЙД**

О.АЛТАНГЭРЭЛ

**ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН
НАЙРУУЛГЫН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ**

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн¹ Арван есдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Төрөөс хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн болон бусад баталгааг бүрдүүлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчихтэй тэмцэх, хөндөгдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх үүргийг иргэнийхээ өмнө хариуцна.” гэж, мөн Монгол Улсын шүүхийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлд шүүхийн эрхэм зорилгыг хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалах, зөрчигдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх, шударга шүүхээр шүүлгэх иргэний эрхийг хангах гэж тус тус заажээ.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгийн 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний 7.3.2-т “хорих байгууллагын тогтолцоог бүсчилсэн хэлбэрээр хөгжүүлнэ.” гэж, 7.4.8-д “ял шийтгэгдсэн хүнийг нийгэмшүүлэх, суллагдахад бэлтгэх, нийгмээс тусгаарлахгүйгээр ялын бодлогыг хангах зорилгоор “Цахим хяналтын төв”-ийг байгуулж, пробацийн тогтолцоог хөгжүүлнэ.” гэж, 7.4.14-т “үйлдвэрлэлийг өргөжүүлэх замаар хоригдлын ажлын байрыг нэмэгдүүлж, эдийн засгийн үр ашгийг сайжруулан, улсын төсвийн ачааллыг бууруулна.” гэж тус тус заасан.²

Түүнчлэн Монгол Улсын хууль тогтомжийг 2028 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлийн³ 47-д Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулахаар, мөн Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн⁴ 4.1.1.8-д “..., Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны тухай хуулиудыг бүрэн процессжуулан хуульчилна.” гэж, 4.2.1.11-д “ялын бодлогыг нийгмийн хөгжлийн чиг хандлагатай уялдуулж, ялтныг хөдөлмөрлөх нөхцөлөөр хангаж, гэмт хэргийн улмаас бусдад учруулсан хохирол барагдуулалтыг нэмэгдүүлэх, ялтныг нийгэмшүүлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.” гэж, 3.2.2.7-д “... иргэний шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэл, ... эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгоно.” гэж заасны дагуу иргэн, захиргааны шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг сайжруулах хууль, эрх зүй, зохион байгуулалтын цогц арга хэмжээг авах, үүнд тогтолцоог зохистой болгох зорилгоор иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны тогтолцоо, иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлыг олон улсын жишигт нийцүүлэх, хоригдлын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгож, хохирол нөхөн төлөлтийг сайжруулах үүднээс хуулийн төслийг боловсруулах хууль зүйн шаардлага үүссэн.

¹ Монгол Улсын Үндсэн хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1992 оны 1 дугаарт нийтлэгдсэн.

² Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоол.

³ Монгол Улсын Засгийн газрын 2024 оны 181 дүгээр тогтоолын хавсралт.

⁴ Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолын нэгдүгээр хавсралт.

1.2. Практик шаардлага

Нэг. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлыг тодорхойлоход иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн статусыг өөрчлөх дараах практик шаардлага үүссэн.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага Засгийн газрын агентлаг хэвээрээ байхаар, ингэхдээ эрүү, зөрчлийн хэргийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа нь төрийн цэргийн алба хаагчдаас бүрдэхээр, харин иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг хэрэгжүүлэгч алба нь тус байгууллагын харьяа алба байхаар, гэсэн хэдий ч төрийн цэргийн алба хаагчийн статусгүй зөвхөн төрийн албан хаагчийн цалин хөлс авах, мөн нэмэлтээр шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны урамшуулал авахаар тусгах шаардлага үүссэн.

1996 оны Шүүхийн шийдвэр биелүүлэх тухай хууль 2002 он хүртэл дагаж мөрдөж байсан ба энэ үед шийдвэр гүйцэтгэгч урамшуулал авдаггүй байсан байна.⁵ Харин 2002 оны Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулиар шийдвэр гүйцэтгэгч цалингаас гадна урамшуулал авдаг байсан байжээ.⁶ Энэхүү зохицуулалт 2017 оны буюу одоогийн Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль батлагдах хүртэл хэрэгжсэн.

2002 оны Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн 83.1 дэх хэсэгт “Шүүхийн шийдвэрийг бодитойгоор гүйцэтгэсэн шийдвэр гүйцэтгэгчийг төлбөрийн шаардлагыг хангахаар гаргуулсан мөнгөний болон эд хөрөнгийн үнийн дүнгийн 0,5-10 хүртэлх хувиар урамшуулна.” гэж, мөн зүйлийн 83.2 дахь хэсэгт “Энэ хуулийн 83.1-д заасан урамшууллыг шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа хэсэгчилэн биелсэн болон дуусгавар болсны дараа гэрээний үндсэн дээр төлбөр авагчаас төлбөрт гаргуулсан мөнгөн болон эд хөрөнгийн үнийн дүнгээс гаргуулна.” гэж, хуулийн 83.3 дахь хэсэгт зааснаар олгох журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн тогтоохоор заажээ.

ХЗДХС-ын 2002 оны 208 дугаар тушаалын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан Шийдвэр гүйцэтгэгчийн урамшууллыг суутгах, түүнийг хуваарилах журмын 2.1-д зааснаар биелүүлсэн шүүхийн шийдвэрийн хувьд мөнгөн болон эд хөрөнгийн үнийн дүнгээс 5-10 хувийн урамшууллыг суутгаж, аймаг, нийслэлийн ШГА-ны дансанд төвлөрүүлнэ. 3-т зааснаар урамшууллыг шийдвэр гүйцэтгэгчид, болзошгүй эрсдлийн санд, шийдвэр гүйцэтгэгчийн үйл ажиллагааны бусад зардалд хуваарилдаг. Ингэхдээ шийдвэр гүйцэтгэгчид хуваарилах урамшууллын хэмжээ нь 1 сая хүртэлх төгрөгийн шийдвэрийн хувьд 5.5 хувь, 1-5 сая бол 4 хувь, 5-10 сая бол 3 хувь, 10-25 сая бол 2.5 хувь, 25-50 сая бол 2 хувь, 50-75 сая 1.5 хувь, 75-100 сая төгрөгийн 1 хувь, 100 саяас дээш бол 0.5 хувь байхаар заасан байна.

1-5 сая төгрөгийн үнийн дүнтэй гүйцэтгэх хуудас биелүүлэхэд 200 мянган төгрөг, 75 сая төгрөгийн үнийн дүнтэй гүйцэтгэх хуудас биелүүлэхэд 1,875,000 төгрөгийн урамшууллыг шийдвэр гүйцэтгэгчид олгохоор байсан байна.

Түүнчлэн дээрх Шийдвэр гүйцэтгэгчийн урамшууллыг суутгах, түүнийг хуваарилах журмыг ХЗДХС-ын 2010 оны 104 дүгээр тушаалын 2 дугаар хавсралтаар шинэчлэн тогтоосон байна.

⁵ <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=7165>

⁶ <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=89>

Урамшуулалтай байсан 2002-2016 оны хоорондын шийдвэрийн биелэлтийг авч үзвэл 4,7 тэрбум орчим мөнгөн дүн бүхий 413916 гүйцэтгэх хуудаст хамаарах шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанаас 1,6 тэрбум мөнгөн дүн бүхий гүйцэтгэх ажиллагаа биелэгдсэн байх бөгөөд энэ нь нийт гүйцэтгэвэл зохих гүйцэтгэх хуудасны 53 хувь, мөнгөн дүнгийн 35 хувийг эзэлж байна.

Харин урамшуулалгүй үеийн /2017-2024/ шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны гүйцэтгэх баримт бичгийн бодит биелэлтийн үзүүлэлт дундажаар 52.5 хувь, мөнгөн дүн 26.3 хувьтай ажилласан байна. Өөрөөр хэлбэл, гүйцэтгэх баримт бичгийн үнийн дүнгээс бодогдох урамшуулалгүй болсноор гүйцэтгэх баримт бичиг бага үнийн дүнтэй эсэхээс үл хамааран гүйцэтгэх баримт бичгийн биелэлт өндөр, мөнгөн дүнгийн биелэлт буурсан байна.

Өөр нэг ажиглагдаж буй чухал давтамж бол урамшуулалгүй үеийн 2017-2024 оны шийдвэрийн биелэлтийг үзэхэд, бүх онуудад гүйцэтгэх баримт бичгийн биелэлт мөнгөн дүнгийн биелэлтээс илүү байсан байна.

2015 онд буюу ШШГТХ 2017 батлагдахаас өмнө гүйцэтгэх хуудасны биелэлт 46.3 хувь, 2022 онд 54.6 хувь болж өссөн ч энд бага үнийн дүнтэй гүйцэтгэх баримт бичгийн өсөлтийн хувь 9.2 байсан, 5 саяас дээш гүйцэтгэх хуудаст явуулсан ажиллагааны биелэлт 3.3 хувиар өссөн. Шийдвэр гүйцэтгэгч урамшуулалтай байсан 2017 оноос өмнөх үед өндөр үнийн дүнтэй буюу урамшуулал ахиухан авах гүйцэтгэх баримт бичигт хийх ажиллагаа түлхүү явагдаж, бага үнийн дүнтэй гүйцэтгэх баримт бичгийн биелэлт сул, харин 2017 оноос хойш урамшуулалгүй тул бага үнийн дүнтэй хялбар гүйцэтгэж болох гүйцэтгэх баримт бичгийн биелэлт нь нэмэгджээ.⁷

Мөн урамшууллын хувь хэмжээг зохистой тогтоохгүй бол төлбөр төлөгч, төлбөр авагчийн хувьд санхүүгийн дарамт болох, улмаар шүүхийн шийдвэрийн биелэлтэд сөргөөр нөлөөлөх, гагцхүү том үнийн дүнтэй хэргүүд дээр ажиллагаа төвлөрөх зэрэг сөрөг үзэгдлүүд түгээмэл ажиглагддаг.⁸

Иймд урамшууллыг гүйцэтгэлд суурилан ялгамжтай хуваарилахаар, мөн орон нутагт өндөр үнийн дүнтэй иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа нийслэлийнхтэй харьцуулахад бага онцлогийг харгалзан гүйцэтгэлийн биелэлтэд оногдох урамшууллаас гадна нэмэлтээр урамшуулал хуваарилахаар тусгах боломжтой.

Ингэснээр орон нутаг, нийслэлэд ажиллах шийдвэр гүйцэтгэгч хэт ялгамжтай цалин хөлс, урамшуулал авах, түүнээс гарах сөрөг үр дагавраас сэргийлэх ач холбогдолтой.

Ахлах шийдвэр гүйцэтгэгчийн хийх ажлуудыг шийдвэр гүйцэтгэгч бие даан хийх боломжтой төдийгүй шат дамжин зөвшөөрөл авснаар ажиллагаа удаашрах нөхцөл байдал бий болдог тул шийдвэр гүйцэтгэгч ахлах шийдвэр гүйцэтгэгчээс зөвшөөрөл авахгүйгээр хариуцлагыг бүрэн хүлээж, ахлах шийдвэр гүйцэтгэгчийн зөвшөөрлөөр гүйцэтгэдэг шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг өөрөө бие даан хэрэгжүүлж болохоор байна.

⁷ Я.Батгэрэл, Шийдвэр гүйцэтгэгчийн урамшуулал, хэрэгцээ шаардлага, ШШГЕГ-ын Шүүхийн шийдвэрийн биелэлтэд нөлөөлөх хүчин зүйлс, тулгамдаж буй асуудал, шийдвэрлэх арга зам хэлэлцүүлэг, 2023.

⁸ З.Шагдарсүрэн, Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны урамшууллын тогтолцоо, олон улсын туршлага, ШШГЕГ-ын Шүүхийн шийдвэрийн биелэлтэд нөлөөлөх хүчин зүйлс, тулгамдаж буй асуудал, шийдвэрлэх арга зам хэлэлцүүлэг, 2023.

Тухайлбал, орон байранд нэвтрэн орох, гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлэх арга хэмжээ авахад ахлах шийдвэр гүйцэтгэгчээс зөвшөөрөл авалгүй шийдвэр гүйцэтгэгч өөрөө бие даан хийх боломжтой байна.

Мөн ахлах шийдвэр гүйцэтгэгчийн хийх зарим үйл ажиллагааг цахимжилтаар шийдэх боломжтой байна. Тухайлбал, ажиллагааг нээх, хаах, гүйцэтгэх баримт бичгийг буцаах, дуудлага худалдаа явуулах шийдвэр гаргах гэх мэт.

Ахлах, ерөнхий шийдвэр гүйцэтгэгчдэд гомдол жилд маш их ирдэг бөгөөд энэхүү чиг үүргийг байхгүй болгож, шийдвэр гүйцэтгэл хариуцсан шүүгч шуурхай шийддэг боломжтой байдлаар тусгаж, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа шуурхай байхад чиглэсэн тогтолцоог бий болгох шаардлага үүссэн.

Хоёр. Иргэний хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг боловсронгуй болгох дараах шаардлага үүссэн. Үүнд:

1/Монгол Улс эрх зүйт төрийн үзүүлэлтийн иргэний эрхийн хамгаалалт үзүүлэлт, Дэлхийн банкнаас гаргадаг бизнес эрхлэх үзүүлэлтийн гэрээний хэрэгжилт дэд үзүүлэлтээр урагшлахын тулд иргэд, бизнес эрхлэгчдийн хувийн эрх зүйн хүрээн дэх зөрчигдсөн эрхийг үр дүнтэй, шуурхай сэргээх замаар шүүхийн шийдвэр заавал биелэгддэг байх зарчмыг хангах шаардлагатай болсон.

Дэлхийн банкны бизнес эрхлэх үзүүлэлт /Doing business index/-ийн гэрээний хэрэгжилт/enforcing contract/ дэд үзүүлэлтээр Монгол Улс 75 дугаарт жагсаж байна. Энэхүү үзүүлэлтээр нэхэмжлэгч шүүхэд нэхэмжлэл гаргаснаас хойш шүүх хэргийг эцэслэн шийдвэрлэж, уг шийдвэрийг гүйцэтгэж дуусах хүртэлх ажиллагаанд талуудын зарцуулах цаг хугацаа, зардлыг тооцоолж үнэлдэг байна.⁹

Эрх зүйт төрийн үзүүлэлт /Rule of law Index/-ээр 7 хүчин зүйлийг хэмждэг бөгөөд иргэний эрхийн хамгаалалт /civil justice/ нь эрх зүйт төрийн үзүүлэлтийн нэг үндсэн дэд үзүүлэлт болно.¹⁰

Тус дэд үзүүлэлтээр иргэнд учирсан хохирлыг тухайн улс тайван, үр дүнтэй аргаар иргэний эрх зүйн тогтолцоогоороо барагдуулж байгаа эсэх, тогтолцоо нь нээлттэй, боломжит үнэтэй эсэх, ялгаварлан гадуурхалт, авлига, төрийн албан хаагчийн зохисгүй нөлөөллөөс ангид эсэх, иргэний хэргийн талаарх шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа нь үндэслэлгүйгээр удааширдаг эсэх, шүүхийн шийдвэр үр дүнтэй хэрэгждэг эсэхийг хэмждэг байна.¹¹ Монгол Улс Civil Justice буюу иргэний эрхийн хамгаалалт үзүүлэлтийн дэд хүчин зүйл болох иргэний шийдвэр гүйцэтгэл үр дүнтэй байх үзүүлэлтээр 80 дугаарт жагсаж байна.¹²

2/Монгол Улс дахь иргэний шийдвэр гүйцэтгэлийн ажиллагааны биелэлт жилд дундажаар 20-30 хувьтай буюу хангалтгүй байна.

⁹ <https://subnational.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/enforcing-contracts/what-measured>

¹⁰ https://eucrim.eu/news/new-2022-rule-of-law-index/?fbclid=IwAR0-dsWAPqlyDA1nfabG2NdoMMNf4DZv_SmgeRSG1EvjeBsfEPn_6YLuo

¹¹ https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2022/Denmark/Civil%20Justice/?fbclid=IwAR2AdiPDo5venmr2gS7ScAbnkiqvqPb7qWtjWERAc7YtZITqYIBICeF_4Q

¹² <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2022/Mongolia/Civil%20Justice>

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар /ШШГЕГ/-аас ирүүлсэн 2024 оны иргэний хэргийн талаарх шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны биелэлтийн статистик мэдээллээс үзэхэд, ойролцоогоор 3,4 их наяд төгрөгийн үнийн дүн бүхий 349,253 гүйцэтгэвэл зохих гүйцэтгэх хуудаснаас 1,1 их наяд төгрөгийн үнийн дүн бүхий 183,451 гүйцэтгэх хуудас биелэгдэж, 2,4 их наяд орчим төгрөгийн үнийн дүн бүхий 165,802 гүйцэтгэх хуудас биелэгдээгүй үлдсэн буюу иргэний хэргийн талаарх шүүхийн шийдвэрийн биелэлт мөнгөн дүнгийн хувьд 31.6 хувьтай байна.¹³

Түүнчлэн дотоод, гадаадын арбитрын шийдвэрийн биелэлтийг авч үзвэл, 2024 оны байдлаар 598 орчим тэрбум төгрөгийн үнийн дүн бүхий 140 гүйцэтгэх хуудсанд хамаарах шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанаас 19 гүйцэтгэх хуудсанд хамаарах 120 орчим тэрбум төгрөгийн мөнгөн дүн бүхий шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа биелэгдэж, дотоод, гадаадын арбитрын шийдвэр гүйцэтгэлийн биелэлтийн хувь мөнгөн дүнгийн хувьд 20.1 хувь буюу 478.5 тэрбум орчим төгрөгийн үнийн дүн бүхий арбитрын шийдвэр биелэгдээгүй байна.¹⁴

Мөн хүүхдийн тэтгэлэг гаргуулах гүйцэтгэх хуудасны биелэлтийг авч үзвэл, 2023 оны хувьд 50 гаруй тэрбум төгрөгийн 14182 гүйцэтгэх хуудаснаас, 13144 гүйцэтгэх хуудасны 30 тэрбум төгрөгийн тэтгэлэг төлөгдөөгүй буюу гүйцэтгэх хуудасны биелэлт 7.1 хувьтай байна.¹⁵

Ийнхүү иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны үр нөлөө тааруу байгаа нь Хэрэгжилтийн үр дагаварт хийсэн үнэлгээний тайлангаас¹⁶ үзэхэд, одоо хүчин төгөлдөр дагаж мөрдөгдөж байгаа Шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн зохицуулалтаас хамаарсан байх тул иргэний шийдвэр гүйцэтгэлийн тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны журмыг боловсронгуй болгох, уг ажиллагааг үр дүнтэй, шуурхай болгох үүднээс дараах тулгамдсан асуудлыг хуулийн төслөөр шийдвэрлэх нь нэн чухал болоод байна. Үүнд тогтолцоо, зохион байгуулалтын хувьд:

1. Иргэний хэргийн шүүхийн шийдвэр, дотоод, гадаадын арбитрын шийдвэрийг иргэн, хуулийн этгээд заавал биелүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх үүднээс иргэний шийдвэр гүйцэтгэлийн тогтолцоог олон улсын чиг хандлагад нийцүүлэн өөрчлөх шаардлага үүссэн болно.

Иргэний шийдвэр гүйцэтгэлийн ажиллагааг шүүх засаглалаас салангид явж ирснээс шүүхийн шийдвэр заавал биелэгдэх баталгааг шүүх засаглал хангадаг байх, ингэснээр иргэний эрх зүйн хүрээн дэх иргэд, бизнес эрхлэгчдийн зөрчигдсөн эрх шуурхай, үр дүнтэйгээр сэргэх суурь бүрдээгүй.

Иймд шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгчийн талаарх зохицуулалтыг бий болгох шаардлага бий болсон. Ингэснээр шийдвэрийн биелэлт, шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд хяналт тавих эрх зүйн орчныг бий болгоно.

2. Шийдвэр гүйцэтгэгч урамшуулалгүй мөртлөө цэргийн цолтой буюу дэслэгчээс хурандаа хүртэл цалингийн 26-36 хувийн цолны нэмэгдэл¹⁷ авдаг бөгөөд Цэргийн

¹³ Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын мэдээлэл 2024

¹⁴ Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын мэдээлэл 2024

¹⁵ Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын мэдээлэл 2024

¹⁶ Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн Иргэний хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зохицуулалтын хэрэгжилтийн үр дагаварт хийсэн үнэлгээ, 2025.

¹⁷ Засгийн газрын 1999 оны 38 дугаар тушаалын хавсралт.

алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн хуулийн¹⁸ дагуу тэтгэмж, тэтгэврийн онцлог зохицуулалт үйлчилдэг.

Иргэний болон захиргааны хэргийн шийдвэр гүйцэтгэх алба хаагчдыг цэргийн эрдэмд сургах шаардлагагагүй бөгөөд эрх зүйн болон эдийн засгийн бусад ур чадваруудыг сургах шаардлагатай талаар ЕСБХБ-ны судалгаанд дурджээ.¹⁹

БНСУ, ХБНГУ-ын хувьд шийдвэр гүйцэтгэгч нь төрийн захиргааны алба хаагч байх бөгөөд олон улсад шийдвэр гүйцэтгэгч төрийн албан хаагчийн цалингаас гадна гүйцэтгэсэн төлбөрийн үнийн дүнгээс тооцсон урамшуулал авах жишиг байна.

Иймээс шийдвэр гүйцэтгэлийг үр дүнтэй, шуурхай болгож, төлбөр авагчийн зөрчигдсөн эрхийг шуурхай сэргээх үүднээс шийдвэр гүйцэтгэгч цэргийн бус төрийн алба хаагч байх, харин урамшууллыг зохистой хэмжээнд авах шаардлага үүсчээ.

3. Манай улсад 304 шийдвэр гүйцэтгэгч, 50 гаруй ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч байгаа ч шийдвэр гүйцэтгэгчид туслах алба хаагч дутмаг байна. Гэтэл Гүрж улсад, 3 сая 800 мянга гаруй хүн амтай ч²⁰ нийт 424 албан хаагчтай 158 шийдвэр гүйцэтгэгчтэй тэдэнд туслах 157 захиргааны албан хаагчтай, 57 шийдвэр гүйцэтгэлийн цагдаатай багтай байна. Манай улсад 304 шийдвэр гүйцэтгэгч, 56 ахлах шийдвэр гүйцэтгэгчтэй ч Захиргаа, мэргэжлийн удирдлага-хяналт тавих 26 албан хаагч байгаа нь нийт 460 албан хаагчийн 6.7 хувь нь байгаа нь туслах чиг үүрэгтэй захиргааны албан хаагч дутмаг байгаа нь ажиллагаа удаашралтай, шийдвэр гүйцэтгэгч ачаалалтай байгаагаар холбоотой байж болохоор байна.

Түүнчлэн ахлах шийдвэр гүйцэтгэгчийн хэрэгжүүлэх чиг үүргийг шийдвэр гүйцэтгэгч бие даан гүйцэтгэх боломжтой төдийгүй шат дамжин зөвшөөрөл авснаар ажиллагаа удаашрах, зөвшөөрөл авахгүйгээр хариуцлагыг хүлээж, тэдгээр бүрэн эрхийг хэрэгжүүлж болохоор байна. Тухайлбал, орон байранд нэвтрэн орох, гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлэх арга хэмжээ авахад шийдвэр гүйцэтгэгч өөрөө бие даан хийх боломжтой байна.

Ахлах шийдвэр гүйцэтгэгчийн хийх үйл ажиллагааг цахимжилтаар шийдэх боломжтой байна. Тухайлбал, ажиллагааг нээх, хаах, гүйцэтгэх баримт бичгийг буцаах, дуудлага худалдаа явуулах шийдвэр гаргах гэх мэт.

Ахлах, ерөнхий шийдвэр гүйцэтгэгчдэд талуудаас шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаатай холбогдуулан гаргах гомдол жилд маш их ирдэг бөгөөд энэхүү чиг үүргийг байхгүй болгож, шийдвэр гүйцэтгэл хариуцсан шүүгч шуурхай шийдэх боломжтой.

Ажиллагааны тухайд:

1. Хөдөлмөрийн чадвартай ч төлбөр төлөх шүүхийн шийдвэр биелүүлэхгүй, удаашруулах тохиолдол их байна. Энэ тохиолдолд энэ төрлийн төлбөр төлөгчийг хөдөлмөр эрхлүүлж, төлбөрийг гаргуулах зохицуулалт байхгүй байна.

¹⁸ Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хууль "Төрийн мэдээлэл" эмхэтгэлийн 1994 оны 8 дугаарт нийтлэгдсэн.

¹⁹ ЕСБХБ-ны хийсэн Монгол Улсын шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх алба, шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны журам, холбогдох эрх зүйн актын шинэчлэлийн үзэл баримтлал, 2024.

²⁰ <https://www.worldometers.info/world-population/georgia-population/>

Түүнчлэн хүүхдийн тэтгэлэг төлөхгүй байгаа хөрөнгө, орлогогүй төлбөр төлөгч бол хүүхдийн төлөө сангаас хүүхдийн тэтгэлгийг урьдчилан төлөх, тухайн этгээд ажил хөдөлмөр, аж ахуй эрхлэх зэргээр төлбөрийн чадвартай болсны дараа төлбөрийг нөхөн гаргуулж, уг санд төлдөг механизмыг бүрдүүлэх шаардлагатай байна. ХБНГУ-д ийм төрлийн тэтгэлгийн сан ажилладаг байна.²¹

2. Ажиллагааны талаар гаргах талуудын гомдлыг Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн дагуу гаргаж, төлбөр төлөгч нэхэмжлэгч, шийдвэр гүйцэтгэгч хариуцагч болж, зохигчийн эрх, үүргийг эдэлж, 3 шатны шүүхээр явах боломжтой байдаг төдийгүй тус хугацаанд ажиллагааг түдгэлзүүлдэг нь төлбөр төлөгч үндэслэлгүй олон гомдол шүүхэд гаргаж ажиллагааг удаашруулах арга барил болгон ашигладаг практик тогтсон байна.

Харин гадаад орны зарим туршлагын хувьд, тухайлбал, БНСУ-д, нэн даруй гомдол гаргах нь гүйцэтгэлийн ажиллагааг түдгэлзүүлэх үндэслэл болохгүй. Гомдлыг эцэслэн шийдвэрлэх хүртэл төлбөр төлөгчийн барьцаатайгаар, эсхүл барьцаагүйгээр шийдвэрийн биелэлтийг хэсэгчлэн, эсхүл бүхэлд нь түдгэлзүүлэх шийдвэр гаргах, эсхүл төлбөр авагчийн барьцаатайгаар гүйцэтгэлийн ажиллагааг үргэлжлүүлэх шийдвэр гаргана. Энэ түдгэлзүүлэх, эсхүл үргэлжлүүлэх шийдвэрт гомдол гаргаж үл болно.²²

Мөн ХБНГУ-ын хувьд, гомдол гаргасан бол шүүх хүсэлтийг үндэслэн шийдвэр гүйцэтгэлийн ажиллагааг төлбөр төлөгчөөс баталгаа гаргуулан эсхүл, баталгаа гаргуулахгүйгээр түр түдгэлзүүлэх, эсхүл зөвхөн төлбөр авагчаас баталгаа гаргуулсныг үндэслэн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулна. Төлбөр авагч баталгаа гаргаж чадахгүй, эсхүл онцгой хүндрэлтэй байгаа бөгөөд хойшлуулах нь төлбөр авагчид нөхөн төлөхөд бэрхшээлтэй байх, эсхүл хохирол учрахаар бол, эсхүл бусад шалтгааны улмаас төлбөр авагч зөвшөөрөхгүй байгаа бол хүсэлтийг нь үндэслэн шүүхийн шийдвэрийг урьдчилсан байдлаар гүйцэтгэх боломжтойд тооцно. Төлбөр авагчийн ашиг сонирхол илт давамгайл байх тохиолдолд төлбөр төлөгчийн түдгэлзүүлэх хүсэлтийг хангахгүй зохицуулалттай байна.²³

БНСУ-д нэн даруй гомдол (**immediate compliant**) гаргах буюу шийдвэр гүйцэтгэлийн ажиллагааны журам зөрчсөн гэж үзвэл гүйцэтгэлийн шүүхийн шийдвэрт зөвхөн хуульд заасан үндэслэлээр нэн даруй гомдол гаргаж болдог.²⁴ Харин ХБНГУ-ын хувьд шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүх нь шийдвэр гүйцэтгэлийн ажиллагаатай холбоотой гомдлыг хянадаг байна.²⁵

Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны гомдол нь нэхэмжлэл (**law suit**) биш шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаан дахь эсэргүүцэл буюу гомдол (**objection, complaint**) бөгөөд энэ утгаараа шийдвэр гүйцэтгэл хариуцсан шүүгч шуурхай 7-14 хоногт шийдвэрлэдэг буюу аман хуралдаан хийх шаардлагагүй.

3. Түүнчлэн төлбөрийн үүргийг хангуулах эд хөрөнгийн үнэлгээний тайланг эс зөвшөөрвөл Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн дагуу төлбөр төлөгч нэхэмжлэгч, шийдвэр гүйцэтгэгч хариуцагч болж, зохигчийн эрх, үүргийг эдэлж,

²¹ Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд О.Алтангэрэлийн Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улсын Бавариа мужид хийсэн ажлын айлчлалын үр дүнгээс, 2024 оны 12 дугаар сар.

²² https://elaw.kfri.re.kr/eng_mobile/viewer.do?hseq=41807&type=part&key=8

²³ https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html

²⁴ https://elaw.kfri.re.kr/eng_mobile/viewer.do?hseq=41807&type=part&key=8

²⁵ https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html

3 шатны шүүхээр маргаанаа шийдвэрлүүлэх боломжтой байдаг төдийгүй тус хугацаанд ажиллагааг түдгэлзүүлдэг нь төлбөр төлөгч үндэслэлгүй олон гомдол шүүхэд гаргаж, ажиллагааг удаашруулах арга барил болгон ашигладаг практик тогтсон байна.

Эд хөрөнгийн үнэлгээний талаар шүүхэд гаргасан гомдол 2023 онд 362 буюу нийт 546 гомдлын 66.3 хувь нь байсан бол 2024 онд үнэлгээний гомдол 377 буюу нийт 486 гомдлын 77.5 хувь нь байсан байна.²⁶ Харин 2023 онд нийт гаргасан энэ төрлийн гомдлын 31.5 хувь буюу 172 гомдлыг 1-ээс дээш жилийн хугацаанд шийдвэрлэсэн бол 2024 онд нийт гаргасан үнэлгээний гомдлын 35.8 хувь буюу 174 гомдлыг 1-ээс дээш жилийн хугацаанд шийдвэрлэсэн байна.²⁷

2023 оны байдлаар 267 тэрбумын 330 төлбөр төлөгчид хамаарах ажиллагаатай холбоотой эд хөрөнгийн үнэлгээний гомдол шүүхэд гаргаснаас улбаалан түдгэлзсэн байна.²⁸

Үнэлгээчний үнэлгээ тогтоосон үнэлгээний тайланг хүчингүй болгуулахаар шүүхэд хандах нь дараах эрсдэлийг бий болгож байна.²⁹ Үүнд:

- ойролцоогоор 2-4 жил шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа зогсох;
- төлбөр авагч төлбөрөө барьцаа хөрөнгөөс хүртэл гаргуулах боломжгүй хязгаарлагдах, удаашрах.

Иймээс эд хөрөнгийн үнэлгээний талаар гарсан гомдлыг шүүхэд бус, дахин, эсхүл нэмэлт үнэлгээ хийлгэх байдлаар шийдвэрлэх боломжтой байна.

4. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх жиллагаанд саад учруулахад хариуцлагыг оногдуулах механизм нь Эрүү, зөрчлийн хууль тогтоомжоор зохицуулагддаг тул цагдаа, прокурор, шүүх гээд олон шат дамжлагыг туулдаг, гэтэл шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа нь шүүхийн шийдвэрийг албадан биелүүлэх сүүлийн үе шат байдаг ч шийдвэр гүйцэтгэгчид албадлага хэрэглэх хөшүүргүүд байхгүй байна.

Тухайлбал, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль батлагдаж, дагаж мөрдөж эхэлсэн буюу 2017 оны 07 сарын 01-ний өдрөөс хойш 7 орчим жилийн хугацаанд Эрүүгийн хуулийн дээрх гэмт хэрэгт 11 тохиолдолд шүүх хуралдаан хийж, гэм бурууг шийдвэрлэсэн байна.³⁰ Үүнээс нийслэлд 7, орон нутагт 4 шүүхийн шийдвэр хамаарч байна. Үүнээс 2 хэрэгт 6 сарын хугацаагаар хорих шийдвэр гаргасан байна. Гэхдээ эдгээр тохиолдлуудад хөрөнгийн мэдүүлгээ буруу гаргасан, зайлсхийсэн гэх үйлдлийг шийтгэсэн тохиолдол байхгүй буюу хөрөнгийн мэдүүлэг гаргахгүй байсан ч хариуцлагын механизм ажилладаггүй болно.

Зөрчлийн тухай хуулийн 15.2 дугаар зүйлийн 2-т заасан Хууль сахиулах чиг үүргийг хэрэгжүүлж байгаа төрийн албан хаагчаас тавьсан хууль ёсны шаардлагыг

²⁶ ШШГЕГ-ын мэдээллээс 2025.

²⁷ ШШГЕГ-ын мэдээллээс 2025.

²⁸ Т.Наранцогт, Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны түдгэлзүүлэх үндэслэл, хугацааны зарим асуудал, Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны түдгэлзүүлэх үндэслэл, хугацааны зарим асуудал, ШШГЕГ-ын Шүүхийн шийдвэрийн биелэлтэд нөлөөлөх хүчин зүйлс, тулгамдаж буй асуудал, шийдвэрлэх арга зам хэлэлцүүлэг, 2023.

²⁹ Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн дагуу шийдвэрлэсэн иргэний хэргийн шүүхийн шийдвэрт хийсэн дүн шинжилгээ 2023-аас.

³⁰ <https://shuukh.mn/cases/2/1>

биелүүлээгүй, төрийн албан хаагчийн үйл ажиллагаанд нь саад учруулсан, төрийн албан хаагчийг хүч хэрэглэхгүйгээр эсэргүүцсэн, эсхүл доромжилсон бол хүнийг хоёр зуун тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг хоёр мянга таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох шийтгэл бүхий зөрчлийн хэргээр маш цөөн хүн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаатай холбоотойгоор шалгасан дараах тохиолдол байна. Үүнд:

2023 онд 16 хүнд, 2024 онд 28 хүнд тус тус торгох шийтгэл ногдуулсан бол мөн хуулийн 15.27 дугаар зүйлд заасан Шүүхийн шийдвэрийг үл биелүүлэх зөрчлийн хэргээр 2022 онд 14 хүн шалгаснаас 4, 2023 онд 8 хүнд, 2024 онд 5 хүнд тус тус торгох шийтгэл ногдуулсан байна.³¹

Гэтэл биелэгдээгүй иргэний шийдвэр гүйцэтгэл их буюу 2024 онд гэхэд 26619 төлбөр төлөгч төлбөрөө төлөөгүй байна.

БНСУ, ХНБГУ, Гүржийн туршлагаас харахад, шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүх эдгээр торгох, баривчлах хөшүүргийг хэрэглэх эрх нь байна.

Тухайлбал, ХБНГУ-ын хуулийн 802g-д зааснаар шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүх баривчлах /coercive detention/ шийдвэр гаргана.³²

Гүрж улсын хуулийн 14¹⁴⁻¹⁸-д зааснаар шийдвэр гүйцэтгэлийн цагдаа /enforcement police officer/ ажиллах бөгөөд дүрэмт хувцас өмсөж, ID card-тай, даатгалд хамрагдсан байх бөгөөд шийдвэр гүйцэтгэгч шаардлагатай тохиолдолд шийдвэр гүйцэтгэлийн цагдаагаар гүйцэтгүүлэх ажлын хүсэлтийг гаргах, хувийн шийдвэр гүйцэтгэгч мөн хүсэлт гаргах гэхдээ төлбөр төлдөг байна.³³

Иймд шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч эдгээр арга хэмжээг шууд хэрэглэх боломжтой байдлаар зохицуулах шаардлага үүсчээ.

5.Хугацаа хэтэрсний хүү төлдөггүй, шийдвэр гарсан дүнгээр хэдэн ч жилийн дараа төлөхөд хариуцлага тооцохгүй байгаа нь төлбөр төлөгч төлбөрийг төлөхгүй удаашруулах боломжийг олгож байна.

Төлбөрийг цаг хугацаанд нь төлөөгүйн хүү, торгууль, алдангийг ХБНГУ, Норвеги, Швед, Япон, БНСУ, Сингапур, Эстонид төлбөр төлөгчид оногдуулдаг байна. Гэрээгээр зохицуулаагүй байсан ч шийдвэр гүйцэтгэгчдэд ийнхүү төлбөр төлөгчөөс хугацаандаа төлөөгүй нөхцөлд хүү, алданги, торгуулийг авах эрхийг олгосон байдаг.³⁴

Энэ асуудлыг хуульчилж, төлбөр төлөгч төлбөрөө цаг тухайд нь төлөх хөшүүргийг бий болгох шаардлага үүссэн.

6.Төлбөртэй этгээдийн бүртгэлд бүртгэх нь тухайн этгээдийг төлбөрөө төлөх хөшүүрэг болох хязгаарлалтуудыг тавьж чадахгүй, хэлбэрийн төдий бүртгэл болжээ.

Төлбөртэй этгээдийн бүртгэл нь хаалттай мэдээлэл байна. Тодруулбал, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага улсын хэмжээнд иргэний шүүхийн

³¹ Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газраас ирүүлсэн мэдээлэл.

³² https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html

³³ <https://matsne.gov.ge/en/document/view/18442?publication=99>

³⁴ ЕСБХБ, Зарим улсын шийдвэр гүйцэтгэлийн хуулийн зохицуулалтыг харьцуулсан судалгаа, 2025 оны 1 дүгээр сар.

шийдвэрийг биелүүлээгүй этгээдийн талаарх мэдээллийг цахим бүртгэлд оруулж, төлбөртэй этгээдийн бүртгэл хөтөлнө.³⁵

Төлбөртэй этгээдийн бүртгэл хөтлөх, тодорхойлолт, лавлагаа гаргах журмыг³⁶ ХЗДХС-ын 2017 оны А/219 дүгээр тушаалаар баталсан бөгөөд тус журамд зааснаар иргэн, хуулийн этгээдийн хүсэлтээр шүүхийн шийдвэрээр тогтоосон төлбөртэй эсэх талаар тодорхойлолт, лавлагааг хүсэлт гаргагч иргэн, хуулийн этгээдэд олгож болохоор заасан. Ийнхүү тодорхойлолт, лавлагаа авахад төлбөртэй байхаар заажээ. Төлбөртэй бол лавлагаа, төлбөргүй бол тодорхойлолт гаргана. Гэхдээ энэхүү сангаас иргэн, хуулийн этгээдэд бусад этгээдийн талаарх мэдээлэл өгөхийг хориглосон.³⁷

ХБНГУ-ын Иргэний процессын хуулийн 882f-д зааснаар төлбөр төлөгчтэй дараа дараад гэрээ байгуулах гэсэн ямар ч этгээд эдийн засгийн сөрөг үр дагавар гарахаас сэргийлж, гэрээ байгуулах эсэхээ шийдэхийн тулд энэхүү төлбөртэй этгээдийн бүртгэлээс мэдээлэл авч болдог байна.³⁸

Гүрж улсын хувьд, Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх хуулийн 19¹-д зааснаар төлбөртэй этгээдийн бүртгэлийг мөнгөн хөрөнгө гаргуулах шийдвэр гүйцэтгэлийг эхэлмэгц заавал хийнэ.³⁹

Төлбөртэй этгээдийн бүртгэлд заавал бүртгэх, түүнд бүртгэгдсэнээр төлбөр төлөгч төлбөрөө төлөх эрхийн хязгаарлалт бүхий хөшүүргүүдийг хуульчлах шаардлага үүсэж байна.

7.Эд хөрөнгийн мэдүүлгийг албадан гаргуулдаг тогтолцоо байхгүй байна.

ХБНГУ-ын Иргэний процессын хуулийн 882f-д зааснаар төлбөр төлөгчтэй дараа гэрээ байгуулах гэсэн ямар ч этгээд эдийн засгийн сөрөг үр дагавар гарахаас сэргийлж, гэрээ байгуулах эсэхээ шийдэхийн тулд энэхүү төлбөртэй этгээдийн бүртгэлээс мэдээлэл авч болдог байна.⁴⁰

Гүрж улсын хувьд, Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх хуулийн 19¹-д зааснаар төлбөртэй этгээдийн бүртгэлийг мөнгөн хөрөнгө гаргуулах шийдвэр гүйцэтгэлийг эхэлмэгц заавал хийнэ.⁴¹

ХБНГУ-ын Иргэний процессын хуульд зааснаар эд хөрөнгийн тухай мэдүүлэг авахаар дуудахад төлбөр төлөгч хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр тогтоосон хугацааг хожимдуулсан, эсхүл мэдүүлэг өгөх үүргээ зөрчсөн бол төлбөр төлөгчдийн бүртгэлд бүртгэгдэх үр дагавартай байна.⁴²

Түүнчлэн хөрөнгийн мэдүүлэг өгөхгүй бол төлбөр авагчийн хүсэлтийг үндэслэн шүүхээс баривчлах шийдвэр гаргана. Баривчлах шийдвэрт төлбөр авагч ба төлбөр

³⁵ Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн 47.1 дэх хэсэг.

³⁶ Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн 47.2 дахь хэсэг.

³⁷ ХЗДХС-ын 2017 оны А/219 дүгээр тушаал.

³⁸ https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html

³⁹ <https://matsne.gov.ge/en/document/view/18442?publication=99>

⁴⁰ https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html

⁴¹ <https://matsne.gov.ge/en/document/view/18442?publication=99>

⁴² https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html

төлөгчийг, түүнчлэн баривчлах үндэслэлийг заана. Баривчлах шийдвэрийг биелүүлэхээс өмнө зайлшгүй хүргүүлэх шаардлагагүй.⁴³

Хөрөнгийн мэдүүлэг өгөөгүй, эсхүл буруу өгсөн, эсхүл төлбөр төлөх хөрөнгөгүй, хөрөнгө нь хүрэлцэхгүй бол төлбөртэй этгээдийн бүртгэлд оруулдаг. Тус бүртгэлд орсноор банк, санхүүгийн байгууллагаас авах зээл, бусадтай бизнесийн үйл ажиллагааг хамтрах боломж хязгаарлагдахын зэрэгцээ тухайн төлбөр төлөгчийн үндсэн үйл ажиллагааг хязгаарладаг. Тухайлбал, төлбөр төлөгч хуульч бол хуульчаар ажиллах зөвшөөрлийг түдгэлзүүлдэг. Мөн төлбөртэй этгээдийн бүртгэл нь нийтэд нээлттэй байдаг тул төлбөр төлөгчид даруй төлбөрөө төлж, бүртгэлээс гарах гэж хичээх хөшүүрэг нь болдог.⁴⁴

Гүрж улсын хувьд, төлбөртэй этгээдийн бүртгэл нь банк, ББСБ, төрийн байгууллагуудад нээлттэй бөгөөд сонирхогч этгээдэд төлбөртэйгээр нээлттэй байна.⁴⁵

Гүрж улсын хувьд, мөн энэхүү бүртгэлд бүртгэгдсэнээр аливаа бүртгэлтэй үл хөдлөх эд хөрөнгө, хөдлөх эд хөрөнгийг захиран зарцуулах эрхэд хязгаарлалт тогтоох үр дагавартай байдаг.⁴⁶

Энэхүү мэдүүлгийг албадан заавал гаргуулах, бүртгэгдсэний үр дагавар нь төлбөр төлөгч төлбөрөө төлөх албадлагыг бий болгосон, мэдүүлгээ буруу, эсхүл дутуу мэдүүлсэн, зайлсхийсэн бол шийтгэл хэрэглэдэг ажиллагаанд ач холбогдол авчрах байдлаар хуульчлах шаардлагатай байна.

8. Үл хөдлөх эд хөрөнгө, хөдлөх эд хөрөнгөд явуулах ажиллагааны журмыг боловсронгуй болгох шаардлага тулгарсан. Тухайлбал, үл хөдлөх эд хөрөнгөд явуулах ажиллагаанд битүүмжлэх, хураах 2 ажиллагааг заавал хийдэг. Гэтэл хураах асуудал үл хөдлөх эд хөрөнгийн тухайд байхгүй байдаг. Мөн барьцааны зүйл бол битүүмжлэх шаардлагагүй шуурхай албадан худалдах зэрэг зохицуулалт байхгүйгээс барьцааны зүйлийг үл маргах журмаар гаргуулах Иргэний хуулийн зохицуулалт хэрэгжих боломжгүй болдог.

Шүүхийн шийдвэрээр барьцаа хөрөнгөөс төлбөр гаргуулах ажиллагаа явуулах ялгамжтай зохицуулалт бий болгох буюу барьцааны зүйл бол битүүмжлэх шаардлагагүй шууд дуудлага худалдаа явуулах шийдвэр шуурхай гаргадаг байх, ингэснээр гэрээнд итгэх итгэлийг хамгаалах зарчим хангагдана.

Ийнхүү дээр дурдсан хууль зүйн болон практик шаардлага, тус хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээний дүгнэлт, зөвлөмжийг үндэслэн шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч ажиллагааны гомдлыг аман хуралдаангүйгээр шуурхай хянах, үл хөдлөх эд хөрөнгө, хөдлөх эд хөрөнгөтэй холбоотой ажиллагааг боловсронгуй болгох, төлбөр төлөгчийн хариуцлагатай байдлыг хангах буюу төлбөр төлөх хөшүүргийг бий болгох, шийдвэр гүйцэтгэгч бие даан хариуцлагатайгаар ажиллагааг хараат бусаар гүйцэтгэх болон тус ажиллагааг үр дүнтэй, шуурхай явагдах нөхцөлийг бүрдүүлж, шийдвэр гүйцэтгэлийн үр дүнтэй тогтолцоог бүрдүүлэх хүрээнд уг хуулийн төслийг боловсруулна.

⁴³ https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html

⁴⁴ Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд О.Алтангэрэлийн Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улсын Бавариа мужид хийсэн ажлын айлчлалын үр дүнгээс, 2024 оны 12 дугаар сар.

⁴⁵ <https://matsne.gov.ge/en/document/view/18442?publication=99>

⁴⁶ <https://matsne.gov.ge/en/document/view/18442?publication=99>

Гурав.Захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх талаарх зохицуулалтыг боловсронгуй болгох дараах практик шаардлага үүсээд байна.

Захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэрийн биелэлт 2018 оноос хойш тогтмол буурч ирсэн нь шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тоон мэдээнээс харагдаж байгаа буюу захиргааны мөнгөн төлбөр гаргуулах гүйцэтгэх хуудсын хувьд 2023 онд 26 тэрбум төгрөгийн 406 гүйцэтгэх хуудас байснаас 19.5 тэрбум төгрөгийн 194 гүйцэтгэх хуудас биелэгдэж, 212 гүйцэтгэх хуудасны 6 тэрбум гаруй төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна.⁴⁷

Дээрх асуудлын шалтгаанд, эрх зүйн зохицуулалтын хангалтгүй, үр нөлөөгүй байдал нөлөөлж байна. Өнөөдрийн байдлаар захиргааны шийдвэр гүйцэтгэлийн харилцааг Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 15 дугаар бүлэгт ердөө хоёр зүйлээр зохицуулж байгаа бөгөөд Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн холбогдох зохицуулалт оновчгүй, дутуу, үр нөлөө багатай байна.

Дээрх нөхцөлийг засаж, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийг үр нөлөөтэй болгох замаар зөрчигдсөн эрхээ бодитоор сэргээлгэх, цаг хугацааны хувьд түргэсгэх нөхцөлийг хангахад зорьсон зохих өөрчлөлт шаардлагатай байна. Эрх зүйн зохицуулалтын хүрээнд Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд захиргааны шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн журмыг тодорхой зохицуулах, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн холбогдох бүлгийг өөрчилж, хоёр хууль нь харилцан бие биеэ нөхсөн шинжтэйгээр зохицуулах зайлшгүй шаардлагатай байна.

Иймд Захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэрийн төрөл, онцлогт нийцсэн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны тусгай журмыг шүүхийн шийдвэрийн төрөл тус бүрээр нарийвчлан зохицуулж, шүүхийн шийдвэрийг албадан гүйцэтгэх аргыг илүү “үр нөлөөтэй” болгох хүрээнд бусад улс орны жишигтэй адил шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх зорилгоор “хариуцагчид мөнгөн хэлбэрээр үүрэг хүлээлгэх” зохицуулалт бий болгох шаардлага үүссэн. Тодруулбал, хариуцагч шүүхийн шийдвэрийг шүүхээс тогтоосон хугацаанд биелүүлээгүй бол шүүгч тухайн байгууллага, албан тушаалтнаас “хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс 10 дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх” төгрөгийн албадлагаар гаргуулах, уг арга хэмжээг хариуцагч шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэх хүртэл дахин авах эрхтэй байхаар тусгана.

Дөрөв.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг боловсронгуй болгох дараах шаардлага үүсээд байна.

Шүүхийн хүчин төгөлдөр шийдвэрийг иргэн, хуулийн этгээд заавал биелүүлэх, эд хөрөнгийн болон эдийн бус хохирлыг бүрэн төлүүлэх, зөрчигдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх, эрүүгийн болон зөрчлийн шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх ажиллагааны үндэслэл, журмыг боловсронгуй болгох, уг чиг үүргийг хэрэгжүүлэх тогтолцоо, зохион байгуулалтыг дэлхийн жишиг хандлага, хөгжлийн бодлогод нийцүүлэн өөрчлөх шаардлага үүсэж байна;

2025 оны 03 дугаар сарын байдлаар 4615 хоригдол ял эдэлж байгаагаас нээлттэй дэглэмийн хоригдол 3449 буюу нийт хоригдлын 74.7 хувь, хаалттай дэглэмийн хоригдол 1126 буюу 24.3 хувийг эзэлж байна.

⁴⁷ Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын мэдээлэл 2023

2024 онд нийт 2448 хоригдол 288,5 тэрбум төгрөгийн хохирол, төлбөртэй байснаас хөдөлмөрийн хөлснөөс хэсэгчилж төлсөн 677 хоригдлын 526,5 сая төгрөг, бүрэн барагдуулсан 54 хоригдлын 56,8 сая төгрөг, ар гэрээс нь хэсэгчилж төлсөн 70 хоригдлын 1,4 тэрбум төгрөг, бүрэн барагдуулсан 353 хоригдлын 2,8 тэрбум төгрөг, нийт 407 хоригдол 4,8 тэрбум төгрөгийг хохирогч буюу төлбөр авагчид шилжүүлж, 283,7 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна.

Монгол Улсын хэмжээнд 2024 онд хорих ангийн үйлдвэрлэлд 1307 хоригдол ажилласан бөгөөд үүнээс нээлттэй дэглэмд ял эдэлж байгаа 299 хоригдол, хаалттай дэглэмд ял эдэлж байгаа 271, нээлттэй, хаалттай хорих ангид ял эдэлж байгаа 737 хоригдол тус тус байна. Аж ахуйн үйлчилгээнд 328 хоригдол, аж ахуй нэгжид гэрээгээр 120, нийт 1775 хоригдлыг буюу нийт хоригдлын 38 хувь хөдөлмөрт хамрагдаж байгаа нь хоригдлыг хөдөлмөрт хамруулах хуулийн хэрэгжилт бүрэн дүүрэн хангагдахгүй байна.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн 215 дугаар зүйлийн 215.5 дахь хэсэгт хоригдлын хөдөлмөрийн норм, хөлсний үнэлгээг хөдөлмөрийн үр дүнд нь тохируулан шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга батлах бөгөөд хоригдлын хөдөлмөрийн үнэлгээ нь хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс багагүй байна гэж заасны дагуу хоригдлын нэг өдрийн цалин 3929 төгрөгөөс дээш тогтоож, хоригдол гэрээгээ ажиллуулах журмын дагуу ажиллуулж байна.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн 214 дүгээр зүйлийн 214.8 дахь хэсэгт зааснаар хаалттай хорих ангийн хоригдлын ажил, амралтын цагийг хөдөлмөрийн хууль тогтоомжид зааснаас өөрөөр тогтоож болох бөгөөд тус хуулийн 200.3 дахь хэсэгт зааснаар хоригдлыг зөвхөн хорих ангийн байранд хөдөлмөрлүүлж болно. Иймээс хаалттай хорих ангийн хоригдлын хувьд хорих байранд л хөдөлмөр эрхлэх боломжтой байдаг.

Гэмт хэргийн улмаас бусдад учруулсан хохирол хөдөлмөр эрхлэлтийн хоригдлын төлбөр төлөлт 2024 оны мөн үеэс 8,5 хувиар, цалинтай ажлын байраар хангасан хоригдлын тоо 30 хувиар тус тус буурсан үзүүлэлттэй байгаа нь гэм хорын төлбөр барагдуулалт хангалтгүй байгаа нь харагдаж байна.

Өөрөөр хэлбэл, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасны дагуу зөвхөн нээлттэй дэглэмд хорих ял эдэлж буй хоригдол хуулийн этгээдтэй гэрээний үндсэн дээр хөдөлмөр эрхэлдэг бөгөөд мөн эрүүл мэндийн шалтгаанын улмаас хөдөлмөр эрхлэх боломжгүй, хөдөлмөр эрхлэхээс татгалзсан, хорих ялын хугацаа бага, хорих ангийн дэглэм, зэрэглэл өөрчлөх, хорих анги солих зэрэг шалтгааны улмаас хөдөлмөр эрхлэх хоригдлын тоо буурсан байна.

Мөн эрүүгийн хариуцлагын зорилтын хүрээнд гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдийг нийгэмшүүлэх, хоригдолд мэргэжлийн боловсрол эзэмшүүлж, хөдөлмөрийн дадал олгож ажлын байраар хангах, нийгмийн амьдралд бие даан ухамсартайгаар оролцох чадвартай, бие хүнийг төлөвшүүлэхэд чиглэсэн зохион байгуулалтын арга хэмжээг үе шаттай хэрэгжүүлэх шаардлага бий болж байна.

Иймд хаалттай хорих ангийн тусгай төрлөөс бусад төрөлд ял эдэлж байгаа хоригдлыг байнгын ажлын байраар хангаж, хөдөлмөрт хамруулах, иргэн, хуулийн этгээдэд учруулсан гэм хорын төлбөрийг барагдуулахад онцгойлон анхаарах, улс орны бүтээн байгуулалт, бүсчилсэн хөгжилд хоригдлыг ажиллуулах зорилгоор хорих ангийг нүүдлийн хэлбэрээр зохион байгуулах эрх зүйн зохицуулалтыг бий болгоно.

Хоёр.Хуулийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.12 дахь хэсэгт заасны дагуу хуулийн нэрийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай гэж өөрчилнө.

Уг хуулийн төслийг дагалдуулж, Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай, Эрүүгийн болон зөрчлийн хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай анхдагч хуулийн төсөл тус тус хамтад нь хэлэлцүүлэхээр багцлан боловсруулна.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.4, 14.5 дахь хэсэгт заасны дагуу Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийг дагалдуулан Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай, Эрүүгийн болон зөрчлийн хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн төслийг тус тус хамтад нь хэлэлцүүлэхээр багцлан боловсруулж, төсөл тус бүрийн агуулгыг нэгтгэн нэг үзэл баримтлалаар тодорхойлов.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөл боловсруулах ба дараах бүтэцтэй байна. **Үүнд:**

- Нийтлэг үндэслэл
- Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны тогтолцоо
- Бүрэн эрх, чиг үүрэг
- Шийдвэр гүйцэтгэгчид тавигдах шаардлага, эрх зүйн байдал
- Бусад.

Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн төслийг боловсруулна. Уг хуулийн төсөл нь дараах бүтэцтэй байна. **Үүнд:**

- Иргэний шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх хэсэгт дараах харилцааг тусгана:
- Нийтлэг үндэслэл
- Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд гомдол гаргах тухайд шуурхай гомдол гаргах үндэслэл, гомдолд тавигдах шаардлага, аман хуралдаан хийлгүйгээр шуурхай шийдвэрлэх, давж заалдах, гомдол гаргах, шийдвэрлэх хугацаа, хожимдуулж гомдол гаргавал гомдол гаргах эрхээ алдах зэргийг тусгана.
- Ажиллагаа үүсгэх, хөөн хэлэлцэх хугацаа, түдгэлзүүлэх үндэслэл, дуусгавар болгох асуудлыг тусгана.
- Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардал, урамшуулал зэргийг хуульчлана.
- Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны албадлагын арга хэмжээг хуульчлах, үүнд эд хөрөнгийн мэдүүлэг, төлбөртэй этгээдийн бүртгэлийн ач холбогдолтой болгоход чиглэсэн өөрчлөлтийг тусгана.

- Үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгөд явуулах ажиллагаа, эдийн бус шаардлагыг хангуулах журмыг боловсронгуй болгож, төлбөрт гаргуулж болохгүй хөрөнгө, орлогын талаарх зохицуулалтыг тусгана.
- Төлбөрийн шаардлагыг хангах дараалал, гадаад улсын болон олон улсын шүүх, арбитрын шийдвэр, гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн, гадаад улсын болон олон улсын байгууллагын Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дэх хөрөнгөд явуулах шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг мөн тусгана.
- Захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх хэсэгт захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр албадан биелүүлэх ажиллагааг нарийвчлан тусгана.

Эрүүгийн болон зөрчлийн хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн төслийг боловсруулах бөгөөд дараах бүтэцтэй байна. **Үүнд:**

- I дүгээр хэсэг Нийтлэг үндэслэлд шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа үүсэх үндэслэл, зарчим, шийдвэр гүйцэтгэгч, шийдвэр гүйцэтгэх хугацаа, мэдэгдэх асуудал зэргийг тусгана.
- II дугаар хэсэгт зөрчлийн хэргийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа;
- III дугаар хэсэгт эрүүгийн хэргийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа, үүнд хорихоос өөр төрлийн болон хорих ял эдлүүлэх ажиллагааг тусгах ба энэ хэсэгт хоригдлын хөдөлмөр эрхлэлтийг сайжруулахад чиглэсэн өөрчлөлтийг тусгана.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар

Хуулийн төсөл батлагдсанаар дараах эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар бий болно:

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай анхдагч хуулийн төсөлд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх чиг үүргийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албанд хариуцуулах, энэ алба нь шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын бүтцэд байх ч цэргийн дэглэмгүй байхаар, зөвхөн төрийн албан хаагчийн цалин, хөлс, урамшуулал авахаар тусгаснаар иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа нь цэргийн албаны босоо тогтолцооноос гарч, иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч нөлөөлөлд автахгүй хуульд заасан ажиллагаа явуулах, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны чанар, биелэлт дээшлэхэд эерэг нөлөө үзүүлэхэд чиглэнэ.

Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар дараах эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар бий болно:

1.Шүүхийн шийдвэр гарснаар иргэн, бизнес эрхлэгч хуулийн этгээдийн зөрчигдсөн эрх шууд сэргэхгүй учраас тухайн шийдвэрийн биелэлтийг шүүх засаглал нэгдсэн бодлогоор үр дүнтэй, шуурхай хянах, иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх ажиллагааны үргэлжлэл болох шийдвэрийн биелэлтийг шүүх засаглалаас үргэлжлүүлэн хариуцсанаар шүүх хэрэг хянан шийдвэрлэх, шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа салангид, уялдаа холбоогүй явж ирсэн, үүнээс улбаалан төлбөр авагч төлбөрөө цаг тухайд нь авч, эрхээ сэргээлгэх боломжгүй удаан хугацаа өнгөрдөг,

иргэд, бизнес эрхлэгчдийн шүүхэд итгэх итгэл алдагдсан явдлыг шийдвэрлэх ач холбогдолтой;

2.Иргэний хэргийн шүүхийн шийдвэр болон дотоод, гадаадын арбитрын шийдвэр үр дүнтэй, шуурхай биелэнэ;

3.Түүнчлэн төрийн шийдвэр гүйцэтгэгчээс гадна хувийн шийдвэр гүйцэтгэгч бий болсноор иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны шуурхай байдал нэмэгдэх боломж бүрдэнэ;

4.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэлийн төрийн болон хувийн шийдвэр гүйцэтгэгчид тавигдах шаардлагыг олон улсын жишигт нийцүүлснээр шийдвэр гүйцэтгэгч улам чадварлаг, мэргэжлийн байх үндэс бүрдэж, тэдгээрийн ажлын чанар сайжирна;

5.Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талуудын хуульд заагаагүй, эсхүл үндэслэлээ тодорхойлоогүй гомдол удаа дараа гаргадаг байдлыг хязгаарлах буюу гомдол шийдвэрлэх урьдчилан шийдвэрлэх ажиллагаа бүхий иргэний хэргийн анхан шатны шүүхэд гомдол гарган хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны ердийн журмаар гомдлыг шийдвэрлэдэг байдлыг халж, шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны албадлагын заавал биелүүлэх онцлогт тохирсон шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд холбогдуулан гомдол шийдвэрлэх тусгай журам бий болгосноор эдгээр төрлийн гомдлоос шалтгаалан шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа тодорхойгүй хугацаагаар удааширдаг байдал үгүй болно;Түүнчлэн гомдол гаргаснаар ажиллагаа түдгэлзэх байдлыг үгүй болгосноор ажиллагааны эсрэг үндэслэлгүй гомдлыг төлбөр төлөгч гаргаж, гацаах байдал буурна.

6.Үнэлгээ тогтоох асуудал нь зах зээлийн ханш хэрхэн өөрчлөгдөхөөс хамаарах цаг хугацаанаас хамаарсан асуудал тул дахин, эсхүл нэмэлт үнэлгээг Шүүх шинжилгээний тухай хуулийн дагуу хийлгүүлэх хүсэлт гаргах, харин үнэлгээчин томилсон шийдвэрийн талаарх гомдлыг шийдвэр гүйцэтгэх шүүхэд шуурхай гаргах байдлаар ялгамжтай хуульчилснаар үнэлгээг хүчингүйд тооцох гомдлыг шүүхэд гарган ажиллагаа удаан хугацаанд удаашрах, уг ажиллагаа нь зорилгодоо хүрч чадахгүй буюу энэхүү хугацааны дараа үнэлгээ нь өөрчлөгдсөн байдаг тул дахин, нэмэлт үнэлгээ хийлгэх хүсэлтийг гаргаж ажиллагаа түдгэлзэгдэхгүй үргэлжлэх нөхцөл бүрдэнэ.

7.Үл хөдлөх эд хөрөнгөд явуулах ажиллагааг барьцааны болон барьцааны бус үл хөдлөх эд хөрөнгөд явуулах ажиллагаа гэж ялгамжтай тусгаж, битүүмжлээд, дараа нь хураасны үндсэн дээр үнэлгээ хийлгэн албадан дуудлага худалдаанд оруулах нүсэр ажиллагааг давхцалгүй шуурхай болгож зөвхөн битүүмжлэн үнэлүүлж, дуудлага худалдаанд оруулснаар ажиллагаа удаашрахаас сэргийлнэ.

8.Анхны болон хоёр дахь дуудлага худалдаанд 2022 онд буюу жилийн хугацаанд 193 оролцогч оролцож, нийт нийтэд зарласан анхны дуудлага худалдааны 1.8 хувь, хоёр дахь дуудлага худалдааны 18.5 хувьд харгалзах үл хөдлөх эд хөрөнгө худалдан борлуулагдсан буюу нийт 536.8 тэрбум төгрөгийн үл хөдлөх эд хөрөнгө албадан дуудлага худалдаа явуулахаар нийтэд зарласнаас 30.4 тэрбум төгрөгийн үл хөдлөх эд хөрөнгө нь албадан дуудлага худалдаагаар зарагдсан. Иймд дуудлага худалдааны хүртээмж, нээлттэй, шуурхай байдлыг нэмэгдүүлж, байршил үл харгалзан цахим дуудлага худалдаа явуулах, улмаар дуудлага худалдаанд оролцох оролцогч нэмэгдэж, худалдан борлуулагдах хөрөнгийн хэмжээ нэмэгдэнэ; Түүнчлэн борлуулалтын бусад хэлбэрийг нээлттэй болгосноор шийдвэр гүйцэтгэлийн чанар, хэмжээ нэмэгдэнэ.

9.Хөрөнгийн мэдүүлгийг шүүхээс авснаар төлбөр авагч хөрөнгө сонгох боломжийг бүрдүүлснээр шийдвэр гүйцэтгэл үр дүнтэй, оновчтой явагдахад нөлөөлнө. Төлбөртэй этгээдийн бүртгэлд бүртгэгдсэний үр дагаврыг хуульчилснаар төлөх хөшүүрэг бий болно.

10.Хугацаа хэтрүүлсний хүүг бий болгосноор төлбөр төлөгдөх хөшүүрэг болж, төлбөр авагчийн эрх удаан хугацаанд зөрчигдөхөөс сэргийлнэ.

11.Албадан дуудлага худалдаанд ялагч төлбөрөө шилжүүлсэн бол тухайн хөрөнгийн өмчлөх эрхийг нэн даруй шилжүүлэх талаарх зохицуулалтыг бий болгосноор дуудлага худалдаанд оролцож, хөрөнгө худалдан авах шийдвэр гаргах этгээдийн тоо нэмэгдэхэд нөлөөлнө;

12.Шийдвэр гүйцэтгэлд зарцуулах хугацаа, үүссэн удаашрал гацаа бий эсэх, шийдвэр гүйцэтгэгчийн албадлагын арга хэмжээний үр нөлөөтэй байдлыг үнэлэх асуудлыг тогтмол жил бүр шүүх засаглал үнэлэх, хөндлөнгийн хараат бус үнэлгээ хийлгүүлснээр шүүхийн шийдвэр шуурхай хэрэгжихэд суурь түлхэц болно.

13.Албадлагын арга хэмжээний хөшүүрэг болох торгох, саатуулах хэрэгслийг Эрүү, зөрчлийн хуульд бус иргэний шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн төсөлд шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч авч болохоор тусгасан нь төлбөр төлөгчийг хариуцлагажуулах хөшүүрэг болно.

14.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэл үр дүнтэй хэрэгжиж, шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа үндэслэлгүй удааширдаг байдал үгүй болсноор эрх зүйт төрийн үзүүлэлтийн нэгэн үзүүлэлт болох иргэний эрхийн хамгаалалт үзүүлэлт, Дэлхийн банкнаас эрхлэн гаргадаг бизнес эрхлэх Монгол Улс урагшлах, улмаар хөрөнгө оруулалт нэмэгдэх, бизнес эрхлэх таатай орчин бүрэлдэх нэгэн чухал хөшүүрэг болно.

15.Түүнчлэн захиргааны шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа нь шүүхийн шийдвэрийн “үргэлжлэл” гэдэг утгаараа захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаатай холбоотой шүүхийн шийдвэрт гомдол, нэхэмжлэл гаргахгүй байхаар зохицуулж, одоо байгаа удааширсан журмыг багасгаж, хугацааны хувьд хурдан шийдэгдэхээр зохицуулж, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг хэргийг анхан шатны журмаар шийдвэрлэсэн шүүх удирдан явуулах байдлаар заасан нь ойлгомжгүй, тодорхойгүй байдал үүсэхээс урьдчилан сэргийлсэн, Монгол Улсад захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр тогтоосон хугацаанд заавал биелэгдэхэд түлхэц болох ач холбогдолтой.

Эрүүгийн болон зөрчлийн хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар дараах эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар бий болно:

Эрүүгийн болон зөрчлийн хэргийн шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх ажиллагааг иргэн, хуулийн этгээд заавал биелүүлэх, гэмт хэргийн улмаас бусдад учирсан хохирлыг хоригдлоор бүрэн төлүүлэх, зөрчигдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх, улс орны бүтээн байгуулалтад ажиллах хүчийг нийлүүлж, улсын эдийн засагт эерэг нөлөө үзүүлнэ.

Дөрөв.Хуулийн төсөл Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль тогтоомжийн талаарх санал

Энэхүү хуулийн төслийг Монгол Улсын Үндсэн хуульд нийцүүлэн боловсруулах бөгөөд хуулийн төсөлтэй холбогдуулан Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцох тухай, Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Иргэний улсын бүртгэлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Эрүүгийн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Татварын ерөнхий хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Монгол улсын иргэн гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Даатгалын мэргэжлийн оролцогчийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Даатгалын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Эрүүгийн хуульд нэмэлт оруулах тухай, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Зээлийн мэдээллийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Банкны тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Үл хөдлөх эд хөрөнгийн барьцааны тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг тус тус боловсруулна.

---oOo---

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ БАЙГУУЛЛАГЫН ТОГТОЛЦОО, ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭГЧИЙН ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН ТУХАЙ /Шинэчилсэн найруулга/

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилго нь шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, үйл ажиллагаа, зохион байгуулалт, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн эрх зүйн байдал, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын харьяа иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны үйл ажиллагаа, зохион байгуулалт, иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлыг тогтооходой холбогдон үүсэх харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл.Хууль тогтоомж

2.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын талаарх хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Засгийн газрын агентлагийн эрх зүйн байдлын тухай хууль, Төрийн албаны тухай хууль, энэ хууль, эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан бусад хууль тогтоомжоос бүрдэнэ.

2.2.Эрүүгийн болон зөрчлийн хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх чиг үүрэг бүхий эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч, шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн эрх зүйн байдлын хууль тогтоомж нь Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хууль, Цэргийн албаны тухай хууль, энэ хууль, эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан бусад хууль тогтоомжоос бүрдэнэ.

2.3.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ

3.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, түүний харьяа иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны тогтолцоо, үйл ажиллагаа, зохион байгуулалтад энэ хууль үйлчилнэ.

3.2.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт хуулийн хүчин төгөлдөр эрүүгийн болон зөрчлийн хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай

хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу энэ хуульд заасан эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч, шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч, иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг энэ хуульд заасан иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу албадан гүйцэтгэнэ.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ БАЙГУУЛЛАГЫН ТОГТОЛЦОО

4 дүгээр зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага

4.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага нь хуулийн хүчин төгөлдөр эрүүгийн болон зөрчлийн хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх үйл ажиллагааг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасан бүрэн эрхийн хүрээнд хэрэгжүүлэх тусгайлсан чиг үүрэг бүхий төрийн цэргийн байгууллага мөн.

4.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх алба нь энэ хуулийн 4.1-д заасан Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын харьяа алба байх бөгөөд хуулийн хүчин төгөлдөр иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх үйл ажиллагааг Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасан бүрэн эрхийн хүрээнд хэрэгжүүлэх тусгайлсан чиг үүрэгтэй байгууллага байна.

4.3.Энэ хуулийн 4.2-т заасан алба нь цэргийн захирах, захирагдах ёсноос ангид, төрийн тусгай байгууллагын статустай байна.

5 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын туг, далбаа, бэлгэ тэмдэг

5.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага туг, далбаа, бэлгэ тэмдэгтэй байна.

5.2.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын туг, далбаа, бэлгэ тэмдэгийг загвар, хэрэглэх журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

5.3.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын туг, далбаа, бэлгэ тэмдгийг бусад хүн, хуулийн этгээд хэрэглэх, ашиглахыг хориглоно.

6 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн тангараг

6.1.Монгол Улсын иргэн Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад орохдоо "Монгол Улсын иргэн би шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад алба хаахдаа хуулийг дээдлэн биелүүлж, хүний эрх, эрх чөлөөг хүндэтгэн, төрийн өмнө хуулиар хүлээсэн үүргээ үнэнчээр биелүүлж, амь биеэ үл хайрлан ажиллахаа батлан тангараглая. Би энэ тангарагаасаа няцваас хуулийн хариуцлага хүлээнэ." гэж тангараг өргөнө.

6.2.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн тангараг өргөх ёслолын журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

7 дугаар зүйл. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны тогтолцоо

7.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага нь шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллага, баривчлах, цагдан хорих болон хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг гүйцэтгэх алба /цаашид "хорих ял эдлүүлэх алба" гэх/, хорихоос өөр төрлийн ял, тэнсэх, албадлагын арга хэмжээ, албадан эмчлэх шүүхийн шийдвэр болон зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх алба /цаашид "хорихоос өөр төрлийн ял эдлүүлэх алба" гэх/, хорих байгууллага, нийслэл дэх иргэний шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэсээс бүрдэнэ.

7.2.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага нь гэмт хэргийн улмаас хүн, хуулийн этгээдэд учруулсан хохирол, нөхөн төлбөрийг хоригдлоос гаргуулах, түүнийг хөдөлмөрлүүлэх, ажил, мэргэжлийн дадал олгох зорилгоор үйлдвэрлэлийн нэгжтэй байна.

7.3.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх алба нь иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх иргэний шийдвэр гүйцэтгэх алба, нийслэл дэх иргэний шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэсээс бүрдэнэ.

7.4.Энэ хуулийн 7.1, 7.3-т заасан байгууллага нь аймаг, суманд газар, хэлтэс салбар нэгжтэй байна.

8 дугаар зүйл. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын зохион байгуулалт

8.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага нь нутаг дэвсгэрийн болон тусгайлсан чиг үүргийн зарчмаар зохион байгуулагдаж, бүтэц, зохион байгуулалтыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

8.2.Нутаг дэвсгэрийн хэмжээ, хүн амын нягтаршил, газар зүйн байршил, дэд бүтэц, ял шийтгүүлсэн этгээдийн болон зөрчлийн гүйцэтгэх баримт бичгийн тоог харгалзан сум, дүүрэгт шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх хэлтсийг Засгийн газрын шийдвэрээр байгуулж болно.

8.3.Хорих байгууллага, нутаг дэвсгэр хариуцсан Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын газар, хэлтэс, салбар нэгжийн бүтэц, орон тоог шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга батална.

8.4.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын газар, хэлтэс нь цагдан хорих, баривчлах байрнаас оргон зайлсан сэжигтэн, яллагдагч, хорих байгууллагаас оргосон хоригдол, хорихоос өөр төрлийн ял шийтгүүлсэн ялтан, албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээд, түүний эд хөрөнгийг эрэн сурвалжлах чиг үүрэг бүхий нэгжтэй байна.

9 дүгээр зүйл. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллага

9.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллага, харьяа алба нь шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг хорих анги, нутаг дэвсгэр хариуцсан шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэс, салбар нэгжийг нэгдсэн болон мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангана.

9.2.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын орон тооны дээд хязгаар, зохион байгуулалтын бүтцийг Засгийн газрын агентлагийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд заасны дагуу хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн тогтооно.

9.3.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллага харьяандаа чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай дараах нэгжтэй байна:

9.3.1.судалгаа, эрдэм шинжилгээ, сургалт дадлага, үйлдвэрлэл, материал техник, архив, спорт, урлаг, соёл, мэдээллийн технологи, цахим хяналт, шуурхай удирдлага, эрэн сурвалжлах;

9.3.2.онцгой нөхцөл байдал үүссэн үед алба хаагчийн аюулгүй байдлыг хангахад дэмжлэг үзүүлэх, учирч болох хор уршгийг багасгах, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох.

9.4.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллага тэргүүн дэд дарга болон хоёр дэд даргатай байна.

10 дугаар зүйл. Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны зохион байгуулалт

10.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албыг тойргийн зарчмаар байгуулах бөгөөд дүүрэг, баг, суманд байршуулна.

10.2.Энэ хуулийн 10.1-д заасан албыг тойргийн зарчмаар байгуулахдаа иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид оногдох ачааллыг тэнцвэржүүлэх үүднээс гэрээ, хэлцэл явагдах байдлын давтамж, хүн ам, нутаг дэвсгэрийн хэмжээг харгалзана.

10.3.Энэ хуулийн 10.1-д заасан албаны бүтэц, зохион байгуулалтыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

**ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ
БҮРЭН ЭРХ, ЧИГ ҮҮРЭГ**

11 дүгээр зүйл. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын чиг үүрэг

11.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллага нь Засгийн газрын агентлагийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд зааснаас гадна дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

11.1.1.хорих болон хорихоос өөр төрлийн ял эдлүүлэх албаны хүний нөөцийн бодлого боловсруулах, алба хаагчийг сургаж бэлтгэх, мэдлэг чадварыг дээшлүүлэх;

11.1.2.эрүүгийн болон зөрчлийн хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох чиглэлээр хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг болон хууль тогтоомжийн талаар санал боловсруулах;

11.1.3.хууль тогтоомжид нийцүүлэн хорих болон хорихоос өөр төрлийн албаны үйл ажиллагаанд холбогдох журам, стандарт, заавар, зөвлөмж боловсруулж хэрэгжүүлэх, боловсронгуй болгох, биелэлтийг хангуулах;

11.1.4.хорих болон хорихоос өөр төрлийн ял эдлүүлэх албаны үйл ажиллагааг улсын хэмжээгээр нэгтгэн зохион байгуулж, дүн шинжилгээ хийх, нэгдсэн удирдлагаар хангах, харилцан уялдаа бүхий цогц арга хэмжээ авах;

11.1.5.эрүүгийн болон зөрчлийн хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг хэвийн явуулахад шаардагдах санхүү, хөрөнгө оруулалтын арга хэмжээг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх;

11.1.6.үйлдвэрлэлийн үр ашгийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр хөтөлбөр боловсруулж, хэрэгжүүлэх;

11.1.7.хорих болон хорихоос өөр төрлийн ял эдлүүлэх албаны алба хаагчийн үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, алба хаагч, ажилтан гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэх, ёс зүй, сахилгын зөрчил гаргахаас урьдчилан сэргийлэх, шалтгаан, нөхцөлийг арилгах, дотоод хяналт, аюулгүй байдлыг хангах;

11.1.8.хорих болон хорихоос өөр төрлийн ял эдлүүлэх албаны үйл ажиллагаанд шинжлэх ухааны ололт, орчин үеийн техник, технологи, программ хангамж, мэдээллийн нэгдсэн сүлжээ ашиглах, мэдээлэл дамжуулах, солилцох, кибер аюулгүй байдлыг хангах болон бусад мэдээллийн сан, хяналтын систем нэвтрүүлж, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулах;

11.1.9.хуульд заасан чиг үүргийн хүрээнд гадаад улсын ижил төрлийн байгууллагатай харилцах;

11.1.10.энэ хуульд заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай мэдээллийн сан үүсгэх, ашиглах, шинжилгээ хийх, дүгнэлт гаргах, харьяа байгууллагуудыг шаардлагатай мэдээллээр хангах;

11.1.11.хорих болон хорихоос өөр төрлийн ял эдлүүлэх албаны алба хаагчдын ажлын байрны эрүүл ахуй, хөдөлмөрийн нөхцөлийг сайжруулах, хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагааг хангах, болзошгүй осол, гэмтлээс урьдчилан сэргийлэх;

11.1.12.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын хэмжээнд онцгой нөхцөл байдал бий болсон үед шаардлагатай арга хэмжээ авах;

11.1.13.хуульд заасан бусад чиг үүрэг.

11.2.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллага энэ хуулийн 11.1.7-д заасан чиг үүргийн хүрээнд алба хаагч, ажилтны үйл ажиллагаанд төрийн болон албаны нууц, байгууллагын нууц, хүний эмзэг мэдээллийн хадгалалт, хамгаалалтад хяналт тавих, тэдгээрт холбогдох хууль тогтоомж зөрчих, гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэхээс урьдчилан сэргийлэх, илрүүлэх, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч, ажилтанд холбогдох гомдол, мэдээллийг шалгах, шийдвэрлүүлэх зэргээр байгууллага, алба хаагчдын аюулгүй байдлыг хангана.

11.3.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын хяналт шалгалт хариуцсан нэгж иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албанаас бусад албаны алба хаагч, ажилтанд холбогдох гомдол, мэдээллийг шалгах явцад гомдол, мэдээлэл нь гэмт хэргийн шинжтэй болох нь илэрсэн тохиолдолд хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах байгууллагад шилжүүлнэ.

11.4.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын харьяа алба нь хариуцсан чиг үүргийн хүрээнд нутаг дэвсгэр хариуцсан шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэс, хорих байгууллагыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангаж, үйл ажиллагаагаа шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын даргын өмнө хариуцан тайлагнана.

12 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын даргын бүрэн эрх

12.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга Засгийн газрын агентлагийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 8.3-т зааснаас гадна дараах бүрэн эрхийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албанаас бусад шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын хэмжээнд хэрэгжүүлнэ:

12.1.1.эрүүгийн болон зөрчлийн хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг улсын хэмжээнд нэгтгэн зохион байгуулж, захиргааны болон мэргэжлийн удирдлагаар хангах;

12.1.2.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын үйл ажиллагаатай холбогдсон хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах;

12.1.3.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын үйл ажиллагаанд дагаж мөрдөх дүрэм, журам, зааврыг хууль тогтоомжид нийцүүлэн баталж, биелэлтийг хангуулах;

12.1.4.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын хэмжээнд, эсхүл хорих байгууллага, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэст онцгой дэглэм тогтоох, албаны өндөржүүлсэн балэн байдлын зэрэгт болон хүч нэмэгдүүлсэн хамгаалалтад шилжүүлэх, цуцлах шийдвэр гаргах;

12.1.5.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын барилга байгууламж, автомашин, галт зэвсэг болон түүнтэй адилтгах хэрэгсэл, тусгай техник, хэрэгсэл, хувцас, бусад хангамжийн бодлогыг боловсруулж, хэрэгжүүлэх;

12.1.6.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, алба хаагчийн аюулгүй байдал, эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах;

12.1.7.хүний нөөцийн бодлого боловсруулж, алба хаагч, ажилтныг сургаж бэлтгэх, тэдний мэдлэг чадварыг дээшлүүлэх арга хэмжээ авах, мэргэшлийн зэрэг олгох;

12.1.8.хорих болон хорихоос өөр төрлийн ял эдлүүлэх албаны алба хаагчийг албан тушаалд томилох, чөлөөлөх, халах, хууль тогтоомжид заасан үндэслэл, журмын дагуу хорих болон хорихоос өөр төрлийн ял эдлүүлэх албаны алба хаагчид цэргийн цол олгох, сэргээх, бууруулах, хураан авах;

12.1.9.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагыг төлөөлж дотоод, гадаадын байгууллагатай харилцах;

12.1.10.халхавчийн байгууллага байгуулах, татан буулгах, нууц гүйцэтгэх ажилтан ажиллуулах, халах шийдвэр гаргах, үйл ажиллагаанд нь хяналт тавих;

12.1.11.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын гүйцэтгэх ажлын төсвийг төлөвлөх, Улсын Их Хурлын тусгай хяналтын дэд хороогоор хянуулах, батлагдсан төсвийг захиран зарцуулах;

12.1.12.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын үйл ажиллагаанд шинжлэх ухаан, орчин үеийн техник, технологи, мэдээллийн сүлжээний ололтыг нэвтрүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

12.1.13.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, алба хаагчийн гүйцэтгэх ажил үүргийн хуваарийг хууль тогтоомжид нийцүүлэн тогтоох, зарим чиг үүргийг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллага, харьяа алба, нэгж, түүний алба хаагчид гүйцэтгүүлэхээр даалгах;

12.1.14.хорих болон хорихоос өөр төрлийн албаны үйл ажиллагаанд цэргийн мэргэжлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх;

12.1.15.хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

13 дугаар зүйл.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны чиг үүрэг

13.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх алба нь Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын харьяанд байна.

13.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх алба нь Засгийн газрын агентлагийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд¹ зааснаас гадна иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх албаны боловсон хүчний бодлого боловсруулах, алба хаагчийг

¹ Засгийн газрын агентлагийн эрх зүйн байдлын тухай хууль "Төрийн мэдээлэл" эмхэтгэлийн 2004 оны 16 дугаарт нийтлэгдсэн.

сургаж бэлтгэх, мэдлэг чадварыг дээшлүүлэх арга хэмжээ авах, иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг шуурхай, үр дүнтэй болгоход чиглэсэн төлөвлөгөө, санал боловсруулж, хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнд хүргүүлж, батлуулах, хэрэгжүүлэх, хэрэгжилтэд хяналт тавих чиг үүрэгтэй.

13.3.Энэ хуулийн 13.1-д заасан алба шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа, биелэгдээгүй шийдвэрийн шалтгаан нөхцөл, ажлын үр дүнг улирал бүр Улсын дээд шүүхэд танилцуулах бөгөөд Улсын дээд шүүх энэхүү ажиллагаанд хяналт тавьж, шүүхийн шийдвэрийн тогтоох хэсгийг сайжруулах зэрэг арга хэмжээ авч ажиллана.

14 дүгээр зүйл.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны даргын бүрэн эрх

14.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны даргыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн томилж, чөлөөлнө.

14.2.Энэ хуулийн 14.1-д заасан этгээд нь эрх зүйн мэргэжлээр 10-аас доошгүй жил ажилласан, төрийн алба хаах насны дээд хязгаарт хүрээгүй, сүүлийн таван жил шүүгч, улс төрийн албан тушаал болон улс төрийн намын удирдах, гүйцэтгэх албан тушаал эрхэлж байгаагүй, эрүүгийн хариуцлага хүлээж байгаагүй, удирдах албан тушаал эрхэлсэн туршлагатай Монгол Улсын иргэн байна.

14.3.Энэ хуулийн 14.1-д заасан албаны дарга дараах бүрэн эрхтэй байна:

14.3.1.иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх албаны боловсон хүчний бодлого боловсруулах, алба хаагчийг сургаж бэлтгэх, мэдлэг чадварыг дээшлүүлэх арга хэмжээ авах;

14.3.2.иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг шуурхай, үр дүнтэй болгоход чиглэсэн төлөвлөгөө, санал боловсруулж, хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнд хүргүүлж, батлуулах, хэрэгжүүлэх, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

14.3.3.иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч, албаны бусад алба хаагчийг хуульд заасны дагуу томилж, чөлөөлөх, сэлгэх, шилжүүлэх;

14.3.4.иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн сонгон шалгаруулалт зохион байгуулах;

14.3.5.энэ хуулийн 10.2-т заасан хөдөлгөөнд тогтмол хяналт тавьж, зохион байгуулалтын арга хэмжээг авах;

14.3.6.иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасан урамшууллыг улирал бүр тус хуульд заасны дагуу хуваарилах, захиран зарцуулах;

14.3.7.иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албыг төлөөлж дотоод, гадаадын байгууллагатай харилцах;

14.3.8.энэ хуульд заасан бусад.

15 дугаар зүйл.Хорих ял эдлүүлэх албаны чиг үүрэг

15.1.Хорих ял эдлүүлэх алба дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

15.1.1.баривчлах, цагдан хорих шүүхийн шийдвэр, хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг гүйцэтгэх ажиллагаанд хяналт тавих, нэгдсэн тоо бүртгэл хөтлөх;

15.1.2.хорих байгууллагын үйл ажиллагааг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах;

15.1.3.хорих байгууллагын хүний нөөцийг бэлтгэх, мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэх арга хэмжээний талаар санал боловсруулах;

15.1.4.хорих байгууллагын бүтэц, үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох, аюулгүй байдлыг хангах арга хэмжээний талаар санал боловсруулах;

15.1.5.хорих ял, баривчлах, цагдан хорих талаарх гомдлыг шийдвэрлэх;

15.1.6.хоригдолд хүмүүжлийн нөлөө үзүүлэх, нийгэмшүүлэх, хөдөлмөрийн дадал олгох, мэргэжлийн боловсрол эзэмшүүлэх;

15.1.7.хоригдол, хоригдсон этгээд, шийтгүүлсэн хүний зүгээс алба хаагч руу чиглэсэн хууль бус үйлдлээс урьдчилан сэргийлэх, шалгах, хариуцлага тооцох.

16 дугаар зүйл.Хорихоос өөр төрлийн ял эдлүүлэх албаны чиг үүрэг

16.1.Хорихоос өөр төрлийн ял эдлүүлэх алба дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

16.1.1.хорихоос өөр төрлийн ял, албадлагын арга хэмжээг гүйцэтгэх талаар шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтсийг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах, хяналт тавих, нэгдсэн тоо бүртгэл хөтлөх;

16.1.2.согтуурах, мансуурах донтой хүнийг захиргааны журмаар албадан эмчлэх шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх;

16.1.3.хорихоос өөр төрлийн ял, албадлагын арга хэмжээг гүйцэтгэх талаарх гомдлыг шийдвэрлэх;

16.1.4.тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан этгээдэд хяналт тавих ажиллагааг мэргэжлийн удирдлагаар хангах;

16.1.5.хуульд заасан зарим төрлийн албадлагын арга хэмжээг хэрэгжүүлэх чиглэлээр хэрэгжүүлж байгаа бусад байгууллагын ажиллагаанд хяналт тавих, мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах;

16.1.6.хорихоос өөр төрлийн ял эдлүүлэх ажиллагааг боловсронгуй болгох арга хэмжээний талаар санал боловсруулах;

16.1.7.албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээдэд хүмүүжлийн нөлөө үзүүлэх, нийгэмшүүлэх чиглэлээр бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлэх.

16.1.8. хорихоос өөр төрлийн ял шийтгүүлсэн, албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээдийн гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлэх, сэргээх.

17 дугаар зүйл.Хорих байгууллага, түүний чиг үүрэг

17.1.Хорих байгууллага нь шүүхийн шийтгэх тогтоолоор оногдуулсан хорих ялыг албадан эдлүүлэх тусгай чиг үүрэг бүхий төрийн байгууллага бөгөөд хуулийн этгээдийн эрх эдэлнэ.

17.2.Хорих байгууллага дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

17.2.1.хорих ялыг албадан эдлүүлэх;

17.2.2.хоригдлын аюулгүй байдлыг хангах, тэдний дунд хууль ёс, дэг журмыг сахиулах, хоригдол бусад этгээдэд хохирол учруулахаас урьдчилан сэргийлэх;

17.2.3.хоригдлыг нийгэмшүүлэх;

17.2.4.хоригдлыг хөдөлмөрлүүлэх, хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагааг хангах, эрхэлсэн үйлдвэрлэлийн чиглэлээр хоригдолд дадлага олгох;

17.2.5.хоригдолд албан, албан бус хэлбэрээр боловсрол олгох;

17.2.6.хоригдлын эрүүл мэндийг хамгаалах, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх;

17.2.7.гэмт хэргийн улмаас учруулсан хохирол, төлбөрийг хоригдлын хөдөлмөрийн хөлснөөс суутгах, хорих байгууллагад учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх;

17.2.8.хоригдлыг суллагдахад бэлтгэх ажиллагааг хэрэгжүүлэх;

17.2.9.хуульд заасан бусад чиг үүрэг.

17.3.Хорих байгууллага нь гэмт хэргийн улмаас хүн, хуулийн этгээдэд учруулсан хохирол, нөхөн төлбөрийг хоригдлоос гаргуулах, түүнийг хөдөлмөрлүүлэх, ажил, мэргэжлийн дадал олгох үйлдвэрлэлтэй байна.

17.4.Хорих байгууллагын хамгаалалтын бүсэд хувийн өмчит хуулийн этгээдтэй гэрээний үндсэн дээр хамтран ажиллаж болно.

17.5.Хорих байгууллага, салбар нэгжийн үйлдвэрлэл болон хувийн өмчит хуулийн этгээдтэй хамтарсан үйлдвэрлэлээс олсон орлогыг алба хаагчдын нийгмийн баталгаа, байгууллагын аюулгүй байдал, ахуй нөхцөлийг сайжруулах, хоригдлыг нийгэмшүүлэх, үйлдвэрлэлийг дэмжихэд зарцуулах бөгөөд хөрөнгийг хуваарилах, түүнд хяналт тавих журмыг санхүүгийн болон хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

17.6.Орон нутгийн төрийн удирдлагыг хэрэгжүүлэгч байгууллагаас хоригдлыг ажлын байраар хангах хүрээнд төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр гүйцэтгэх бүтээн байгуулалтын ажил, үйлчилгээнд ажиллуулахад дэмжлэг үзүүлнэ.

18 дугаар зүйл.Нутаг дэвсгэр хариуцсан шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтсийн чиг үүрэг

18.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын газар, хэлтэс дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

18.1.1.зөрчлийн хэргийн талаар гарсан шүүхийн шийдвэр, эрүүгийн хэргийн талаар гарсан шүүхийн шийтгэх тогтоол, шүүхээр баталгаажуулсан бусад байгууллагын шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг мэргэжлийн удирдлагаар хангах, хяналт тавих;

18.1.2.иргэний шийдвэр гүйцэтгэлээс бусад үйл ажиллагаатай холбоотой заавар, журам, стандартыг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

18.1.3.байгууллага, алба хаагч, ажилтан, тэдгээрийн гэр бүлийн аюулгүй байдлыг хангах, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах;

18.1.5.иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албанаас бусад алба хаагчийн үйл ажиллагааны талаарх гомдлыг шийдвэрлэх;

18.1.6.хариуцсан нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд хорих, хорихоос өөр төрлийн ял шийтгүүлсэн, тэнсэх, албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүний цахим сан хөтлөх, улсын нэгдсэн бүртгэлд бүртгүүлэх;

18.1.7.баривчлах шийтгэл, цагдан хорих тухай шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх;

18.1.8.согтуурах, мансуурах донтой хүн болон эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүнийг албадан эмчлэх эмнэлэгт хүргэх ажиллагааг гүйцэтгэх;

18.1.9.хуульд заасан бусад чиг үүрэг.

18.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны харьяа газар, хэлтэс иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч үйл ажиллагаагаа явуулахад дэмжлэг үзүүлэх, зохион байгуулалтаар хангах чиг үүрэгтэй.

19 дүгээр зүйл.Засгийн газар болон нутгийн өөрөө удирдах байгууллага, Засаг даргаас шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албатай харилцах

19.1.Засгийн газар санхүү, материал, техникийн хангамжийн хувьд шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны хэвийн ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

19.2.Аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн Засаг дарга хууль тогтоомжид заасан эрх хэмжээнийхээ хүрээнд хариуцсан нутаг дэвсгэртээ хорих байгууллагын үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааг өргөжүүлэх, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлнэ.

19.3.Аймаг, сумын Засаг дарга, нутгийн өөрөө удирдах байгууллага тухайн нутаг дэвсгэр хариуцсан шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэс, хорих байгууллага, салбар нэгжийн удирдлага болон алба хаагчдад орон сууцаар хангах арга хэмжээ авна.

**ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ
ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ БАЙГУУЛЛАГА, ИРГЭНИЙ ШИЙДВЭР
ГҮЙЦЭТГЭХ АЛБАНЫ АЛБА ХААГЧИД ТАВИГДАХ ШААРДЛАГА**

**20 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч,
түүнд тавигдах шаардлага**

20.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажлагаа хариуцсанаас бусад шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч нь шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын удирдах, гүйцэтгэх албан тушаалтан, шийдвэр гүйцэтгэгч, хорих байгууллагын алба хаагчаас бүрдэнэ.

20.2.Энэ хуулийн 20.1-д заасан алба хаагчаар Төрийн албаны тухай болон холбогдох бусад хуульд заасан шаардлага, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагаас тогтоосон журам, эрүүл мэнд, бие бялдар, боловсрол, мэргэжил, мэргэшил, ёс зүйн шаардлага, шалгуур үзүүлэлтийг хангасан, 18 насанд хүрсэн, Монгол Улсын иргэнийг авч ажиллуулна.

20.3.Энэ хуулийн 20.1-д заасан алба хаагчид тавигдах эрүүл мэнд, бие бялдар, боловсрол, мэргэжил, ёс зүйн шалгуур үзүүлэлт, сонгон шалгаруулах журмыг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга батална.

20.4.Цагдан хорих, баривчлах төв, байр, мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төв, согтуурах, мансуурах донтой хүнийг албадан эмчлэх байгууллага, төрийн өмчит, аж

ахуйн тооцоот, улсын төсөвт үйлдвэрийн газрын ажилтныг хорих байгууллагын алба хаагчтай адилтган үзнэ.

20.5.Энэ хуулийн 20.1-д заасан алба хаагчийн албан тушаалд тавигдах тусгайлсан шаардлага, шалгуур үзүүлэлт нь албан тушаалын чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай боловсрол, мэргэжил, ур чадвар, эрүүл мэнд, бие бялдвар, сэтгэл зүйн болон ёс зүйн шаардлага, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад болон мэргэжлийн чиглэлээр ажилласан жил зэргээс бүрдэнэ.

20.6.Гүйцэтгэх чиг үүргийн онцлогоос хамааран тодорхой албан тушаалд тавигдах тусгайлсан шаардлага, шалгуур үзүүлэлтийг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын хэмжээнд тогтоож болно.

21 дүгээр зүйл.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид тавигдах шаардлага

21.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчээр хууль зүйн дээд боловсролтой, санхүү, нягтлан бодох бүртгэлийн зохих мэдлэгтэй, Төрийн албаны тухай хуульд заасан шаардлага, эрүүл мэнд, боловсрол, мэргэжил, мэргэшил, ёс зүйн шаардлага, шалгуур үзүүлэлтийг хангасан, хорин хоёр насанд хүрсэн, эрүүгийн хариуцлага хүлээж байгаагүй, иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн сонгон шалгаруулалтад тэмцсэн Монгол Улсын иргэнийг ажиллуулна.

21.2.Дараах этгээд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчээр ажиллахыг хориглоно:

- 21.2.1.төрийн албанаас сөрөг шалтгаанаар халагдаж байсан;
- 21.2.2.эрүүгийн хариуцлага хүлээж байсан.

21.3.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулах журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

22 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн нийтлэг эрх, үүрэг, түүнд хориглох зүйл

22.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч нь энэ хуулийн 16 дүгээр зүйлд зааснаас гадна Төрийн албаны тухай хуульд заасан нийтлэг эрх, үүргийг хэрэгжүүлнэ.

22.2.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчид Төрийн албаны тухай хууль, Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль, Авлигын эсрэг хуулиар хориглосон үйл ажиллагаанаас гадна дараах зүйлийг хориглоно:

- 22.2.1.хүний эрх, эрх чөлөөнд хууль бусаар халдах;
- 22.2.2.албан тушаал, байгууллагын нэрээр бусдыг эрхшээлдээ оруулах, дарамтлах;

22.2.3.бусдын эрх, эрх чөлөө, хууль ёсны ашиг сонирхол, нэр төрд хохирол учруулж болзошгүй мэдээ, мэдээллийг нийтэд болон бусдад мэдээлэх;

22.2.4.төр, байгууллага, хувь хүний нууцыг хуульд заасан үндэслэл, журмаас гадуур бусдад задруулах, удирдах албан тушаалтны зөвшөөрөлгүйгээр албан ажлын мэдээллийг мэдээлэх;

22.2.5.албан үүргээ гүйцэтгэх болон дүрэмт хувцас өмссөн үедээ согтууруулах ундаа хэрэглэх;

22.2.6.мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэх;
22.2.7.бусдыг хууль бус үйлдэл, эс үйлдэхүй хийхийг уриалах, чиглүүлэх, шууд болон шууд бус хэлбэрээр өдөөн хатгах, оролцох;

22.2.8.нам, үйлдвэрчний эвлэлийн гишүүн байх, албаны бие бүрэлдэхүүний дотор аль нэг нам, үйлдвэрчний эвлэлийн үйл ажиллагаа, улс төрийн үзэл баримтлалыг сурталчлах, дэмжлэг үзүүлэх;

22.2.9.удирдах албан тушаалтны хууль ёсны шийдвэр, тушаалыг биелүүлэхээс татгалзах;

22.2.10.хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр томилогдсон ажилд очихгүй байх, ажил хаях, албаны хэвийн үйл ажиллагааг алдагдуулахад чиглэсэн бусад арга хэмжээ төлөвлөх, зохион байгуулах, тэдгээрт оролцох;

22.2.11.гэмт хэрэг, зөрчлийн талаар хүнээс мэдээлэл, тайлбар авах зорилгоор эрүүдэн шүүх, эсхүл ийм үйлдлийг аливаа хэлбэрээр зөвтгөх;

22.2.12.хуулиар хориглосон бусад.

22.3.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албанаас бусад алба хаагч албан тушаалын зэрэглэл, цолны эрэмбээр нэг нь нөгөөдөө захирагч, захирагдагч байна.

23 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн үнэмлэх, таних тэмдэг, хувийн дугаар бүхий тэмдэг

23.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч нь шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагаас олгосон, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны алба хаагч нь иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албанаас олгосон ажлын үнэмлэх, таних тэмдэгтэй байна.

23.2.Энэ хуульд заасан шийдвэр гүйцэтгэгч энэ хуулийн 23.1-д зааснаас гадна хувийн дугаар бүхий тэмдэг хэрэглэнэ.

23.3.Энэ хуулийн 23.1, 23.2-т заасан ажлын үнэмлэх, таних тэмдэг, хувийн дугаар бүхий тэмдгийн загварыг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга батална.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ
ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ БАЙГУУЛЛАГА, ИРГЭНИЙ ШИЙДВЭР
ГҮЙЦЭТГЭХ АЛБАНЫ АЛБА ХААГЧИЙН ЭРХ ЗҮЙН БАЙДАЛ

24 дүгээр зүйл.Хорих байгууллага, нутаг дэвсгэр хариуцсан шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтсийн даргын бүрэн эрх

24.1.Хорих байгууллага, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтсийн дарга нь дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

24.1.1.хорих байгууллага, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтсийн үйл ажиллагааг мэргэжлийн удирдлагаар хангах, тушаал, шийдвэр гаргах, алба хаагчийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих;

24.1.2.баривчлагдсан хүн, хорихоос өөр төрлийн ялаар шийтгүүлсэн ялтан, хоригдлыг өвчний учир ял, шийтгэлээс чөлөөлүүлэх тухай саналыг прокурорт гаргах;

24.1.3.баривчлагдсан хүн, нийтэд тустай ажил хийлгэх ял шийтгүүлсэн ялтан, хоригдолд чөлөө олгох;

24.1.4.хорихоос өөр төрлийн ялаар шийтгүүлсэн ялтан, хоригдолд шагналын хоног олгох, хасах;

24.1.5.хуурамчаар, эсхүл санаатай өвчилсөн, эсхүл эрүүл мэнд, бие эрхтэндээ санаатайгаар гэмтэл учруулж эмнэлэгт хэвтэж эмчлүүлсэн, чөлөөнөөс хоцорсон, оргосон хугацааг ял эдэлсэн хугацаанаас хасаж тооцох;

24.1.6.хоригдлын хүсэлтийг үндэслэн удаан хугацааны уулзалтыг түр уулзалтаар, эсхүл утсаар ярих эрхээр, эсхүл түр уулзалтыг утсаар ярих эрхээр солих;

24.1.7.Иргэний хуульд заасны дагуу хоригдлын итгэмжлэлийг гэрчлэх;

24.1.8.хоригдол, хоригдсон этгээдэд сахилгын шийтгэл ногдуулах;

24.1.9.байгууллага, алба хаагчийн ажил үүрэгт хамаарах гомдлыг хянан шийдвэрлэх;

24.1.10.шийдвэр гүйцэтгэгчийн саналыг үндэслэн ял шийтгүүлсэн, тэнсэх, албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүн, хуулийн этгээдийн удирдах албан тушаалтны гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлэх, сэргээх талаарх саналыг харьяа албанд хүргүүлэх;

24.1.11.хуульд заасан бусад.

25 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх алба хаагчийн баталгаа

25.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны алба хаагч Төрийн албаны тухай хуульд заасан баталгаанаас гадна энэ хуульд заасан улс төр, хууль зүй, нийгэм, эдийн засгийн баталгаагаар хангагдана.

25.2.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн баталгааг энэ хуульд тусгайлан зааснаас бусад тохиолдолд Төрийн албаны тухай хууль, цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн хууль тогтоомж, бусад хууль тогтоомжид заасны дагуу зохицуулна.

25.3.Энэ хуулийн 25.2-т заасан цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн хууль тогтоомж иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны дарга, иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч, алба хаагчид хамаарахгүй бөгөөд Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасны дагуу урамшуулал, Төрийн албаны тухай хуульд заасан цалин, хөлсийг авч, нийгмийн баталгаагаар хангагдана.

25.4.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны алба хаагчийн талаарх судалгаа, мэдээ, мэдээллийг түүний зөвшөөрөлгүйгээр бусдад задруулахыг хориглоно.

25.5.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчээс бусад шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийг гэмт хэрэг, зөрчил болон ашиг сонирхлыг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, түүний аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор албан тушаал бууруулахгүйгээр харьяа байгууллага, салбар нэгжид сэлгэн ажиллуулж болно.

25.6.Алба хаагч бүрд мэргэжлээрээ суралцах, албан тушаал дэвших тэгш боломж, нөхцөл бүрдүүлнэ.

26 дугаар зүйл.Алба хаагчийн улс төрийн баталгаа

26.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны алба хаагчийг улс төрийн үйл ажиллагаанд хуульд заасан албан үүргээс нь гадуур дайчлах, оролцуулахыг хориглоно.

26.2.Алба хаагчийг энэ хуулийн 26.1-д заасан үйл ажиллагаанд оролцохыг шаардсан бол татгалзана.

26.3.Алба хаагч үзэл бодлоо илэрхийлэх, үг хэлэх, эвлэлдэн нэгдэх, хэвлэн нийтлэх, шашин шүтэх, эс шүтэх эрх, эрх чөлөөгөө эдлэхдээ албандаа хүндэтгэлтэй хандана.

26.4.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх алба, алба хаагч үйл ажиллагаандаа улс төрийн намын бэлгэ тэмдэг агуулсан эд зүйл, техник хэрэгсэл ашиглахыг хориглоно.

26.5.Алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэх үедээ нийтийг хамарсан жагсаал, цуглаан, аливаа улс төрийн нам, түүний үйл ажиллагаанд оролцохгүй байх, албаны эрх мэдлээ улс төрийн зорилгоор ашиглахыг хориглоно.

27 дугаар зүйл.Алба хаагчийн эрх зүйн баталгаа

27.1.Иргэн, албан тушаалтан шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны алба хаагчийн хууль ёсны үйл ажиллагаанд хөндлөнгөөс оролцох, хуулиар хүлээсэн үүрэгт үл хамаарах ажил, үүрэг гүйцэтгэхийг шаардахыг хориглоно.

27.2.Алба хаагч албан үүргээ хуульд нийцүүлэн гүйцэтгэснээс үүссэн хохирлыг хариуцахгүй.

27.3.Алба хаагч ажлын бус цагаар хуульд заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлсэн, түүнчлэн ажилдаа ирэх, буцах замд явсныг албан үүргээ гүйцэтгэж байгаагаар нэгэн адил тооцно.

27.4.Албан үүргээ гүйцэтгэхтэй нь холбогдуулан алба хаагч болон түүний хамаарал бүхий этгээдийн амь нас, эрүүл мэндэд аюул занал учирсан, эсхүл учирч болзошгүй тохиолдолд тэдгээрийн амь нас, аюулгүй байдлыг хамгаалах асуудлыг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх алба хариуцна.

27.5.Алба хаагчийг албан үүргээ биелүүлсэнтэй нь холбогдуулан төрийн эрх бүхий байгууллагаас шалгасан, баривчилсан, цагдан хорьсон, орон байр, албан тасалгаа, тээврийн хэрэгсэл болон биед нь үзлэг, нэгжлэг хийсэн бол шууд удирдах даргад нь даруй мэдэгдэнэ.

27.6.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга, тэргүүн дэд дарга, дэд дарга, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны даргыг гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу гэмт хэргийн газар гэмт үйлдлийнх нь нотлох баримттайгаар баривчилсан бол хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнд, бусад алба хаагчийг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын даргад 24 цагийн дотор мэдэгдэнэ.

27.7.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу нэг бүрийн тусгай хэрэгсэл, биеийн хүч, галт зэвсэг хэрэглэх эрхтэй.

27.8.Эрүүгийн болон зөрчлийн хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийг бэлтгэх чиг үүрэг бүхий дээд боловсролын сургалтын байгууллагад цэргийн цолтой ажилласан, сонсогчоор суралцсан, хугацаат цэргийн алба хаасан, байгууллагын захиалгаар суралцсан хугацааг төрийн тусгай алба хаасан хугацаанд оруулан тооцно.

28 дугаар зүйл.Алба хаагчийн нийгмийн баталгаа

28.1.Алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэх явцдаа гэмт халдлагын улмаас амь насаа алдсан тохиолдолд 10 жилийн үндсэн цалинтай тэнцэх хэмжээний тэтгэмж олгох асуудлыг төр хариуцана.

28.2.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албанаас чөлөөлөгдсөн иргэнийг урьд гүйцэтгэж байсан албан үүрэгтэй нь холбогдуулан амь нас, эрүүл мэндэд нь хохирол учруулсан бол энэ хуулийн 28.1, 28.3-т заасан баталгаа нэгэн адил хамаарна.

28.3.Алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэх явцад эрүүл мэнд нь хохирсон тохиолдолд хууль тогтоомжид заасны дагуу Засгийн газар дараах нөхөх олговор, тусламж олгоно:

28.3.1.хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хэмжээг харгалзан хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг 30, 60, 90 дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний нэг удаагийн нөхөх олговор;

28.3.2.хиймэл эрхтэн хийлгэсэн бол түүний зардлыг;

28.3.3.хөдөлмөрийн чадвар алдсаны тэтгэвэр авагчид авч байсан цалингийн зөрүү.

28.4.Албан үүргээ гүйцэтгэх явцад эрүүл мэндэд нь хохирол учирснаас хөгжлийн бэрхшээлтэй болсон алба хаагч, уг үндэслэлээр чөлөөлөгдсөн иргэнд амралт сувиллын болон нөхөн сэргээх эмнэлгийн байгууллагад эмчлүүлэхээр очих ба буцах замын зардлыг Засгийн газраас тогтоосон журмын дагуу жилд нэг удаа олгоно.

28.5.Энэ хуулийн 28.1-д заасан зардлыг Засгийн газар хариуцан гаргаж, гэм буруутай этгээдээр нөхөн төлүүлэх бөгөөд энэ хуулийн 28.3-т заасан нөхөх олговор, тусламж олгох журам, 28.4-т заасан зардал олгох журмыг Засгийн газар батална.

28.6.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын харьяа хаалттай хорих анги, цагдан хорих төв болон байгууллагын нууцалбал зохих албанд гүйцэтгэх ажилтнаар ажилласан, энхийг сахиулах ажиллагаанд үүрэг гүйцэтгэсэн зургаан сар тутмыг найман сараар, бусад байгууллагад ажиллаж байгаа алба хаагчийн 1 жил ажилласан хугацааг 1 жил 3 сараар тус тус тооцно.

28.7.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын нэгдсэн болон төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг нь нийтийг хамарсан эмх замбараагүй байдал үүссэн, өндөржүүлсэн бэлэн байдал, онц байдал зарласан, хээрийн сургууль, дадлагын үеэр эмнэлгийн баг ажиллуулна.

28.8.Алба хаагчийг жил бүр эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулж, зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ.

28.9.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийг дайны болон онц байдал, энхийг дэмжих ажиллагаа, гамшиг, түүний үр дагаврыг арилгах зэрэг эрүүл мэнд, амь насанд өндөр эрсдэлтэй онцгой нөхцөлд алба хаасантай нь холбоотойгоор

шаардлагатай бол 3 сар хүртэл хугацаагаар сэтгэл зүйн нөхөн сэргээх эмчилгээнд хамруулна.

29 дүгээр зүйл. Алба хаагчийн эдийн засгийн баталгаа

29.1. Засгийн газар алба хаагчийн хэвийн ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

29.2. Алба хаагч өөр аймаг, хот суурин газарт шилжин ажиллах болсноос шалтгаалан эхнэр /нөхөр/ нь хөдөлмөрийн гэрээгээ цуцлахад хүрвэл, түүний мэргэжлийн болон түүнтэй дүйцэхүйц ажлаар хангана.

29.3. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийг гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагаанд ажиллуулсан бол ажилласан цаг тутамд ногдох албан тушаалын цалинг олгоно.

29.4. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийг өндөржүүлсэн бэлэн байдал зарласан, ажлын бус цагаар, шөнийн ээлжид, хээрийн сургууль, дадлагын үеэр чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд нь хүнсний болон эдийн хангалтаар хангаж, хоолны зардлыг олгоно. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчид олгох хүнсний болон эдийн хангалт, хоолны зардлын хэмжээг Засгийн газар тогтооно.

29.5. Нийтийг хамарсан эмх замбараагүй байдал, онц байдлын үед болон голомтын бусад үүрэг гүйцэтгэсэн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчид албан томилолтын зардлыг ердийн үеийнхээс гурав дахин нэмэгдүүлж олгоно.

29.6. Аймаг, хот хооронд түүнчлэн аймаг, хот дотор шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад шилжин ажиллахаар томилогдсон алба хаагчид уналга, ачаа тээш, зам хоногийн зардал, түүний гэр бүлийн болон асрамжид нь байдаг хүмүүст уналга, ачаа тээшийн зардлыг тухайн үед мөрдөж байгаа онгоц, автомашин, төмөр замын тээврийн үнэлгээгээр тооцож олгоно.

29.7. Офицер, ахлагч ээлжийн амралтаараа өөрийн буюу эхнэр /нөхөр/-ийн төрсөн нутагт очиж, ирэх бол замын зардлыг автомашин, төмөр замын тээвэрт тухайн үед мөрдөж байгаа үнэлгээгээр тооцож 2 жилд нэг удаа олгоно.

29.8. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны захиалгаар гадаад улсын их, дээд сургуульд суралцагч алба хаагчийн суралцах хугацааны цалин хөлсний зардлыг төр хариуцна.

29.9. Шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн цалин хөлс нь үндсэн цалин, цолны цалин болон доор дурдсан нэмэгдлээс бүрдэнэ:

29.9.1. төрийн тусгай алба хаасан хугацааны;

29.9.2. албан ажлын онцгой нөхцөлийн;

29.9.3. ялтан, хоригдол, хоригдсон этгээдтэй ажилласны;

29.9.4. мэргэшлийн зэргийн;

29.9.5. мэргэжлийн зэргийн;

29.9.6. эрдмийн зэрэг, цолны;

29.9.7. гүйцэтгэх ажлын, төрийн болон албаны нууцын зэргийн;

29.9.8. хуульд заасан бусад.

29.10. Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч, алба хаагч Төрийн албаны тухай хуульд заасан цалин хөлс, нэмэгдэл, урамшуулал авна.

29.11. Алба хаагчийн албан тушаалын цалингийн сүлжээ, жишиг, нэмэгдлийн хэмжээг Засгийн газар тогтооно.

29.12. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад тогтвор суурьшилтай, үр бүтээлтэй ажилласан албан хаагчид амины орон сууц барих, амьдралын нэн тэргүүний хэрэгцээт зүйл худалдан авах, өөрийн хүсэлтээр суралцах болон хүүхдээ сургахад нь төрөөс хөнгөлөлттэй зээл олгох, шаардлагатай бол зээлийн баталгаа гаргаж өгнө.

29.12. Засгийн газар алба хаагчийг орон сууцаар хангах хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

30 дугаар зүйл. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн бусад баталгаа

30.1. Аймгийн төвөөс бусад суманд томилогдсон алба хаагчийн ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэх, албаны орон сууцаар хангах үүргийг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага хүлээнэ.

30.2. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад ажилласан таван жил тутамд Хөдөлмөрийн тухай хуулиар тогтоосон ээлжийн амралтын үндсэн болон нэмэгдэл амралт дээр ажлын гурван өдрийн нэмэгдэл амралт эдэлнэ.

30.3. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэх үедээ нийтийн тээврийн хэрэгслээр зорчсон зардлыг тогтоосон журмын дагуу байгууллагаас нөхөн авна.

30.4. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны алба хаагчийн ажлын ачааллын жишиг нормативыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн болон санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнтэй хамтран батална.

30.5. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад тав ба түүнээс дээш жил ажиллаж байгаа алба хаагчид нэг удаагийн мөнгөн урамшууллыг тэдний сарын үндсэн цалингаас сум болон суурин бус газарт байрладаг байгууллагад 50 хувь, нийслэл, улсын чанартай хотоос бусад суурин газарт байрладаг байгууллагад 25 хувиар бодож нэгтгэн таван жил тутамд олгох бөгөөд мөнгөн урамшуулал олгох журмыг Засгийн газар батална.

30.6.Алслагдсан аймаг, сумын нутаг дэвсгэрт байрлах шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад томилогдон ажиллаж байгаа алба хаагчид дараах нэмэгдлийг улиралд нэг удаа олгох бөгөөд шаардагдах хөрөнгийн жил бүр улсын төсөвт тусгана.

30.6.1.сургуулийн насны хүүхэдтэй бол түүний гэр бүлд хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээтэй тэнцэх мөнгөн тусламж;

30.6.2.тухайн аймгийн харьяалалгүй алба хаагчид албан тушаалын үндсэн цалингийн 50 хувьтай тэнцэх хэмжээний нэмэгдэл.

31 дүгээр зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийг өөр албан тушаалд шилжүүлэх

31.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албанаас бусад шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийг дараах тохиолдолд нэг нэгжээс нөгөө нэгжид ажиллуулахаар шилжүүлэн томилж болно.

31.1.1.ашиг сонирхлын зөрчил үүсэхээс урьдчилан сэргийлэх;

31.1.2.албан ажлын шаардлага;

31.1.3.ажлын байр, албан тушаал нь цомхотгогдсон;

31.1.4.урьд өмнө эрхэлж байсан ажил албан тушаалд эгүүлэн тогтоох тухай эрх бүхий байгууллагын шийдвэр гарсан;

31.1.5.алба хаагчийн хүсэлт;

31.1.6.эрүүл мэндийн шалтгаанаар.

31.2.Энэ хуулийн 31.1-д заасан шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийг шилжүүлэн томилох шийдвэрийг хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр хүлээн зөвшөөрөөгүй, томилогдсон албан тушаалд очоогүй нь алба хаагчид сахилгын шийтгэл оногдуулах, ажлаас чөлөөлөх үндэслэл болно.

32 дугаар зүйл.Албан тушаал дэвшүүлэх, бууруулах

32.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад ажилласан хугацаа, үйл ажиллагааны үр дүн, мэргэшлийн түвшингийн үнэлгээг харгалзан албан тушаал дэвшүүлж, бууруулна.

32.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа хариуцсанаас бусад шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийг албан тушаал дэвшүүлэх, бууруулах, өөр албан тушаалд шилжүүлэн томилох журмыг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга батална.

32.3.Энэ хуулийн 32.1-д заасан алба хаагчийг дараах тохиолдолд захиргааны санаачилгаар албан тушаал бууруулах, өөр албан тушаалд шилжүүлэн томилж болно.

32.3.1.энэ хуульд заасны дагуу албан тушаал бууруулах сахилгын шийтгэл оногдуулсан;

32.3.2.албан тушаалын үүрэгтээ тэнцэхгүй тухай эрүүл мэндийн болон эрх бүхий байгууллагын дүгнэлт гарсан;

32.3.3.ажлын байр /албан тушаал/-ын тодорхойлолтод заасан зорилго, зорилтоо хангалтгүй биелүүлсэн;

32.3.4.үйл ажиллагааны үр дүн, мэргэшлийн түвшин нь тухайн албан тушаал эрхлэх шаардлага хангахгүй болсон.

33 дугаар зүйл.Албанаас халах

33.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа хариуцсанаас бусад шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийг дараах тохиолдолд албанаас хална:

33.1.1.өргөсөн тангараг, сахилга, ёс зүйн дүрмийг ноцтой зөрчсөн;

33.1.2.гэмт хэрэг үйлдсэн нь нотлогдож, шүүхийн шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр болсон;

33.1.3.алба хаагчид тавигдах шаардлагыг хангаагүй болох нь илэрсэн;

33.1.4.Монгол Улсын харьяатаас гарсан, иргэний давхар харьяалалтай нь илэрсэн.

34 дүгээр зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн цол, дүрэмт хувцас

34.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын дарга, дэд даргад цэргийн дээд цол олгож болно.

34.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа хариуцсанаас бусад алба хаагч нь цэргийн цол, дүрэмт хувцас хэрэглэнэ.

34.3.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллага дүрэмт хувцас, тусгай хэрэгслийн үйлдвэртэй байна.

34.4.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч бэлтгэх чиг үүрэг бүхий дээд боловсролын сургалтын байгууллагын алба хаагч, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын захиалгаар гадаад улсын их, дээд сургуульд суралцаж байгаа сонсогч цэргийн цол, дүрэмт хувцастай байна.

34.5.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн дүрэмт хувцасны загвар, хэрэглэх журмыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, эдэлгээний хугацааг Засгийн газар, хангалтын зааврыг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга батална.

34.6.Хуульд зааснаас бусад тохиолдолд шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын дүрэмт хувцасыг иргэн, байгууллага хэрэглэхийг хориглоно.

35 дугаар зүйл.Цол, дүрэмт хувцас, үнэмлэх, таних тэмдэг, хувийн дугаар бүхий тэмдгийг хураан авах, хадгалуулах

35.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажллагаа хариуцсанаас бусад шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагаас халагдсан, чөлөөлөгдсөн, өөр ажилд томилогдсон, сонгогдсон тохиолдолд түүний цол, дүрэмт хувцас, үнэмлэх, таних тэмдэг, хувийн дугаар бүхий тэмдэг, галт зэвсэг, тусгай хэрэгслийг хураан авна.

35.2.Энэ хуулийн 35.1-д заасан алба хаагч биөийн эрүүл мэндийн байдлаар үүрэгт ажлаа гүйцэтгэх боломжгүй болсон, тэтгэвэр тогтоолгох насанд хүрсэн, алба хаах насны дээд хязгаарт хүрсэн үндэслэлээр албанаас бэлтгэлээр чөлөөлөгдсөн бол ёслолын дүрэмт хувцас, цолыг түүнд хадгалуулна.

36 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчид сахилгын хариуцлага

36.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажллагаа хариуцсанаас бусад шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч нь үйл ажиллагаандаа шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагаас тогтоосон олон нийттэй харилцах, хууль хэрэгжүүлэхэд баримтлах ёс зүй, сахилгын дүрмийг мөрдөж ажиллана.

36.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажллагаа хариуцсанаас бусад шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн ёс зүй, сахилгын дүрмийг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга батална.

36.3.Төрийн албаны тухай хууль, энэ хууль, ёс зүй, сахилгын дүрмийг зөрчсөн алба хаагчид эрх бүхий албан тушаалтан Төрийн албаны тухай хуульд зааснаас гадна дараах сахилгын шийтгэл ногдуулна:

36.3.1.цолны мөнгийг 3 сар хүртэл хугацаагаар хасах;

36.3.2.цол бууруулах;

36.3.3.албан тушаал бууруулах;

36.3.4.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад 1 жилийн хугацаанд эргэж орох эрхгүйгээр халах.

36.4.Энэ хуулийн 36.3.2, 36.3.3, 39.4.4-т зааснаас бусад сахилгын шийтгэлийг харьяа алба, хорих байгууллага, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэс, салбар нэгжийн дарга ногдуулна.

36.5.Энэ хуулийн 36.3-т заасан сахилгын шийтгэлийг заавал дэс дарааллан хэрэглэхийг шаардахгүй.

36.6.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн мөрдөх ёс зүй, сахилгын дүрэм нь алба хаагчийн хувьд Монгол Улсын нутаг дэвсгэр, хилийн чанадад нэгэн адил үйлчилнэ.

36.7.Энэ хуулийн 36.3-т заасан шийтгэл хүлээсэн алба хаагч тогтоосон хугацаанд хувийн зардлаар ёс зүйн сургалтад хамрагдах үүрэгтэй. Энэ хугацаанд байгууллага цалингүй чөлөө олгоно.

36.8.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол сахилгын шийтгэл хүлээсэн өдрөөс хойш 1 жилийн дотор сахилгын шийтгэл дахин хүлээгээгүй бол сахилгын шийтгэлгүйд тооцно. Энэ хугацаанд сахилгын шийтгэл хүлээсэн алба хаагчийн байгуулсан онцгой гавьяа, гаргасан зөрчлийн шинж чанар зэргийг харгалзан сахилгын шийтгэл ногдуулсан албан тушаалтны шийдвэрээр хугацаанаас өмнө сахилгын шийтгэлгүйд тооцож болно.

37 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх

37.1.Гэмт хэрэг, зөрчил болон ёс зүй, сахилгын зөрчилд холбогдсон шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн бүрэн эрхийг уг асуудлыг шалгах хугацаагаар түр түдгэлзүүлж болно:

37.1.1.хэрэг бүртгэгч, мөрдөн байцаагч, прокурор, шүүгчийн шийдвэрийг үндэслэн;

37.1.2.алба хаагч үргэлжлүүлэн албан үүргээ гүйцэтгэх нь шалгалтын ажиллагаанд сөргөөр нөлөөлж болзошгүй тухай санал, дүгнэлтийг дотоод хяналт шалгалт хариуцсан нэгж, алба хаагчаас ирүүлсэн.

37.2.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн албан тушаалын бүрэн эрхийг түдгэлзүүлсэн тохиолдолд цол, дүрэмт хувцас хэрэглэхийг хориглож, албаны үнэмлэх, таних тэмдэг, галт зэвсэг, тусгай хэрэгслийг түр хураан авна.

37.3.Энэ хуулийн 27.1-д заасан үндэслэлээр бүрэн эрх нь түдгэлзсэн алба хаагчийн гэм буруугүй нь тогтоогдсон бол бүрэн эрхийг түдгэлзүүлсэн хугацааг ажилласан хугацаанд оруулан тооцож, энэ хугацааны цалин хөлсийг нөхөн олгоно.

38 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн үйл ажиллагаа, мэргэшлийн түвшинг үнэлэх

38.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн үйл ажиллагааны үр дүнг Төрийн албаны тухай хуульд заасны дагуу үнэлж дүгнэнэ.

38.2.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн мэргэшлийн түвшинг үнэлэх, зэрэг олгох журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

38.3.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын дарга нь үйл ажиллагаа, мэргэшлийн түвшингийн үнэлгээний үр дүнг харгалзан алба хаагчийг зохих шатны сургалтад хамруулах, цалингийн нэмэгдлийг тогтоох, албан тушаал дэвшүүлэх, бууруулах асуудлыг шийдвэрлэнэ.

39 дүгээр зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн алба хаах хугацааг сунгах

39.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажллагаа хариуцсанаас бусад шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр тэтгэмжийн тухай хуульд заасны дагуу тэтгэвэр тогтоолгож, тэтгэмж авна.

39.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажллагаа хариуцсанаас бусад алба хаагчийн алба хаах насны дээд хязгаарт хүрсэн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн алба хаах хугацааг Цэргийн албаны тухай хуульд заасны дагуу шийдвэрлэнэ.

39.3.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч алба хаах насны дээд хязгаарт хүрмэгц албанаас чөлөөлөгдөх, сунгуулах тухай хүсэлтээ насны дээд хязгаарт хүрэх хугацаа болохоос 3 сарын өмнө гаргаагүй нь түүнийг захиргааны санаачилгаар албанаас чөлөөлөхөд саад болохгүй.

39.4.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллага нь насны дээд хязгаарт хүрч албанаас чөлөөлөгдсөн иргэнийг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын үйл ажиллагаанд туслах үүрэг бүхий ажилд гэрээгээр ажиллуулж болно.

**ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ
ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ БАЙГУУЛЛАГЫН
ТӨСӨВ, ДАНС БҮРТГЭЛ**

40 дүгээр зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын төсөв санхүүжилт, данс, бүртгэл, тайлан тэнцэл

40.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага нь улсын төсөв, туслах үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжинэ.

40.2.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллага, хорих анги, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх алба, шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэс нь арилжааны банканд данстай байна.

40.3.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх алба нь энэ хуулийн 40.1-д заасны дагуу улсын төсвөөс болон Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасан урамшууллын 30 хувиас санхүүжинэ.

40.4.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллага арилжааны банканд гадаад төлбөр тооцооны данстай байна.

40.5.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын данс, бүртгэлийн хөтлөлт, тайлан тэнцлийг Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжид заасан журмын дагуу хөтөлнө.

40.6.Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны онцлогийг тусгасан данс, бүртгэл, тайлан тэнцлийн тухай журмыг санхүүгийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнтэй зөвшилцөн хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

40.7.Эрүүгийн болон зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардлыг улсын төсөв болон ялтан этгээдээс, хорих ял эдлүүлэх ажиллагааны зардлыг улсын төсвөөс тус тус санхүүжүүлнэ.

40.8.Хорихоос өөр төрлийн ял эдлүүлэх, албадлагын арга хэмжээг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг ял шийтгүүлсэн, тэнсэх, албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээдээр нөхөн төлүүлнэ.

40.8.Хоригдлыг иргэн, аж ахуй, нэгж байгууллагад гэрээгээр хөдөлмөр эрхлүүлсний орлогоос энэ хуулийн 40.1-д заасан байгууллагын туслах үйл ажиллагааны орлогын санхүүжилтийг бүрдүүлж болно.

40.9.Энэ хуулийн 40.7-т заасан зардлыг тооцох, нөхөн төлүүлэх, санхүүжүүлэх, төлбөрөөс чөлөөлөх журмыг Засгийн газар батална.

40.10. Шүүхээс ногдуулсан торгох ял, хөрөнгө, орлогыг хураах албадлагын арга хэмжээг биелүүлсэн мөнгөн хөрөнгийн 10 хувийг хорихоос өөр төрлийн ял шийтгүүлсэн ялтан, тэнсэх, албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээдэд чиглэсэн сургалт, нөлөөллийн ажил, техник тоног төхөөрөмж, биечлэн хяналт тавих ажиллагаа, эрэн сурвалжлах ажиллагааны зардалд зарцуулна.

40.11.Энэ хуульд өөрөөр зааснаас бусад тохиолдолд зөрчлийн, эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны бусад зардал болон хорих ял эдлүүлэх ажиллагааны зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ.

**ДОЛДУГААР БҮЛЭГ
БУСАД**

41 дүгээр зүйл.Хууль зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлага

41.1.Энэ хуулийг зөрчсөн албан тушаалтны үйлдэл нь гэмт хэргийн шинжгүй бол Төрийн албаны тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

41.2.Энэ хуульд өөрөөр заагаагүй бол энэ хуулийг зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд Эрүүгийн хууль, эсхүл Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

42 дугаар зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох

42.2.Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ИРГЭНИЙ БОЛОН ЗАХИРГААНЫ ХЭРГИЙН ШҮҮХИЙН
ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ ТУХАЙ**

**I ХЭСЭГ
ЕРӨНХИЙ ҮНДЭСЛЭЛ**

**НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ
НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ**

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь иргэн, хуулийн этгээдийн зөрчигдсөн эрхийг бодитоор сэргээх, нөхөн төлүүлэх үүднээс иргэний хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх /цаашид "иргэний шийдвэр гүйцэтгэх" гэх/ ажиллагааны шуурхай, үр дүнтэй байдлыг хангах зорилгоор иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг албадан гүйцэтгэх ажиллагаа болон албадлагын үе шат дахь гомдол гаргах үндэслэл, журмыг тогтоох, захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэрийг /цаашид "захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх"/ албадан гүйцэтгэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

**2 дугаар зүйл.Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны
хууль тогтоомж**

2.1.Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Иргэний хууль, Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Захиргааны ерөнхий хууль, энэ хууль болон эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ

3.1.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт энэ хуулийн 7 дугаар зүйлд заасан үндэслэлээр иргэний болон захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллааг энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу явуулна.

3.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талаарх талуудын гомдлыг энэ хуульд заасны дагуу шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч шийдвэрлэнэ.

4 дүгээр зүйл.Хуулийн нэр томьёоны тодорхойлолт

4.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томьёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:

4.1.1."цахим дуудлага худалдаа" гэж энэ хуульд заасан албадан дуудлага худалдааг цахимаар зохион байгуулахыг;

4.1.2."цахим систем" гэж иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулах нэгдсэн цахим системийг;

4.1.3."иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч" гэж шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын харьяа иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны иргэнийн болон захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг явуулах чиг үүрэг бүхий шийдвэр гүйцэтгэгчийг;

4.1.4."төлбөр авагч" гэж эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь зөрчигдсөн гэж үзэж түүнийг сэргээх, хамгаалахаар гүйцэтгэх баримт бичигт заасан иргэн, хуулийн этгээдийг;

4.1.5."төлбөр төлөгч" гэж төлбөр авагчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчсөн, үүргээ биелүүлээгүй гэж гүйцэтгэх баримт бичигт заасан иргэн, хуулийн этгээдийг.

5 дугаар зүйл.Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зарчим

5.1.Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд энэ хуулийн 7 дугаар зүйлд заасан шийдвэр заавал биелэгдэх нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор дараах зарчмыг баримтална:

5.1.1.хууль дээдлэх, хүний эрх, эрх чөлөө, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хүндэтгэх;

5.1.2.хүний эрх, эрх чөлөөг зөвхөн энэ хуульд заасны дагуу хязгаарлах буюу албадлага хэрэглэх;

5.1.3.шуурхай байх;

5.1.4.үр дүнтэй байх;

5.1.5.тасралтгүй байх;

5.1.6.найдвартай байх;

5.1.7.төлбөрийн шаардлагын хэмжээнд бол энэ хуульд заасан албадлагын арга хэмжээг нэг хөрөнгө, орлогод явуулсан нь бусад хөрөнгө, орлогод албадлагын арга хэмжээ явуулахад саад болохгүй байх.

**6 дугаар зүйл.Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд хориглох
үйлдэл, эс үйлдэхгүй**

6.1.Иргэний болон захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд дараах үйлдэл, эс үйлдэхгүйг хориглоно:

6.1.1.хуульд заасан бүрэн эрхээ хэтрүүлэх, эсхүл хувийн ашиг сонирхлоор шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулах;

6.1.2.шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулахаас зайлсхийх;

6.1.3.энэ хуульд зааснаас бусад шалтгаанаар шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг хойшлуулах, түдгэлзүүлэх;

6.1.4.энэ хуульд зааснаас бусад үндэслэлээр шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулах;

6.1.5.шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад бусдад хувийн ашиг сонирхлын үүднээс дарамт, шахалт үзүүлэх;

6.1.6.шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулахдаа бусдад ялгавартай хандах, хууль бусаар давуу эрх олгох.

7 дугаар зүйл.Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулах үндэслэл

7.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг дараах шийдвэрийг үндэслэн явуулна:

7.1.1.иргэний хэргийн болон эрүүгийн хэргийн хамт шийдвэрлэсэн иргэний нэхэмжлэлийн талаарх шүүхийн шийдвэр;

7.1.2.хэргийг хялбаршуулсан журмаар хянан шийдвэрлэсэн шүүгчийн захирамж;

7.1.3.эвлэрлийн гэрээг баталгаажуулсан шүүгчийн захирамж.

7.1.4.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан бол гадаад улсын шүүх, олон улсын шүүх, арбитрын шийдвэр;

7.1.5.шүүхээр баталгаажуулсан цэргийн анги, байгууллагын захирагч /дарга/-ийн эд хөрөнгийн хариуцлага хүлээлгэх тухай тушаал, нотариатчийн мэдэгдэх хуудас, арбитрын шийдвэр;

7.1.6.шүүхээр баталгаажуулсан гэмт хэргийн хохирогчид нөхөн төлбөр олгох сангийн зөвлөлийн шийдвэр;

7.1.7.барьцааны зүйлээр үүргийн гүйцэтгэл хангуулах тухай шийдвэр;

7.1.8.шүүхээс гарах шийдвэрийн биелэлтийг баталгаажуулах арга хэмжээ авах тухай шүүгчийн захирамж.

7.2.Захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 137 дугаар зүйлийн 137.5-д заасан шийдвэрийг үндэслэн явуулна.

8 дугаар зүйл.Шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч

8.1.Шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч нь иргэний хэргийн анхан шатны шүүхэд ажиллана.

8.2.Шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч нь иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талуудаас иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талаар гаргасан энэ хуулийн Хоёрдугаар бүлэгт заасан шуурхай гомдлыг энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу шийдвэрлэнэ.

9 дүгээр зүйл.Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хугацаа тоолох

9.1.Энэ хуульд заасан хугацааг минут, цаг, ажлын өдөр, хоног, сар, жилээр тоолно.

9.2.Хугацааг тоолж эхэлсэн минут, цаг, хоногийг хугацаа тоолоход оруулахгүй.

9.3.Хугацааг тоолоход уг хугацаа нь дуусах хугацааны сүүлийн цаг, минутад дуусна.

9.4.Хугацааг хоногоор тоолоход уг хугацаа нь хугацаа дуусах сүүлийн хоногийн 24 цагт дуусна.

9.5.Хугацааг сараар тоолоход уг хугацааг дуусах сүүлийн сарын мөн өдөр уг хугацаа дуусна. Хэрэв энэ сард тухайн өдөр байхгүй бол мөн сарын эцсийн өдөр хугацаа дуусна.

9.6.Хугацааг жилээр тоолоход хугацаа нь дараа оны тухайн сарын тухайн өдөр дуусна. Хэрэв хугацааны төгсгөл ажлын бус өдөр тохиолдвол хугацааны сүүлийн өдрийг түүний дараагийн ажлын эхний өдрөөр тоолно.

9.7.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны баримт бичгийг тогтоосон хугацааны сүүлийн өдрийн 24 цагийн дотор шуудан, харилцаа холбооны байгууллагад, эсхүл энэ хуулийн дагуу цахим хэлбэрээр хүргүүлсэн бол түүнийг хугацаанд нь хүргүүлсэнд тооцно.

10 дугаар зүйл.Мэдэгдэх үүрэг

10.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч мэдэгдэх хуудсыг дуудан ирүүлж гардуулах бөгөөд боломжгүй тохиолдолд биечлэн, цахимаар, эсхүл баталгаат шуудангаар хүргүүлнэ.

10.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны оролцогч иргэн хаягаа өөрчилсөн бол Иргэний улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 19.1-д заасны дагуу, хэрэв хуулийн этгээд бол Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 22.4-т заасны дагуу нэн даруй бүртгүүлэх үүрэгтэй.

10.3.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талууд хаягийн өөрчлөлтөө мэдэгдээгүй бол улсын бүртгэлд сүүлд бүртгэгдсэн хаягаар иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны холбогдох баримт бичгийг хүргүүлснийг мэдэгдэх хуудсыг хүлээн авагчид хүргүүлсэнд тооцно.

10.4.Энэ хуулийн 10.2, 10.3-т заасны дагуу илгээсэн баримт бичгийг биечлэн хүлээж аваагүй бол тухайн мэдэгдэх хуудсыг иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны цахим хуудсанд нэн даруй байршуулна.

10.5.Энэ хуулийн 10.4-т заасны дагуу илгээсэн баримт бичгийг цахим хуудсанд нийтэлсэн өдрөөс хойш ажлын 3 өдрийн дараа уг мэдэгдэх хуудсыг хүлээн авагчид гардуулсанд тооцно.

10.6.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талууд болон хөрөнгийг нь битүүмжлэх шаардлагатай гуравдагч этгээд цахимаар мэдэгдэл хүлээн авах зорилгоор цахим хаяг, холбогдох мэдээллээ иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албанд

урьдчилан өгсөн тохиолдолд эдгээр этгээдэд холбогдох мэдэгдлийг цахим хэлбэрээр хүргүүлнэ.

10.7.Энэ хуулийн 10.6-д заасны дагуу цахимаар мэдэгдэл хүргүүлснийг баримт бичгийг гардуулсанд тооцно.

10.8.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны мэдэгдэх хуудас, тогтоол, шийдвэр нь Цахим гарын үсгийн тухай хуулийн 5.1-д заасан цахим гарын үсэг, эсхүл Цахим гарын үсгийн тухай хуулийн 7.1-д заасан цахим тамгаар баталгаажсан байна.

10.9.Цахим баримт бичиг нь Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулийн 30.5-д заасны дагуу цаасан баримт бичигтэй нэгэн адил хүчинтэй байна.

10.10.Төрийн мэдээлэл солилцооны "Хур" системээр дамжуулан иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч цахим мэдээллийн санд тухай бүр оруулсан мэдэгдэх хуудас, тогтоол, шийдвэрийг И Монголиа системд нийлүүлснээр иргэн, хуулийн этгээдэд энэ талаарх мэдээлэл тухай бүр хүргэгдсэнээр мэдэгдэх хуудас, тогтоол, шийдвэрийг гардуулсанд тооцно.

11 дүгээр зүйл.Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны тэмдэглэл, шийдвэрийн хэлбэр

11.1.Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны үйл явц, үр дүнг баталгаажуулах зорилгоор тэмдэглэл /цаашид "тэмдэглэл" гэх/ үйлдэнэ.

11.2.Тэмдэглэл нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

11.2.1.шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулсан газар, он, сар, өдөр;

11.2.2.шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулах үндэслэл, ач холбогдол бүхий асуудлын товч утга;

11.2.3.шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа гүйцэтгэж байгаа иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн овог, нэр, хариуцсан тойргийн дугаар, уг ажиллагаанд оролцогчийн овог, нэр, хуулийн этгээдийн оноосон нэр;

11.2.4.шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны үйл явц, үр дүн;

11.2.5.шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд оролцогч болон иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн гарын үсэг.

11.3.Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд оролцогч тэмдэглэлд гарын үсэг зурахаас татгалзсан бол үндэслэлийг зааж, тусгайлан тэмдэглэнэ.

11.4.Шийдвэр гүйцэтгэгч шаардлагатай тохиолдолд шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны албадлагын арга хэмжээний үйл явц, үр дүнг дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэг хийж, бэхжүүлнэ.

11.5.Шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад гаргах шийдвэр нь захирамж хэлбэртэй байна.

11.6.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад гаргах шийдвэр нь тогтоол хэлбэртэй байна.

11.7.Энэ хуулийн 11.6-д заасан тогтоол нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

11.7.1.тогтоол үйлдсэн газрын нэр, байршил;

11.7.2.тогтоолын гарчиг, он, сар, өдөр;

11.7.3.тогтоол гаргасан иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн овог, нэр, хариуцсан тойргийн дугаар;

11.7.4.шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хувийн хэргийн дугаар;

11.7.5.тогтоол гаргах асуудлын агуулга;

11.7.6.тогтоолыг гүйцэтгэх хугацаа;

11.7.7.энэ хуульд тусгайлан гомдол гаргахаар заасан тохиолдолд гомдол гаргах хууль зүйн үндэслэл.

11.8.Энэ хуулийн 11.5-д заасан шийдвэрийг шийдвэрт заасан хугацаанд биелүүлнэ.

11.9.Энэ хуулийн 11.6-д заасан шийдвэрийг нэн даруй биелүүлнэ.

12 дугаар зүйл.Хугацаа хэтрүүлсний хүү

12.1.Төлбөр төлөгч гүйцэтгэх хуудсанд заасан төлбөл зохих төлбөрийн шаардлагыг биелүүлэх тогтоосон хугацаанд биелүүлээгүй бол сар бүр төлбөр төлж дуусах хүртэл үүргээ гүйцэтгээгүй хугацаа хэтрүүлсний хүүг төлбөр авагчид төлөх үүрэгтэй.

12.2.Энэ хуулийн 12.1-д заасан хугацаа хэтрүүлсний хүүг талууд гэрээгээр тохиролцоогүй бол Монголбанкны жигнэсэн дундаж хүүтэй тэнцүү байна.

12.3.Төлбөр төлөгч тодорхой үйлдэл хийх, хийхгүй байх шийдвэрийг тогтоосон хугацаанд биелүүлэхгүй бол Иргэний хуулийн 232.5-д заасан торгуулийг төлбөр авагчид төлнө.

12.4.Энэ хуулийн 12.3-т заасан торгуулийн хэмжээ нь төлбөр төлөгчийн гүйцэтгэх хуудасны үнийн дүнгийн 10 хувьтай тэнцүү байна.

12.5.Тэжээн тэтгэх үүрэгтэй холбоотой шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэвэл зохих хугацаанд биелүүлээгүй тохиолдолд тэтгэмжийг бүрэн төлж барагдуулах хүртэл Иргэний хуулийн 232.6-д заасан алданги хоног тутамд төлбөр авагчид төлнө.

12.6.Тухайн хүүхэд 18 насанд хүрсэн нь энэ хуулийн 12.5-д заасан тэжээн тэтгэх үүрэгтэй холбоотой шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэхгүй байх үндэслэл болохгүй.

II ХЭСЭГ ИРГЭНИЙ ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ АЖИЛЛАГАА

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ ИРГЭНИЙ ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ АЖИЛЛАГААНЫ ТАЛААРХ ГОМДОЛ

13 дугаар зүйл.Шуурхай гомдол

13.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа нь иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх ажиллагааны дараах бие даасан, албадлагын үе шат байх бөгөөд иргэний

шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд гаргах талуудын гомдлыг Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасны дагуу хянан шийдвэрлэхгүй.

13.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа нь энэ хуулийн 6.2-т заасан шийдвэрээр тогтоогдсон төлбөр авагчийн зөрчигдсөн эрхийг сэргээх зорилгоор төлбөр гаргуулах, тодорхой үйлдэл хийлгэх, хийлгэхгүй байхад чиглэсэн албадлагын үе шат тул иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа энэ хуульд нийцсэн эсэх талаар талуудын гаргах шуурхай гомдлыг энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч шуурхай хянан шийдвэрлэнэ.

13.3.Энэ хуулийн 13.2-т заасан шуурхай гомдлыг зөвхөн энэ хуульд тусгайлан гаргахаар заасан тохиолдолд шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгчид шийдвэр гүйцэтгэгчийн үйл ажиллагаа, шийдвэрт холбогдуулан гаргана.

13.4.Гуравдагч этгээдийн гаргасан гомдол нь энэ хуульд өөрөөр заагаагүй бол иргэний шийдвэр гүйцэтгэлийн ажиллагааг үргэлжлүүлэхэд саад болохгүй.

13.5.Энэ хуулийн 13.4-т заасан гуравдагч этгээдийн гаргах гомдлыг шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч шийдвэрлэхгүй бөгөөд энэ хуульд заасны дагуу шүүхэд гаргана.

14 дүээр зүйл.Шуурхай гомдол гаргах

14.1.Гомдол гаргагч нь энэ хуульд заасан тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн холбогдох шийдвэрийг гардуулснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор шуурхай гомдлыг Улсын дээд шүүхийн баталсан шуурхай гомдол гаргах маягтын дагуу шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгчид гаргана.

14.2.Энэ хуулийн 14.1-д заасан гомдол гаргах хугацааг хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар хэтрүүлсэн тохиолдолд хүндэтгэн үзэх шалтгаантай талаарх нотлох баримтад үндэслэн шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч гомдлыг хүлээн авна.

14.3.Гомдол гаргагч нь шуурхай гомдлын үндэслэлийг тодорхойлж, зохих нотлох баримтаар баталгаажуулсан байна. Шуурхай гомдолд холбогдох нотлох баримтыг гомдол гаргагч бичгээр ирүүлээгүй бол уг гомдлыг шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч хүлээн авахаас татгалзана.

14.4.Шуурхай гомдлын үндэслэлийг тусгах, гомдлын агуулгын маягтыг Улсын дээд шүүх батална.

14.5.Гомдол гаргагч энэ хуулийн 14.3-т заасны дагуу гомдлын үндэслэлийг тусгаагүй, эсхүл гомдол нь хуульд заасан гомдол гаргах тохиолдолд хамаарахгүй бол гомдол гаргагчид шуурхай гомдлыг буцаана.

15 дугаар зүйл.Шуурхай гомдол гаргах үндэслэл

15.1.Шуурхай гомдлыг зөвхөн дараах үндэслэлээр гаргана:

15.1.1.хуульд заасны дагуу иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа үүсгэх хугацаа өнгөрсөн;

15.1.2.энэ хуульд заасан төлбөр гаргуулж болохгүй хөрөнгө, орлогоос төлбөр гаргуулахаар заасан;

15.1.3.хуульд өөрөөр заагаагүй бол гүйцэтгэх баримт бичигт заасан нөхцөл хангагдаагүй;

15.1.4.энэ хуульд тусгайлан заасан бусад.

16 дугаар зүйл.Шуурхай гомдол гаргасны үр дагавар

16.1.Гомдол гаргагч нь энэ хуулийн 13.2-т заасан шуурхай гомдол гаргасан нь иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлэх үндэслэл болохгүй.

16.2.Гомдол гаргагч иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлэхийг хүсвэл төлбөр төлөгч баталгаа байршуулах бөгөөд уг баталгааг үндэслэн түдгэлзүүлэх шийдвэрийг шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч гаргана.

16.3.Энэ хуулийн 16.2-т заасан баталгааны хэмжээг төлбөр төлөгчийн төлбөл зохих төлбөрийн 10 хувиар тогтооно.

17 дугаар зүйл.Шуурхай гомдлыг шийдвэрлэх

17.1.Шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч шуурхай гомдлыг ажлын 5 өдрийн дотор аман хуралдаан хийлгүүгээр, зөвхөн гомдол гаргагчаас ирүүлсэн энэ хуулийн 14.3-т заасан нотлох баримт, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны тэмдэглэл, бусад баримтад үндэслэн хянаж, бичгээр шийдвэрийг гаргана.

18 дугаар зүйл.Давж заалдах гомдол

18.1.Гомдол гаргагч энэ хуулийн 17.1-д заасан шуурхай гомдлыг шийдвэрлэсэн шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгчийн шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүхэд уг шийдвэрийг гардуулснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор гаргаж болно.

18.3.Энэ хуулийн 18.1-д заасан гомдлыг шүүх ажлын 5 өдрийн дотор шийдвэрлэх бөгөөд давж заалдах шатны шүүхийн гомдлыг шийдвэрлэсэн шийдвэр эцсийн байна.

19 дүгээр зүйл.Баталгааны үр дагавар

19.1.Гомдол гаргагчийн гомдол үндэслэлтэй гэж шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч шийдвэрлэсэн бол тухайн ажиллагааг хүчингүйд тооцож, энэ хуулийн 16.2-т заасны дагуу төлбөр төлөгчийн төлсөн баталгааг төлбөр төлөгчийн төлбөл зохих төлбөрт тооцож, төлбөр авагчид олгоно.

19.2.Гомдол гаргагчийн гомдол үндэслэлгүй бол энэ хуулийн 16.2-т заасны дагуу төлбөр төлөгчийн төлсөн баталгааг шүүхийн дансанд үлдээж, шүүхийн үйл ажиллагаанд зарцуулна.

20 дугаар зүйл.Ёс зүйн зөрчил

20.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн ёс зүйн зөрчлийг Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийн 11.1-д заасан Ёс зүйн хороо хараат бусаар Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийн дагуу шийдвэрлэнэ.

20.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн ёс зүйн дүрмийг олон улсын шийдвэр гүйцэтгэгчийн ёс зүйн дүрэмд нийцүүлэн Улсын дээд шүүх батална.

20.3.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн талаарх ёс зүйн гомдлыг гаргасан нь иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа түдгэлзэх үндэслэл болохгүй.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ ИРГЭНИЙ ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ АЖИЛЛАГАА ҮҮСГЭХ, ТҮДГЭЛЗҮҮЛЭХ, ДУУСГАВАР БОЛГОХ

21 дүгээр зүйл.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа үүсгэх хугацаа

21.1.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол дараах хугацаа өнгөрсөн тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа үүсгэхгүй:

21.1.1.энэ хуулийн 7.1.1, 7.1.2, 7.1.3-т заасан шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр болсноос хойш 6 жил;

21.1.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол энэ хуулийн 7.1.4, 7.1.5-д заасан шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр болсноос хойш 5 жил;

21.1.3.энэ хуулийн 7.1.6, 7.1.7-д заасан шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр болсноос хойш 4 жил;

21.1.4.энэ хуулийн 7.1.8-д заасан шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр байх хугацаа дууссан.

21.2.Төлбөр авагч хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас энэ хуулийн 21.1-д заасан хугацааг хэтрүүлсэн нь тогтоогдвол хэтрүүлсэн хугацааг сэргээлгэх хүсэлтээ холбогдох нотлох баримтын хамт шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгчид гаргаж болох бөгөөд шүүгч уг хугацааг хэтэрснээс хойш 1 жилийн дотор нөхөн сэргээж болно.

21.3.Энэ хуулийн 21.2-т заасны дагуу хэтрүүлсэн хугацааг сэргээсэн тохиолдолд энэ тухай шийдвэр гарснаас хойш нэг сарын дотор гүйцэтгэх хуудас олгоно.

21.4.Тэжээн тэтгэх үүрэгтэй холбоотой, эсхүл төлбөр төлөгчид тодорхой хугацааны туршид давтамжтай төлбөр төлөх болон бусад үүрэг хүлээлгэсэн энэ хуулийн 7.2-т заасан шийдвэрийг үүргийг биелүүлж дуусах хүртэлх бүхий л хугацааны туршид албадан гүйцэтгэж болно.

22 дугаар зүйл.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны гүйцэтгэх хуудас

22.1.Гүйцэтгэх баримт бичигт энэ хуулийн 7.1.7, 7.1.8-д зааснаас бусад шийдвэрийг үндэслэн олгосон гүйцэтгэх хуудас, шийдвэр хамаарна.

22.2.Цахим хэлбэрээр гүйцэтгэх хуудсыг илгээж болох бөгөөд энэ тохиолдолд цахим гүйцэтгэх хуудас хуулийн хүчин төгөлдөр байна.

22.3.Гүйцэтгэх баримт бичгийг үрэгдүүлсэн тохиолдолд түүнийг дахин олгуулахаар Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 118 дугаар зүйлд заасан журмын дагуу шүүхэд хандана.

22.4.Энэ хуулийн 7.1.7, 7.1.8-д зааснаас бусад тохиолдолд гүйцэтгэх баримт бичиггүйгээр иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулахыг хориглоно.

22.5.Шүүхийн шийдвэрт төлбөрийг барьцаа хөрөнгөөс гаргуулахаар заасан тохиолдолд энэ хуулийн 22.1-д заасан гүйцэтгэх хуудасгүйгээр Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлд заасан барьцаалбар, Хөдлөх эд хөрөнгө болон эдийн бус хөрөнгийн барьцааны тухай хуулийн 34.1-д заасан цахим мэдээллийн санд бүртгэгдсэн барьцааны мэдэгдлийг үндэслэн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа үүсгэж болно.

23 дугаар зүйл.Гүйцэтгэх баримт бичгийн агуулга, түүнд тавигдах шаардлага

23.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны гүйцэтгэх баримт бичиг дараах шаардлагыг хангасан байна:

23.1.1.гүйцэтгэх баримт бичиг олгосон шүүх, бусад байгууллага, албан тушаалтны овог, нэр, он, сар, өдөр, дугаар;

23.1.2.гүйцэтгэх баримт бичгийн үндэслэл болох шүүх, бусад байгууллага, албан тушаалтны шийдвэрийн он, сар, өдөр, дугаар;

23.1.3.тухайн гүйцэтгэх баримт бичгийг олгосон үндэслэл;

23.1.4.төлбөр авагч хуулийн этгээд, төлбөр төлөгч хуулийн этгээдийн оноосон нэр, регистрийн дугаар, оршин байгаа хаяг, төлбөр авагч иргэн, төлбөр төлөгч иргэний овог, нэр, оршин суугаа газрын болон ажлын газрын хаяг, утасны дугаар, иргэний үнэмлэхийн хуулбар, регистрийн дугаар;

23.1.5.төлбөр авагчид олговол зохих төлбөрийн хэмжээ;

23.1.6.төлбөр гаргуулах хөрөнгө, орлого, эд хөрөнгийн эрх болон шүүх, бусад байгууллага, албан тушаалтны шийдвэрийг гүйцэтгэх арга, журам;

23.1.7.эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хамгаалагдсан этгээд болон шүүх, бусад байгууллага, албан тушаалтны шийдвэрийг биелүүлбэл зохих этгээдийн нэр, хаяг;

23.1.8.гүйцэтгэх баримт бичгийн үндэслэл болох шүүх, бусад байгууллага, албан тушаалтны шийдвэрийн дагуу битүүмжлэгдсэн үл хөдлөх эд хөрөнгө, эсхүл хураагдсан хөдлөх эд хөрөнгө, шүүхийн шийдвэрт төлбөрийг барьцаа хөрөнгөөс гаргуулахаар заасан барьцаа хөрөнгө, тэдгээрийн байгаа газар;

23.1.9.гүйцэтгэх баримт бичгийн үндэслэл болох шүүх, бусад байгууллага, албан тушаалтны шийдвэрийн тогтоох хэсэг нь гүйцэтгэх хуудаст зөрүүгүй тусгагдсан байх, төлбөр төлөгчөөс гаргуулах төлбөрийн хэмжээ, эсхүл төлбөр авагчийн эрх, ашиг сонирхолд нийцсэн тодорхой үйлдэл хийх, эсхүл тодорхой үйлдлээс татгалзах үүрэг хүлээлгэж, энэхүү үүргийг тогтоосон хугацаанд биелүүлэхгүй бол хугацаа хэтэрсэн хоног тутамд энэ хуулийн 13 дугаар зүйлд заасан хугацаа хэтрүүлсний хүү, эсхүл алданги, эсхүл торгуулийг төлбөр авагчид олгох талаар заасан хэсэг;

23.1.10.Банк, эрх бүхий этгээдийн мөнгөн хадгаламж, мөнгөн хөрөнгийн шилжүүлэг, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн 21.2-т зааснаар зээлдэгч зээлийг бүрэн эргүүлэн төлөх хүртэлх хугацаанд зээлийн үндсэн хүү, зээлийн гэрээнд заасан бол нэмэгдүүлсэн хүү төлөх талаар шийдвэр гүйцэтгэгч энэхүү үндсэн хүү, зээлийн гэрээнд заасан бол нэмэгдүүлсэн хүүг зээлийг бүрэн эргэн төлөх хүртэл бодолт хийж, хяналт тавьж төлбөр төлөгчөөс гаргуулах эрхтэй байхаар заасан хэсэг.

23.2.Гүйцэтгэх баримт бичигт түүнийг олгосон шүүгч, бусад албан тушаалтан гарын үсэг зурж, тамга дарж баталгаажуулсан байна.

23.3.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч шаардлагатай тохиолдолд иргэний хэрэгт авагдсан төлбөр төлөгчийн эд хөрөнгийн байдлын талаарх нотлох баримттай танилцаж болно.

24 дүгээр зүйл.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг үүсгэх

24.1.Цахим мэдээллийн сүлжээгээр гүйцэтгэх баримт бичгийг хариуцах тойргийн шийдвэр гүйцэтгэгчид ажлын 3 өдрийн дотор хуваарилах бөгөөд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч нэн даруй шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хувийн хэрэг нээж, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа үүсгэх тухай тогтоол гаргана. Тогтоолыг цахим хэлбэрээр гаргана.

24.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа үүсгэх тухай тогтоолын хамт гүйцэтгэх баримт бичиг, үл хөдлөх эд хөрөнгө хөрөнгө битүүмжилсэн, эсхүл хөдлөх эд хөрөнгө хураасан акт, нэхэмжлэлийн үнийн дүнтэй тэнцэх хэмжээгээр иргэн, хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, харилцах дансны зарлагын гүйлгээг хаасан баримт бичиг, тодорхойлолт болон шаардлагатай бусад баримт бичгийг цахим мэдээллийн системд оруулна.

25 дугаар зүйл.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны харьяалал

25.1.Энэ хуульд заасан иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг явуулах анхан шатны нэгж нь тогтоосон тойрог байна.

25.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх алба нь аймаг бүрд, нийслэлийн хэмжээнд дүүрэг бүрд тус бүр нэг, шаардлагатай тохиолдолд суманд нэгтгэж байж болно.

25.3.Төлбөр авагчийн шаардлагыг шуурхай хангах үүднээс энэ хуулийн 25.2-т заасан нэгжийг тухайн нутаг дэвсгэрт нь байршуулна.

25.4.Төлбөр төлөгч иргэнд холбогдох иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түүний энэ хуулийн 10.3-т заасан сүүлд бүртгэгдсэн хаягийн, эсхүл түүний эд хөрөнгө буюу эд хөрөнгийн дийлэнх хэсэг байгаа нутаг дэвсгэрийг харьяалах тойргийн иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч гүйцэтгэнэ.

25.5.Төлбөр төлөгч хуулийн этгээдэд холбогдох иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түүний ажил хэргээ байнга явуулдаг энэ хуулийн 10.3-т заасан сүүлд бүртгэгдсэн хаягийн, эсхүл удирдах байгууллага болон түүний эд хөрөнгө байгаа нутаг дэвсгэрийг харьяалах тойргийн иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч гүйцэтгэнэ.

25.6.Тодорхой үйлдэл хийх, эсхүл тодорхой үйлдлээс татгалзах үүрэг хүлээлгэсэн шийдвэрийг төлбөр төлөгчийн энэ хуулийн 10.3-т заасан сүүлд бүртгэгдсэн хаягийн, эсхүл гүйцэтгэх баримт бичигт заасан үүргийг гүйцэтгэх нутаг дэвсгэрийг харьяалах тойргийн иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч гүйцэтгэнэ.

25.7.Бусдын амь бие, эрүүл мэндэд гэм хор учруулсны хохирлыг нөхөн төлүүлэх шийдвэрийг төлбөр авагчийн, эсхүл төлбөр төлөгчийн энэ хуулийн 10.3-т заасан сүүлд бүртгэгдсэн хаягийн нутаг дэвсгэрийг харьяалах тойргийн иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч гүйцэтгэнэ.

25.8.Өөр өөр газар оршин суугаа хэд хэдэн төлбөр төлөгчид холбогдох шийдвэрийг төлбөр авагчийн саналаар төлбөр төлөгчдийн аль нэгийг энэ хуулийн 10.3-т заасан сүүлд бүртгэгдсэн хаягт хамаарах нутаг дэвсгэрийг харьяалах тойргийн иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч гүйцэтгэнэ.

25.9.Гадаад улсын нутаг дэвсгэрт байгаа Монгол Улсын иргэн, хуулийн этгээдийн салбар, төлөөлөгчийн газартай холбоотой шийдвэрийг төлбөр авагчийн энэ хуулийн 10.3-т заасан сүүлд бүртгэгдсэн хаягийн, эсхүл төлбөр төлөгчийн эд хөрөнгө байгаа нутаг дэвсгэрийг харьяалах тойргийн иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч гүйцэтгэнэ.

25.10.Тэжээн тэтгэх үүрэгтэй холбоотой шүүхийн шийдвэрийг төлбөр төлөгчийн энэ хуулийн 10.3-т заасан сүүлд бүртгэгдсэн хаягт хамаарах нутаг дэвсгэрийг харьяалах тойргийн иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч гүйцэтгэнэ.

26 дугаар зүйл.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн даалгавар хүргүүлэх

26.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч хариуцсан тойргоос өөр нутаг дэвсгэрт энэ хуульд заасан албадлагын арга хэмжээ гүйцэтгэх шаардлагатай бол тухайн нутаг дэвсгэрийг хариуцсан иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид даалгавар хүргүүлэн гүйцэтгүүлж болно.

26.2.Даалгаврыг хүлээн авсан иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч уг даалгаварт заасан ажиллагааг тогтоосон хугацаанд гүйцэтгэнэ.

27 дугаар зүйл.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг шийдвэр гүйцэтгэгч түдгэлзүүлэх

27.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг дараах үндэслэл, хугацаагаар бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн түдгэлзүүлж болно:

27.1.1.төлбөр төлөгч, төлбөр авагч нас барсан гэж зарлагдсан, сураггүй алга болсонд, эсхүл иргэний эрх зүйн чадамжгүйд тооцогдсон, эсхүл төлбөр төлөгч, төлбөр авагч хуулийн этгээд татан буугдсан, өөрчлөн байгуулагдсан бол тэдгээрийн эрх, үүрэг эрх залгамжлагчид шилжих, эсхүл сураггүй алга болсонд тооцогдсон иргэний эд хөрөнгийг эрхлэн хамгаалагчийг, эсхүл иргэний эрх зүйн чадамжгүй иргэнд асран хамгаалагчийг тогтоох хүртэл;

27.1.2.өвлийн улиралд орон байрнаас албадан нүүлгэх тухай шийдвэрийг нүүн гарч байгаа этгээдийн амьдралын нөхцөлийг харгалзан өвлийн улирал дуустал тодорхой хугацаагаар;

27.1.3.энэ хуулийн 46 дугаар зүйлд заасны дагуу төлбөрийн чадваргүй этгээдийн бүртгэлд бүртгэгдсэн буюу төлбөр гаргуулж болох хөрөнгө, орлого байхгүй бөгөөд хуульд заасан аргаар түүний хөрөнгө, орлогыг албадан гаргуулах боломжгүй бол төлбөр төлөгчийг хөрөнгөтэй болох хүртэл;

27.1.4.шүүхийн шийдвэрт төлбөрийг барьцаа хөрөнгөөс гаргуулахаар шийдвэрлэснээс бусад тохиолдолд төлбөр төлөгчид холбогдуулан дампуурлын хэрэг үүсгэсэн бол шүүхийн шийдвэр гарч, хуулийн хүчин төгөлдөр болтол;

27.1.5.шинээр илэрсэн нөхцөл байдлын улмаас гүйцэтгэх баримт бичгийн үндэслэл болох шийдвэрийг хянуулах тухай хүсэлтийг шүүх хүлээн авч, хэрэг үүсгэсэн тохиолдолд түүнийг хянан шийдвэрлэж, шүүхийн шийдвэр гарч, хуулийн хүчин төгөлдөр болтол;

27.1.6.нэг төлбөр төлөгчид холбогдуулан хөрөнгийн шинжтэй хэд хэдэн иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг нэгтгэн явуулж байгаа тохиолдолд тухайн нэг төлбөр авагч, төлбөр төлөгчид холбогдох иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг энэ хуулийн 27.1.1-27.1.5-д заасан түдгэлзүүлэх үндэслэл бүрдсэн бол.

27.2.Энэ хуулийн 27.1-д заасан асуудлаар иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл энэ хуулийн 13 дугаар зүйлд заасан шуурхай гомдол гаргаж болно.

28 дугаар зүйл. Гүйцэтгэх баримт бичгийг гүйцэтгэхийг хойшлуулах

28.1.Төлбөр төлөгч нь иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг хойшлуулах тухай хүсэлтийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид нэг удаа гаргаж болно.

28.2.Энэ хуулийн 28.1-д заасан хүсэлтийг төлбөрөө сайн дураар төлж барагдуулахаар гаргасан төлбөр төлөгчийн хүсэлтийг үндэслэн гүйцэтгэх баримт бичгийг гүйцэтгэх хугацааг хүсэлтэд заасан хугацаагаар хойшлуулж болох бөгөөд энэ тохиолдолд төлбөр авагчийн санал, төлбөр төлөгчийн төлбөр төлөх боломжийг нотлох баримтыг харгалзана.

28.3.Төлбөр авагч хүсэлт гаргасан бөгөөд энэхүү хүсэлтийг төлбөр төлөгч зөвшөөрсөн бол 30 хоногоор хойшлуулж болно.

28.4.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг хойшлуулсан хугацаанд энэ хуульд заасан хугацаа хэтрүүлсний хүү тооцохгүй.

29 дүгээр зүйл. Хойшлуулсан шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг үргэлжлүүлэн явуулах

29.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг хойшлуулсан хугацаа дууссан даруй үргэлжлүүлэн явуулна.

29.2.Төлбөр авагчийн хүсэлтээр иргэний шийдвэр гүйцэтгэлийн ажиллагааг хойшлуулсан тохиолдолд хойшлуулсан хугацаа дуусахаас өмнө иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг үргэлжлүүлэн явуулж болно.

29.3.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг хойшлуулах хугацаа дуусахаас өмнө иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг үргэлжлүүлэн явуулсан бол энэ хуулийн 12 дугаар зүйлд заасан шуурхай гомдол гаргаж болно.

30 дугаар зүйл. Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг дуусгавар болгох

30.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч дараах үндэслэлээр иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг бүхэлд нь дуусгавар болсонд тооцож, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хувийн хэргийг хаана:

30.1.1.гүйцэтгэх баримт бичиг, эсхүл түүний үндэслэл болсон шийдвэрийг хүчингүй болсонд тооцох тухай шүүх, бусад байгууллага, албан тушаалтны шийдвэр гарсан;

30.1.2.төлбөр авагч төлбөр авахаас татгалзаж, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг дуусгавар болгох тухай хүсэлт гаргасан;

30.1.3.төлбөр төлөгч гүйцэтгэх баримт бичигт заасан төлбөрөө бүрэн төлсөн;

30.1.4.төлбөр авагч төлбөр төлөгчтэй эвлэрч, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг дуусгавар болгох тухай хүсэлт гаргасан;

30.1.5.тодорхой үйлдэл, үйл ажиллагаа гүйцэтгэх, эсхүл гүйцэтгэхгүй байхыг даалгасан шийдвэрийг биелүүлсэн;

30.1.6.гүйцэтгэх баримт бичигт заасан тэжээн тэтгэх үүрэг оногдуулсан шийдвэрийг бүрэн биелүүлсэн;

30.1.7.төлбөр төлөгчид дампуурлын хэрэг үүсгэж хянан шийдвэрлэсэн, эсхүл татан буулгах ажиллагаа дуусгавар болоход гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг хангахуйц хөрөнгө төлбөр төлөгчид байхгүй нь шүүхээр тогтоогдсон;

30.1.8.төлбөр төлөгч иргэн нас барсан гэж зарлагдсан, сураггүй алга болсонд тооцогдсон, эсхүл төлбөр төлөгч, төлбөр авагч хуулийн этгээд татан буугдсан, өөрчлөн байгуулагдсан тохиолдолд гүйцэтгэх баримт бичигт заасан шаардлага, тэдгээрийн эрх, үүрэг эрх залгамжлагчид шилжих боломжгүй, эсхүл шаардлагыг эрх залгамжлагчаар гүйцэтгүүлэх боломжгүй;

30.1.9.төлбөр төлөгч гүйцэтгэх баримт бичигт заасан тодорхой үйлдэл, үйл ажиллагааг гүйцэтгэх боломжгүй болсон нь эрх бүхий байгууллагаар тогтоогдсон.

30.2.Энэ хуулийн 30.1.4-т заасан эвлэрлийн гэрээг байгуулахдаа талууд гэрээнд заасан хугацаанд төлбөрийн үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд алданги тооцохоор заасан бол төлбөр авагчийн хүсэлтээр иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг сэргээснээр үүргээ зохих ёсоор биелүүлээгүй төлбөр төлөгч үндсэн төлбөр болон түүнд оногдох алдангийг төлнө.

31 дүгээр зүйл. Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг сэргээн явуулах

31.1.Энэ хуулийн 27 дугаар зүйлд заасан иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлэх үндэслэл арилсан тохиолдолд, түүнчлэн энэ хуулийн 30.1.8, 30.1.9-т заасан иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг дуусгавар болгох үндэслэл арилсан, эсхүл төлбөр төлөгч энэ хуулийн 30.1.4-т заасан эвлэрлийн гэрээг зөрчсөн бол төлбөр авагчийн хүсэлтээр иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч тогтоол гаргаж, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг сэргээн явуулна.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ИРГЭНИЙ ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ АЖИЛЛАГААНЫ АЛБАДЛАГЫН АРГА ХЭМЖЭЭ

32 дугаар зүйл.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны албадлагын арга хэмжээ

32.1.Шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч дараах албадлагын арга хэмжээг гүйцэтгэнэ:

32.1.1.төлбөр төлөгч хуулийн этгээдийн хөрөнгө төлбөрийн шаардлагыг хангахад хүрэлцэхгүй, эсхүл хөрөнгөгүй бол тухайн хуулийн этгээдийн хувь эзэмшигч, үүсгэн байгуулагчийн хөрөнгө хуулийн этгээдийн хөрөнгөөс зааглагдсан эсэхийг төлбөр авагчийн хүсэлтээр тогтоох;

32.1.2.үл хөдлөх эд хөрөнгийг албадан борлуулах шийдвэр гаргах;

32.1.3.энэ хуульд заасан тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн саналаар төлбөр төлөгчид хоёр сая төгрөг хүртэлх төгрөгөөр торгох, саатуулах, албадан ирүүлэх шийдвэрийг гаргах;

32.1.3.энэ хуулийн 13 дугаар зүйлд заасан шуурхай гомдлыг хянан шийдвэрлэх.

32.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч дараах албадлагын арга хэмжээг гүйцэтгэнэ:

32.2.1.иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талууд, бусад иргэн, хуулийн этгээдээс гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг биелүүлэхэд шаардлагатай баримт бичиг, лавлагаа, тодорхойлолт гаргуулан авах;

32.2.2.төлбөр төлөгчийн үйл ажиллагаанд холбогдох санхүүгийн болон бусад баримт бичигт үзлэг хийх;

32.2.3.иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад иргэн, хуулийн этгээдийг дуудан ирүүлэх, гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг хангах зорилгоор тодорхой үүрэг хүлээлгэх, энэ тухай мэдэгдэл хүргүүлэх;

32.2.4.төлбөр төлөгч, түүний эд хөрөнгийг эзэмшиж, ашиглаж байгаа этгээдийн орон байрнаас бусад газар, барилга байгууламж, агуулах сав, эзэмшил газарт нэвтрэн орох, үзлэг хийх;

32.2.5.төлбөр төлөгч, түүний эд хөрөнгийг эзэмшиж, ашиглаж байгаа этгээдийн орон байранд нэвтрэн орох, үзлэг хийх;

32.2.6.гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг биелүүлэх зорилгоор төлбөр төлөгчийн бие, бэлэн мөнгө, бусад хөрөнгөд үзлэг хийх, тэдгээрийг

битүүмжлэх, хураан авах, худалдан борлуулах, хураан авсан эд зүйл, хөрөнгийг хадгалуулах, хамгаалуулахаар хүлээлгэн өгөх;

32.2.7.төлбөр төлөгч, түүний эд хөрөнгийг төлбөр төлөгч, холбогдох этгээдээс албадан гаргуулах;

32.2.8.төлбөр төлөгчийн эд хөрөнгө, түүний эрхийн бүртгэлийн талаар эрх бүхий байгууллагад хандах, лавлагаа, тодорхойлолт гаргуулах;

32.2.9.төлбөр төлөгчийн банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн дансан дахь хөрөнгөөс суутгал хийх, дансны зарлагын гүйлгээг хаах, банк, эрх бүхий хуулийн этгээдэд данс нээх, эзэмших эрхэд хязгаарлалт тогтоох, эсхүл эзэмшиж байгаа дансны орлого, зарлагын гүйлгээнд хяналт тавих;

32.2.10.төлбөр төлөгчийн улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн эрхийг түдгэлзүүлэх;

32.2.11.шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгчийн шийдвэрийн үндсэн дээр үл хөдлөх эд хөрөнгийг албадан дуудлага худалдаагаар худалдан борлуулах;

32.2.12.албадан удирдлагад шилжүүлэх, энэхүү ажиллагаанд хяналт тавих;

32.2.12.хөдлөх эд хөрөнгийг хураах, үнэ хаялцуулах ажиллагаа явуулах, холбогдох хуулийн этгээдээр борлуулуулах шийдвэр гаргах;

32.2.13.худалдан борлогдсон, эсхүл борлогдоогүй хөрөнгө, түүнчлэн төлбөр авагчийн албадан удирдлагад шилжүүлэх хөрөнгийг төлбөр авагч, бусад этгээдэд шилжүүлэх зорилгоор албадан чөлөөлөх;

32.2.14.төлбөр төлөгчийг төлбөртэй этгээдийн бүртгэлд болон иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны шатан дахь төлбөрийн чадваргүй этгээдийн бүртгэлд бүртгэх;

32.2.15.төлбөр төлөгч болон бусад этгээдээс төлбөр төлөгчийн хөрөнгийн тухай мэдүүлэг албадан гаргуулан авах,

32.2.16.энэ хуульд заасан хугацаа хэтрүүлсний хүү, алданги, торгуулийг төлбөр төлөгчөөс төлбөрөө төлөх хүртэл бодож, гаргуулан авах;

32.2.17.төлбөр төлөгчийн эд хөрөнгийг эрэн сурвалжлах нэгжээр эрэн сурвалжлуулах;

32.1.18.иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу түдгэлзүүлэх, түдгэлзүүлэх үндэслэл арилсан бол сэргээх;

32.2.19.төлбөр авагч хүсэлт гаргасан тохиолдолд төлбөрийг тодорхой хугацаанд хувааж, тогтмол төлөх хуваарь бүхий тохиролцоог талуудын тохиролцоог хийлгэж, баталгаажуулах;

32.2.20.шүүгч торгох, саатуулах, албадан ирүүлэх албадлагын арга хэмжээ авсны дараа төлбөр төлөгч гүйцэтгэх хуудсыг биелүүлээгүй бол иргэний

шийдвэр гүйцэтгэгч өөрөө, эсхүл төлбөр авагчийн хүсэлтээр шүүхийн шийдвэр биелүүлэхээс зайлсхийсэн, шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд саад учруулсан этгээдэд Эрүүгийн хууль, Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэх санал гаргах;

32.2.21.энэ хуульд заасан бусад.

32.3.Энэ хуулийн 32.1.2-т зааснаар хөрөнгө зааглагдсан эсэхийг нотлох холбогдох дансны хуулга, гэрээ хэлцлийг төлбөр төлөгч хуулийн этгээдийн хувь эзэмшигч, үүсгэн байгуулагч шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгчид гаргах, нотлох үүрэгтэй бөгөөд зааглагдсан нь тогтоогдохгүй бол хувь эзэмшигч, үүсгэн байгуулагчийн хөрөнгөөс төлбөр төлөгч хуулийн этгээдийн төлбөрийг гаргуулах тухай гүйцэтгэх хуудсыг шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч олгоно.

33 дугаар зүйл.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэлийн албадлагын арга хэмжээг гүйцэтгэх хугацаа

33.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны албадлагын арга хэмжээг 06.00 цагаас 22.00 цагийн хооронд гүйцэтгэх бөгөөд тодорхой цагийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч бие даан тогтооно.

33.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны албадлагын арга хэмжээг ажлын бус өдөр, эсхүл 22.00 цагаас 06.00 цагийн хооронд гүйцэтгэх шаардлагатай тохиолдолд гүйцэтгэсэн бол тэмдэглэлд энэ тухай тусгана.

33.3.Төлбөр авагч, эсхүл төлбөр төлөгч иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны албадлагын арга хэмжээг гүйцэтгэх тохиромжтой хугацааны талаар санал гаргаж болно.

34 дүгээр зүйл.Төлбөртэй этгээдийн бүртгэл

34.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч гүйцэтгэх хуудас олгогдож, ажиллагаа үүсгэсний дараа нэн даруй төлбөртэй этгээдийн бүртгэлд төлбөр төлөгчийг бүртгэнэ.

34.2.Энэ хуулийн 34.1-д заасан төлбөр төлөгчийн төлбөртэй эсэх мэдээллийг төлбөр төлөгч үнэ төлбөргүй, түүнчлэн төлбөр төлөгчтэй гэрээ байгуулах эсэхээ шийдвэрлэх зорилгоор сонирхогч этгээд үнэ төлбөртэйгээр авна.

34.3.Энэ хуулийн 34.2-т заасны дагуу сонирхогч этгээд төлбөр төлөгчийн төлбөртэй эсэх талаарх мэдээллийг авахаас өмнө бусдад задруулахгүй талаар баталгаа гаргах бөгөөд бусдад задруулбал холбогдох хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэх үндэслэл болно.

34.4.Төлбөртэй этгээдийн бүртгэлд бүртгэгдсэн төлбөр төлөгчид төлбөрөө барагдуулж дуусах хүртэл дараах хязгаарлалт тавигдана:

34.3.1.нийтийн албанд ажиллах эрхийг хязгаарлах;

34.3.2.төрөөс олгох орон сууцны зээл авах эрхийг хязгаарлах;

34.3.3.тухайн этгээдийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх;

34.3.4.гадаадад зорчих эрхийг хязгаарлах;

34.3.5.гадаад паспорт захиалах эрхийг хязгаарлах;

34.3.6. жолооны үнэмлэх захиалах эрхийг хязгаарлах;
34.3.7.үл хөдлөх эд хөрөнгө, хөдлөх эд хөрөнгийн бүртгэлд бүртгэлтэй хөрөнгийг захиран зарцуулах эрхэд хязгаарлалт тогтоох;

34.3.8.банк, эрх бүхий этгээдэд данс нээх;

34.3.9.хуулийн этгээд байгуулах;

34.3.10.төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр авах бараа, ажил, үйлчилгээг гүйцэтгэгчийн сонгон шалгаруулалтад оролцох.

34.4.Энэ хуулийн 34.3-т заасан хязгаарлалтыг тавих холбогдох байгууллагад төлбөртэй этгээдийн бүртгэлийн мэдээлэлд нэвтрэх эрх олгоно.

34.5.Төлбөртэй этгээдийн бүртгэл хөтлөх журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн гарын гишүүн батална.

34.6.Энэ хуульд өөрөөр заагаагүй бол иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа дуусгавар болоход тухайн төлбөр төлөгчийг төлбөртэй этгээдийн бүртгэлээс хасна.

34.7.Энэ зүйлд заасан төлбөртэй этгээдийн бүртгэлд бүртгэгдсэн этгээд энэ хуулийн 34.6-д заасан төлбөртэй этгээдийн бүртгэлээс хасах үндэслэл үүссэн боловч хасаагүй бол төлбөр төлөгч энэ хуульд заасан шуурхай гомдол гаргаж болно.

35 дугаар зүйл.Эд хөрөнгийн мэдүүлэг

35.1.Төлбөр авагч иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид төлбөр төлөгчийн эд хөрөнгийг тодруулах тухай хүсэлт гаргана.

35.2.Эд хөрөнгийн мэдүүлэгтэй төлбөр авагч танилцах эрхтэй бөгөөд төлбөрийн шаардлагыг хангуулах хөрөнгийн талаар санал гаргах эрхтэй.

36 дугаар зүйл.Төлбөр авагчийн хүсэлтийг шийдвэрлэх

36.1.Төлбөр төлөгчийн эд хөрөнгийг хялбар илрүүлэх боломжтой бол иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч төлбөр авагчийн энэ хуулийн 35.1-д заасан хүсэлтээс татгалзаж болно.

36.2.Энэ хуулийн 35.1-д заасан хүсэлт үндэслэлтэй бол иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч төлбөр төлөгчийг өөрийн эд хөрөнгийн байдлыг тодорхойлсон эд хөрөнгийн жагсаалт ирүүлэхийг шаардана.

37 дугаар зүйл.Эд хөрөнгийн мэдүүлэгт тусгах мэдээлэл

37.1.Төлбөр төлөгч өөрийн болон дундын хэсгээр, эсхүл хамтран өмчилж байгаа бүх хөдлөх, үл хөдлөх эд хөрөнгө болон дараах асуудлыг тусгасан хөрөнгийн жагсаалтыг цаасаар, эсхүл цахимаар гаргана:

37.1.1.эд хөрөнгийн жагсаалт ирүүлэх шийдвэр гарахаас өмнө нэг жилийн хугацаанд төлбөр төлөгчийн төлбөртэйгөөр бусдад шилжүүлсэн эд хөрөнгө;

37.1.2.эд хөрөнгийн жагсаалт ирүүлэх шийдвэр гарахаас өмнө нэг жилийн хугацаанд төлбөр төлөгчийн өөрийн эхнэр, нөхөр, хүүхэд, садан, төрөлдөө шилжүүлсэн эд хөрөнгө;

37.1.3.эд хөрөнгийн жагсаалт ирүүлэх шийдвэр гарахаас өмнө хоёр жилийн хугацаанд төлбөр төлөгчийн бусдад шилжүүлсэн хандив, тусламж;

37.1.4.төлбөр төлөгчийн өөрийн болон дундын өмчийн бүх үл хөдлөх болон хөдлөх эд хөрөнгө, банк, эрх бүхий байгууллага дахь дансны мэдээлэл.

37.2.Энэ хуулийн 37.1-д заасан эд хөрөнгийн жагсаалт үйлдэх маягт, хамрах хүрээг Улсын дээд шүүх батална.

38 дугаар зүйл.Эд хөрөнгийн мэдүүлэг авах өдөр

38.1.Төлбөр төлөгч иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн товлосон өдөр эд хөрөнгийн мэдүүлгийг гаргана.

38.2.Төлбөр авагчид товлосон өдрийг мэдэгдэх бөгөөд төлбөр төлөгч товлосон өдөр ирэх үүрэгтэй.

38.3.Төлбөр төлөгч өөрийн гаргасан эд хөрөнгийн мэдүүлгийн үнэн зөвийг баталж, тангараг өргөнө.

38.4.Эд хөрөнгийн мэдүүлгийг цахимаар гаргаж болно.

39 дүгээр зүйл.Өөрчлөлтийг мэдүүлэх үүрэг

39.1.Төлбөр төлөгч иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад эд хөрөнгийн байдалд орсон өөрчлөлтийн талаар иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид нэн даруй цаасаар, эсхүл цахимаар мэдэгдэж, өөрчлөлтийг эд хөрөнгийн мэдүүлэгт тухай бүр тусгана.

39.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны оролцогч бус гуравдагч этгээдээс төлбөр төлөгчийн хөрөнгийн байдлын талаар бичгээр мэдүүлэг авч болох бөгөөд энэ тохиолдолд тухайн этгээд заавал мэдүүлэг өгөх үүрэгтэй.

39.3.Энэ хуулийн 35.1-д заасан мэдүүлгийг төлбөр төлөгч өгөхөөс зайлсхийсэн, хөрөнгөө нуун далдалсан, худал, эсхүл дутуу мэдүүлсэн, эсхүл өөрчлөлтийг тухай бүр мэдэгдээгүй, эсхүл тогтоосон хугацаанд мэдүүлээгүй бол иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн саналаар шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч төлбөр төлөгчид торгууль оногдуулж, мэдүүлгийг гаргах хүртэл саатуулах эсэхийг шийдвэрлэнэ.

40 дүгээр зүйл.Бусдын орон байранд нэвтрэх, үзлэг, нэгжлэг хийх

40.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч төлбөр төлөгчийн эд хөрөнгийн хэмжээ, тэдгээрийн үнэлгээ, үнэлгээнд нөлөөлөхүйц шинж чанарыг тогтоох зорилгоор өөрт нь болон бусдын эзэмшилд байгаа түүний өмчлөлийн эд хөрөнгөд нэг бүрчлэн үзлэг хийх, тээврийн хэрэгсэл, ажлын байр, агуулах сав, эзэмшил газарт нэвтрэн орж шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд ач холбогдол бүхий баримт, мэдээллийг гаргуулан авах, бусдын орон байранд нэвтрэн орох эрхтэй.

40.2.Төлбөр төлөгчийн эд хөрөнгөд үзлэг хийх, эсхүл хураах явцад түүний биедээ, эсхүл бусад газарт нуусан эд хөрөнгийг илрүүлэх зорилгоор төлбөр төлөгчийн биед болон тухайн эд хөрөнгийг нуусан газарт нэгжлэг хийж болно.

40.3.Төлбөр төлөгчийн биед болон эд хөрөнгөд нэгжлэг хийх үед бэлэн мөнгө илэрсэн тохиолдолд гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагын хэмжээнээс илүүгүй хэмжээгээр хураан авна.

40.4.Төлбөр төлөгчийн эд хөрөнгөд үзлэг, нэгжлэг хийх ажиллагааг явуулахад хөндлөнгийн гэрчийг оролцуулна.

40.5.Энэ хуулийн 40.1, 40.2-т заасан ажиллагааг явуулахад төлбөр төлөгч, эсхүл түүний гэр бүлийн арван найман насанд хүрсэн гишүүн, хэрэв боломжгүй бол нутгийн захиргааны, эсхүл цагдаагийн байгууллагын алба хаагчийг байлцуулна.

40.6.Төлбөр төлөгч нь хуулийн этгээд бол уг хуулийн этгээдийн төлөөлөгчийг, хэрэв боломжгүй бол нутгийн захиргааны, эсхүл цагдаагийн байгууллагын алба хаагчийг байлцуулна.

40.7.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч эд хөрөнгөд үзлэг, нэгжлэг хийх ажиллагааг явуулахдаа энэ хуульд заасны дагуу тэмдэглэл хөтөлж, хүний амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгөд аюулгүй арга, хэрэгсэл ашиглаж, хүний нэр төрд хүндэтгэлтэй хандана.

40.8.Нэвтрэн ороход оршин суугч, эзэмшигч саад учруулбал эсэргүүцлээ зогсоохыг шаардах, шаардлагыг үл биелүүлсэн тохиолдолд албадлагын арга хэмжээ хэрэглэхийг анхааруулах бөгөөд цагдаагийн тусламж авна.

40.9.Нэвтрэн ороход эд зүйл, цоож, түгжээ, байгууламжийн хэсгийг эвдэх, дохиолол, хяналтын систем, цахилгааныг салгах, нохой, бусад амьтныг номхотгох, төхник, хэрэгсэл ашиглах зэргээр учрах саадыг арилгаж болно.

40.10.Энэ хуулийн 40.1-д заасны дагуу үзлэг, нэгжлэг хийх орон байранд нэвтрэн орох ажиллагааг эсэргүүцэх, эсхүл саад учруулбал иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн саналыг үндэслэж, шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч торгох болон тухайн этгээдийг албадан ирүүлэх эсэхийг шийдвэрлэнэ.

41 дүгээр зүйл.Банк, эрх бүхий хуулийн этгээд дэх дансны үлдэгдэл мөнгөн хөрөнгийг битүүмжлэх

41.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч банк, эрх бүхий хуулийн этгээд дэх төлбөр төлөгчийн дансны үлдэгдэл мөнгөн хөрөнгийг битүүмжлэх тухай шийдвэр гаргаж, банк, эрх бүхий хуулийн этгээдэд нэн даруй хүргүүлэх бөгөөд төлбөр төлөгчийн банкна дахь дансанд буй мөнгөн хөрөнгөөс төлбөрт гаргуулах бол зохих мөнгөн дүнг төлбөр төлөгчийн данснаас иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны дансанд шилжүүлэхийг банканд даалгана.

41.2.Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдээс мэдэгдэл хүлээн авах боломжтой цахим хаягийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид мэдэгдэх үүрэгтэй.

41.3.Битүүмжлэх шийдвэрийг уг цахим хаягт цахим хэлбэрээр хүргүүлнэ. Энэ тохиолдолд шийдвэрийн цахим хувь нь эх хувийн нэгэн адил хүчинтэй байна.

41.4.Банк, эрх бүхий хуулийн этгээд энэ хуулийн 41.1-д заасан иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн шийдвэрийг хүлээн авсан даруйд биелүүлж, төлбөр төлөгчийн болон иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн шийдвэрт заасан бусад этгээдийн нэр дээр бүртгэлтэй дансны мэдээлэл, дансанд битүүмжлэгдсэн мөнгөн хөрөнгийн талаар шийдвэр гүйцэтгэгчид мэдэгдэж, энэ хуулийн 41.1-т заасны дагуу төлбөр төлөгчийн банканд дахь дансанд буй мөнгөн хөрөнгөөс төлбөрт гаргуулах зохих мөнгөн дүнг төлбөр төлөгчийн данснаас иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны дансанд шилжүүлнэ.

41.5.Энэ хуулийн 41.4-т заасны дагуу төлбөр төлөгчийн банканд дахь дансанд буй мөнгөн хөрөнгөөс төлбөрт гаргуулах зохих мөнгөн дүнг төлбөр төлөгчийн данснаас иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны дансанд шилжүүлэх нь бусад этгээдэд шилжүүлэхээс нэн тэргүүнд тавигдана.

41.6.Энэ хуулийн 41.1-д заасны дагуу иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн шийдвэрийг хүлээн авсны дараа шийдвэрт дурдагдсан төлбөр төлөгч нь иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа дуустал, эсхүл дансыг битүүмжлэх тухай шийдвэрээ иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч цуцлах хүртэл тухайн банканд өөр данс нээлгэхийг хориглоно.

41.7.Банк, эрх бүхий хуулийн этгээд төлбөр төлөгчийг төлбөрөө бүрэн төлж дуусах хүртэл, эсхүл иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч битүүмжлэх тухай шийдвэрээ цуцлах хүртэл төлбөр төлөгчийн аливаа төлбөрийн даалгаврыг гүйцэтгэхгүй байх үүрэгтэй.

41.8.Банк, эрх бүхий хуулийн этгээд төлбөр төлөгчийн дансанд буй мөнгөн хөрөнгийг гагцхүү битүүмжлэх тухай шийдвэрт заасан дүнгээр битүүмжилнэ.

41.9.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч банк, эрх бүхий хуулийн этгээдээс энэ хуулийн 41.4-т заасан төлбөр төлөгчийн дансыг битүүмжилсэн талаарх мэдээллийг хүлээн авсны дараа нэн даруй битүүмжлэх тухай шийдвэрт заасан үнийн дүнгээс давсан данс, мөнгөн хөрөнгийн захиран зарцуулах эрхийг сэргээх тухай мэдэгдлийг банк, эрх бүхий хуулийн этгээдэд хүргүүлнэ.

42 дугаар зүйл.Хөрөнгө үнэлэх

42.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч төлбөр төлөгчийн эд хөрөнгийг гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагын гүйцэтгэлд суутгах бол тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгийг битүүмжилснээс, эсхүл шүүхийн шийдвэрт төлбөрийг барьцаа хөрөнгөөс гаргуулахаар заасан үл хөдлөх эд хөрөнгө бол иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа үүсгэснээс хойш 30 хоногийн дотор төлбөр авагч Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуульд заасан үнэлгээчнээр үнэлгээ хийлгүүлж, шийдвэр гүйцэтгэгчид хүргүүлнэ.

42.2.Хөдлөх эд хөрөнгийн хувьд эд зүйлсийн тооллого хийж жагсаалт үйлдэх үед хөрөнгийн үнэлгээг нэгэн зэрэг иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч хийж болно.

42.3.Энэ хуулийн 42.2-д заасан тохиолдолд зохих мэргэжлийн байгууллага, хуулийн этгээд болон хувь хүнээс эд зүйлийн үнийн талаар бичгээр гаргуулж авсан мэдээлэлд үндэслэн хөрөнгийн үнэлгээг хийж болно.

42.4.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч хөрөнгийн үнэлгээг эд зүйлсийн жагсаалтыг үйлдсэний дараа хийх шаардлагатай гэж үзвэл үнэлгээний талаар тусад нь тэмдэглэл үйлдэнэ.

42.5.Энэ хуулийн 42.4-т заасан тохиолдолд төлбөр авагч Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуульд заасан үнэлгээчнээр үнэлгээ хийлгүүлж, шийдвэр гүйцэтгэгчид хүргүүлнэ.

42.6.Талууд бичгэн хэлцлийн үндсэн дээр үнэлгээг тохиролцож болно.

42.7.Үнэлгээчний үнэлгээний тайлантай санал нийлэхгүй бол Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуульд заасан үнэлгээчнээр дахин, эсхүл нэмэлтээр үнэлүүлэхээр талууд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид эхний тайланг хүлээн авснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор хүсэлт гаргаж, ажлын 7 өдрийн хүртэлх хугацааны дотор дахин, эсхүл нэмэлтээр үнэлүүлэх бөгөөд тус үнэлгээний тайлан эцсийн байна.

42.8.Энэ хуулийн 42.7-д заасны дагуу дахин, эсхүл нэмэлт үнэлгээ хийлгэхэд хүсэлт гаргасан тал зардлыг хариуцна.

43 дугаар зүйл.Хөрөнгө хадгалах, хамгаалах

43.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч үл хөдлөх эд хөрөнгийг төлбөр төлөгч, түүний гэр бүлийн гишүүн, эзэмшигч, эсхүл хадгалалтын гэрээ байгуулсан бусад этгээдэд хадгалж, хамгаалуулахаар шилжүүлж болно.

43.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч хураан авсан хөдлөх эд хөрөнгийг хадгалалтын гэрээ байгуулсан бусад этгээдэд, эсхүл тусгай зориулалтын иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны байранд хадгалж болно.

43.3.Энэ хуулийн 43.1, 43.2-т заасан этгээд хөрөнгийг хадгалж, түүний бүрэн бүтэн байдлыг хамгаалах үүрэгтэй бөгөөд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн бичгээр өгсөн зөвшөөрөлгүйгээр ашиглах, бусдад шилжүүлэхийг хориглоно.

43.4.Битүүмжилсэн, хураан авсан эд хөрөнгийн шинж чанараас хамааран түүнийг ашиглах нь эд хөрөнгийн үнэлгээнд нөлөөлөх, үрэгдүүлэх, гэмтээх эрсдэлтэй бол аливаа этгээдэд ашиглуулахыг хориглоно.

43.5.Хөрөнгийн бүрэн бүтэн байдлыг хангах зорилгоор хөрөнгийг ашиглах зайлшгүй шаардлагатай тохиолдолд түүнийг зохих ёсоор ашиглахад иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн зөвшөөрөл шаардахгүй.

43.6.Хадгалагч нь төлбөр төлөгч, эсхүл түүний гэр бүлийн гишүүн, эзэмшигч бус бол гэрээнд өөрөөр заагаагүй тохиолдолд хадгалсны хөлсийг тохиролцсоны дагуу шилжүүлнэ.

43.7.Мал, гэрийн тэжээвэр амьтан болон бусад хөрөнгийг хадгалуулсны хөлсийг тэдгээрийг хадгалахад зарцуулсан зардлыг тооцож, тухайн эд хөрөнгөөс бий болсон үр шимийг хасаж олгоно.

43.8.Хадгалагч иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн зөвшөөрөлгүйгээр хадгалуулсан эд хөрөнгийг гуравдагч этгээдэд шилжүүлсэн, сольсон, үрэгдүүлсэн, гэмтээсэн, устгасан, нуусан, эд хөрөнгийн хэвийн байдлыг өөрчилсөн бол учирсан хохирлыг бүрэн хариуцна.

43.9.Тухайн хөдлөх эд хөрөнгө нь тээвэрлэхэд хүндрэлтэй бол лацдаж, төлбөр төлөгчийн эзэмшилд үлдээж болно.

43.10.Хадгалалтын зардлыг төлбөр авагч урьдчилж төлөх бөгөөд төлбөр төлөгчөөс дараа гаргуулна.

43.11.Хадгалахад хэт алдагдалтай бол шууд худалдан борлуулах эрхийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч эдэлнэ.

44 дүгээр зүйл.Төлбөр төлөгч, түүний хөрөнгийн талаар мэдээлэх үүрэг

44.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн хүсэлтээр эд хөрөнгийн бүртгэл, төлбөр төлөгчийн хөрөнгийн талаар аливаа эрх бүхий албан тушаалтан, байгууллага, төлбөр авагчаас төлбөр төлөгч гэж заасан, эсхүл төлбөр төлөгчийн хөрөнгийг эзэмшилдээ байлгаж буй этгээд нь төлбөр төлөгчийн хөрөнгийн талаарх мэдээллийг нэн даруй гаргаж өгөх үүрэгтэй.

44.2.Энэ хуулийн 43.1-д заасан үүргийг биелүүлээгүй бол холбогдох хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

45 дугаар зүйл.Хөрөнгийн эрхийн бүртгэлийн эрх бүхий байгууллагаас лавлагаа, тодорхойлолт гаргуулах

45.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч төлбөр төлөгчийн гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг хангахуйц хөрөнгийг олж тогтоох зорилгоор хууль тогтоомжийн дагуу бүртгүүлбэл зохих хөрөнгө, тэдгээрийн эрхийн талаар эрх бүхий байгууллагад хандаж, лавлагаа, тодорхойлолт гаргуулах бөгөөд холбогдох этгээд заавал гаргаж өгөх үүрэгтэй.

45.2.Шийдвэр гүйцэтгэгч энэ хуулийн 37 дугаар зүйлд заасны дагуу эд хөрөнгийн мэдүүлэгт тусгасан сүүлийн нэгээс хоёр жилийн хооронд шилжүүлсэн хөрөнгийн бүртгэлийг хууль тогтоомжийн дагуу бүртгүүлбэл зохих хөрөнгө, тэдгээрийн эрхийн талаар эрх бүхий байгууллагад хандаж, лавлагаа, тодорхойлолт гаргуулах үүрэгтэй.

45.3.Энэ хуулийн 45.1-д заасан лавлагаа, тодорхойлолтыг төрийн мэдээлэл солилцооны Хур системээс гаргах боломжтойгоос бусад тохиолдолд холбогдох байгууллага ажлын 3 өдрийн дотор, эсхүл цахим сүлжээгээр нэн даруй иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид хүргүүлнэ.

45.4.Энэ хуулийн 45.2-т заасан шилжүүлэг бий тохиолдолд тэдгээр хөрөнгийг Иргэний хуулийн 56.1.3-т зааснаар өөр хэлцэлийг халхавчлах зорилгоор хийсэн хэлцэл буюу хүчин төгөлдөр бус хэлцэл эсэхийг тогтоолгохоор төлбөр авагч шүүхэд хандах эрхтэй.

45.5.Энэ хуулийн 4.1.2-т заасан цахим системд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд мэдээлэл нийлүүлэх шаардлагатай төрийн байгууллага мэдээлэл нийлүүлэх үүрэгтэй.

46 дугаар зүйл.Төлбөрийн чадваргүй этгээдийн бүртгэл

46.1.Энэ хуулийн 34 дүгээр зүйлд заасан төлбөртэй этгээдийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, хөрөнгө, орлогогүй этгээдийг 6 сараас доошгүй хугацаанд шүүхийн шийдвэрээр тогтоосон төлбөрөө төлөхгүй бол төлбөрийн чадваргүй этгээдийн бүртгэлд бүртгэнэ.

46.2.Энэ хуулийн 46.1-д заасан бүртгэлд төлбөр төлөгчийг бүртгүүлэх талаар төлбөр авагч хүсэлт гаргах эрхтэй.

47 дугаар зүйл.Төлбөрийн чадваргүй этгээдийн бүртгэлд бүртгэгдсэний үр дагавар

47.1.Энэ хуулийн 47.1-д заасан бүртгэлд бүртгэгдсэнээр энэ хуулийн 31 дүгээр зүйлд заасан хязгаарлалт тавигдах бөгөөд төлбөр төлөгч хөрөнгө, орлоготой болтол иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлэх үндэслэл болно.

47.2.Энэ хуулийн 47.1-д заасан бүртгэлээс сонирхогч этгээд төлбөртэйгээр төлбөр төлөгчийг төлбөрийн чадваргүй эсэх талаарх лавлагааг авч болно.

47.3.Энэ хуулийн 47.1-д заасны дагуу иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа түдгэлзсэн хугацаанд төлбөр авагчийн хүсэлтээр төлбөр төлөгчийг хөдөлмөр эрхлэхэд зуучлах бөгөөд зуучлалын хөлсийг холбогдох хуульд заасны дагуу төлбөр авагч урьдчилан төлж, төлбөр төлөгчөөс гаргуулна.

47.4.Энэ хуулийн 47.1-д заасан бүртгэлд бүртгэгдсэн төлбөр төлөгчийн хөрөнгө, орлогын байдалд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх алба хяналт тавих бөгөөд энэ чиг үүргийг хэрэгжүүлэх тусгайлсан нэгжтэй байж болно.

47.5.Төлбөр авагч энэ хуулийн 47.1-д заасан бүртгэлд бүртгэгдсэн төлбөр төлөгчийн хөрөнгө, орлогын өөрчлөлтийн талаар иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид мэдэгдэж, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг сэргээлгэх хүсэлт гаргаж болно.

47.6.Энэ хуулийн 47.1-д заасан бүртгэлд бүртгэгдсэн этгээдийг ажилд томилсон ажил олгогч, төлбөр төлөгч өөрөө иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албанд нэн даруй мэдэгдэх үүрэгтэй бөгөөд үл биелүүлбэл холбогдох хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэх үндэслэл болно.

48 дугаар зүйл.Төлбөр төлөгч, түүний хөрөнгийг эрэн сурвалжлах

48.1.Төлбөр төлөгч, түүний хөрөнгийн байгаа газар тодорхойгүй тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч бүрэн эрхийнхээ хүрээнд тэдгээрийг эрэн сурвалжилж, олж тогтоох зорилгоор төлбөр авагчийн хүсэлтээр энэ хуульд заасан ажиллагааг гүйцэтгэнэ.

48.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаан дахь цагдаа гүйцэтгэх баримт бичгийн гүйцэтгэлийг баталгаажуулах талаар дараах эрх эдэлнэ:

48.2.1.төлбөр төлөгч, түүний хөрөнгийг эрэн сурвалжилж байгаа тухай олон нийтийн хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр зарлах;

48.2.2.эрэн сурвалжлагдаж байгаа төлбөр төлөгч, түүний хөрөнгийн талаарх иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд ач холбогдол бүхий мэдээллийг төлбөртэй авах;

48.2.3.эрэн сурвалжлагдаж байгаа төлбөр төлөгч, түүний хөрөнгө мөн гэх, эсхүл төлбөр төлөгчийн эд хөрөнгийг нуун далдалсан, төлбөр төлөгчийг шүүхийн шийдвэр биелүүлэхээс зайлсхийхэд нь туслалцаа үзүүлсэн гэх үндэслэл бүхий сэжиг байгаа тохиолдолд хүн, хуулийн этгээдийн баримт бичгийг шалгах, тайлбар авах, тодорхойлолт гаргуулах, тэдгээрийн бие, эд зүйл болон орон байрнаас бусад байр, барилга байгууламж, агуулах сав, эзэмшил газарт үзлэг хийх.

48.3.Эрэн сурвалжлагдаж байгаа төлбөр төлөгч, түүний хөрөнгийг олж илрүүлсэн тохиолдолд эрэн сурвалжлах тухай шийдвэрт заасан арга хэмжээг гүйцэтгэх бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу албадлагын арга хэмжээг гүйцэтгэнэ.

48.4.Эрэн сурвалжлах ажиллагаа явуулах заавар, аргачлал болон эрэн сурвалжлагдаж байгаа төлбөр төлөгч, түүний эд хөрөнгийн талаарх мэдээллийг төлбөртэй авах журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

48.5.Эрэн сурвалжлахтай холбоотой гарсан зардлыг иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардалд тооцож, төлбөр авагчаас урьдчилан гаргуулж, төлбөр төлөгчөөр дараа төлүүлнэ.

48.6.Төлбөр төлөгч, түүний эд хөрөнгийг эрэн сурвалжлах тухай шийдвэр нь тэдгээрийг улсын хэмжээнд болон Монгол Улсын олон улсын гэрээний дагуу гадаад улсын нутаг дэвсгэрт эрэн сурвалжлах үндэслэл болно.

48.7.Эрэн сурвалжлах ажиллагааны зардлыг төлбөр авагчаар урьдчилан гаргуулж, төлбөр төлөгчөөр дараа төлүүлнэ.

49 дүгээр зүйл.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаан дахь албадлага хэрэглэх ажилтан

49.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаан дахь албадлага хэрэглэх ажилтан иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн хүсэлтээр энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу дараах арга хэмжээг авна:

49.1.1.төлбөр төлөгчийн нуусан эд хөрөнгийг эрэн сурвалжлах, олж илрүүлэх;

49.1.2.орон байранд нэвтрэх, үзлэг хийх болон албадан чөлөөлөх шийдвэр.

50 дугаар зүйл.Хөрөнгө хурааж улсын орлого болгох

50.1.Төлбөр төлөгчийн хөрөнгийг хураан авч, улсын орлого болгох тухай шүүхийн шийдвэрийн дагуу хураагдсан хөрөнгийг худалдан борлуулахгүйгээр төрийн өмчид шилжүүлэхээр төрийн өмчийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагаас санал авч, шилжүүлнэ. Хэрэв төрийн өмчийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага худалдан борлуулахаар санал өгсөн бол төрийн өмчид шилжүүлэхгүйгээр худалдан борлуулж, улсын орлого болгоно.

50.2.Галт зэвсэг, тэсэрч дэлбэрэх болон химийн хорт бодис зэрэг тусгай зөвшөөрлөөр олж авах эд зүйлийг шүүхийн шийдвэрийн дагуу холбогдох байгууллагад худалдаж, эсхүл шилжүүлнэ.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ ҮЛ ХӨДЛӨХ ЭД ХӨРӨНГӨД ЯВУУЛАХ ИРГЭНИЙ ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ АЖИЛЛАГАА

51 дүгээр зүйл.Албадлагын арга хэмжээний төрөл

51.1.Төлбөр авагчийн хүсэлтээр үл хөдлөх эд хөрөнгийг албадан удирдлагад шилжүүлэх, эсхүл албадан дуудлага худалдаагаар борлуулах, эсхүл эдгээр ажиллагааг зэрэг явуулж болно.

51.2.Албадан удирдлагыг албадан дуудлага худалдааны урьдчилсан арга хэмжээ болгон хэрэгжүүлж болно.

52 дугаар зүйл.Үл хөдлөх эд хөрөнгийг битүүмжлэх

52.1.Үл хөдлөх эд хөрөнгийг битүүмжлэх гэж тухайн хөрөнгийг захиран зарцуулах, түүнчлэн эзэмших, ашиглах эрхийг хязгаарлах ажиллагааг ойлгоно.

52.2.Энэ хуулийн 52.1-д заасан эрхийг хязгаарлах хүрээ болон хугацааг тухайн хөрөнгийн шинж чанар, гүйцэтгэх үүрэг, түүнийг эзэмшиж, ашиглаж байгаа хэлбэр, гүйцэтгэх баримт бичигт заасан шаардлагыг биелүүлэхэд эзлэх хувийг харгалзан иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч тогтооно.

52.3.Энэ хуулийн 52.1-д заасны улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн хөрөнгийг битүүмжлэх тухай шийдвэр гаргаж, уг шийдвэрийг ажлын 1 өдрийн дотор эрх бүхий байгууллагад хүргүүлнэ.

52.4.Гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлага хангагдсан даруй хөрөнгийн захиран зарцуулах эрхийг сэргээх тухай шийдвэрийг улсын бүртгэлийн байгууллагад хүргүүлж, хөрөнгийн эрхийг сэргээнэ.

52.5.Хөрөнгийг битүүмжлэх ажиллагаанд худалдан борлуулах, төлбөрт суутгах хөрөнгийн дараалал харгалзахгүй.

52.6.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч дараах зорилгоор төлбөр төлөгчийн үл хөдлөх эд хөрөнгийг битүүмжилнэ:

52.6.1.хөрөнгийг төлбөр авагчид шилжүүлэх, эсхүл хөрөнгийг хамгаалах;
52.6.2.төлбөр төлөгчийн болон бусдад байгаа түүний өмчлөлийн хөрөнгийг албадан борлуулах, эсхүл албадан удирдлагад шилжүүлэх тухай шийдвэрийг гүйцэтгэх.

52.7.Үл хөдлөх эд хөрөнгө болон өмчлөх, эзэмших, ашиглах эрхийг нь бүртгүүлбэл зохих бусад хөрөнгийг битүүмжилсэн тухай шийдвэрийг улсын бүртгэлийн байгууллагад битүүмжилснээс хойш нэн даруй хүргүүлнэ.

52.8.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг цахим мэдээллийн сүлжээгээр дамжуулан битүүмжлэх шийдвэрийг тус системд байршуулан, мэдээллийг улсын бүртгэлийн байгууллагад дамжуулна.

52.9.Битүүмжилсэн хөрөнгийг захиран зарцуулахыг хориглосон, эсхүл түүнийг эзэмших, ашиглах эрхийг хязгаарлах тухай иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн шийдвэрийг төлбөр төлөгч зөрчсөн бол шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч торгох арга хэмжээ авна.

52.10.Төлбөр төлөгч тогтоосон хугацаанд гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг биелүүлсэн тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч хөрөнгийг битүүмжилсэн шийдвэрийг хүчингүй болгоно.

53 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэрт барьцааны хөрөнгөөс төлбөр гаргуулахаар заасан үл хөдлөх эд хөрөнгийг албадан худалдан борлуулах

53.1.Шүүхийн шийдвэрээр барьцааны хөрөнгөөс төлбөр гаргуулах болсон үл хөдлөх эд хөрөнгийг битүүмжлэх шийдвэр гаргахгүйгээр үнэлгээ тогтоосны дараа шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч албадан дуудлага худалдаанд оруулах ажиллагааг эхлүүлэх бөгөөд энэ талаар нэн даруй улсын бүртгэлийн байгууллагад цахим сүлжээгээр дамжуулан мэдэгдэнэ.

54 дүгээр зүйл.Үл хөдлөх эд хөрөнгийг албадан худалдан борлуулах

54.1.Үл хөдлөх эд хөрөнгийг түүний үнэлгээг тогтоосноос хойш 2 сарын дотор албадан худалдан борлуулах ажиллагааг явуулж дуусгана.

54.2.Үл хөдлөх эд хөрөнгө хөрөнгийг анхны болон хоёр дахь албадан дуудлага худалдаа /цаашид "дуудлага худалдаа" гэх/-аар худалдан борлуулна.

54.3.Барьцааны зүйл болох үл хөдлөх эд хөрөнгийн өмчлөгч, төлбөр авагчийн хамтран гаргасан өргөдөл, тухайн зүйлийн талаар эд хөрөнгийн эрх бүхий талуудын саналыг харгалзан үл хөдлөх эд хөрөнгийг худалдах өөр хэлбэрийг шүүх тогтоож болно. Энэ тохиолдолд үл хөдлөх эд хөрөнгийн зуучлалын үйл ажиллагаа эрхлэх эрх бүхий байгууллага, эсхүл тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгийг барьцаалсан банк, эрх бүхий этгээдээр худалдан борлуулуулж болно.

55 дугаар зүйл.Үл хөдлөх эд хөрөнгөд явуулах албадлагын ажиллагааны харьяалал

55.1.Үл хөдлөх эд хөрөнгөд явуулах албадан гүйцэтгэх ажиллагааг тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгө орших нутаг дэвсгэрийн шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч харьяалан дуудлага худалдаа явуулах шийдвэрийг гаргана.

55.2.Хэрэв үл хөдлөх эд хөрөнгө нь хэд хэдэн нутаг дэвсгэрийн шүүх бүхий нутаг дэвсгэрт хамаарах бол иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа үүсгэсэн иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгө орших нутаг дэвсгэрийн иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид энэ хуулийн 26 дугаар зүйлд заасны дагуу даалгавар хүргүүлнэ.

56 дугаар зүйл.Дуудлага худалдааны журам

56.1.Үл хөдлөх эд хөрөнгө дуудлага худалдаагаар худалдан борлуулах ажиллагааны журмыг Улсын дээд шүүх батална.

56.2.Үл хөдлөх эд хөрөнгийг шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгчийн тогтоосон аргаар худалдан борлуулна.

57 дугаар зүйл.Дуудлага худалдаа явуулах газар

57.1.Дуудлага худалдааг иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны байранд, эсхүл шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгчийн шийдвэр, талуудын хүсэлтээр өөр газарт явуулж болно.

57.2.Дуудлага худалдааг цахим хэлбэрээр зохион байгуулж болно.

57.3.Цахим дуудлага худалдаа явуулах журмыг Улсын дээд шүүх батална.

57.4.Монгол Улсын иргэнд өмчлүүлсэн газрыг цахим дуудлага худалдаагаар худалдан борлуулах тохиолдолд газрын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын албан ёсны газрын бирж цахим системээр худалдан борлуулж болно.

58 дугаар зүйл.Дуудлага худалдаагаар худалдах доод үнэ

58.1.Дуудлага худалдааны доод үнийг Иргэний хуулийн 177 дугаар зүйлд заасны дагуу тогтооно.

59 дугаар зүйл.Дуудлага худалдааг төлбөр авагчийн хүсэлтээр хойшлуулах

59.1.Төлбөр төлөгчийн хүсэлтээр төлбөр авагч дуудлага худалдааг 6 сар хүртэл хугацаагаар хойшлуулахыг зөвшөөрсөн тохиолдолд дуудлага худалдааг 6 сар хүртэл хугацаагаар хойшлуулах төлбөр төлөгчийн хүсэлтийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч шийдвэрлэнэ.

59.2.Энэ хуулийн 59.1-д заасан хугацаа өнгөрсний дараа төлбөр авагч дуудлага худалдааг үргэлжлүүлэн явуулах тухай хүсэлт гаргаагүй, эсхүл иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг дуусгавар болгох тухай хүсэлт гаргасан тохиолдолд дуудлага худалдааг явуулахгүй.

60 дугаар зүйл.Дуудлага худалдааг эрхлэн хөтлөгч

60.1.Дуудлага худалдаа эрхлэн хөтлөгчийг шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч дуудлага худалдаа зохион байгуулах тухай шийдвэртээ томилж, тусгана.

60.2.Энэ хуулийн 60.1-д заасан дуудлага худалдаа эрхлэн хөтлөгчөөр иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны албан хаагч дундаас томилно.

61 дүгээр зүйл.Дуудлага худалдаа явуулах хугацаа

61.1. Дуудлага худалдааг энэ хуулийн 54.3-т зааснаас бусад үл хөдлөх эд хөрөнгийг битүүмжилж, үнэлгээ хийлгүүлсний дараа явуулна.

61.2. Дуудлага худалдааг энэ талаарх шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгчийн шийдвэр гарснаас хойш 30 хоногийн дотор явуулна.

62 дугаар зүйл. Дуудлага худалдаа явуулах шийдвэрийн агуулга

62.1. Дуудлага худалдааг явуулах хугацааг товлосон шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгчийн шийдвэрт дараах мэдээллийг тусгана:

62.1.1. хөрөнгийн нэр, хэмжээ, зориулалт, байршил, үнэлгээний тайланд тусгасан, эсхүл талуудын харилцан тохиролцсон үнэ, өмчлөгч, эзэмшигчийн тухай;

62.1.2. дуудлага худалдааг явуулах он, сар, өдөр, цаг, хаяг;

62.1.3. уг дуудлага худалдаа нь албадан дуудлага худалдаа гэсэн тодотгол;

62.1.4. үл хөдлөх эд хөрөнгө болон бүртгүүлбэл зохих бусад хөрөнгийн улсын бүртгэлийн дугаар;

62.1.5. дуудлага худалдаа эрхлэн хөтлөгчийг томилох.

63 дугаар зүйл. Дуудлага худалдааны эрхлэн хөтлөгчид баримт бичиг хүргүүлэх

63.1. Дуудлага худалдааг эрхлэн хөтлөгчид дараах баримт бичгийг хүргүүлнэ:

63.1.1. хөрөнгө битүүмжилсэн тогтоол, тэмдэглэл;

63.1.2. хөрөнгийн эрхийг нотлох баримт бичиг;

63.1.3. улсын бүртгэлийн баримт бичгийн хуулбар;

63.1.4. тухайн үл хөдлөх хөрөнгийг ашиглах, эзэмших гэрээний хуулбар;

63.1.5. тухайн үл хөдлөх хөрөнгийн байрлаж байгаа газрыг ашиглах, эзэмших, өмчлөх эрхийн улсын бүртгэлийн баримт бичиг;

63.2.2. үнэлгээний тайлан, эсхүл энэ хуулийн -д заасны дагуу талуудын харилцан тохиролцсон үнэлгээний баримт.

63.3. Дуусаагүй барилга байшин, дэд бүтцийн объектыг албадан дуудлага худалдаагаар борлуулах бол энэ хуулийн 63.2-т зааснаас гадна тухайн барилга байшин, дэд бүтцийн объектыг барих тусгай зөвшөөрлийн хуулбарыг дуудлага худалдааг эрхлэн хөтлөх этгээдэд хүргүүлнэ.

63.4. Үл хөдлөх эд хөрөнгийг анхны албадан дуудлага худалдааны талаарх энэ хуулийн 62.1-д заасан шийдвэрийг улсын бүртгэлийн байгууллагад нэн даруй цахим мэдээллийн сүлжээгээр хүргүүлнэ.

64 дүгээр зүйл. Дуудлага худалдааг нийтэд мэдээлэх

64.1. Дуудлага худалдааг эрхлэн хөтлөгч нь дуудлага худалдаа эхлэхээс 14-өөс доошгүй хоногийн өмнө хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр энэ тухай нийтэд мэдээлнэ.

64.2. Энэ хуулийн 64.1-д заасан хэвлэл, мэдээллийн хэрэгсэл гэдэгт тусгайлан зориулсан, эсхүл иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд аливаа зорилгоор ашиглах боломжтой олон нийтийн цахим хуудас, түүнчлэн эрх бүхий байгууллагаас ажиллуулж буй нийтийн сүлжээний цахим хаягийг ойлгоно.

65 дугаар зүйл. Дуудлага худалдааны оролцогч

65.1. Дуудлага худалдаанд талууд оролцож болох бөгөөд дараах этгээд оролцож үл болно:

65.1.1. гүйцэтгэх хуудас олгосон шүүхийн шүүгч болон шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч, хариуцсан иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч, тэдгээрийн хамаарал бүхий этгээд;

65.1.2. тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгийг үнэлсэн үнэлгээчин, эсхүл шинжээч, тэдгээрийн хамаарал бүхий этгээд.

65.2. Дуудлага худалдаагаар албадан борлуулах үл хөдлөх эд хөрөнгө нь Монгол Улсын иргэнд өмчлүүлсэн газар бол дуудлага худалдаанд зөвхөн Монгол Улсын иргэн оролцоно.

66 дугаар зүйл. Дуудлага худалдаанд оролцох дэнчин

66.1. Дуудлага худалдаанд урьдчилан тогтоосон хугацаа, журмын дагуу дэнчин төлсөн оролцогч оролцоно.

66.2. Дэнчингийн хэмжээ нь тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгийн үнийн дүнгийн 10 хувьтай тэнцэнэ.

66.3. Дараах тохиолдолд дэнчинг буцаан олгохгүй:

66.2.1. ялагч, эсхүл ялагч төлбөрийг төлөөгүй тохиолдолд дараагийн өндөр үнийн санал гаргагчийг ялагчид тооцсоны дараа төлбөрийг тогтоосон хугацаанд төлөөгүй бол;

66.2.2. энэ хуулийн 66.2.1-д заасан этгээд хоёр дахь дуудлага худалдаанд оролцсон бол.

66.3. Энэ хуулийн 66.2-т зааснаас бусад тохиолдолд оролцогчийн байршуулсан дэнчинг дуудлага худалдаа дуусгавар болсны дараа нэн даруй буцаан олгоно.

66.4. Энэ хуулийн 68.2-т заасан дараагийн өндөр үнийн санал гаргагч ялагчаар бүртгүүлэхийг зөвшөөрөөгүй тохиолдолд дэнчинг нэн даруй буцаан олгоно.

67 дугаар зүйл. Дуудлага худалдаа зохион байгуулах

67.1. Дуудлага худалдааны эрхлэн хөтлөгч төлбөр авагчийн нэр, төлбөрийн хэмжээ, үл хөдлөх эд хөрөнгийн талаарх танилцуулга, үнэлгээний тайланг түүнийг битүүмжилсэн он, сар, өдөр, үл хөдлөх эд хөрөнгийн үнийг танилцуулна.

67.2. Барьцааны зүйл үл хөдлөх эд хөрөнгө бол битүүмжилсэн талаар танилцуулах зохицуулалт хамаарахгүй.

67.3.Дуудлага худалдааны эрхлэн хөтлөгч хөрөнгийн өсгөн дуудах үнийг хөрөнгийн үнийн дүнгийн 3 хувиас багагүй, дээд хэмжээ нь 10 хувиас ихгүй байхаар тогтоож, тэмдэглэлд тусгах ба анхны үнийн санал гарснаар дуудлага худалдааг эхэлсэнд тооцно.

67.4.Сүүлийн үнэ хэлэхийг зарлана. Тухайн үнийн саналыг дуудлага худалдаа эрхлэн хөтлөгч хүлээж аваагүй бол саналыг хүчингүйд тооцно.

67.5.Дуудлага худалдааг эрхлэн хөтлөгч сүүлийн үнэ зарлаж гурван удаа дуудсаны дараа дуудлага худалдаа дуусгавар болно.

67.6.Үл хөдлөх эд хөрөнгө борлогдсон тохиолдолд төлбөрийн шаардлагыг хангах хэмжээний мөнгө болон дуудлага худалдааны зардлыг тооцон суутгаж, шийдвэр гүйцэтгэх албаны дансанд байршуулна.

67.8.Дуудлага худалдаа дуусгавар болсноос хойш ажлын 2 өдрийн дотор дуудлага худалдаа хууль бус явагдсан гэж үзвэл шуурхай гомдлыг энэ хуулийн 13 дугаар зүйлд заасны дагуу гаргана. Энэ тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа түдгэлзэх үндэслэл болохгүй.

67.9.Эд хөрөнгийн үнэлгээний асуудлаар дуудлага худалдаа явагдсаны дараа дахин, эсхүл нэмэлт үнэлгээний хүсэлт гаргаж үл болно.

68 дугаар зүйл.Ялагч, дараагийн өндөр үнийн санал гаргагч

68.1.Хамгийн өндөр үнийг санал болгосон этгээдийг ялагч гэнэ.

68.2.Дараагийн өндөр үнийн санал гаргагчид энэ хуулийн 68.3-т заасан үр дагаврыг танилцуулж, зөвшөөрсөн тохиолдолд дэнчинг энэ хуулийн 66.3-т заасны дагуу олгохгүй.

68.3.Дуудлага худалдаагаар борлогдсон үл хөдлөх эд хөрөнгийн үнийг төлөх хугацаа нь дуудлага худалдаа явагдснаас хойш 14 хоногоос хэтрэхгүй байна.

68.4.Дуудлага худалдааны ялагч худалдаж авсан эд хөрөнгийн үнийг энэ хуулийн 68.3-т заасан хугацаанд төлөх үүрэгтэй.

68.5.Тогтоосон хугацаанд дуудлага худалдааны үнийг төлөөгүй тохиолдолд дараагийн өндөр үнийн санал гаргагчийг ялагчид тооцож, энэ хуулийн 68.3-т зааснаас хэтрэхгүй хугацаа тогтоож, тухайн хугацаанд дараагийн өндөр үнийн санал гаргагч эд хөрөнгийн үнийг төлнө.

68.6.Энэ хуулийн 68.4-т зааснаар ялагчийн дараагийн өндөр үнийн санал гаргагч ялагчид тооцогдож, үнийг төлснөөр үл хөдлөх эд хөрөнгийг өмчлөх эрх ялагчид шилжинэ.

69 дүгээр зүйл.Хоёр дахь дуудлага худалдаа зохион байгуулах

69.1.Дараах тохиолдолд хоёр дахь дуудлага худалдааг явуулна:

69.1.1.дуудлага худалдаанд оролцогч бүртгүүлээгүй;

69.1.2.энэ хуулийн 68.6-д зааснаар дараагийн өндөр үнийн санал гаргагч эд хөрөнгийн үнийг тогтоосон хугацаанд төлөөгүй бол.

70 дугаар зүйл.Худалдан борлогдоогүй үл хөдлөх эд хөрөнгийг төлбөр авагчид санал болгох

70.1.Дуудлага худалдаагаар худалдан борлогдоогүй эд хөрөнгийг төлбөр авагчид иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг явуулахад гарсан зардлыг хасаж, төлбөртөө суутган авахыг санал болгоно.

70.2.Энэ хуулийн 70.1-д заасны дагуу санал болгосон хөрөнгийг төлбөр авагч авахаас татгалзсан, эсхүл хуульд заасан хугацаанд хариу ирүүлээгүй, эсхүл төлбөр гаргуулах өөр хэрэгсэл, шийдвэр гүйцэтгэх зүйлийн талаар санал гаргаагүй бол тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгийг төлбөр төлөгчид буцааж, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа төлбөр төлөгчийн бусад эд хөрөнгийн хувьд үргэлжилнэ.

70.3.Энэ хуулийн 70.1-д заасны дагуу санал болгосон хөрөнгө нь шүүхийн шийдвэрээр төлбөрт гаргуулахаар заасан барьцааны хөрөнгө бол төлбөр авагч шүүхийн бус журмаар худалдан борлуулах эрхтэй бөгөөд энэ тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа дуусгавар болно.

70.4.Худалдан борлогдоогүй хөрөнгийн үнэ гүйцэтгэх баримт бичигт заасан төлбөрийн шаардлагаас илүү дүнтэй бол төлбөр авагч үнийн дүнгийн зөрүүг төлснөөр худалдан борлогдоогүй хөрөнгийг хүлээн авах эрх нээгдэнэ.

71 дүгээр зүйл.Дуудлага худалдаагаар худалдан борлогдсон эд хөрөнгийн өмчлөх эрх шилжих

71.1.Энэ хуулийн 68 дугаар зүйлд зааснаар үл хөдлөх эд хөрөнгийн үнийг төлснөөр үл хөдлөх эд хөрөнгийн өмчлөх эрхийг шилжүүлэх тухай шийдвэрийг шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч гаргана.

71.2.Өмчлөх эрх шилжүүлэх тухай шийдвэрт дуудлага худалдааны ялагчийн овог, нэр, дуудлага худалдаагаар худалдан авсан эд хөрөнгийн үнэ, хөрөнгийн үнийг бүрэн төлсөн болон өмчлөх эрх үүсэх, хөрөнгийн эрх шилжүүлэх, улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн дуудлага худалдааны зохих тэмдэглэгээг цуцлах үндэслэл, эд хөрөнгө чөлөөлөх хугацааг заана.

71.3.Үл хөдлөх эд хөрөнгөтэй хамт дуудлага худалдаагаар худалдан борлогдсон эд зүйлс худалдан авагчийн өмчлөлд нэгэн адил шилжинэ.

71.4.Төлбөр төлөгчийн шаардлагыг хангаж, өмчлөх эрх шилжүүлсний дараа худалдан авагч улсын бүртгэлийн байгууллагад өмчлөгчийн хувиар бүртгүүлэх эрх эдэлнэ.

71.5.Дуудлага худалдаагаар өмчлөх эрх шилжүүлсэн тухай энэ хуулийн 71.1-д заасан шийдвэрийг гүйцэтгэх баримт бичгийн нэгэн адил албадан гүйцэтгэнэ.

71.6.Энэ хуулийн 71.2-т заасан эд хөрөнгө чөлөөлөх хугацаа нь нэг сараас дээшгүй байна.

71.7.Төлбөр авагчид санал болгосон, эсхүл дуудлага худалдаагаар гуравдагч этгээдэд худалдан борлуулсан үл хөдлөх эд хөрөнгийг шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгчийн тогтоосон хугацаанд төлбөр төлөгч, бусад этгээд чөлөөлөөгүй бол шийдвэр гүйцэтгэгч албадан чөлөөлнө.

71.8.Энэ хуулийн 71.7-д заасныг зөрчвөл иргэний шийдвэр гүйцэтгэлийн саналаар шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч торгож, албадан гүйцэтгэхийг сануулна.

72 дугаар зүйл.Албадан удирдлага

72.1.Төлбөр авагчийн хүсэлтээр гүйцэтгэх баримт бичигт заасан төлбөрийг төлж дуусах хүртэл хугацаагаар үл хөдлөх эд хөрөнгийг эзэмших, ашиглах эрхийг албадан удирдлагыг хэрэгжүүлэгчид иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч шилжүүлж болно.

72.2.Үл хөдлөх эд хөрөнгөд явуулах албадан удирдлагыг хэрэгжүүлэхдээ төлбөр төлөгчөөс үл хөдлөх эд хөрөнгийг албадан чөлөөлөлтөөр чөлөөлүүлж хэрэгжүүлнэ. Албадан чөлөөлүүлэх хугацаа албадан удирдлага хэрэгжүүлэгчид шилжүүлсэн энэ хуулийн 72.1-д заасан шийдвэр гарснаас хойш нэг сар байна.

72.3.Албадан удирдлагад шилжүүлэхэд төлбөр төлөгч тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгөд амьдарч байгаа бол тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгийн нэг өрөөг нь хөлсөлж болно. Энэ тохиолдолд орон сууц хөлсөлсний төлбөрийг албадан удирдлагыг хэрэгжүүлэгчид төлнө.

72.4.Төлбөр төлөгч, эсхүл хамт амьдарч байгаа этгээд үл хөдлөх эд хөрөнгийн удирдлагад саад учруулбал, төлбөр авагчийн хүсэлтээр иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч төлбөр төлөгчийг үл хөдлөх эд хөрөнгийг чөлөөлөхийг үүрэг болгоно.

72.5.Үл хөдлөх эд хөрөнгийг ашиглах, эзэмшихээс олох орлого нь түүнийг эзэмших, ашиглахтай холбогдон гарах зардлаас их байх тохиолдолд тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгийг албадан удирдлагад шилжүүлнэ.

72.6.Албадан удирдлагыг хэрэгжүүлснээр олох орлого, ашгаас энэ хуулийн 73.2-т заасан зардлыг хассан дүнгээр төлбөр төлөгчийн төлбөл зохих мөнгөн дүнгээс хасагдаж, төлбөр авагчид тухай бүр шилжинэ.

73 дугаар зүйл.Албадан удирдлага хэрэгжүүлэгчийг томилх

73.1.Албадан удирдлага хэрэгжүүлэгчийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч тогтооно.

73.2.Энэ хуулийн 73.1-д заасан албадан удирдлага хэрэгжүүлэгчид үл хөдлөх эд хөрөнгийг шилжүүлж, эзэмших, ашиглах эрх олгох бөгөөд ажлын хөлсийг албадан удирдлага хэрэгжүүлэгчид үл хөдлөх эд хөрөнгийг ашигласнаас олсон орлогоос төлнө.

73.3.Энэ хуулийн 73.1-д заасан албадан удирдлага хэрэгжүүлэгч нь энэ талаарх үйл ажиллагаа эрхэлдэг хуулийн этгээд байж болно.

73.4.Төлбөр авагчийг албадан удирдлага хэрэгжүүлэгчээр томилвол иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч ажиллагаанд хяналт тавина.

73.5.Хэрэв төлбөр авагч албадан удирдлага хэрэгжүүлэгчийн үүргээ зөрчвөл иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч төлбөр авагчийг үүргээ зөрчихгүй байхыг сануулж, дахин үүргээ зөрчвөл албадан удирдлага дуусгавар болох үндэслэл болно.

74 дүгээр зүйл.Албадан удирдлага хэрэгжүүлэгчийн үйл ажиллагаа

74.1.Албадан удирдлага хэрэгжүүлэгч нь тухайн эд хөрөнгийн эдийн засгийн ач холбогдлыг хангахад шаардлагатай бүх арга хэмжээг авах, зохистойгоор ашиглахыг баталгаажуулах үүрэгтэй.

74.2.Тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгийг албадан удирдлагад шилжүүлэхээс өмнө хөлслөгч, түрээслэгчид шилжүүлсэн байсан бол тухайн хөлслөх, эсхүл түрээслэх гэрээ нь албадан удирдлагыг хэрэгжүүлэгчтэй байгуулагдсанд тооцож болно.

74.3.Тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгийг эзэмшиж, ашигласнаас бий болох үр шимийг төлбөрт суутган авч, үл хөдлөх эд хөрөнгөтэй холбогдон гарах бүх зардлыг төлбөрөөс суутган төлнө.

75 дугаар зүйл.Албадан удирдлага дуусгавар болох

75.1.Гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг бүрэн хангасан, эсхүл үл хөдлөх эд хөрөнгийг төлбөр авагчийн удирдлагад шилжүүлснээр гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг хангах боломжгүй болох нь тодорхой болсон бол албадан удирдлага иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн шийдвэрээр дуусгавар болно.

75.2.Төлбөр авагч үр шимийг санаатайгаар бууруулсан, нуун далдалсан, эсхүл үр шим гарахгүй байх нөхцөл байдлыг санаатайгаар бүрдүүлсэн нь тогтоогдсон бол үл хөдлөх эд хөрөнгийг төлбөр авагчийн удирдлагад шилжүүлэх тухай шийдвэрийг хүчингүйд тооцно.

75.3.Энэ хуулийн 75.2-т заасан нөхцөл байдал бий болсон гэж үзвэл төлбөр төлөгч шуурхай гомдлыг энэ хуулийн 13 дугаар зүйлд заасны дагуу гаргаж болно.

75.4.Төлбөр авагчаас бусад албадан удирдлага хэрэгжүүлэгч үр шимийг санаатайгаар бууруулсан, нуун далдалсан, эсхүл үр шим гарахгүй байх нөхцөл байдлыг санаатайгаар бүрдүүлсэн нь тогтоогдсон бол үл хөдлөх эд хөрөнгөд албадан удирдлага хэрэгжүүлэгч томилсон шийдвэрийг төлбөр авагчийн хүсэлтээр өөрчилж, өөр этгээдийг томилж болно.

75.5.Албадан удирдлагыг дуусгавар болгож, хөрөнгийг дуудлага худалдаагаар худалдан борлуулах хүсэлтийг төлбөр авагч хэдийд ч гаргах эрхтэй.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ ХӨДЛӨХ ЭД ХӨРӨНГӨД ЯВУУЛАХ ИРГЭНИЙ ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ АЖИЛЛАГАА

76 дугаар зүйл.Хөдлөх эд хөрөнгөд явуулах ажиллагаа

76.1.Хөдлөх эд хөрөнгийг энэ хуулийн 77.6, 77.7-д заасны дагуу тооллого хийж, жагсаалт хийж авснаар хураан авч, Иргэний хуульд заасан үнэ хаялцуулах ажиллагаагаар худалдан борлуулна.

76.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардлаас гадна төлбөр үлдээгүй бол хөдлөх эд хөрөнгөд ажиллагаа хийхгүй.

76.3.Хөдлөх эд хөрөнгөд явуулах иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа нь биет хөдлөх эд хөрөнгөд, биет бус хөдлөх эд хөрөнгөд явуулах ажиллагаанаас бүрдэнэ.

76.4.Энэ хуулийн 76.1-д заасан үнэ хаялцуулах ажиллагаагаанаас гадна хөдлөх эд хөрөнгийг цахим дуудлага худалдаагаар худалдан борлуулж болно.

76.5.Энэ хуулийн 76.4-т заасан цахим дуудлага худалдаа явуулах журмыг Улсын дээд шүүх батална.

77 дүгээр зүйл.Биет хөдлөх эд хөрөнгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа

77.1.Биет хөдлөх эд хөрөнгийг хураан авч, шийдвэр гүйцэтгэгч эзэмшилдээ авснаар хөдлөх эд хөрөнгөд явуулах ажиллагаа эхэлнэ.

77.2.Энэ хуулийн 77.1-д заасан хөрөнгө нь тээвэрлэхэд хүндрэлтэй бол лацдаж, төлбөр төлөгчийн эзэмшилд үлдээж болно.

77.3.Хадгалалтын зардлыг төлбөр төлөгчөөс гаргуулна.

77.4.Хураан авч, үнэлгээ хийлгэснээс хойш 7 хоногоос багагүй хугацаа өнгөрсний дараа үнэ хаялцуулах ажиллагааг зохион байгуулна. Энэ хугацаа нь хураасан хөрөнгийг хадгалах нь хэт алдагдалтай, эсхүл түргэн муудахаар, эсхүл биржээр худалдаалагдах боломжтой бол үнэлгээ хийлгэхгүй бөгөөд энэ тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч шууд худалдан борлуулна.

77.5.Энэ хуулийн 77.4-т заасны дагуу иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч тогтоосон хугацаанд үнэ хаялцуулах ажиллагаа явуулаагүй бол төлбөр авагч энэ хуулийн 12 дугаар зүйлд заасан шуурхай гомдол гаргаж болно.

77.6.Хурдан борлогдох, бие даасан шаардлага гаргах эрхтэй гуравдагч этгээд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд гомдол гаргаагүй, түргэн муудаж үнэ цэнээ алдахгүй эд зүйлээс эхлэн тооллого хийж бүртгэн авна.

77.7.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч хураан авсан эд зүйлийн төрөл, шинж байдал, тоо, ширхгийг тусгасан жагсаалт үйлдэнэ. Жагсаалт үйлдэх, хөрөнгө үнэлэх ажиллагааг зэрэг явуулах бол эд зүйлсийн тооллого, үнэлгээний тэмдэглэлийг хамтад нь үйлдэнэ.

77.8.Төлбөр төлөгч болон тооллого хийж бүртгэсэн хөрөнгийг эзэмшиж байгаа, битүүмжилж авсан этгээд нь эд хөрөнгийг захиран зарцуулах эрх эдлэхгүй.

77.9.Тоолж бүртгэсэн эд зүйлсийг захиран зарцуулахыг хориглосон тухай болон түүнийг зөрчсөн тохиолдолд хүлээх эрүүгийн хариуцлагыг эд зүйлсийн жагсаалтад тэмдэглэнэ.

77.10.Энэ хуулийн 77.7-д заасан эд зүйлсийн жагсаалтад хөрөнгийн тооллого, үнэлгээ хийсэн иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн нэр, тооллого, үнэлгээ хийхэд байлцсан этгээдийн нэр, тооллого, үнэлгээг хийсэн огноо, төлбөр гаргуулах мөнгөн

дүн, хугацаа, тооллого хийсэн эд зүйлсийн төрөл, шинж чанар, төлөв байдал, тоо хэмжээ, үнэлгээний үнийн талаарх дэлгэрэнгүй мэдээлэл, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талууд болон бусад этгээдийн мэдүүлэг, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд саад учруулахуйц гуравдагч этгээдийн эд хөрөнгийн эрхийн тухай тэмдэглэл хийнэ.

77.11.Энэ хуулийн 77.7-д заасан эд зүйлсийн жагсаалтыг эд зүйл, баримт бичгээ хураалгасан төлбөр төлөгч, эсхүл ажиллагаанд байлцсан хүний гарын үсэг, хурууны хээгээр, эсхүл цахим хэрэгслээр баталгаажуулж хувийг тухайн эд зүйлийг өмчлөгчид, эсхүл түүний төлөөлөгчид нэн даруй гардуулна. Төлбөр төлөгч эд зүйлсийн жагсаалтыг баталгаажуулахаас татгалзсан тохиолдолд энэ тухай эд зүйлсийн жагсаалтад тэмдэглэнэ.

77.12.Хураан авах ажиллагаанд эд зүйл, баримт бичиг, ачаа тээш, мал, амьтан, тээврийн хэрэгсэлд үзлэг хийхэд эзэмшигчийг оролцуулна. Эзэмшигчийг оролцуулах боломжгүй бол хөндлөнгийн гэрчийг байлцуулах, эсхүл дуу-дурсний бичлэгээр бэхжүүлнэ.

77.13.Хурдан гэмтэж муудах, чанараа алдах бараа, материал, эд зүйлийг төлбөр төлөгч энэ хуульд заасан гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг сайн дураар биелүүлэх хугацааг дуусахаас өмнө худалдан борлуулж болно.

77.14.Төлбөр төлөгч тухайн бараа, эд зүйлийг сайн дураар худалдан борлуулаагүй тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч эдгээр бараа, эд зүйлийг энэ хуульд заасан журмын дагуу худалдан борлуулна.

77.15.Үндэсний мөнгөн тэмдэгт, гадаад валют, үнэт металл, эрдэнийн чулуу, түүгээр бүтээсэн эд өлгийн зүйл, түүх, соёлын бусад үнэт зүйл, бусад үнэт зүйлийг хураана.

77.16.Хураан авсан үндэсний мөнгөн тэмдэгт, гадаад валютыг хураан авснаас хойш 24 цагийн дотор шийдвэр гүйцэтгэх албаны банкн дахь дансанд, үнэт металл, эрдэнийн чулуу, тэдгээрийг оролцуулан бүтээсэн үнэт эдлэл, түүх соёлын хосгүй болон бусад үнэт, дурсгалт зүйлийг шийдвэр гүйцэтгэх албаны үнэ бүхий эд зүйл хадгалах тусгай зориулалтын байранд нэн даруй шилжүүлнэ.

78 дугаар зүйл.Биет бус хөдлөх эд хөрөнгө болон соёлын өвд хамаарах үнэт зүйлд явуулах ажиллагаа

78.1.Соёлын өвд хамаарах үнэт зүйл, эдийн бус хөрөнгө болох оюуны өмч, тусгай зөвшөөрлийг худалдан борлуулахаас өмнө заавал үнэлүүлнэ. Эдгээр төрлийн биет бус хөдлөх эд хөрөнгийг зах зээлийн үнээс доогуур худалдан борлуулж үл болно.

79 дүгээр зүйл.Үнэт цаас худалдан борлуулах

79.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуулийн 4.1.28-д заасан үнэт цаасны арилжаа эрхлэх эрх бүхий этгээдэд энэ хуулийн -д заасны дагуу үнэт цаасыг битүүмжилсний дараа тухайн өдрийн зах зээлийн ханшаар худалдан борлуулах шийдвэрийг хүргүүлэх бөгөөд тус этгээд нэн даруй шийдвэрийг гүйцэтгэх үүрэгтэй.

79.2.Бусад үнэт цаас буюу Үнэт цаасны тухай хуулийн 5.2-т заасан үнэт цаасыг үнэт цаасны зах зээлийн оролцогч мэргэжлийн байгууллагаас авсан лавлагаа, тодорхойлолтыг үндэслэн тухайн үеийн зах зээлийн ханшаар үнэлж, үнэ хаялцуулах ажиллагаар, эсхүл цахим албадан дуудлага худалдаагаар худалдан борлуулна.

79.3.Гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг гүйцэтгэхэд шаардлагатай бол үнэт цаасыг битүүмжилсэн тохиолдолд ногдол ашиг хүртэх эрхийг хязгаарлаж болно. Энэ тохиолдолд ногдол ашиг хуваарилах эрх бүхий этгээдэд хуваарилсан ногдол ашгийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны дансанд шилжүүлэх тухай мэдэгдэл хүргүүлнэ.

79.4.Арилжааны үр дүнд бий болсон үнэт цаас, бусад хөрөнгө нь битүүмжлэгдсэнд тооцогдох бөгөөд арилжааг гүйцэтгэсэн этгээд арилжаа хийсэн тухай шийдвэр гүйцэтгэгчид мэдэгдэнэ.

79.5.Үнэт цаасыг битүүмжлэх болон худалдан борлуулах шийдвэрийг гүйцэтгэж байгаа хуулийн этгээд үнэт цаасыг хадгалах, худалдахад саад учрах аливаа тохиолдол бий болсон тохиолдолд шийдвэр гүйцэтгэгчид даруй мэдэгдэх бөгөөд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч битүүмжлэгдсэн үнэт цаасыг хамгаалах зорилгоор хуульд заасан шаардлагатай арга хэмжээ авна.

79.6.Энэ хуулийн 79.5-д заасны дагуу нэн даруй иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид мэдэгдээгүйгээс төлбөр авагчийн эрх ашиг зөрчигдөхөд хүрсэн, эсхүл тухайн үнэт цаасны зах зээлийн ханш унахад хүрсэн бол учирсан хохирлыг буруутай этгээд хариуцна.

79.7.Виртуал хөрөнгийн үйлчилгээ үзүүлэгч битүүмжилсэн виртуал хөрөнгийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн шийдвэрээр тухайн өдрийн ханшаар худалдан борлуулна.

79.8.Үнэт цаас энэ хуулийн 79.1-д заасны дагуу борлогдоогүй бол төлбөр авагчид иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулахад гарсан зардлыг хасаж төлбөртөө тооцон авахыг санал болгоно. Төлбөр авагч саналаас татгалзсан, эсхүл хуульд заасан хугацаанд хариу ирүүлээгүй бол үнэт цаасыг төлбөр төлөгчид буцаан олгоно.

79.9.Үнэт цаасны зах зээлд нээлттэй арилжигддаггүй үнэт цаасыг Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуульд заасан үнэлгээчнээр үнэлүүлж, энэ хуульд заасны дагуу албадан худалдан борлуулна.

80 дугаар зүйл. Үнэ хаялцуулах ажиллагаа явуулах газар

80.1.Үнэ хаялцуулах ажиллагааг шийдвэр гүйцэтгэх албаны байранд, эсхүл цахимаар гүйцэтгэж болно.

80.2.Талууд үнэ хаялцуулах ажиллагаа явуулах газрыг хэлэлцэн тохиролцож болно.

80.3.Хувийн хэвшлийн хуулийн этгээдээр үнэ хаялцуулах ажиллагааг явуулах тохиолдолд тухайн этгээдийн сонгосон газарт явуулж болно.

81 дүгээр зүйл.Ялагч

81.1.Хамгийн өндөр үнэ амласан оролцогчийн нэр, худалдан авсан үнийг зарласнаар дуудлага худалдаа амжилттай болсныг хүлээн зөвшөөрнө. Тухайн хөдлөх эд хөрөнгийн үнийг төлснөөр ялагч өмчлөгч болно.

81.2.Төлбөр төлбөл зохих өдөр ялагч эд хөрөнгийн үнийг төлөөгүй бол хоёр дахь дуудлага худалдааг зохион байгуулна.

81.3.Эхний дуудлага худалдаанд хамгийн өндөр үнэ амласан худалдан авагчийг дараагийн дуудлага худалдаанд оролцуулахгүй бөгөөд хэрэв хоёр дахь дуудлага худалдаагаар тухайн эд хөрөнгө эхний дуудлага худалдаанаас бага үнийн санал авбал тухайн үнийг зөрүүг эхний дуудлага худалдаанд өндөр үнэ амласан оролцогчоор төлүүлнэ.

81.4.Үнэ хаялцуулах дуудлага худалдаагаар худалдан борлогдоогүй хөдлөх эд хөрөнгийг төлбөр авагчид иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулахад гарсан зардлыг хасаж төлбөртөө тооцон авахыг санал болгоно. Төлбөр авагч татгалзсан эсхүл төлбөр гаргуулах өөр хэрэгсэл, шийдвэр гүйцэтгэх зүйлийн талаар санал гаргаагүй бол худалдан борлогдоогүй эд хөрөнгийг төлбөр төлөгчид, гүйцэтгэх баримт бичгийг төлбөр авагчид буцаана.

82 дугаар зүйл.Борлуулалтын бусад хэлбэр

82.1.Төлбөр авагч, эсхүл төлбөр төлөгчийн гаргасан хүсэлтийн дагуу иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч хураасан эд зүйлийг энэ хуульд зааснаас өөр арга замаар, эсхүл өөр газар борлуулж болно.

82.2.Энэ хуулийн 82.1-д заасан өөр арга замаар гэдэгт худалдааны үйл ажиллагаа эрхэлдэг хуулийн этгээдээр дамжуулан худалдаж болно. Энэ тохиолдолд худалдан борлуулсны хөлсийг худалдан борлуулах хуулийн этгээдтэй тохиролцож, шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардалд тооцно.

82.3.Түргэн муудах зүйл, эсхүл биржээр худалдаалагдах боломжтой хөрөнгийг хураан авсны дараа нэн даруй худалдааны үйл ажиллагаа эрхэлдэг хуулийн этгээдэд гэрээний үндсэн дээр шилжүүлж худалдан борлуулж болно.

83 дугаар зүйл.Шаардах эрх

83.1.Хэрэв төлбөр авагч зөвшөөрвөл төлбөр төлөгчийн гуравдагч этгээдээс шаардах шаардах эрхийг төлбөр авагчид шилжүүлж болно. Ингэхдээ иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны дансанд гуравдагч этгээд шаардах эрхийн шаардлагыг шилжүүлнэ.

83.2.Энэ хуулийн 83.1-д заасны дагуу төлбөр авагч зөвшөөрөхгүй бол уг шаардах эрхийг үнэ хаялцуулах ажиллагаагаар худалдан борлуулна.

83.3.Дараах тохиолдолд шаардах эрхийг төлбөр авагчид шилжүүлэхгүй:

83.3.1.шаардах эрхийн хөөн хэлэлцэх хугацаа дууссан;

83.3.2.үүрэг гүйцэтгэгч гадаад улсад оршин сууж байгаа бөгөөд гэрээ байгуулах боломжгүй;

83.3.3.үүрэг гүйцэтгэгчийн эсрэг дампуурлын хэрэг үүссэн;
83.3.4.үүрэг гүйцэтгэгч хуулийн этгээд бол хуулийн этгээдийн бүртгэлээс хасагдсан буюу татан буугдсан.

84 дүгээр зүйл.Төлбөр төлөгчид үүрэг гүйцэтгэгч мэдээлэл өгөх үүрэг

84.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн санаачилгаар, эсхүл төлбөр авагчийн хүсэлтээр өр төлбөрийн шинж чанар, агуулгын талаар мэдээлэл өгөхийг үүрэг гүйцэтгэгчид үүрэг болгох ба бичгээр мэдээлэл өгнө.

84.2.Үүрэг гүйцэтгэгч мэдээлэл өгөх үүргээ биелүүлээгүй, эсхүл худал, дутуу мэдээлснээс төлбөр авагчид хохирол учирвал үүрэг гүйцэтгэгч хариуцлага хүлээнэ.

84.3.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч нь үүрэг гүйцэтгэгчийн мэдээлсэн мэдээллийг төлбөр авагчид нэн даруй дамжуулна.

85 дугаар зүйл.Гуравдагч этгээдээс шаардах эрхийг төлбөр авагчаас бусад этгээдэд шилжүүлэхийг хориглох

85.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч нь гэрээ, хэлцлийн дагуу үүссэн хөрөнгийн шинжтэй үүргийг гүйцэтгүүлэхтэй холбогдсон үүрэг гүйцэтгүүлэгч-төлбөр төлөгч болон үүрэг гүйцэтгэгч-гуравдагч этгээдийн хооронд байгуулсан гэрээ, хэлцэлд өөрчлөлт оруулах, дуусгавар болгох, тухайн гэрээ, хэлцлийн дагуу үүссэн үүргийн гүйцэтгэлийг шаардах эрхээ бусдад шилжүүлэхийг хориглох тухай шийдвэр гаргана.

85.2.Үүрэг гүйцэтгэгч-гуравдагч этгээд энэ хуулийн 85.1-д заасан шийдвэрийг хүлээн авсны дараа гүйцэтгэх баримт бичигт заасан төлбөрийн шаардлагыг хангасан дүнг үүрэг гүйцэтгүүлэгч-төлбөр төлөгчид төлөх хугацаа нь болсон төлбөрөөс шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх албанд шилжүүлэх буюу төлбөрийн үүргийг хэсэгчлэн гүйцэтгэхээр бол гүйцэтгэх баримт бичигт заасан үнийн дүнд хүртэл үргэлжлүүлэн шилжүүлнэ.

85.3.Үүрэг гүйцэтгэгч-гуравдагч этгээд нь энэ хуулийн 85.1-д заасан шийдвэрийг хүлээн авах үед төлбөрийн үүргээ гүйцэтгэх хугацаа болоогүй бол үүрэг гүйцэтгүүлэгч-төлбөр төлөгчөөс төлбөрийн үүргийн гүйцэтгэлийг шаардах эрхээ хэрэгжүүлэх хүртэл, эсхүл иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн шийдвэрээр гэрээ, хэлцлийн дагуу үүссэн төлбөр төлөх үүргийн гүйцэтгэлийг шаардах эрхийг төлбөр авагчид шилжүүлэх тухай шийдвэр гарах хүртэл гэрээ, хэлцэлд өөрчлөлт оруулах, дуусгавар болгохыг хориглоно.

86 дугаар зүйл.Клирингийн дансны мөнгөн хөрөнгийг битүүмжлэх

86.1.Төлбөр төлөгчийн өгсөн даалгаврын дагуу төлбөр төлөгчийн заасан этгээдэд бэлэн бусаар төлбөр төлөх, бусад гүйлгээг гүйцэтгэх үйлчилгээ үзүүлж байгаа хуулийн этгээд нь төлбөр төлөгчийн дансан дахь мөнгөн хөрөнгийг битүүмжлэх тухай иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн шийдвэрийг хүлээн авсан даруйд уг дансны зарлагын гүйлгээг хааж, дансны болон битүүмжлэгдсэн хөрөнгийн талаарх мэдээллийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид ирүүлэх үүрэгтэй.

86.2.Энэ хуулийн 86.1-д заасан хуулийн этгээд шийдвэр гүйцэтгэгчид мэдэгдэл хүргүүлэх боломжтой цахим хаягаа мэдэгдсэн тохиолдолд битүүмжлэх тухай

шийдвэрийг хуулийн этгээдийн цахим хаягаар цахим хэлбэрээр хүргүүлж болно. Энэ тохиолдолд хуулийн этгээдийн хувьд шийдвэрийн цахим хувь нь эх хувьтай адил хүчинтэй байна.

86.3.Энэ хуулийн 86.1-д заасан төлбөрийг гүйцэтгэх шаардлагатай тохиолдолд хөрөнгө битүүмжлэх тухай шийдвэр хүлээн авсан хуулийн этгээд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид даруй мэдэгдэх үүрэгтэй.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ ТӨЛБӨР ТӨЛӨГЧИЙН ХӨРӨНГӨ, ОРЛОГООС ТӨЛБӨР ГАРГУУЛАХ, ГАРГУУЛЖ ҮЛ БОЛОХ ХӨРӨНГӨ, ОРЛОГО

87 дугаар зүйл.Төлбөр төлөгчөөс мөнгөн хөрөнгө болон бусад хөрөнгөөс төлбөр гаргуулах

87.1.Төлбөрийг төлбөр төлөгчийн банк, эрх бүхий хуулийн этгээд дэх хадгаламжийн болон харилцах дансанд байгаа, эсхүл төлбөр төлөгчөөс бусдад, бусдаас төлбөр төлөгчид бэлэн ба бэлэн бусаар шилжүүлсэн хоорондын төлбөр тооцооны мөнгөн хөрөнгө, эсхүл үнэт цаас, бэлэн мөнгө, түүнчлэн үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, бусад хөрөнгөөс энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу гаргуулна.

87.2.Энэ хуулийн 87.1-д заасан хөрөнгө гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг гүйцэтгэхэд хүрэлцэхгүй бол төлбөр төлөгчийн дундаа хэсгээр буюу хамтран өмчлөх хөрөнгийн түүнд ногдох хэсгээс төлбөрийг гаргуулна.

87.3.Энэ хуулийн 87.2-т заасан төлбөр төлөгчийн дундаа хэсгээр буюу хамтран өмчлөх хөрөнгийн түүнд ногдох хэсгээс төлбөрийг гаргуулах тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч тухайн хөрөнгийг энэ хуульд заасан журмын дагуу битүүмжлэх, эсхүл жураана.

87.4.Төлбөр авагч нь төлбөр төлөгчийн дундаа хэсгээр буюу хамтран өмчлөх хөрөнгийн түүнд ногдох хэсгээ бусад өмчлөгчид зах зээлийн үнээр худалдан борлуулах, бусад дундаа хэсгээр буюу хамтран өмчлөгч худалдан авахаас татгалзсан тохиолдолд албадан худалдан борлуулах, олсон орлогыг төлбөрт суутгуулан авах шаардлага гаргах эрхтэй.

87.5.Төлбөр төлөгч шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэхээс зайлсхийх, төлбөрт суутгаж болзошгүй хөрөнгийг нуун далдлах зорилгоор хийсэн хэлцэл нь Иргэний хуулийн 56.1-д заасны дагуу хүчин төгөлдөр бус байх бөгөөд төлбөр авагч Иргэний хуулийн 56.4-т заасны дагуу түүний үр дагаврыг арилгуулах, учирсан хохирлоо нөхөн төлүүлэхээр шаардлага гаргах эрхтэй.

87.6.Төлбөр төлөгч өөрт нь өвлүүлсэн хөрөнгийг хүлээн авсны дараа түүнд холбогдох гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг гүйцэтгэхэд шаардлагатай төлбөрийг уг хөрөнгөөс гаргуулж болно.

87.7.Төлбөр авагч хүсэлт гаргасан тохиолдолд төлбөрийг тодорхой хугацаанд хувааж, тогтмол төлөх хуваарь бүхий тохиролцоог талуудын тохиролцоог хийлгэж, баталгаажуулах бөгөөд энэ хугацаанд энэ хуульд заасан хугацаа хэтрүүлсний хүүг бодохгүй байж болно.

87.8.Энэ хуулийн 87.7-д заасан тохиролцоонд тогтоосон хугацаанд төлбөрийг

шилжүүлээгүй төлбөр төлөгчид энэ хуульд заасан торгуулийг оногдуулахаар зааж болох бөгөөд тохиролцоог хүчингүй болгох эрх төлбөр авагчид байна.

87.9.Энэ хуулийн 87.7-д заасан тохиролцооны хүрээнд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч төлбөр авагчийн цалин, орлогоос суутгал хийж болно.

88 дугаар зүйл.Төлбөр төлөгч хуулийн этгээдийн мөнгөн хөрөнгө болон бусад хөрөнгөөс төлбөр гаргуулах нэмэлт зохицуулалт

88.1.Улсын төсвөөс санхүүждэг төлбөр төлөгчийн дансанд байгаа төлбөр төлөх зориулалт бүхий мөнгөн хөрөнгө нь төлбөрт хүрэлцэхгүй тохиолдолд дараагийн жилийн төсөвт нэмж тусгаж, төлбөрийг барагдуулах үүрэгтэй.

88.2.Төлбөр төлөгч нь банк бол тухайн арилжааны банкны Монголбанкна дахь харилцах данснаас хасалт хийх, төлбөрийн шаардлагын хэмжээгээр дансны зарлагын гүйлгээг битүүмжлэн төлбөрийг гаргуулна.

88.3.Төлбөр төлөгчийн нийт хөрөнгө нь гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг хангахад хүрэлцэхгүй, эсхүл төлбөрт гаргуулах хөрөнгө, орлого тогтоогдоогүй бол төлбөр авагч тухайн хуулийн этгээдийн үүсгэн байгуулагч, хувь эзэмшигчид эд хөрөнгийн хариуцлага хүлээлгэх, ногдох хөрөнгийн хувь, хэмжээг тогтоолгохоор шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгчид төлбөр авагч хандаж болно.

88.4.Төлбөр төлөгч энэ хуульд заасан иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талаар эзэлдүүлэгч, хөрөнгө оруулагч, хувь эзэмшигч, үүсгэн байгуулагчид нэн даруй мэдэгдэх үүрэгтэй бөгөөд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны улмаас бий болсон хөрөнгийн өөрчлөлтийн талаар улсын бүртгэл, татварын байгууллагад нэн даруй мэдээлэх үүрэгтэй.

88.5.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа нь төлбөр төлөгчийн төлбөр гүйцэтгэх чадварт ноцтой нөлөөлөх тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талаар дампуурлын хэрэг үүсгэх тухай нэхэмжлэл гаргах эрх бүхий этгээдэд мэдэгдэх үүрэгтэй.

89 дүгээр зүйл.Төлбөр гаргуулж болохгүй хөрөнгө, орлого

89.1.Төлбөр төлөгчийн зайлшгүй хэрэгцээт дараах хөрөнгийг төлбөрт хураан авч болохгүй:

89.1.1.зайлшгүй хэрэгцээт хоол, хүнс, гал тогооны хэрэгсэл;

89.1.2.улирал бүрийн нэг ээлжийн хувцас;

89.1.3.хүйтний улиралд хэрэглэх түлээ, түлш;

89.1.4.мал аж ахуй болон газар тариалан эрхэлдэг бол амьжиргаанд шаардагдах хэмжээний мал, тариалах үр;

89.1.5.төлбөр төлөгчийн мэргэжлийнхээ ажил, үйлдвэрлэл явуулахад зайлшгүй шаардагдах эд юмс;

89.1.6.хуулийн этгээдийн бараа, ажил, үйлчилгээ үйлдвэрлэх, гүйцэтгэхэд шууд хамааралтай хөрөнгийн эрх, үл хөдлөх эд хөрөнгө, хөдлөх эд хөрөнгө, бараа, материал, бусад түүхий эд, техник, тоног төхөөрөмж, үнэт цаас.

89.2.Энэ хуулийн 89.1.5-д заасан эд юмсын үнэ нь гүйцэтгэх баримт бичигт заасан төлбөрийн хэмжээнээс өндөр байгаа тохиолдолд уг эд юмсыг орлуулах үнэ хямд зүйлээр сольж болно.

89.3.Төлбөр төлөгчийн дараах орлогоос төлбөрт гаргуулж болохгүй:

89.3.1.гамшиг, аюулт үзэгдэл, осол, онцгой нөхцөл байдлын улмаас үзүүлж байгаа тусламж, тэтгэлэг, хандив;

89.3.2.илүү цагаар ажилласны нэмэгдэл хөлс, нэг удаагийн урамшуулал, ажлаас халагдсаны тэтгэмж;

89.3.3.Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуульд заасны дагуу олгож байгаа хөдөлмөрийн чадвар түр алдсаны, жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмж;

89.3.4.донорт олгож байгаа нөхөх олговрын мөнгө;

89.3.5.нэмэгдэл хоол, амралт, сувиллын эмчилгээ, хиймэл эрхтэн хийлгэхэд зориулан олгосон зардал;

89.3.6.хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний, тэжээн тэтгэгчээ алдсаны тэтгэмж, тэтгэвэр;

89.3.7.хүүхдийн болон сургалтын байгууллагын тэтгэлгийн мөнгө;

89.3.8.эрүүл мэндэд учруулсан хохирлын нөхөн төлбөр;

89.3.9.хөдөлмөрийн хууль тогтоомжийн дагуу олгож байгаа тэтгэмж, тэтгэлэг;

89.3.10.төлбөр төлөгч хуулийн этгээдэд хөрөнгө итгэмжлэн хадгалуулсан, өөрийн нэрийн өмнөөс аливаа гүйлгээ, төлбөр, тооцоо гүйцэтгүүлэхээр данс эзэмшиж байгаа бусад этгээдийн хөрөнгө.

90 дүгээр зүйл.Төлбөр төлөгчийн цалин хөлс, бусад орлогоос төлбөр гаргуулах, суутгал тооцох

90.1.Төлбөр төлөгчийн цалин хөлс, бусад орлогоос гаргуулах төлбөрийн хувь хэмжээг төлбөр авагч болон төлбөр төлөгчийн төлбөрийн чадвар, бусад байдлыг харгалзан иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч тогтооно.

90.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч төлбөр төлөгчийн цалин хөлс, бусад орлогоос суутгал хийлгүүлэх тухай шийдвэрийг түүний ажиллаж байгаа, тэтгэвэр, тэтгэмж олгож байгаа хүн, хуулийн этгээд, албан тушаалтанд хүргүүлнэ. Ажил олгогчоос шийдвэр гүйцэтгэгчид мэдэгдэл хүргүүлэх боломжтой цахим хаягийг өгсөн тохиолдолд мэдэгдэлийн хуулбарыг тухайн цахим хаяг руу цахим хэлбэрээр илгээнэ. Энэ тохиолдолд ажил олгогчийн хувьд мэдэгдлийн цахим хувь нь эх хувь болно.

90.3.Хүн, хуулийн этгээд, албан тушаалтан иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн мэдэгдлийг хүлээн авмагц төлбөр төлөгчийн цалин хөлс, бусад орлогоос сар тутам хийх суутгалын хуваарь гаргаж, урьдчилан иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид мэдэгдэж, иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч төлбөр авагчид энэ тухай мэдэгдэнэ. Үүний дагуу сар бүр суутгасан орлогыг суутгал хийсэн өдрөөс хойш ажлын 1 өдрийн дотор мэдэгдэл олгосон иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид шилжүүлнэ.

90.4.Энэ хуулийн 90.3-т заасан шилжүүлгийн зардлыг төлбөр төлөгч хариуцна.

90.5.Төлбөр төлөгч ажлаас чөлөөлөгдсөн бол энэ хуулийн 90.2-т заасан мэдэгдэл хүлээн авагч ажлын 3 өдрийн дотор түүнээс төлбөрт суутгасан орлогын тооцоог гаргаж төлбөр төлөгч хаана, ямар ажилд шилжсэнийг мэдэгдэлд тэмдэглэж, мэдэгдлийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид хүргүүлнэ.

90.6.Төлбөр төлөгч ажлаас чөлөөлөгдөхдөө шилжих ажлын талаар болон цалин хөлс, бусад орлого олдог газрын хаягийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид даруй мэдэгдэх үүрэгтэй.

90.7.Энэ хуулийн 90.5, 90.6-д заасныг зөрчсөн бол холбогдох этгээдийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн саналыг үндэслэн шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч торгох, саатуулах үндэслэл болно.

90.8.Төлбөр төлөгчийн цалин хөлс, бусад орлогоос дараах тохиолдолд төлбөр гаргуулна:

90.8.1.тогтмол төлөгдөх төлбөрийг гаргуулах;

90.8.2.төлбөр төлөгч хөрөнгөгүй нь тогтоогдсон, эсхүл байгаа хөрөнгө нь гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг хангахад хүрэлцэхгүй.

90.9.Төлбөр төлөгчийн цалин хөлс, бусад орлогоос суутгал тооцохдоо нийгмийн даатгалын шимтгэл болон татварт ногдох хэсгийг хассан үнийн дүнгээс тооцно.

90.10.Төлбөр төлөгч хэд хэдэн газраас цалин хөлс, бусад орлого, эсхүл эд хөрөнгөөр хөлс авдаг бол тэдгээрийг нийлүүлэн тооцно.

90.11.Цалин хөлс, бусад орлогоос төлбөр гаргуулах, суутгал хийхтэй холбогдсон гомдлыг шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгчид шуурхай гомдол гаргаж болно.

90.12.Төлбөр төлөгч болон энэ хуулийн 90.3-т заасан ажил олгогчийн хуваарьт заасан суутгалыг цаг хугацаанд нь шилжүүлэхгүй тохиолдолд шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч ажил олгогчийг торгоно.

90.13.Хэд хэдэн гүйцэтгэх баримт бичгийн дагуу төлбөр төлөгчийн цалин хөлс, бусад орлогоос нэг удаа гаргуулах төлбөрийн хэмжээ цалин хөлсний 50 хувиас хэтэрч болохгүй. Төлбөрийг гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг биелүүлэх хүртэл суутгана.

90.14.Энэ хуулийн 90.3-т заасны дагуу цалин хөлс, орлогоос суутгах хуваарийн дагуу төлбөрийг төлөхгүй тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч хугацаа хэтрүүлсний хүүг тооцож, нэмж төлүүлнэ.

90.15.Энэ хуулийн 90.6-д заасны дагуу төлбөр төлөгч ажлаас чөлөөлөгдсөн талаар иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид мэдэгдсэн, эсхүл энэ талаар мэдэгдээгүй бөгөөд ажил эрхлээгүй боловч хөдөлмөрийн чадвартай бол төлбөр авагчийн хүсэлтээр тухайн төлбөр төлөгчийг хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад мэдэгдэж, сул ажлын байранд зуучлан оруулна.

90.16.Энэ хуулийн 90.15-д заасны дагуу сул ажлын байранд орсон төлбөр төлөгчийн цалин хөлс, бусад орлогоос энэ бүлэгт заасны дагуу суутгал хийж, төлбөр авагчид олгоно.

90.17.Энэ хуулийн 90.15-д заасны дагуу төлбөр төлөгчид сул ажлын байранд ажиллах санал тавихад төлбөр төлөгч татгалзах эрхгүй буюу ажил эрхэлж, гүйцэтгэх хуудсыг биелүүлэх үүрэгтэй.

90.18.Хорих ял эдэлж байгаа хоригдлын төлөх төлбөрийг түүний өмчлөлийн эд хөрөнгөөс төлүүлсний дараа дутуу хэсгийг төлүүлэхээр хоригдлын хөдөлмөрийн хөлснөөс суутгал хийх тухай мэдэгдлийг ял эдэлж байгаа хорих ангийн захиргаанд хүргүүлнэ.

90.19.Мэдэгдэл хүлээн авсан хорих ангийн захиргаа хоригдлын хөдөлмөрийн хөлснөөс сар бүр суутгал хийж, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албанд шилжүүлнэ.

90.20.Хорих ял эдэлж байгаа хоригдлын хөдөлмөрийн хөлс, бусад орлогоос суутгал хийхэд энэ хуульд заасан хязгаарлалт хамаарахгүй ба хөдөлмөрийн хөлсний 70 хувиар суутгал хийнэ.

91 дүгээр зүйл.Төлбөр төлөгч хуулийн этгээд өөрчлөн зохион байгуулагдах үед төлбөр гаргуулах

91.1.Төлбөр төлөгч хуулийн этгээд нийлэх, нэгдэх, тусгаарлах, хуваагдах, өөрчлөгдөх замаар өөрчлөн зохион байгуулагдсан тохиолдолд Иргэний хуульд заасны дагуу тухайн байгууллагын мөнгөн хөрөнгө болон бусад эд хөрөнгөөс төлбөр гаргуулна.

92 дугаар зүйл.Төлбөр төлөгч хуулийн этгээдийн үйл ажиллагаа дуусгавар болох үед төлбөр гаргуулах

92.1.Төлбөр төлөгч хуулийн этгээд татан буугдсан, дампуурсан зэргээр үйл ажиллагааг нь зогсоосон тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлж, гүйцэтгэх баримт бичгийг татан буулгах комисс, дампуурлын хэрэг гүйцэтгэгчид шилжүүлнэ. Энэ нь барьцааны зүйлд явуулж байгаа ажиллагаанд хамаарахгүй болно.

92.2.Төлбөр төлөгч хуулийн этгээдэд холбогдуулан дампуурлын хэрэг үүсгэсэн тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагаас илүү гарсан хэмжээгээр хөрөнгийг битүүмжилсэн, хураан авсан шийдвэрийг хүчингүй болгож, энэ талаар дампуурлын хэрэг гүйцэтгэгчид мэдэгдэнэ. Энэ нь барьцааны зүйлд явуулж байгаа ажиллагаанд хамаарахгүй болно.

92.3.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч битүүмжилсэн, хураан авсан хөрөнгийн үнэ нь гүйцэтгэх баримт бичигт заасан шаардлагын хэмжээнээс илүүгүй тохиолдолд гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг хангах зорилгоор албадан борлуулах, эсхүл төлбөрт суутган шилжүүлэх тухай шийдвэр гаргана.

92.4.Шаардлагыг нь хангасан гүйцэтгэх баримт бичгийг дампуурлын хэрэг гүйцэтгэгч, эсхүл татан буулгах комисст хүргүүлнэ.

92.5.Татан буулгах комисс, дампуурлын хэрэг гүйцэтгэгч барьцааны зүйлээс бусад тохиолдолд гүйцэтгэх баримт бичгийг хүлээн авмагц Иргэний хууль, Дампуурлын тухай хуульд заасан журмын дагуу төлбөр авагчид, эсхүл гүйцэтгэх баримт бичиг ирүүлсэн иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид танилцуулж, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны дансанд төлбөрийг шилжүүлнэ.

92.6.Төлбөр төлөгч хуулийн этгээдэд дампуурлын хэрэг үүсгэн дахин хөрөнгөжүүлэх төлөвлөгөө хэрэгжүүлснээр үйл ажиллагаа нь сэргэж, төлбөрийн чадвартай болсон боловч төлөвлөгөөний хугацаа дуусахад төлбөрийг барагдуулж дуусаагүй тохиолдолд дампуурлын хэрэг гүйцэтгэгч гүйцэтгэх баримт бичгийг харьяалах тойргийн иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид шилжүүлнэ.

92.7.Төлбөр авагчийн хүсэлтээр иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч өөрийн шилжүүлсэн гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг хангах талаар татан буулгах комисс, дампуурлын хэрэг гүйцэтгэгчийн авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ хуульд нийцсэн эсэхийг шалгаж болно.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ ЭД ХӨРӨНГИЙН БУС ШААРДЛАГЫГ ХАНГАХ ИРГЭНИЙ ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ АЖИЛЛАГАА

93 дугаар зүйл.Тодорхой ажиллагаа гүйцэтгэх, эсхүл тодорхой ажиллагаа гүйцэтгэхгүй байхыг хариуцагчид даалгасан шийдвэрийг гүйцэтгэх

93.1.Төлбөр төлөгч шүүхийн шийдвэрт заасан эд хөрөнгийн бус шаардлагыг даруй биелүүлэх үүрэгтэй.

93.2.Шаардлагыг биелүүлэхэд тодорхой хугацаа шаардлагатай, эсхүл тодорхой хугацаанд уг шаардлагыг биелүүлэхээр шийдвэрт заасан бол төлбөр төлөгч гүйцэтгэх баримт бичигт заасан хугацаанд биелүүлнэ.

93.3.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч тодорхой үйлдэл хийх, эсхүл хийхгүй байхыг даалгах талаарх шийдвэрийг төлбөр төлөгчид хүргүүлж, гүйцэтгэх хугацааг заана. Тогтоосон хугацаанд гүйцэтгэхгүй бол шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч торгож, гуравдагч этгээдээр гүйцэтгүүлэх боломжтой тохиолдолд гуравдагч этгээдээр гүйцэтгүүлж, гарсан зардлыг төлбөр төлөгчөөр төлүүлнэ. Төлбөр төлөгч саатуулах эрхгүй.

93.4.Гүйцэтгэх үйлдлийг гуравдагч этгээдээр төлөөлүүлэн гүйцэтгэх боломжгүй бөгөөд гагцхүү төлбөр төлөгчийн хүсэл зоригоос шалтгаалах тохиолдолд шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч төлбөр төлөгчийг үйлдэл хийлгэхийг албадах зорилгоор торгох, түүнчлэн төлбөр төлөгч чадваргүй бол энэ хуулийн 92.15-д заасны дагуу хөлбөр эрлэхэд зуучилж, албадан гүйцэтгэнэ.

94 дүгээр зүйл.Орон байр, барилгаас нүүлгэн гаргах, байр, агуулах сав, газар чөлөөлөх, барилга байгууламжийг нураах тухай шийдвэрийг гүйцэтгэх

94.1.Орон байр, барилга, агуулах, савыг төлбөр төлөгч буюу нүүн гарах этгээд, түүний хамт амьдарч байгаа гэр бүлийн гишүүн, тэдгээрийн эд хөрөнгө, мал, гэрийн тэжээвэр амьтнаас чөлөөлж, төлбөр төлөгч буюу нүүн гарах этгээдэд албадан чөлөөлсөн үл хөдлөх хөрөнгийг цаашид эзэмших, ашиглахыг хориглож, төлбөр

авагчид хүлээлгэн өгснөөр орон байрнаас нүүлгэн гаргах тухай гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг биелүүлсэнд тооцно.

94.2.Газрыг төлбөр төлөгч буюу албадан нүүж байгаа этгээдийн хөдлөх болон үл хөдлөх хөрөнгөөс чөлөөлж, албадан чөлөөлсөн газрыг цаашид эзэмших, ашиглахыг хориглож, төлбөр авагчид хүлээлгэн өгснөөр газар чөлөөлөх тухай гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг гүйцэтгэсэнд тооцно. Тухайн газар дээрх төлбөр төлөгч буюу албадан нүүж байгаа этгээдийн барилга байгууламжийг нураах, буулгах арга хэмжээг гүйцэтгэх баримт бичигт энэ тухай тусгайлан заасан тохиолдолд гүйцэтгэнэ.

94.3.Гүйцэтгэх баримт бичигт заасан барилга байгууламжийг нураах, буулгах болон барилгын үлдэгдэл хог хаягдлаас газрыг цэвэрлэх ажиллагаа явуулснаар барилга байгууламжийг албадан нураах тухай гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг гүйцэтгэсэнд тооцно.

99.4.Барилга, орон байрнаас нүүлгэн гаргах тухай хугацаатай мэдэгдлийг биелүүлээгүй тохиолдолд шийдвэр гүйцэтгэгч албадан нүүлгэх өдөр, цагийг тогтоосон мэдэгдлийг нүүн гарвал зохих этгээдэд өгнө.

94.5.Шийдвэр гүйцэтгэгч энэ хуулийн 99.1-д заасан ажиллагааг гүйцэтгэхдээ төлбөр төлөгч буюу нүүн гарах этгээд, хөндлөнгийн хоёроос доошгүй гэрчийг байлцуулж, шаардлагатай бол сууц өмчлөгчдийн холбооны төлөөлөл, баг, хорооны ажилтан, Засаг даргыг оролцуулна. Шаардлагатай бол шийдвэр гүйцэтгэгч уг ажиллагааны үед хариуцах эзэнд нь шилжүүлээгүй эд зүйл, хөрөнгийг хадгалах бөгөөд холбогдох зардлыг төлбөр төлөгч хариуцна.

94.6.Төлбөр төлөгч энэ хуулийн 94.5-д заасан эд зүйл, хөрөнгийг 2 сарын хугацаанд аваагүй тохиолдолд шийдвэр гүйцэтгэгч түүнд урьдчилан мэдэгдэж хуульд заасан журмын дагуу худалдан борлуулна. Худалдан борлуулах ажиллагааны үр дүнд бий болсон мөнгөн хөрөнгийг гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг хангах болон шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардлыг төлөхөд зарцуулж, үлдсэн хэсгийг төлбөр төлөгчид олгоно.

94.7.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч энэ зүйлд заасан ажиллагааг гүйцэтгэхэд цагдаагийн байгууллага болон мэргэжлийн бусад байгууллагын туслалцаа авч болно. Туслалцаа авахтай холбогдсон зардлыг иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардалд тооцно.

94.8.Нүүн гарах этгээд албадан нүүлгэх мэдэгдэлд заасан хугацаанд хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр барилга, орон байранд байхгүй, эсхүл албадан чөлөөлөх барилга, орон байр бусдын ашиглалтад байгаа нь шийдвэрийг биелүүлэхэд саад болохгүй.

94.9.Энэ хуулийн 94.8-д заасан тохиолдолд нүүн гарах этгээдийн эд хөрөнгийг нь битүүмжлэн зохих этгээдэд хадгалуулахаар хүлээлгэн өгч, барилга, орон байрыг чөлөөлнө.

94.10.Өвлийн улирлаас бусад улиралд албадан нүүлгэх ажиллагааг гүйцэтгэж болно.

94.11.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч энэ хуулийн 94.7-д заасан арга хэмжээний зардлыг төлбөр авагчийн зөвшөөрснөөр түүнээс гаргуулан шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардлаас нөхөн олгуулж болно.

95 дугаар зүйл.Төлбөр авагчийг байр, барилга байгууламжид нүүлгэн оруулах тухай шийдвэрийг албадан гүйцэтгэх

95.1.Төлбөр авагчийг гүйцэтгэх баримт бичигт заасан байр, барилга байгууламжид нүүлгэн оруулж, цаашид хэвийн ашиглах боломж, нөхцөлийг бүрдүүлснээр байр, барилга байгууламжид нүүлгэн оруулах тухай гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг биелүүлсэнд тооцно.

96 дугаар зүйл.Хүүхдийг эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид шилжүүлэх тэдгээртэй уулзуулах тухай шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэх

96.1.Хүүхдийг эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид шилжүүлэх зэрэг төлбөр төлөгчид тодорхой үйлдэл хийх, эсхүл тодорхой үйлдэл хийхгүй байх үүрэг хүлээлгэсэн шүүхийн шийдвэрийг тогтоосон хугацаанд биелүүлээгүй бол иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч албадан гүйцэтгэнэ.

96.2.Хүүхдийг гүйцэтгэх баримт бичигт заагдсан этгээдтэй саадгүй уулзуулах, эсхүл тодорхой хугацаанд хамт байлгах тодорхой үүргийг хангуулах явцад хүүхдийн эрх, ашиг сонирхолд сөргөөр нөлөөлөхүйц нөхцөл байдал үүссэн, эсхүл хүүхдийн эрхийг хамгаалах төрийн болон төрийн бус байгууллагаас энэ талаар санал, дүгнэлт ирүүлсэн бол албадан гүйцэтгэх ажиллагааг тодорхой хугацаагаар хойшлуулж болно.

96.3.Хүүхдийг эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид шилжүүлэхэд гүйцэтгэх баримт бичигт заасан шилжүүлэн авах эрх бүхий этгээдийг шаардлагатай тохиолдолд цагдаагийн байгууллага, хүүхдийн эрхийг хамгаалах болон бусад төрийн болон төрийн бус байгууллагын төлөөллийг оролцуулан хүлээлгэн өгнө.

96.4.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч шүүхийн шийдвэрт нийцүүлэн хүүхдийг гүйцэтгэх баримт бичигт заасан эрх бүхий этгээдтэй саадгүй уулзуулах боломж, нөхцөлийг бүрдүүлэх асуудлаар талуудын хооронд гэрээ хийлгэснээр гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг биелүүлсэнд тооцно.

96.5.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч энэ хуулийн 96.4-т заасны дагуу байгуулсан гэрээнд хяналт тавина. Хэрэв төлбөр төлөгч гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг гүйцэтгэх зорилгоор байгуулсан гэрээг зөрчсөн бол энэ хуульд заасан журмын дагуу иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг сэргээх, дахин явуулах эсэхийг шийдвэрлэнэ.

97 дугаар зүйл.Үндэслэлгүйгээр ажлаас халагдсан, чөлөөлөгдсөн, өөр ажилд шилжүүлсэн ажилтныг эгүүлэн тогтоосон тухай шийдвэрийг гүйцэтгэх

97.1.Үндэслэлгүйгээр ажлаас халагдсан, чөлөөлөгдсөн, өөр ажилд шилжүүлсэн ажилтныг урьд эрхэлж байсан ажил, албан тушаалд нь эгүүлэн тогтоох тухай шийдвэрийг ажил олгогч уг шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр болсон өдрийн дараагийн ажлын өдөрт багтаан биелүүлэх үүрэгтэй.

97.2.Энэ хуулийн 97.1-д заасан хугацаанд сайн дураар биелүүлээгүй тохиолдолд шийдвэр гүйцэтгэгч албадан гүйцэтгэх тухай мэдэгдлийг ажил олгогчид хүргүүлж, тогтоосон хугацаанд сайн дураар биелүүлээгүй тохиолдолд шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч нийтэд зарлаж, торгоно.

97.3.Мэдэгдлийг хүлээн авсан ажил олгогч урьд гаргасан шийдвэрээ хүчингүй болгож, тухайн ажилтныг эрхэлж байсан ажил, албан тушаалд нь эгүүлэн тогтоосноор гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлага биелэгдсэнд тооцно. Ажил олгогч захиргааны байгууллага, албан тушаалтан нь заасан үйлдэл, эс үйлдэхүй гаргасан бол шүүхийн шийдвэрийг биелүүлсэнд тооцохгүй.

97.4.Хуулийн этгээд татан буугдсан, өөрчлөн байгуулагдсаны улмаас шийдвэрийг гүйцэтгэх боломжгүй болсон тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч тухайн баримт бичгийг шүүхэд буцаана.

97.5.Энэ хуулийн 97.4-т зааснаас бусад ажилтны урьд ажиллаж байсан ажлын байр, албан тушаал нь цомхотгогдсон бол ажил олгогч ажилтантай тохиролцсоны үндсэн дээр урьд эрхэлж байсан ажил, албан тушаалтай дүйцэх өөр ажил, албан тушаалд ажиллуулах үүрэгтэй.

97.6.Ажилд нь эгүүлэн томилоогүй бол томилох шийдвэр гаргах хугацаа өнгөрснөөс хойш цалинг нь төлбөр авагчид төлбөр төлөгч нөхөн төлнө.

97.7.Энэ зүйлд заасан шийдвэрийг биелүүлээгүй этгээдийг төлбөртэй этгээдийн бүртгэлд бүртгэнэ.

**ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ
ХҮҮХДИЙН ТЭТГЭЛЭГ ГАРГУУЛАХ**

98 дугаар зүйл.Хүүхдийн тэтгэлгийг гаргуулах

98.1.Хүүхдийн тэтгэлгийг төлбөр төлөгчийн цалин хөлс, бусад орлогоос гадна шүүхийн шийдвэрт дурдсан мөнгөн болон бусад эд хөрөнгөөс гаргуулна.

98.2.Хүүхдийн тэтгэлгийг төлбөр төлөгчийн цалин хөлс, бусад орлого, мөнгөн болон бусад эд хөрөнгөөс гаргуулахад энэ хуульд заасан журмыг баримтална.

98.3.Төлбөр авагч зөвшөөрсөн тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч хүүхдийн тэтгэлгийг сар, улирал, хагас жил, жилээр, эсхүл нэг удаа мөнгөн болон эд хөрөнгөөр төлбөр төлөгчөөс гаргуулж болно.

98.4.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч шүүхийн шийдвэрээр тогтоосон тэтгэлгийн төлөгдөөгүй хэсгийг төлбөр төлөгчөөс нөхөн гаргуулна. Энэ үүрэг хүүхэд насанд хүрсэн эсэхээс үл хамаарна.

98.5.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа үүсгэхээс өмнөх хугацааны хүүхдийн тэтгэлгийн төлөлтийг төлөгдөөгүй хугацааны хүүхдийн тэтгэлгээс хасч тооцуулах гомдлыг талууд шүүхэд хандан шийдвэрлүүлнэ.

99 дүгээр зүйл.Тэтгэлгийн зөрүүг нөхөн гаргуулах, шүүхийн шийдвэр биелүүлэхээс зайлсхийсэн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлага

99.1.Тэтгэлгийг энэ хуулийн 98.3-т заасан хугацаагаар тооцож нэг удаа гаргуулсан бөгөөд уг хугацаанд тэтгэлэг тогтоох үед мөрдөгдөж байсан хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээ, амьжиргааны доод түвшин өөрчлөгдсөн бол төлбөр авагч тэтгэлгийн зөрүүг нөхөн олгуулах тухай нэхэмжлэл гаргах эрхтэй.

99.2.Шүүхийн шийдвэрийг хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр биелүүлээгүй, хөдөлмөр эрхлэх чадвартай бөгөөд хөдөлмөр эрхлээгүй үндэслэлээр тогтоосон тэтгэлгийг төлөхөөс зориуд зайлсхийсэн, эсхүл шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэхэд зориуд саад учруулсан хүн, хуулийн этгээд, төлбөр төлөгчид холбогдох хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэх үндэслэл болно.

99.3.Тэжээн тэтгүүлэгч хүүхэд бусдад үрчлэгдсэн бол үрчлэлт үүсэхээс өмнөх хугацааны төлөгдөөгүй хүүхдийн тэтгэлгийн үүргээс төлбөр төлөгч чөлөөлөгдөхгүй.

99.4.Тэтгэлгийг хугацаанд нь төлөөгүй бол энэ хуульд заасан алданги хоног тутам төлүүлнэ.

99.5.Тэтгэлэг төлөлтийн талаар энэ хуульд заасан төлбөртэй этгээдийн бүртгэлд байршуулж, энэ хуульд заасан хязгаарлалт тогтооно.

100 дугаар зүйл.Төрөөс хүүхдийн тэтгэлэг төлөх

100.1.Энэ хуульд заасан төлбөрийн чадваргүй төлбөр төлөгчийн тэтгэлгийг төрөөс Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 5.3.24-т заасан хүүхдийн төлөө сангаас олгоно.

100.2.Энэ хуулийн 100.1-д заасан төлбөр төлөгч дараа хөдөлмөр эрхлэх, эсхүл арилжаа эрхэлж орлого олвол түүнээс төрөөс төлсөн тэтгэлгийг нөхөн гаргуулж, энэ хуулийн 100.1-д заасан санд нөхөн төлүүлнэ.

АРАВДУГААР БҮЛЭГ ТӨЛБӨР ТӨЛӨГЧИЙН ХӨРӨНГӨӨС СУУТГАЛ ХИЙХ, ТӨЛБӨРТ ГАРГУУЛСАН МӨНГӨН ХӨРӨНГИЙГ ХУВААРИЛАХ,ТӨЛБӨР АВАГЧИЙН ШААРДЛАГЫГ ХАНГАХ

101 дүгээр зүйл.Төлбөр төлөгчийн бие даан худалдан борлуулаагүй хөрөнгийг төлбөрт суутган авах тухай хүсэлт гаргах

101.1.Төлбөр авагч хөрөнгийн үнэлгээний талаарх мэдэгдэх хуудсыг хүлээн авснаас хойш 10 хоногийн дотор гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагад нийцэхүйц хөрөнгийг төлбөрт суутган авах тухай хүсэлт гаргаж болно.

101.2.Төлбөр авагч энэ хуулийн 101.1-д заасан санал гаргасан, төлбөр төлөгч энэ хуульд заасан хугацаанд хөрөнгөө бие даан борлуулаагүй бөгөөд хөрөнгийн үнэлгээний талаар гомдол гаргаагүй тохиолдолд хөрөнгийг хөрөнгийн үнэлгээний талаарх мэдэгдэх хуудсанд заасан үнээр төлбөр авагчид төлбөрт суутган шилжүүлнэ.

102 дугаар зүйл.Гүйцэтгэх баримт бичигт заасны дагуу хөрөнгийг төлбөр авагчид шилжүүлэх

102.1.Гүйцэтгэх баримт бичигт заасан тохиолдолд хөрөнгийг төлбөр төлөгчөөс хураан авч, төлбөр авагчид шилжүүлнэ.

102.2.Төлбөр авагч тухайн хөрөнгийг хүлээн авахаас татгалзсан тохиолдолд төлбөр төлөгчид буцаан олгоно.

103 дугаар зүйл.Талуудын харилцан шаардлагыг биелүүлэх

103.1.Гүйцэтгэх баримт бичигт заасны дагуу иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талууд харилцан үүрэг бүхий ижил төрлийн шаардлагыг гүйцэтгүүлэхээр нэхэмжилсэн тохиолдолд аль бага шаардлагыг их шаардлагаас нь хасаж суутган, уг хэмжээгээр гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг биелэгдсэнд тооцно.

104 дүгээр зүйл.Гуравдагч этгээдийн эзэмшилд байгаа төлбөр төлөгчийн хөрөнгөөс суутгал хийх

104.1.Төлбөр төлөгчийн гуравдагч этгээдийн эзэмшилд байгаа хөрөнгөөс энэ хуульд заасан үндэслэл, журмыг баримтлан суутгал хийнэ.

105 дугаар зүйл.Төлбөр төлөгчийн бусдын барьцаанд байгаа хөрөнгөөс суутгал хийх

105.1.Төлбөр төлөгчийн хөрөнгө гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг гүйцэтгэхэд хүрэлцэхгүй бол түүний өмчлөлийн бусдад барьцаалсан хөрөнгөөс төлбөр гаргуулна.

105.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг хангах зорилгоор бусдын барьцаанд байгаа хөрөнгөөс доор дурдсан журмаар суутгал хийнэ:

105.2.1.хуульд өөрөөр заагаагүй бол барьцааны зүйлийг барьцаалагчаас хураан авах, хамгаалах, холбогдох бүртгэлд тэмдэглэгээ хийлгэх зорилгоор шийдвэрийг улсын бүртгэлийн байгууллагад хүргүүлэх;

105.2.2.барьцааны зүйл, баримт бичгийг хууль тогтоомжид заасан журмын дагуу худалдан борлуулах ажиллагааг гүйцэтгүүлэх зорилгоор барьцаалагчид шилжүүлэх.

105.3.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч нь төлбөр авагч, эсхүл барьцаалагчийн хүсэлтийг үндэслэн барьцааны хөрөнгийг энэ хуульд заасан журмын дагуу худалдан борлуулах, эсхүл төлбөрт суутган төлбөр авагчид шилжүүлэх тухай шийдвэр гаргана.

105.4.Гүйцэтгэх баримт бичигт зааснаар барьцаалагч болон төлбөр авагч нь нэг этгээд бол төлбөр төлөгчид өөр эд хөрөнгө байгаа эсэхээс үл хамааран барьцааны хөрөнгөөс төлбөрийг суутгана.

105.5.Барьцааны хөрөнгийг хууль тогтоомжид заасан журмын дагуу худалдан борлуулна.

105.6.Барьцааны хөрөнгийг худалдан борлуулсны дараа иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардлыг суутган барьцаалагчийн шаардлагыг хангасны дараа бусад төлбөр авагчийн шаардлагыг биелүүлнэ.

105.7.Бусдын барьцаанд байгаа үнэт цаасыг энэ хуульд заасан журмын дагуу битүүмжилнэ.

106 дугаар зүйл.Төлбөр авагчийн хөрөнгийн эрхийг бүртгүүлэх

106.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч төлбөр авагчид гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагын гүйцэтгэлд шилжүүлсэн хөрөнгийн эрхийг бүртгүүлэх зорилгоор дараах тохиолдолд зохих баримт, материалыг бүрдүүлэн төлбөр авагчид гаргаж өгнө:

106.1.1.гүйцэтгэх баримт бичигт тухайн хөрөнгийг төлбөр авагчид шилжүүлэхээр заасан;

106.1.2.төлбөр авагч иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн санал болгосноор төлбөр төлөгчийн хөрөнгийг төлбөрт суутган хүлээн авсан.

106.2.Энэ хуулийн 106.1-д заасны дагуу хөрөнгийг бүртгүүлэх зардлыг төлбөр авагч хариуцах бөгөөд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардалд тооцохгүй.

107 дугаар зүйл.Төлбөрт гаргуулсан мөнгөн хөрөнгийг хуваарилах

107.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад хураан авсан, төлбөр авагчид шилжүүлбэл зохих мөнгөн хөрөнгийг ажлын 1 өдрийн дотор төлбөр авагчид шилжүүлнэ.

107.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч төлбөр төлөгчөөс гаргуулан авсан /үүний дотор төлбөр төлөгчийн эд хөрөнгийг худалдан борлуулснаас бий болсон/ мөнгөн хөрөнгөөс иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг явуулахад гарсан зардлыг эхний ээлжид төлүүлж, урамшууллыг суутгаж, бусад мөнгөн хөрөнгийг төлбөр авагчид шилжүүлнэ.

107.3.Гүйцэтгэх баримт бичигт заасан шаардлагыг хангасны дараа үлдсэн мөнгөн хөрөнгийг төлбөр төлөгчид буцааж олгоно.

107.4.Төлбөрт гаргуулсан мөнгөн хөрөнгө нь хэд хэдэн төлбөр авагчийн шаардлагыг нэгэн зэрэг хангахад хүрэлцэхгүй бол энэ хуульд заасан дарааллыг баримтлан гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг хангана.

107.5.Энэ бүлэгт заасан хугацаанд төлбөр авагчид төлбөрийг олгоогүй бол төлбөр авагч энэ хуулийн 13 дугаар зүйлд заасан шуурхай гомдол гаргаж болно.

108 дугаар зүйл.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч бэлэн мөнгө хүлээн авах

108.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч төлбөрт бэлэн мөнгө хүлээн авах, түүнийг төлбөр авагчид олгохдоо энэ тухай баримтыг хоёр хувь үйлдэж, үйлдсэн он, сар, өдрийг бичиж, гарын үсэг зуруулан, төлбөр төлөгчид нэг хувийг өгч, нэг хувийг нь хувийн хэрэгт хавсаргана.

108.2.Бэлэн мөнгө хүлээн авах баримт нь нэгдсэн дугаартай, хэвлэмэл маягт байна.

108.3.Бэлэн мөнгө хүлээн авсан баримт нь ямар нэгэн засваргүй байна.

108.4.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч нь хүлээн авсан бэлэн мөнгийг төв суурин газарт 24 цаг, хөдөө орон нутагт 72 цагийн дотор төлбөр авагчид олгож, боломжгүй бол нэн даруй иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны дансанд шилжүүлнэ.

108.5.Гадаад валютын ханшийг төлбөр иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны дансанд төлөгдөх өдрийн Монголбанкнаас зарласан албан ёсны ханшаар тодорхойлно.

109 дүгээр зүйл.Гаргуулсан төлбөрийг олгох

109.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч гаргуулсан төлбөрийг ажлын 1 өдрийн дотор төлбөр авагчийн банкн дахь дансанд бэлэн бусаар шилжүүлэх, эсхүл төлбөр авагчид бэлнээр хүлээлгэн өгөх ба дансны дугаар тодорхойгүй тохиолдолд мөнгийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны дансанд шилжүүлнэ.

109.2.Гадаадад оршин суугаа /оршин байгаа/ төлбөр авагчид төлбөрийн мөнгийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны данснаас банкаар дамжуулан гадаад төлбөр тооцооны журмаар олгох бөгөөд шилжүүлэх журмыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн дарга Монголбанкны Ерөнхийлөгчтэй хамтран батална.

109.3.Энэ хуулийн 109.2-т заасны дагуу хийх шилжүүлгийн хураамжийг төлбөр авагч хариуцна.

110 дугаар зүйл.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны данснаас мөнгө олгох

110.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны дансанд мөнгө шилжиж орсон тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч төлбөр авагчид ажлын 1 өдрийн дотор шилжүүлнэ.

110.2.Дансанд мөнгө шилжүүлэгч нь төлбөр төлөгч, төлбөр авагчийн эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, хаягийг үнэн зөв, тодорхой бичих үүрэгтэй ба хаягийг буруу бичсэнээс гарсан нэмэгдэл зардлыг буруутай этгээд хариуцна.

111 дүгээр зүйл.Хүүхдийн тэтгэлгийн мөнгийг олгох

111.1.Хүүхдийн тэтгэлгийн мөнгийг дараах журмаар олгоно:

111.1.1.төлбөр төлөгчийн цалин хөлс, бусад орлогоос суутгал хийсэн иргэн, хуулийн этгээд түүнийг төлбөр авагчид бэлнээр олгох, эсхүл харилцах болон хадгаламжийн дансанд нэн даруй шилжүүлэх;

111.1.2.иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны дансанд шилжиж орсон тэтгэлгийн мөнгийг банкаар дамжуулан төлбөр авагчид бэлнээр олгох, эсхүл түүний хадгаламжийн дансанд, эсхүл өөрийнх нь заасан дансанд нэн даруй шилжүүлэх.

111.2.Хүүхдийн тэтгэлгийн мөнгөнд тооцон төлбөр төлөгчөөс гаргуулан авсан эд хөрөнгийг энэ хуульд заасан журмын дагуу худалдан борлуулж, эсхүл шилжүүлнэ.

112 дугаар зүйл.Төлбөрийг хэсэгчлэн гүйцэтгэх

112.1.Төлбөр төлөгчөөс гаргуулсан хөрөнгө нь төлбөрийн шаардлагыг хангахад хүрэлцэхгүй байгаа тохиолдолд төлбөрийг хэсэгчлэн гүйцэтгэж болно. Энэ тохиолдолд төлбөр авагчийн саналыг харгалзана.

113 дугаар зүйл.Хэд хэдэн төлбөр авагчийн шаардлагыг хангах дараалал

113.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч төлбөр төлөгчөөс гаргуулсан хөрөнгө, мөнгө нь нэгэн зэрэг /нэг гүйцэтгэх баримт бичгээр/ шаардлага гаргасан хэд хэдэн төлбөр авагчийн шаардлагыг нэгэн зэрэг хангахад хүрэлцэхгүй бол төлбөр авагч нэг бүрийн авах төлбөрийн хэмжээгээр хувь тэнцүүлэн олгоно.

113.2.Хүүхдийн тэтгэлэг, бусдын амь нас, эрүүл мэндэд учирсан хохирлын төлбөрийг дараалал харгалзахгүй тэргүүн ээлжид олгоно.

113.3.Хэд хэдэн гүйцэтгэх баримт бичгийн дагуу хэд хэдэн төлбөр авагчийн хөрөнгийн шинжтэй шаардлагыг гүйцэтгэх баримт бичгийг шийдвэр гүйцэтгэгч хүлээн авч, бүртгэгдсэн дарааллын дагуу хангах бөгөөд эхний гүйцэтгэх баримт бичигт заасан шаардлагыг бүрэн хангаснаар дараагийн гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг хангах зарчмыг баримтална.

113.4.Дараагийн гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг хангах нь эхний гүйцэтгэх баримт бичигт заасан шаардлагыг хангуулах төлбөр авагчийн ашиг сонирхолд хамааралгүй бол энэ хуулийн 113.3-т заасан дарааллыг баримтлахгүй.

**АРВАН НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ
ГАДААД УЛСЫН БОЛОН ОЛОН УЛСЫН ШҮҮХ, АРБИТРЫН ШИЙДВЭР,
ГАДААДЫН ИРГЭН, ХАРЬАЛАЛГҮЙ ХҮН, ГАДААД УЛСЫН БОЛОН
ОЛОН УЛСЫН БАЙГУУЛЛАГЫН МОНГОЛ УЛСЫН НУТАГ ДЭВСГЭР ДЭХ
ХӨРӨНГӨД ЯВУУЛАХ ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ АЖИЛЛАГАА**

**114 дүгээр зүйл.Гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн, гадаад улсын
болон олон улсын байгууллагатай холбоотой
шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа**

114.1.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн, гадаад улсын Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дэх хөрөнгө, олон улсын байгууллага, тэдгээрийн хөрөнгөтэй холбоотой шийдвэрийг гүйцэтгэхэд энэ хуульд заасан нийтлэг журмыг баримтална.

114.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч гадаад улсын иргэн, гадаад улсын Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дэх хөрөнгө, олон улсын байгууллага, дипломат төлөөлөгчийн газрын хөрөнгөд холбогдуулан шийдвэр гүйцэтгэх аливаа ажиллагаа явуулахын өмнө тухайн этгээд, түүний хөрөнгө нь Монгол Улсын олон улсын гэрээнд зааснаар халдашгүй дархан эрх, ямба эдлэх эсэхийг тогтооно.

114.3.Энэ хуулийн 114.2-т заасныг тогтооход хууль зүйн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагаар уламжлуулан гадаад харилцааны асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагаас мэдээлэл авч болно.

114.4.Энэ хуулийн 114.2-т заасан асуудал нь хэрэг маргааныг шийдвэрлэх шатанд тогтоогдсон тохиолдолд шийдвэр гүйцэтгэгч энэ хуулийн 114.3-т заасан ажиллагааг явуулахгүй.

114.5.Гадаад улсын иргэн, харьяалалгүй хүн болон гадаад улсын, олон улсын байгууллага, гадаад улсад байнга оршин суудаг Монгол Улсын иргэнтэй холбоотой шийдвэрийг гүйцэтгэхэд Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасны дагуу тухайн төлбөр төлөгч, түүний хөрөнгийн талаар мэдээлэл цуглуулах, гүйцэтгэх баримт бичгийг төлбөр төлөгчийн байнгын оршин сууж байгаа, эсхүл хөрөнгө нь оршин байгаа гадаад улсын шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх чиг үүрэг бүхий байгууллагад шилжүүлэн гүйцэтгүүлнэ.

**115 дугаар зүйл.Гадаад улсын болон олон улсын шүүх, арбитрын
шийдвэрийг гүйцэтгэх**

115.1.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт гадаад улсын, олон улсын шүүх, арбитрын шийдвэрийг гүйцэтгэхэд энэ хуульд заасан нийтлэг журмыг баримтална.

**116 дугаар зүйл.Гадаад улсын болон олон улсын байгууллагын
хөрөнгийг битүүмжлэх, хураах**

116.1.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд зааснаар шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулж болохгүй үндэслэл тогтоогдоогүй бол төлбөр төлөгч гадаад улсын хөрөнгийг Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан журмын дагуу битүүмжлэх, хураан авах, төлбөрт суутгах ажиллагааг гүйцэтгэнэ.

116.2.Төлбөр төлөгч гадаад улс Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт өмч хөрөнгөтэй эсэхийг тогтоох зорилгоор төрийн холбогдох байгууллага, албан тушаалтнаас лавлагаа, тодорхойлолт авна.

116.3.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасны дагуу гадаад улсын иргэн, харьяалалгүй хүн, гадаад улсын, олон улсын байгууллага, тэдгээрийн эд хөрөнгөтэй холбогдуулан шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулах боломжгүй үндэслэл тогтоогдсон тохиолдолд шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг дуусгавар болгоно.

**АРВАН ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ
ИРГЭНИЙ ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ АЖИЛЛАГААНЫ ОРОЛЦОГЧ**

117 дугаар зүйл.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талууд

117.1.Төлбөр төлөгч, төлбөр авагчийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талууд гэнэ.

117.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд хэд хэдэн төлбөр авагч, төлбөр төлөгч оролцож байгаа тохиолдолд тэдгээр нь иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд бие даан оролцох эрхтэй.

117.3.Бие даасан шаардлага гаргасан гуравдагч этгээд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талуудад хамаарахгүй энэ хуульд заасан тохиолдолд холбогдох өмчлөх эрхтэй холбоотой гомдлыг шүүхэд гаргаж болох бөгөөд энэ нь иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлэх үндэслэл болохгүй.

118 дугаар зүйл.Талуудын эрх, үүрэг

118.1.Төлбөр авагч иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд дараах эрхтэй:

118.1.1.гүйцэтгэх баримт бичигт заасан зөрчигдсөн эрхээ хугацаанд нь сэргээн эдлүүлэхийг шаардах, эд хөрөнгийн мэдүүлэгт тусгагдсан хөрөнгөөс сонгох;

118.1.2.цахимаар гүйцэтгэх боломжтой шийдвэр гүйцэтгэх албадлагын арга хэмжээнээс бусад иргэний шийдвэр гүйцэтгэлийн албадлагын арга хэмжээ гүйцэтгэхэд байлцах;

118.1.3.холбогдох тэмдэглэл, бусад баримт бичигтэй танилцах, тэдгээрийн хуулбарыг авах, нэмэлт баримт бичиг гарган өгөх, амаар болон бичгээр тайлбар гаргах;

118.1.4.иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад үүссэн асуудлаар санал, хүсэлт гаргах, ёс зүйн гомдол гаргах;

118.1.5.энэ хуульд заасан тохиолдолд шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаатай холбоотой шуурхай гомдлыг энэ хуульд заасны дагуу гаргах;

118.1.6.үнэлгээчнээр үнэлгээ хийлгүүлэх, дахин, эсхүл нэмэлт үнэлгээ хийлгэх хүсэлт гаргах;

118.1.7.иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийг татгалзан гаргах тухай хүсэлт гаргах;

118.1.8.иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг дуусгахаас өмнө эвлэрэх;

118.1.9.энэ хуульд заасан тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг хойшлуулах, түдгэлзүүлэх дуусгавар болгох хүсэлт гаргах;

118.1.10.энэ хуульд заасан бусад.

118.2.Төлбөр авагч дараах үүрэгтэй:

118.1.1.дуудсан цагт хүрэлцэн ирэх, хаягийн өөрчлөлтийг бүртгүүлэх, мэдэгдэх хуудас, баримт бичгийг сүүлд бүртгэгдсэн хаягт хүлээн авах;

118.1.2.энэ хуульд заасан бусад.

118.3.Төлбөр төлөгч дараах эрхтэй:

118.3.1.холбогдох тэмдэглэл, бусад баримт бичигтэй танилцах, тэдгээрийн хуулбарыг авах, нэмэлт баримт бичиг гарган өгөх, амаар болон бичгээр тайлбар гаргах;

118.3.2.иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад үүссэн асуудлаар санал, хүсэлт гаргах, ёс зүйн гомдол гаргах;

118.3.3.энэ хуульд заасан тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаатай холбоотой шуурхай гомдлыг энэ хуульд заасны дагуу гаргах;

118.3.4.үнэлгээчнээр үнэлгээ хийлгүүлэх, дахин, эсхүл нэмэлт үнэлгээ хийлгэх хүсэлт гаргах;

118.3.5.иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийг татгалзан гаргах тухай хүсэлт гаргах;

118.3.6.иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг дуусгахаас өмнө эвлэрэх;
118.3.7.энэ хуульд заасан тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг хойшлуулах, түдгэлзүүлэх дуусгавар болгох хүсэлт гаргах;

118.3.8.энэ хуульд заасан бусад.

118.4.Төлбөр төлөгч дараах үүрэгтэй:

118.4.1.цахимаар гүйцэтгэх боломжтой шийдвэр гүйцэтгэх албадлагын арга хэмжээнээс бусад шийдвэр гүйцэтгэлийн албадлагын арга хэмжээ гүйцэтгэхэд байлцах, мэдэгдэх хуудас, баримт бичгийг сүүлд бүртгүүлсэн хаягт хүлээн авах;

118.4.2.эд хөрөнгийн мэдүүлгээ үнэн зөв, цаг тухайд нь мэдүүлэх;

118.4.3.хөрөнгийн болон хаягийн өөрчлөлтийн талаар нэн даруй мэдэгдэх;

118.4.4.иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн дуудсан хугацаанд хүрэлцэн ирэх, хууль ёсны шаардлагыг биелүүлэх;

118.4.5.гүйцэтгэх баримт бичиг, хууль тогтоомжид заасан үүргийг хугацаанд нь биелүүлэх;

118.4.6.хугацаа хэтрүүлсэн тохиолдолд энэ хуульд заасан хариуцлагыг хүлээх, хүү, алданги, эсхүл торгууль төлөх;

118.4.7.энэ хуульд заасан бусад.

119 дүгээр зүйл.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд оролцогчийн иргэний эрх зүйн чадамж

119.1.Иргэний эрх зүйн бүрэн чадамжтай этгээд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд эрхээ өөрөө, эсхүл төлөөлөгчөөрөө дамжуулан хэрэгжүүлнэ.

119.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд иргэний эрх зүйн зарим, эсхүл бүрэн бус чадамжтай, иргэний эрх зүйн чадамжгүй этгээдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах тэдгээрийн эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч оролцох асуудлыг Иргэний хуульд заасны дагуу зохицуулна.

119.3.Талуудын аль нэг нь байхгүй /сураггүй алга болсонд тооцогдсон, нас барсан, хуулийн этгээд татан буугдсан, өөрчлөн байгуулагдсан, шаардлага гаргах эрх, үүргээ бусад шилжүүлсэн/, эсхүл хууль тогтоомжид эрх залгамжлахаар тогтоосон тохиолдолд нөгөө талын хүсэлтээр шийдвэр гүйцэтгэгч уг этгээдийг эрх залгамжлан авбал зохих этгээдээр сольж болно.

119.4.Энэ хуулийн 119.3-т заасан шийдвэр гаргахаас өмнө гүйцэтгэсэн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа, түүнээс үүсэх үр дагавар нь эрх залгамжлагчийн хувьд хүчин төгөлдөр байна.

120 дугаар зүйл.Төлөөлөгчөөр төлөөлүүлж оролцох

120.1.Гүйцэтгэх баримт бичигт төлбөр төлөгчөөр гүйцэтгүүлэхээр заасан үүргийг төлөөлөгчөөр төлөөлүүлэн гүйцэтгэхээс бусад тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд иргэн өөрийн биеэр, эсхүл төлөөлөгчөөрөө дамжуулан оролцож болох бөгөөд Иргэний хууль, хуулийн этгээдийн хууль тогтоомжид заасан эрх бүхий этгээд төлөөлж болно.

120.2.Төлөөлөгчийн бүрэн эрхийг төлөөлүүлэгчээс бичгээр олгосон Иргэний хуулийн 64.2-т заасан шаардлагыг хангасан итгэмжлэл, эрх олгосон бусад баримт бичгээр тодорхойлно.

120.3.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд төлөөлөн оролцуулах тухай итгэмжлэлд төлөөлөгч дараах эрхийг эдлэх эсэхийг тусгана:

120.3.1.гүйцэтгэх баримт бичгийг буцааж авах;

120.3.2.төлөөлөх эрхээ бусдад шилжүүлэх;

120.3.3.иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд энэ хуульд заасан шуурхай гомдлыг энэ хуульд заасны дагуу гаргах;

120.3.4.төлбөр төлөгчөөс гаргуулж, төлбөр авагчид шилжүүлэхээр гүйцэтгэх баримт бичигт заасан тодорхой эд хөрөнгийг хүлээн авах;

120.3.5.төлбөр төлөгчөөс гаргуулж, төлбөр авагчид шилжүүлэхээр шийдвэрт заасан тодорхой эд хөрөнгийг хүлээн авахаас татгалзах;

120.3.6.эвлэрлийн гэрээ байгуулах.

120.4.Энэ хуулийн 120.3-т зааснаар зарим эрхийг эдлүүлэхээс татгалзаагүй бол төлөөлөгч төлбөр төлөгч, төлбөр авагчийн энэ хуульд заасан, эрхийг эдэлж, үүргийг хүлээнэ.

121 дүгээр зүйл.Төлөөлөгчөөр оролцож болохгүй этгээд

121.1.Дараах этгээд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд төлөөлөгчөөр оролцож болохгүй:

121.1.1.хуульд тусгайлан зааснаас бусад тохиолдолд арван найман насанд хүрээгүй;

121.1.2.иргэний эрх зүйн чадамжгүй;

121.1.3.өөрөө иргэнийхээ хувьд, түүнчлэн эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн хувиар, эсхүл өөрийн ажиллаж байгаа байгууллагаа төлөөлөн тухайн хэргийг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцож байснаас бусад тохиолдолд шүүгч, эсхүл иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч.

122 дугаар зүйл. Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд орчуулагч, хэлмэрч оролцох

122.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд оролцогч монгол хэл мэдэхгүй, эсхүл сонсгол, хэл ярианы бэрхшээлтэй бол орчуулагч, хэлмэрчийг оролцуулна.

122.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд оролцогч нь орчуулагч, хэлмэрчийн үүргийг гүйцэтгэхийг хориглоно.

122.3.Орчуулагч, хэлмэрч нь иргэний эрх зүйн бүрэн чадамжтай, орчуулах, хэлмэрчлэхэд зайлшгүй шаардлагатай хэлний болон тусгай мэдлэг эзэмшсэн хүн байна.

122.4.Энэ хуулийн 122.1-д заасан этгээдэд орчуулагч, хэлмэрч авах хугацаа тогтоож, хэрэв энэ хугацаанд уг этгээд орчуулагч, хэлмэрч аваагүй бол иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч орчуулагч, хэлмэрчийг томилж болно.

122.5.Орчуулагч, хэлмэрч тухайн этгээдэд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцыг үнэн зөв орчуулах, хэлмэрчлэх, иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчийн дуудсанаар хүрэлцэн ирэх үүрэгтэй.

122.6.Орчуулагч, хэлмэрчийн гүйцэтгэсэн ажлын хөлсийг орчуулуулсан, хэлмэрчлүүлсэн этгээдээс урьдчилан гаргуулна.

122.7.Санаатайгаар буруу орчуулсан, эсхүл хэлмэрчилсэн бол хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэхийг орчуулагч, хэлмэрчид урьдчилан сануулж, тэмдэглэлд гарын үсэг зуруулна.

123 дугаар зүйл.Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд хөндлөнгийн гэрч оролцох

123.1.Төлбөр төлөгчийн орон байр, эд хөрөнгөд үзлэг, нэгжлэг хийх, түүнийг хураан авах ажиллагааг хөндлөнгийн хоёроос доошгүй гэрчийн оролцоотой явуулна.

123.2.Шаардлагатай бол энэ хуулийн 123.1-д зааснаас бусад ажиллагаанд шийдвэр гүйцэтгэгч хөндлөнгийн гэрчийг оролцуулж болно.

123.3.Хөндлөнгийн гэрчээр иргэний эрх зүйн бүрэн чадамжтай, тухайн иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талаар хувийн ашиг сонирхолгүй, өөр хоорондоо, эсхүл иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны бусад оролцогчтой төрөл, садангийн, эсхүл ажил үүргийн холбоогүй хүнийг оролцуулна.

123.4.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг эхлэхийн өмнө иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч хөндлөнгийн гэрчид түүний эрх, үүргийг тайлбарлаж өгнө.

123.5.Хөндлөнгийн гэрч ямар ажиллагаанд оролцох гэж байгаа, ямар баримт бичгийг үндэслэж уг ажиллагаа явагдаж байгаа тухай мэдэх, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талаар санал гаргах эрхтэй.

123.6.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны тэмдэглэлд хөндлөнгийн гэрчийн эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, регистрийн дугаарыг тусгана.

123.7.Хөндлөнгийн гэрчээс гаргасан саналыг иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны тэмдэглэлд тусгах бөгөөд хөндлөнгийн гэрч хүсвэл саналаа бичгээр өгч болно.

124 дүгээр зүйл.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд үнэлгээчин, шинжээч оролцох

124.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад мэргэжлийн тусгай мэдлэг шаардсан асуудлаар дүгнэлт гаргуулах зорилгоор иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч өөрийн санаачилгаар, эсхүл оролцогч талын хүсэлтээр шинжилгээ хийж, дүгнэлт гаргах тусгай мэдлэг бүхий, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны үр дүнд хувийн ашиг сонирхолгүй этгээдийг шинжээчээр томилон оролцуулж болно.

124.2.Үнэлгээчин, шинжээч шинжилгээ хийж, дүгнэлт гаргахдаа Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуульд заасан журмыг баримтална.

124.3.Шинжээчийн гүйцэтгэсэн ажлын хөлсийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардалд тооцно.

125 дугаар зүйл.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанаас татгалзан гарах

125.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч, орчуулагч дараах үндэслэл байгаа тохиолдолд тухайн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанаас өөрөө татгалзан гарах үүрэгтэй:

125.1.1.урьд өмнө гүйцэтгэх баримт бичиг олгосон хэргийг шалган шийдвэрлэхэд өмгөөлөгч, шүүгч, шүүхийн иргэдийн төлөөлөгч, шүүх хуралдааны нарийн бичгийн дарга, иргэний нэхэмжлэгч, иргэний хариуцагч, тэдгээрийн төлөөлөгч, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, хууль ёсны төлөөлөгч, гэрч, шинжээчээр оролцож байсан;

125.1.2.талууд, эсхүл тэдгээрийн төлөөлөгчтэй төрөл, садангийн холбоотой;

125.1.3.иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талууд, эсхүл тэдгээрийн төлөөлөгчтэй хувийн харилцаатай, эсхүл тэдгээрийн шууд удирдлага, хяналтад ажилладаг, эсхүл иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны үр дүнд хувийн ашиг сонирхолтой, эсхүл шударгаар үүргээ гүйцэтгэх талаар үндэслэл бүхий эргэлзээ байвал.

125.2.Энэ хуулийн 125.1-д заасан үндэслэл иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд оролцож байгаа хэлмэрч, үл хөдлөх эд хөрөнгийн албадан дуудлага худалдааг эрхлэн хөтлөгч, тэмдэглэл хөтлөгчид нэгэн адил хамаарна.

125.3.Энэ хуулийн 125.1-д зааснаас бусад үндэслэлээр шийдвэр гүйцэтгэгч татгалзан гарахгүй.

125.4.Шинжээч дараах тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд оролцохыг хориглоно:

125.4.1.албан тушаалын байдал, эсхүл бусад байдлаар шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд оролцогч нь шинжээчид нөлөөлж болзошгүй;

125.4.2.урьд нь хийсэн шинжилгээ, түүний үндсэн дээр гарсан дүгнэлт уг ажиллагааны үндэс болсон бол.

125.5.Энэ хуулийн 125.1-д заасан татгалзан гарах үндэслэл тогтоогдсон бол шийдвэр гүйцэтгэгч, орчуулагч, хэлмэрч, шинжээч, үл хөдлөх эд хөрөнгийн албадан дуудлага худалдааг эрхлэн хөтлөгч, тэмдэглэл хөтлөгч энэ тухайгаа шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа эхлэхээс өмнө, хэрэв уг үндэслэл иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад тогтоогдсон бол энэ тухай даруй мэдэгдэж, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанаас өөрийн санаачилгаар татгалзан гарах үүрэгтэй.

125.6.Татгалзан гарах, татгалзан гаргах тухай шийдвэрт үндэслэлийг тодорхой заана.

125.7.Энэ хуулийн 125.1, 125.4-т заасан үндэслэлээр иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч, орчуулагч, шинжээч, үл хөдлөх эд хөрөнгийн албадан дуудлага худалдааг эрхлэн хөтлөгч, тэмдэглэл хөтлөгч өөрөө татгалзан гараагүй бол тэдгээрийг татгалзан гаргах тухай хүсэлтийг талууд, тэдгээрийн төлөөлөгч нь шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгчид гаргана.

126 дугаар зүйл.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад шүүхэд гомдол гаргах, гомдлыг хянан хэлэлцэх хүрээ, харьяалал

126.1.Төлбөр гаргуулахаар битүүмжлэгдсэн, эсхүл хураагдсан хөрөнгийн өмчлөх эрхтэй холбогдсон маргаан үүссэн тохиолдолд холбогдох иргэн, хуулийн этгээд тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгийг битүүмжлэх эд хөрөнгийн жагсаалтаас, хөдлөх эд хөрөнгийг хураах эд хөрөнгийн жагсаалтаас хасуулах, чөлөөлүүлэх тухай нэхэмжлэлээ Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн дагуу шүүхэд гаргаж болно.

126.2.Энэ хуулийн 126.1-д заасны дагуу шүүхэд гаргасан гомдол нь шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлэх үндэслэл болохгүй.

126.3.Гуравдагч этгээд энэ хуулийн 126.1-д заасны дагуу шүүхэд гомдол гаргахад гуравдагч этгээдийн талд шийдвэрлэгдвэл иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны улмаас учирсан хохирлоо нөхөн төлүүлэхээр төлбөр төлөгчөөс гаргуулна.

126.4.Энэ хуулийн 126.1-д заасны дагуу гаргасан гомдлыг хянан хэлэлцэх хүрээ нь тухайн гомдол гаргасан асуудлаар хязгаарлагдах бөгөөд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны үндэслэл болох шийдвэрийн агуулгад хамаарахгүй.

АРВАН ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ ИРГЭНИЙ ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДАЛ, УРАМШУУЛАЛ, ГҮЙЦЭТГЭСЭН ШИЙДВЭРИЙГ ЦУЦЛАХ

127 дугаар зүйл.Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардал

127.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэлийн албадлагын арга хэмжээг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон зайлшгүй гарах энэ хуульд заасан зардлыг шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардал гэнэ.

127.2.Дараах зардал шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардалд хамаарна:

127.2.1.төлбөр төлөгчийн эд хөрөнгийг битүүмжлэх, хураах, хадгалах, тээвэрлэх, шилжүүлэх, худалдан борлуулахад зарцуулсан зардал;

127.2.2.төлбөр төлөгч, түүний нуусан эд хөрөнгийг эрэн сурвалжлах, олж илрүүлэхэд зарцуулсан зардал;

127.2.3.шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд тогтоосон журмын дагуу оролцсон шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талуудаас бусад оролцогч нарын ажлын хөлс;

127.2.4.илгээмж, шуудан, холбоо, хөрөнгийг төлбөр авагчид шилжүүлэхтэй холбогдон гарсан зардал;

127.2.5.иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад гүйцэтгэсэн бусад ажиллагааны зардал.

127.3.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардлыг төлбөр авагчаас урьдчилан гаргуулж, иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны дансанд төвлөрүүлнэ. Урьдчилан төлөөгүй тохиолдолд шийдвэр гүйцэтгэх тухайн ажиллагааг эхлүүлэхгүй.

127.4.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа дуусгавар болсон тохиолдолд иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардлыг төлбөр төлөгчөөс нөхөн гаргуулж, төлбөр авагчид олгоно.

127.5.Төлбөрийн шаардлагыг хэсэгчлэн хангасан бол шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардлыг тэр хэмжээгээр талууд хуваан төлнө.

127.6.Гүйцэтгэх баримт бичигт зааснаар хэд хэдэн төлбөр авагч, төлбөр төлөгч байгаа бол шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардлыг тэднээс хуваан гаргуулна.

127.7.Тэжээн тэтгэх үүрэгтэй холбоотой гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг гүйцэтгэх, гэмт хэргийн улмаас бусдын амь нас, эрүүл мэндэд учирсан хохирлыг нөхөн төлүүлэхтэй холбоотой болон төлбөрийн чадваргүй төлбөр авагчид холбогдох шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ.

127.8.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг энэ хуулийн 30.1.1-д заасан үндэслэлээр дуусгавар болгосон бол түүний зардлыг улсын төсвөөс гаргана.

127.9.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардлыг тодорхойлох, зарцуулах журмыг хууль зүйн асуудал болон санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

127.10.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардлыг нөхөн төлүүлэх шийдвэрийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч гаргана.

127.11.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардлын талаарх мэдээлэл нь тухайн ажиллагааг үүсгэсэн бүхий л хугацаанд шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талуудад нээлттэй байна.

128 дугаар зүйл. Гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагаас урамшуулал суутгах

128.1.Гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг бүрэн, эсхүл хэсэгчлэн хангасан төлбөр авагчид олгох үнийн дүнгээс иргэний шийдвэр гүйцэтгэх алба урамшуулал суутгана.

128.2.Урамшууллыг доор дурдсан хувь, хэмжээгээр тооцно:

128.2.1.гүйцэтгэх баримт бичигт заасан төлбөрийн шаардлага 0-50.000.000 төгрөг бол 10 хувь;

128.2.2.гүйцэтгэх баримт бичигт заасан төлбөрийн шаардлага 50.000.001 -100.000.000 төгрөг бол 8.0 хувь;

128.2.3.гүйцэтгэх баримт бичигт заасан төлбөрийн шаардлага 100.000.001-500.000.000 төгрөг бол 6.0 хувь;

128.2.4.гүйцэтгэх баримт бичигт заасан төлбөрийн шаардлага 500.000.001-1.000.000.000 төгрөгөөс дээш бол 6.0 хувь;

128.2.5.гүйцэтгэх баримт бичигт заасан төлбөрийн шаардлага 1.000.000.001-10.000.000.000 төгрөгөөс дээш бол 3.0 хувь;

128.2.6.гүйцэтгэх баримт бичигт заасан төлбөрийн шаардлага 10.000.000.001 төгрөгөөс дээш бол 2.0 хувь.

128.3.Гүйцэтгэх баримт бичигт заасан төлбөрийн шаардлага тодорхойгүй, эсхүл тодорхой үйл ажиллагаа гүйцэтгэх, гүйцэтгэхгүй байхыг даалгасан шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх бол энэ хуулийн 128.2-т заасан хувь, хэмжээнд нийцүүлэн төлбөр авагчийн саналыг харгалзан тогтооно.

128.4.Хүүхдийн тэтгэлэг, бусдын амь нас, эрүүл мэндэд учирсан хохирол, шийтгэх тогтоолд заасан улсын орлогод оруулах хөрөнгө, улсын тэмдэгтийн хураамж төлүүлэх ажиллагааг гүйцэтгэхэд урамшуулал төлөхгүй боловч урамшуулал бүхий гүйцэтгэх хуудастай хамт нийт иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч урамшуулалгүй гүйцэтгэх хуудсыг тэнцвэртэй хуваарилна.

128.5.Энэ хуулийн 128.2-т заасан урамшууллаас дараах үйл ажиллагааг санхүүжүүлнэ:

128.5.1.иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд шаардлагатай технологи, техник тоног төхөөрөмж, хүний нөөцийн чадавхийг бэхжүүлэх сургалт;

128.5.2.мэргэжлийн хариуцлагын даатгалд хамруулах зардал;

128.5.3.гүйцэтгэх баримт бичгийн цахим сан, сүлжээ ашиглалтын зардал;

128.5.4.иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид олгох улирал бүрийн ажлын үр дүнгийн урамшуулал.

128.6.Урамшуулалд суутгасан мөнгөн хөрөнгийн энэ хуулийн 128.7-д зааснаас бусад хэсгийг энэ хуулийн 128.5.4-т зааснаас бусад ажиллагаанд хуваарилах журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

128.7.Энэ хуулийн 128.5.4-т заасан урамшууллыг бодит гүйцэтгэлд суурилж оногдуулах бөгөөд нэг иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч гүйцэтгэвэл зохих гүйцэтгэх баримт бичгийн 70 хувиас дээшхи гүйцэтгэх хуудсыг гүйцэтгэсэн тохиолдолд улирал бүр иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албанд суутгаж авсан нийт урамшууллын 70 хувийг иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч, бусад алба хаагчид урамшуулал болгон хувааж, улирал бүр олгоно.

128.8.Энэ хуулийн 128.7-д заасны дагуу иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид олгосон урамшууллын мөнгөн дүнгээс иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч туслах ажилтан хөлсөөр ажиллах гэрээгээр ажиллуулж болно.

129 дүгээр зүйл. Гүйцэтгэсэн шийдвэрийг цуцлах

129.1. Гүйцэтгэсэн шийдвэрийг хүчингүй болгосон бол шийдвэр гүйцэтгэлийг баталгаажуулах арга хэмжээг гүйцэтгэнэ.

129.2. Гүйцэтгэсэн шийдвэр хүчингүй болсон бол уг шийдвэрээр төлбөр авагчид олгогдсон мөнгийг гаргуулж төлбөр төлөгчид буцаан олгоно.

129.3. Төлбөр авагчид олгосон эд хөрөнгийг биетээр буцаан олгох боломжгүй тохиолдолд тухайн үеийн ханшаар тооцон төлбөр авагчаас үнийг гаргуулж төлбөр төлөгчид шилжүүлнэ. Хөрөнгийн үнийн зөрүүтэй холбоотой гомдлыг талууд Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасан журмаар шүүхэд хандан шийдвэрлүүлнэ.

III ХЭСЭГ ЗАХИРГААНЫ ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ АЖИЛЛАГАА

АРВАН ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ЗАХИРГААНЫ ШИЙДВЭРИЙГ ГҮЙЦЭТГЭХ

130 дугаар зүйл. Захиргааны шийдвэрийг биелүүлэх

130.1. Захиргааны хэргийн шүүхийн хуулийн хүчин төгөлдөр болсон шийдвэрийг хэргийн оролцогч, түүний эрх залгамжлагч биелүүлэх үүрэгтэй.

130.2. Захиргааны шүүхийн шийдвэрийг Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль, энэ хууль, Захиргааны ерөнхий хуулийн Наймдугаар бүлэгт заасан журмын дагуу гүйцэтгэнэ.

131 дүгээр зүйл. Захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа үүсгэх хугацаа

131.1. Хуульд өөрөөр заагаагүй бол дараах хугацаа өнгөрсөн тохиолдолд захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа үүсгэхгүй:

131.1.1. Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 137.5.1, 137.5.2-т заасан шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр болсоноос хойш 3 жил;

131.1.2. Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 137.5.3, 137.5.4-т заасан шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр болсоноос хойш 2 жил.

131.2. Нэхэмжлэгч хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас энэ хуулийн 131.1.1-д заасан хугацааг хэтрүүлсэн нь тогтоогдвол хэтрүүлсэн хугацааг Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 14.6-д заасан журмын дагуу сэргээх бөгөөд энэ тухай шийдвэр гарснаас хойш 3 сарын дотор гүйцэтгэх баримт бичиг олгуулахаар шүүхэд хандана.

131.3. Хариуцагч гүйцэтгэх баримт бичигт заасан шаардлагыг биелүүлэхээс зайлсхийсэн хугацааг энэ хуулийн 131.1.1-д заасан хугацаанд тооцохгүй.

132 дугаар зүйл. Гүйцэтгэх баримт бичиг, түүнд тавигдах шаардлага

132.1. Гүйцэтгэх баримт бичигт энэ хуулийн 7.2-т заасан шүүхийн шийдвэрийн үндсэн дээр шүүхээс олгосон гүйцэтгэх хуудас, шүүхийн зардал тогтоосон шүүгчийн захирамж хамаарна.

132.2. Гүйцэтгэх баримт бичиг нь энэ хуульд заасан шаардлагыг хангасан байхаас гадна гүйцэтгэх баримт бичигт хариуцагч, нэхэмжлэгчийн гүйцэтгэх үүрэг, хугацааны талаар тодорхой заасан байна.

133 дугаар зүйл. Захиргааны шийдвэрийн биелэлтэд хяналт тавих

133.1. Бүх шатны Засаг дарга, төрийн захиргааны төв байгууллага, Засгийн газар нь доод шатны байгууллага, албан тушаалтны үйл ажиллагаанд захиргааны шийдвэрийн биелэлтэд хууль тогтоомжоор олгосон бүрэн эрхийн хүрээнд хяналт тавьж, харилцан хамтран ажиллана.

133.2. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын харьяа иргэний шийдвэр гүйцэтгэх алба Засгийн газрын гишүүнээр уламжлан энэ хуульд заасан хугацаанд захиргааны шийдвэрийг биелүүлээгүй аймаг, нийслэлийн Засаг дарга, Засгийн газрын гишүүн, Засгийн газрын агентлагийн дарга, Засгийн газраас томилогдож, чөлөөлөгддөг бусад албан тушаалтны асуудлыг Засгийн газарт, Улсын Их Хурлаас томилогдож, чөлөөлөгддөг албан тушаалтны асуудлыг Улсын Их Хурлын Хууль зүйн байнгын хороонд танилцуулна.

134 дүгээр зүйл. Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг үүсгэх

134.1. Захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх хуудсыг хүлээн авснаас хойш энэ хуулийн 24 дүгээр зүйлд заасны дагуу тухайн гүйцэтгэх хуудас хуваарилагдсан иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хувийн хэрэг нээж, захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг үүсгэх тухай тогтоол гаргана.

134.2. Хуулийн хүчин төгөлдөр болсон шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх ажиллагааг үүсгэх тухай тогтоолын талаар шүүхэд гомдол гаргахгүй.

134.3.Захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны харьяаллыг хариуцагчийн оршин байгаа нутаг дэвсгэрийг харьяалах тойргийн иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч гүйцэтгэнэ.

135 дугаар зүйл.Захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлэх, сэргээн явуулах

135.1.Шинээр илэрсэн нөхцөл байдлын улмаас гүйцэтгэх баримт бичгийн үндэслэл болох шийдвэрийг хянуулах тухай хүсэлт гаргасан бол түүнийг хянан шийдвэрлэсэн хуулийн хүчин төгөлдөр шүүхийн шийдвэр гарах хүртэл захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн түдгэлзүүлж болно.

135.2.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн дараах үндэслэл, хугацаагаар түдгэлзүүлнэ:

135.2.1.нэхэмжлэгч иргэн нас барсан, эсхүл нас барсан гэж зарлагдсан, сураггүй алга болсонд тооцогдсон, эсхүл иргэний эрх зүйн чадамжгүйд тооцогдсон, хариуцагч, нэхэмжлэгч хуулийн этгээд татан буугдсан, өөрчлөн байгуулагдсан бол тэдгээрийн эрх, үүрэг эрх залгамжлагчид шилжих, эсхүл сураггүй алга болсонд тооцогдсон иргэний эрх залгамжлагч, эсхүл иргэний эрх зүйн чадамжгүй иргэнд асран хамгаалагчийг тогтоох хүртэл;

135.2.2.тухайн захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаатай холбогдуулан эрүүгийн хэрэг үүсгэн шалгаж байгаа тохиолдолд түүнийг шийдвэрлэх хүртэл;

135.2.3.хариуцагчийг татан буулгах ажиллагааг эхлүүлсэн.

135.3.Энэ хуулийн 135.2-т зааснаас бусад үндэслэлээр захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлэхийг хориглоно.

135.4.Энэ хуулийн 135.2-т заасан үндэслэл арилсан тохиолдолд нэхэмжлэгчийн хүсэлтээр иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч тогтоол гарган захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг сэргээн явуулна.

136 дугаар зүйл.Захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг дуусгавар болгох

136.1.Иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч дараах үндэслэлээр захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн дуусгавар болсонд тооцож, захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хувийн хэргийг хаана:

136.1.1.гүйцэтгэх баримт бичиг, эсхүл түүний үндэслэл болох шийдвэрийг хүчингүйд тооцох тухай шүүх, бусад байгууллага, албан тушаалтны шийдвэр гарсан;

136.1.2.нэхэмжлэгч нэхэмжлэлийн шаардлагаас татгалзаж, захиргааны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг дуусгавар болгох тухай хүсэлт гаргасан;

136.1.3.хариуцагч гүйцэтгэх баримт бичигт заасан шаардлагыг бүрэн биелүүлсэн;

136.1.4.хариуцагч татан буугдсан, түүний эрх, үүрэг эрх залгамжлагчид шилжээгүй;

136.1.5.хариуцагч албан тушаалтан гүйцэтгэх баримт бичигт заасан шаардлагыг биелүүлэх боломжгүй болсон нь шүүхээр тогтоогдсон;

136.1.6.нэхэмжлэгч иргэн нас барсан, эсхүл сураггүй алга болсонд тооцогдсон;

136.1.7.нэхэмжлэгч хуулийн этгээд татан буугдсан, дампуурсан үед түүний эрх, үүрэг эрх залгамжлагчид шилжээгүй.

137 дугаар зүйл.Хохирол гаргуулах шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэх

137.1.Хариуцагч шүүхийн мэдэгдэлд заасан хугацаанд хохирлыг барагдуулаагүй бол банк, эрх бүхий хуулийн этгээд дэх төлбөр төлөгчийн дансны үлдэгдэл, мөнгөн хөрөнгийг битүүмжлэх тухай шийдвэр гаргах, энэ тухай олон нийтэд мэдээлж, шаардлагатай бол биелүүлэх хугацааг 14 хүртэл хоногоор сунгаж болно.

137.2.Захиргааны байгууллагын дансанд байгаа мөнгө нь төлбөрт хүрэлцэхгүй тохиолдолд төлбөрийг дараагийн жилийн төсөвт тусгаж, барагдуулна.

137.3.Захиргааны байгууллага төлбөрийг энэ хуулийн 137.2-т заасны дагуу дараагийн жилийн төсөвт тусгаж, барагдуулаагүй бол нэхэмжлэгч шүүхийн шийдвэрийг биелүүлээгүй албан тушаалтан болон төрөөс өөрт учирсан хохирлоо нэхэмжлэх эрхтэй.

**АРВАН ТАВДУГААР БҮЛЭГ
БУСАД**

138 дугаар зүйл.Хууль зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлага

138.1.Энэ хуулийг зөрчсөн албан тушаалтны үйлдэл нь гэмт хэргийн шинжгүй бол Төрийн албаны тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

138.2.Энэ хуульд өөрөөр заагаагүй бол энэ хуулийг зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд Эрүүгийн хууль, эсхүл Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

139 дүгээр зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох

139.1.Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ЭРҮҮГИЙН БОЛОН ЗӨРЧЛИЙН ХЭРГИЙН ШҮҮХИЙН
ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ ТУХАЙ**

**I ХЭСЭГ
ЕРӨНХИЙ ҮНДЭСЛЭЛ**

**НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ
НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ**

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь эрүүгийн болон зөрчлийн хэргийн талаарх шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны үндэслэл, журмыг тогтоохтой холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх хууль тогтоомж

2.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Эрүүгийн хууль, Зөрчлийн тухай хууль, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль, Төрийн албаны тухай хууль, энэ хууль, эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжоос бүрдэнэ.

2.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ

3.1.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт хуулийн хүчин төгөлдөр эрүүгийн болон зөрчлийн хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу явуулна.

4 дүгээр зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зарчим

4.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд хууль дээдлэх, хүний эрх, эрх чөлөө, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хүндэтгэх, хүний эрх, эрх чөлөөг зөвхөн хуульд зааснаар хязгаарлах, энэрэнгүй байх зарчмыг баримтална.

5 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх үндэслэл

5.1.Шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх үндэслэл нь хуулийн хүчин төгөлдөр шүүхийн шийдвэр, хуульд заасан тохиолдолд бусад байгууллага, албан тушаалтны шүүхээр баталгаажуулсан шийдвэр байна.

6 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа

6.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд дараах ажиллагаа хамаарна:

6.1.1.зөрчлийн хэргийн талаарх шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа /цаашид "зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа" гэх/;

6.1.2.эрүүгийн хэргийн талаарх шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа /цаашид "эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа" гэх/.

6.4.Зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг дараахь шийдвэрийг үндэслэн явуулна:

6.4.1.торгох шийтгэл оногдуулсан шүүгчийн шийтгэх хуудас;

6.4.2.зөрчил үйлдэж олсон хөрөнгө, орлого, зөрчил үйлдэхэд ашигласан эд зүйл, тээврийн хэрэгсэл, уналгыг хураах, эсхүл түүний үнийг гаргуулан хураан авах тухай шийдвэр;

6.4.3.хохирол, нөхөн төлбөр гаргуулах тухай шийдвэр;

6.4.4.албадан эмчилгээ, албадан сургалтад хамруулах тухай шүүхийн шийдвэр;

6.4.5.баривчлах шийтгэл оногдуулсан шүүхийн шийдвэр;

6.4.6.гадаадын иргэнийг саатуулах тухай шүүхийн шийдвэр;

6.4.7.шүүхээс гүйцэтгэх хуудас олгосон бусад байгууллага, албан тушаалтны зөрчлийн хэргийн талаархи шийдвэр.

6.5.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг дараахь шийдвэрийг үндэслэн явуулна:

6.5.1.хорих болон хорихоос өөр төрлийн ял оногдуулсан шүүхийн шийдвэр;

6.5.2.Эрүүгийн хуульд заасан албадлагын арга хэмжээ авсан шүүхийн шийдвэр;

6.5.3.сэжигтнийг баривчлах, яллагдагчийг цагдан хорих, хязгаарлалт тогтоох тухай шүүгчийн захирамж.

7 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд тавигдах нийтлэг шаардлага

7.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, алба хаагч нь шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд хүний эрх, эрх чөлөөг хүндэтгэж, үндэс, угсаа, хэл, арьсны өнгө, нас, хүйс, нийгмийн гарал, байдал, хөрөнгө чинээ, эрхэлсэн ажил, албан тушаал, шашин шүтлэг, бэлгийн болон хүйсийн чиг баримжаа, илэрхийлэл, үзэл бодол, боловсролоор нь ялгаварлахгүйгээр хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу хүний эрх, эрх чөлөөнд хязгаарлалт тогтоож болно.

7.2.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч шүүхийн шийдвэрийг албадан гүйцэтгэх тохиолдолд үндэслэлийг тухайн хүн, хуулийн этгээдэд мэдэгдэх, уг

ажиллагаатай холбогдон үүсэх эрх, үүргийг тайлбарлах, хүндэтгэлтэй харьцах, өөрийн шаардлагыг үндэслэлтэй, ойлгомжтой хэлбэрээр илэрхийлэх үүрэгтэй.

7.3.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, алба хаагч бусдад эрүү шүүлт тулгах, хүнлэг бус, хэрцгий хандах, нэр төрийг нь доромжлох, албан үүргээ гүйцэтгэх явцад олж мэдсэн байгууллагын нууц, хүний эмзэг мэдээллийг хууль бусаар ашиглах, зохих зөвшөөрөлгүйгээр бусдад дамжуулахыг хориглоно.

8 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд хориглох үйлдэл, эс үйлдэхүй

8.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд дараахь үйлдэл, эс үйлдэхүйг хориглоно:

8.1.1.хуульд заасан бүрэн эрхээ хэтрүүлэх, эсхүл хувийн ашиг сонирхлоор шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулах;

8.1.2.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулахаас зайлсхийх;

8.1.3.дур мэдэн, эсхүл хууль бусаар шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг зогсоох, түдгэлзүүлэх;

8.1.4.хууль тогтоомжид зааснаас бусад үндэслэлээр шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулах;

8.1.5.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад бусдад хувийн ашиг сонирхлын үүднээс дарамт, шахалт үзүүлэх;

8.1.6.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулахдаа бусдад ялгавартай хандах, хууль бусаар давуу эрх олгох.

9 дүгээр зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн шаардлагыг биелүүлэх

9.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн хууль ёсны шаардлагыг хүн, хуулийн этгээд биелүүлэх үүрэгтэй.

9.2.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн хууль ёсны шаардлагыг үл биелүүлсэн, эсхүл хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу явуулж байгаа шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд саад учруулсан хүн, хуулийн этгээдэд хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

10 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны шуурхай байдлыг хангахад мэдээллийн сүлжээ ашиглах

10.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны шуурхай байдлыг хангах зорилгоор энэ хуульд заасан ажиллагааг гүйцэтгэхэд цахим мэдээллийн сүлжээ ашиглаж болно.

10.2.Энэ хуулийн 10.1-д заасан цахим мэдээллийн сүлжээг ашиглан ирүүлсэн зохих баталгаа бүхий шийдвэр /баримт бичиг/ болон албаны хэрэгцээнд ашиглаж байгаа төрийн байгууллагын төвлөрсөн мэдээллийн сангийн лавлагааг үндэслэн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх зорилгоор хуульд заасан арга хэмжээг гүйцэтгэж болно.

10.3.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллага энэ хуулийн 10.1, 10.2-д заасан мэдээллийн сүлжээний аюулгүй байдлыг хангах үүрэгтэй.

10.4.Эрүү, зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд энэ хуулийн 10.1-д зааснаас гадна дэвшилтэт техник технологи, сүлжээний дэд бүтцийг ашиглаж болно.

11 дүгээр зүйл.Шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх байгууллага, албан тушаалтан

11.1.Хуулийн хүчин төгөлдөр шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх ажиллагааг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага хэрэгжүүлнэ.

11.2.Хуульд заасан тохиолдолд шүүхийн шийдвэрийг хуулиар эрх олгогдсон, эсхүл тухайн шийдвэрийг гаргасан байгууллага, албан тушаалтан гүйцэтгэнэ.

11.3.Шүүхийн зарим төрлийн шийдвэрийг гүйцэтгэхэд гэрээний үндсэн дээр хувийн өмчит хуулийн этгээдийн техник, тоног төхөөрөмжийг ашиглаж болно.

12 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн шийдвэрийн хэлбэр

12.1.Шийдвэр гүйцэтгэгчийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад гаргах шийдвэр нь тогтоол хэлбэртэй байна.

12.2.Тогтоол нь доор дурдсан шаардлагыг хангасан байна:

- 12.2.1.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын нэр, байршил;
- 12.2.2.тогтоолын гарчиг, он, сар, өдөр;
- 12.2.3.тогтоол гаргасан алба хаагчийн нэр, албан тушаал, цол;
- 12.2.4.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хэргийн дугаар;
- 12.2.5.тогтоол гаргах хууль зүйн үндэслэл;
- 12.2.6.тогтоол гаргах асуудлын агуулга;
- 12.2.7.тогтоолыг гүйцэтгэх хугацаа;
- 12.2.8.тогтоолд гомдол гаргах журам, хугацаа.

12.3.Тогтоолыг түүнд заасан хугацаанд, хугацаа заагаагүй тохиолдолд даруй биелүүлнэ.

13 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны тэмдэглэл

13.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны үйл явц, үр дүнг баталгаажуулах зорилгоор тэмдэглэл /цаашид "тэмдэглэл" гэх/ үйлдэнэ.

13.2.Тэмдэглэл нь доор дурдсан шаардлагыг хангасан байна:

- 13.2.1.тэмдэглэл үйлдсэн газар, он, сар, өдөр;
- 13.2.2.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны товч утга;
- 13.2.3.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг гүйцэт. эж байгаа шийдвэр гүйцэтгэгчийн овог, нэр, албан тушаал, цол, уг ажиллагаанд оролцогчийн эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, хуулийн этгээдийн оноосон нэр;

13.2.4.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны үйл явц, үр дүн;

13.2.5.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд оролцогч болон шийдвэр гүйцэтгэгчийн гарын үсэг.

13.3.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд оролцогч тэмдэглэлд гарын үсэг зурахаас татгалзсан бол үндэслэлийг зааж, тусгайлан тэмдэглэнэ.

13.4.Шийдвэр гүйцэтгэгч шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тодорхой ажиллагаа, албадлагын арга хэмжээний үйл явц, үр дүнг дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэг хийж, бэхжүүлэх болно.

14 дүгээр зүйл. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны мэдэгдэх хуудас

14.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад төлбөр төлөгч, төлбөр авагч, ялтан, бусад этгээдийг мэдэгдэх хуудсаар дуудан ирүүлж, тайлбар авах, холбогдох баримт бичиг гаргуулан авах, эсхүл гаргасан шийдвэр болон түүнийг зөрчсөн тохиолдолд хүлээлгэх хариуцлагын талаар танилцуулна.

14.2.Энэ хуулийн 14.1-д зааснаас гадна төлбөр төлөхийг шаардах, эсхүл тодорхой ажиллагаа гүйцэтгэх, эсхүл тодорхой ажиллагаа гүйцэтгэхгүй байхыг төлбөр төлөгч, төлбөр авагч, ялтан, бусад этгээдэд даалгах, цалин хөлс, бусад орлогоос суутгал хийх тухай хугацаатай мэдэгдэх хуудас өгнө.

14.3.Шийдвэр гүйцэтгэгч мэдэгдэх хуудсыг дуудан ирүүлж гардуулах бөгөөд боломжгүй тохиолдолд биечлэн, эсхүл баталгаат шуудангаар хүргүүлнэ.

14.4.Шаардлагатай тохиолдолд энэ хуулийн 14.1-д заасан мэдэгдэх хуудсыг утас, факс, цахилгаан, эсхүл олон нийтийн хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан мэдэгдэж болно.

14.5.Мэдэгдэх хуудсыг түүнд заасан хүлээн авагчид гардуулан өгч, гарын үсэг зуруулж, гардуулсан он, сар, өдөр, цагийг тэмдэглэнэ. Хуулийн этгээдэд өгөх мэдэгдэх хуудсыг тухайн хуулийн этгээдийн удирдах албан тушаалтан, эсхүл түүнийг төлөөлөх эрх бүхий ажилтанд гардуулан өгч, гарын үсэг зуруулж, гардуулсан он, сар, өдөр, цагийг тэмдэглэнэ.

14.6.Мэдэгдэх хуудсыг гардуулан өгвөл зохих хүн оршин суугаа газар, эсхүл ажлын байран, цаа байхгүй бол мэдэгдэх хуудсыг түүний хамт амьдардаг арван найман насанд хүрсэн хүн, эсхүл сум, баг, хорооны Засаг дарга, түүний ажлын албанд, эсхүл ажлын газрын захиргаанд хүлээлгэн өгч, тэмдэглэл үйлдэн гарын үсэг зуруулна.

14.7.Мэдэгдэх хуудсыг хүлээн авахаас татгалзсан тохиолдолд энэ тухай мэдэгдэх хуудсанд тэмдэглэж, мэдэгдэх хуудсаар хүлээлгэж байгаа үүргийг биелүүлээгүй тохиолдолд хүлээлгэх хариуцлагыг тайлбарлан өгнө.

15 дугаар зүйл. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хугацаа тоолох

15.1.Энэ хуульд заасан хугацааг минут, цаг, ажлын өдөр, хоног, сар, жилээр тоолно.

15.2.Хугацааг тоолж эхэлсэн минут, цаг, хоногийг хугацаа тоолоход оруулахгүй.

15.3.Хугацааг тоолоход уг хугацаа нь дуусах хугацааны сүүлийн цаг, минутад дуусна.

15.4.Хугацааг хоногоор тоолоход уг хугацаа нь хугацаа дуусах сүүлийн хоногийн 24 цагт дуусна.

15.5.Хугацааг сараар тоолоход уг хугацааг дуусах сүүлийн сарын мөн өдөр уг хугацаа дуусна. Хэрэв энэ сард тухайн өдөр байхгүй бол мөн сарын эцсийн өдөр хугацаа дуусна.

15.6.Хугацааг жилээр тоолоход хугацаа нь дараа оны тухайн сарын тухайн өдөр дуусна. Хэрэв хугацааны төгсгөл ажлын бус өдөр тохиолдвол хугацааны сүүлийн өдрийг түүний дараагийн ажлын эхний өдрөөр тоолно.

15.7.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны баримт бичгийг тогтоосон хугацааны сүүлийн өдрийн 24 цагийн дотор шуудан, харилцаа холбооны байгууллагад шилжүүлсэн бол түүнийг хугацаанд нь хүргүүлсэнд тооцно.

16 дугаар зүйл. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хугацаа хэтрүүлсний үр дагавар

16.1.Шийдвэр гүйцэтгэгч хуульд заасан хугацааг хэтрүүлсэн нь шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх ажиллагааг дуусгавар болгох үндэслэл болохгүй.

16.2.Энэ хуульд өөрөөр заагаагүй бол шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны оролцогч шийдвэр гүйцэтгэгчийн шийдвэр, үйл ажиллагаанд энэ хуульд заасан гомдол гаргах хугацааг хэтрүүлсэн тохиолдолд гаргасан гомдлыг гомдол гаргагчид буцааж, гомдол гаргаагүйд тооцно.

16.3.Энэ хуульд заасан гомдол гаргах хугацааг хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас хэтрүүлсэн нь тогтоогдсон бол дээд шатны байгууллага, албан тушаалтан гомдлыг хүлээн авч, хянан шийдвэрлэж болно.

17 дугаар зүйл. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, цагдаагийн байгууллагын хамтын ажиллагаа

17.1.Цагдаагийн байгууллага, алба хаагч хууль тогтоомжид заасан бүрэн эрхийнхээ хүрээнд шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, алба хаагчаас хэрэгжүүлж байгаа шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд саад учруулсан, шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэхээс зайлсхийсэн этгээд, түүний эд хөрөнгийг эрэн сурвалжлах, олж тогтоох болон шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн албаны үйл ажиллагаатай нь холбогдуулан түүний амь бие, эрүүл мэндэд заналхийлсэн тохиолдолд туслалцаа үзүүлж, харилцан мэдээлэл солилцоно.

17.2.Энэ хуулийн 17.1-д заасан чиглэлээр туслалцаа үзүүлэх, мэдээлэл солилцох, энэ хуулийн 47.6, 66.3, 73.2, 75.6, 76.4, 125.5, 136.1-д заасны дагуу хамтран ажиллах журмыг цагдаагийн байгууллага, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга хамтран батална.

II ХЭСЭГ ЗӨРЧЛИЙН ХЭРГИЙН ТАЛААРХ ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭРИЙГ ГҮЙЦЭТГЭХ

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ
ЗӨРЧЛИЙН ХЭРГИЙН ТАЛААРХ ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭРИЙГ ГҮЙЦЭТГЭХ

18 дугаар зүйл.Зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулах үндэслэл

18.1.Зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг явуулах үндэслэл нь шүүхээс гүйцэтгэх хуудас олгосон энэ хуулийн 6.4.2, 6.4.3, 6.4.4, 6.4.6-д заасан шийдвэр, энэ хуулийн 6.4.1, 6.4.5-д заасан шийдвэр байна.

18.2.Шийтгүүлсэн этгээд зөрчлийн хэргийн талаарх шийдвэрийг тогтоосон хугацаанд үл биелүүлсэн, эсхүл оргон зайлсан бол шийтгэл оногдуулсан албан тушаалтан шийдвэрийг албадан гүйцэтгүүлэхээр шүүхэд хандана.

18.3.Шүүх хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу гүйцэтгэх хуудас олгосон тохиолдолд 7 хоногийн дотор шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад хүргүүлнэ.

18.4.Энэ хуулийн 18.1-д заасныг гүйцэтгэх баримт бичигт тооцох бөгөөд энэ хуульд заасан шаардлагад нийцсэн байна.

18.5.Гүйцэтгэх баримт бичиг нь энэ хуульд заасан шаардлагыг хангаагүй тохиолдолд ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч хүлээн авснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор тогтоол гарган гүйцэтгэх баримт бичиг олгосон шүүхэд буцаана.

19 дүгээр зүйл.Зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг үүсгэх хугацаа

19.1.Энэ хуулийн 6.4-т заасан шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш 3 жилийн хугацаа өнгөрсөн тохиолдолд зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа үүсгэхгүй.

19.2.Шийтгүүлсэн, албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээд шийдвэрийг биелүүлэхээс зайлсхийсэн, оргон зайлсан хугацааг энэ хуулийн 19.1-д заасан хугацаанд оруулан тооцохгүй.

19.3.Энэ хуулийн 128.1-д заасан хугацааг гүйцэтгэх баримт бичгийг буцааснаас эхлэн шинээр тоолно.

20 дугаар зүйл.Зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хувийн хэрэг нээх

20.1.Энэ хуулийн 18.5-д заасан буцаах үндэслэл байхгүй бол ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч гүйцэтгэх баримт бичгийг хүлээн авснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хувийн хэрэг нээж, зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг үүсгэх тухай тогтоол гарган зохих тойргийн шийдвэр гүйцэтгэгчид хуваарилна.

20.2.Хуулийн хүчин төгөлдөр болсон шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх ажиллагааг үүсгэх тухай тогтоолын талаар шүүхэд гомдол гаргахгүй.

21 дүгээр зүйл.Зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлэх

21.1.Шүүгч шийтгүүлсэн, албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээдтэй холбогдуулан дампуурлын хэрэг үүсгэсэн бол шүүхийн шийдвэр гарч, хуулийн хүчин

төгөлдөр болтол зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн түдгэлзүүлж болно.

21.2.Ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн дараахь үндэслэл, хугацаагаар түдгэлзүүлнэ:

21.2.1.шийтгүүлсэн, албадлагын арга хэмжээ авагдсан иргэн нас барсан гэж зарлагдсан, сураггүй алга болсонд, эсхүл иргэний эрх зүйн чадамжгүйд тооцогдсон, шийтгүүлсэн, албадлагын арга хэмжээ авагдсан хуулийн этгээд татан буугдсан, өөрчлөн байгуулагдсан бол тэдгээрийн эрх, үүрэг эрх залгамжлагчид шилжих, эсхүл сураггүй алга болсонд тооцогдсон иргэний эд хөрөнгийг эрхлэн хамгаалагчийг, эсхүл иргэний эрх зүйн чадамжгүй иргэнд асран хамгаалагчийг тогтоох хүртэл;

21.2.2.тухайн шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх ажиллагаатай холбогдуулан эрүүгийн хэрэг үүсгэн шалгаж байгаа тохиолдолд түүнийг шийдвэрлэх хүртэл;

21.2.3.энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талаар шүүхэд, эсхүл дээд шатны албан тушаалтанд гаргасан гомдлыг шүүх, эсхүл дээд шатны албан тушаалтан үндэслэлтэй гэж үзэн гомдлыг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг эхлүүлсэн бол гомдлыг хянан шийдвэрлэх хүртэл;

21.2.4.шийтгүүлсэн, албадлагын арга хэмжээ авагдсан хуулийн этгээдийн үүсгэн байгуулагч, төлөөлөгч, тэдгээрийн эд хөрөнгийг эрэн сурвалжилж, олж тогтоох хүртэл.

21.3.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлсэн тухай шийтгүүлсэн, албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээдэд даруй мэдэгдэнэ.

21.4.Шүүх энэ хуулийн 21.1-д заасан үндэслэл арилмагц албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээдэд, эсхүл эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн хүсэлтийг үндэслэн захирамж, ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч энэ хуулийн 21.2-т заасан үндэслэл арилмагц шийтгүүлсэн, албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээдэд, эсхүл эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн хүсэлтийг үндэслэн тогтоол гарган зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг сэргээнэ.

21.5.Зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлсэн хугацаанд ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлсэн үндэслэл арилсан эсэхэд хяналт тавина.

22 дугаар зүйл.Зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг дуусгавар болгох

22.1.Ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч дараах үндэслэлээр зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн дуусгавар болсонд тооцож, зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хувийн хэргийг хаана:

22.1.1.гүйцэтгэх баримт бичиг, эсхүл түүний үндэслэл болсон шийдвэрийг хүчингүй болсонд тооцох тухай шүүх, бусад байгууллага, албан тушаалтны шийдвэр гарсан;

22.1.2.шийтгүүлсэн, албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээд гүйцэтгэх баримт бичигт заасан шийтгэл, албадлагын арга хэмжээг биелүүлсэн;

22.1.3. шийтгүүлсэн, албадлагын арга хэмжээ авагдсан иргэн нас барсан гэж зарлагдсан, сураггүй алга болсонд тооцогдсон, эсхүл шийтгүүлсэн, албадлагын арга хэмжээ авагдсан хуулийн этгээд татан буугдсан, өвчлөн байгуулагдсан тохиолдолд гүйцэтгэх баримт бичигт заасан шаардлага, тэдгээрийн эрх, үүрэг эрх залгамжлагчид шилжих боломжгүй, эсхүл шаардлагыг эрх залгамжлагчаар гүйцэтгүүлэх боломжгүй.

22.2. Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч төлбөр авагч, төлбөр төлөгчид зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг дуусгавар болсон тухай мэдэгдэнэ.

23 дугаар зүйл. Торгох шийтгэл оногдуулсан шийдвэрийг гүйцэтгэх

23.1. Шийтгүүлсэн этгээд хууль, эсхүл торгох шийтгэл оногдуулсан шийдвэрт өөрөөр заагаагүй бол тухайн шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш 90 хоногийн дотор, хэрэв хуульд зааснаар торгуулийг хэсэгчлэн төлж барагдуулахаар тогтоосон бол тогтоосон хугацаанд торгуулийг бүрэн төлж барагдуулах үүрэгтэй.

23.2. Зөрчлийн тухай хуульд заасан торгох шийтгэлийг дангаар нь оногдуулахаар заасан зөрчилд шийтгүүлсэн этгээд энэ хуулийн 23.1-д заасан хугацаанд торгуулийг төлж барагдуулаагүй бол энэ хуулийн 18.3, 18.4-т заасны дагуу гүйцэтгэх хуудас олгуулж, албадан гүйцэтгүүлэхээр шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад шилжүүлнэ.

23.3. Өсвөр насны хүнд оногдуулсан торгох шийтгэлийг Иргэний хуулийн 503.5, 503.6-д заасны дагуу түүний эцэг, эх, харгалзан дэмжигч төлж, барагдуулах үүрэгтэй.

24 дүгээр зүйл. Баривчлах шийтгэл оногдуулсан шийдвэрийг гүйцэтгэх нийтлэг үндэслэл

24.1. Зөрчлийн тухай хуульд заасны дагуу шүүхийн шийдвэрээр оногдуулсан баривчлах шийтгэлийг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага гүйцэтгэнэ.

24.2. Баривчлах төв нь хуулийн этгээдийн эрх эдэлнэ.

24.3. Баривчлах төв болон баривчлах байр /цаашид "баривчлах байр" гэх/ нь баривчлах шийтгэлийг эдлүүлэх зориулалтын өрөө, тасалгаа, харуул хамгаалалт бүхий барилга байгууламжтай байх бөгөөд баривчлагдсан этгээдийн байрлах өрөө нь энэ хуулийн 96.1-д заасан шаардлагыг хангасан байна.

24.4. Баривчлагдсан этгээдийг энэ хуулийн 94.1, 94.2-т заасны дагуу тус тусад нь байрлуулах бөгөөд баривчлах байрны нөхцөл болон бусдын эрүүл мэндэд учирч болзошгүй аюулаас урьдчилан сэргийлэхээс бусад тохиолдолд баривчлагдсан этгээдийг ганцаарчлан хорихыг хориглоно.

24.5. Баривчлах байр нь тусгаарлах тасалгаатай байх бөгөөд түүнд шилжүүлэх журмыг энэ хуулийн 117.1, 117.2-д заасанд нийцүүлэн баривчлах байрны дотоод журмаар тогтооно.

24.6. Гадаадын иргэнийг саатуулах тухай шүүхийн шийдвэрийг Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 36 дугаар зүйлд заасны дагуу гүйцэтгэнэ.

25 дугаар зүйл. Баривчлах байрны дотоод журам

25.1. Баривчлах байрны дотоод журмыг Улсын ерөнхий прокурортой зөвшилцөн хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

25.2. Баривчлах байрны дотоод журамд дараахь асуудлыг тусгана:

25.2.1. баривчлагдсан этгээдийг хүлээн авах, байрлуулах, суллах;
25.2.2. баривчлах байранд хөтлөх бүртгэл, түүний агуулга;
25.2.3. баривчлах байрны өрөөнд байлгахыг зөвшөөрөх эд зүйл;
25.2.4. баривчлагдсан этгээдээс гаргасан гомдлыг хянан шийдвэрлэх;
25.2.5. уулзалт хийх, утсаар яриулах, илгээмж, захидал хүлээн авах, хуваарилах, гадаалах;

25.2.6. харуул хамгаалалтын ажлын зохион байгуулалт, эрүүл ахуйн шаардлага;

25.2.7. баривчлагдсан этгээдийн бие, эд зүйлд үзлэг хийх, тэдгээрийг хураан авах, хадгалах, хүлээлгэн өгөх;

25.2.8. баривчлах байранд байсан хугацааны шууд зардлыг тооцох;
25.2.9. захиргааны журмаар албадан хөдөлмөр хийлгэх ажлыг зохион байгуулах;

25.2.10. баривчлагдсан этгээдэд чөлөө олгох;

25.2.11. баривчлагдсан этгээдийг хөдөлмөрлүүлэх;

25.2.12. баривчлах байрны үйл ажиллагаанд хяналт тавих.

26 дугаар зүйл. Баривчлагдсан этгээдийн эрх зүйн байдал

26.1. Баривчлагдсан этгээд нь баривчлах шийтгэл эдлэх хугацаандаа баривчлах байрны захиргаа, түүний алба хаагчийн хяналтад байх бөгөөд энэ хуулийн 96.1.1, 96.1.2, 96.1.3, 96.1.5, 96.1.9, 96.1.10, 96.1.11, 96.1.12, 96.1.13, 96.1.15-д заасан эрх эдэлж, энэ хуулийн 97 дугаар зүйлд заасан үүрэг хүлээнэ.

26.2. Энэ хуулийн 26.1-д заасан хяналтыг хэрэгжүүлэхэд дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэгийн болон хуулиар хориглоогүй бусад тоног төхөөрөмжийг ашиглаж болно.

26.3. Баривчлагдсан этгээд 7 хоногт нэг удаа 1 цаг хүртэл хугацаагаар бусадтай уулзалт хийж, нэг удаа илгээмж авч, нэг удаа захидал илгээж болно.

26.4. Баривчлагдсан этгээд өдөрт 1 цагаас доошгүй хугацаагаар гадаалах, биеийн тамирын дасгал хийх болон 7 хоногт нэг удаа 5 минутаас ихгүй хугацаагаар утсаар ярьж болно.

26.5. Баривчлагдсан этгээд энэ хуулийн 26.3, 26.4-т заасантай холбогдох зардлыг өөрөө хариуцна.

27 дугаар зүйл. Баривчлах шийтгэлийг эдлүүлэх нөхцөл, ахуйн хангамж

27.1. Баривчлагдсан этгээд нь Сэжигтэн, яллагдагчийг баривчлах, цагдан хорих шийдвэрийг биелүүлэх тухай хуулийн 24.1, 24.4-д заасан ахуйн хангамжаар, энэ

хуулийн 118.6-д заасан хэмжээний илчлэгтэй хоол, хүнсний зүйл болон хувцас, хэрэгцээтэй үедээ хэрэглэх ундны усаар хангагдана.

27.2.Баривчлах байр нь энэ хуулийн 89.8-д заасан эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх хэсэгтэй байх бөгөөд баривчлагдсан этгээдэд анхан шатны тусламж, үйлчилгээ үзүүлж, эмнэлгийн байгууллагад хүргүүлнэ.

27.3.Баривчлагдсан этгээд эмнэлэгт хэвтэн эмчлүүлэх зайлшгүй шаардлагатай бол түүнийг эмнэлгийн байгууллагад шилжүүлж, прокурорт мэдэгдэнэ. Баривчлагдсан этгээдийн эмнэлэгт хэвтсэн болон чөлөөтэй байсан хугацааг шийтгэл эдэлсэн хоногт тооцохгүй бөгөөд баривчлагдсан этгээд нь баривчлах байранд өөрийн зардлаар ирэх үүрэгтэй.

27.4.Баривчлагдсан этгээд нь баривчлах байранд өөрөө хүрэлцэн ирээгүй тохиолдолд цагдаагийн байгууллагатай хамтран албадан ирүүлж, гарсан зардлыг тухайн этгээд, түүний батлан даагчаар төлүүлнэ.

27.5.Баривчлах байр нь баривчлагдсан этгээдийн зан үйлд нөлөөлөх, зөрчлийг давтан гаргахаас урьдчилан сэргийлэхэд чиглэсэн сургалт зохион байгуулна.

27.6.Шүүгчийн баривчлах шийдвэрт заасан хугацаа дууссан, эсхүл хугацаанаас өмнө суллах тухай шүүгчийн шийдвэрийг хүлээн авмагц баривчлагдсан этгээдийг даруй суллана.

27.7.Баривчлагдсан этгээд болон түүний ар гэрт нь гачигдал гарсан тохиолдолд холбогдох материалыг үндэслэн баривчлах байрны даргын тушаалаар баривчлагдсан этгээдэд 7 хүртэл хоногийн чөлөө олгож болно.

27.8.Чөлөө авсан баривчлагдсан этгээд батлан даагчтай байна. Батлан даагч баривчлагдсан этгээдийг чөлөөний хугацаа дууссан, эсхүл эмнэлгээс гарсан даруйд баривчлах байранд хүлээлгэн өгөх үүрэгтэй.

27.9.Баривчлагдсан этгээдэд чөлөө олгосон талаар баривчлах байрны дарга прокурорт мэдэгдэнэ.

28 дугаар зүйл.Баривчлах байранд байсан хугацааны шууд зардлыг тооцох

28.1.Баривчлагдсан этгээдийн баривчлах байранд байсан хугацааны шууд зардлын хэмжээг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн санхүүгийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнтэй хамтран батална.

28.2.Баривчлагдсан этгээдийг аж ахуй нэгж, хуулийн этгээдтэй гэрээ байгуулан хөдөлмөрлүүлж болно.

29 дүгээр зүйл.Зөрчил үйлдэхэд ашигласан эд зүйл, хэрэгсэл, зөрчил үйлдэж олсон хөрөнгө, орлогыг хураах

29.1.Энэ хуулийн 18.2-т заасны дагуу гүйцэтгэх хуудас олгосон зөрчил үйлдэхэд ашигласан эд зүйл, хэрэгслийг хураах, зөрчил үйлдэж олсон хөрөнгө, орлогыг хураах, хохирол, нөхөн төлбөр гаргуулах шийдвэрийг шийдвэр гүйцэтгэгч Иргэний болон

захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасан журмын дагуу гүйцэтгэнэ.

29.2.Зөрчил үйлдэхэд ашигласан хураагдсан эд зүйл, хэрэгсэл, зөрчил үйлдэж олсон хураагдсан хөрөнгө, орлогыг худалдан борлуулах, шилжүүлэх журмыг Засгийн газар батална.

30 дугаар зүйл.Торгох шийтгэл, зөрчил үйлдэж олсон хөрөнгө, орлогыг хураах албадлагын арга хэмжээ оногдуулсан шийдвэрийг гүйцэтгэх хөрөнгө, орлого

30.1.Шийтгүүлсэн этгээд энэ хуулийн 6.4-т заасан шийдвэрийг хуульд заасан хугацаанд сайн дураар биелүүлээгүй тохиолдолд Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасан журмын дагуу албадан гүйцэтгэнэ.

31 дүгээр зүйл.Эрх хасах шийтгэлийг гүйцэтгэх

31.1.Эрх хасах шийтгэлийг энэ хуулийн Зургадугаар бүлэгт заасан журмын дагуу гүйцэтгэнэ.

31.2.Эрх хасах шийтгэл оногдуулсан хугацаа дуусгавар болоход шаардлага, шалгуурыг хангасан эсэхийг дахин шалгахаар хууль тогтоомжид тусгайлан зааснаас бусад тохиолдолд эрх олгосон баримт бичиг, зөвшөөрлийг шийтгэл хүлээсэн этгээдэд буцаан олгоно.

31.3.Эрх хасах шийтгэлийн хугацааг шийтгэх тогтоол хуулийн хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн тоолно.

31.4.Эрх хасах шийтгэлийг биелүүлэх журмыг зөрчсөн, эсхүл хориглосон үйлдэл, үйл ажиллагаа явуулсан хугацааг шийтгэл биелүүлсэн хугацаанд оруулан тооцохгүй.

32 дугаар зүйл.Нийтэд тустай ажил хийлгэх шийтгэлийг гүйцэтгэх

32.1.Нийтэд тустай ажил хийлгэх шийтгэлийг гүйцэтгэх ажиллагааг эхлүүлэх, зохион байгуулах ажиллагааг гүйцэтгэхэд энэ хуулийн 47, 48, 49, 51 дүгээр зүйлд заасан журмыг баримтална.

33 дугаар зүйл.Албадан эмчлэх албадлагын арга хэмжээг гүйцэтгэх

33.1.Шүүхийн шийдвэрээр оногдуулсан албадан эмчлэх албадлагын арга хэмжээг гүйцэтгэх харилцааг хуулиар зохицуулна.

III ХЭСЭГ ЭРҮҮГИЙН ХЭРГИЙН ТАЛААРХ ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭРИЙГ ГҮЙЦЭТГЭХ АЖИЛЛАГАА

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ ХОРИХООС ӨӨР ТӨРЛИЙН ЯЛ ОНОГДУУЛСАН ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭРИЙГ ГҮЙЦЭТГЭХ НИЙТЛЭГ ЖУРАМ

34 дүгээр зүйл.Гүйцэтгэх баримт бичиг

34.1.Гүйцэтгэх баримт бичигт энэ хуулийн 6.5.1, 6.5.2-т заасан шийдвэрийг үндэслэн шүүхээс олгосон гүйцэтгэх хуудас, энэ хуулийн 6.5.3-т заасан шүүгчийн захирамж хамаарна.

34.2.Гүйцэтгэх баримт бичгийг үрэгдүүлсэн тохиолдолд түүнийг дахин олгуулахаар шүүхэд хандана.

34.3.Энэ хуулийн 8.1-д зааснаас бусад тохиолдолд гүйцэтгэх баримт бичиггүйгээр эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа явуулна.

35 дугаар зүйл. Гүйцэтгэх баримт бичгийн агуулга, түүнд тавигдах шаардлага

35.1.Гүйцэтгэх баримт бичиг дараах шаардлагыг хангасан байна:

35.1.1.Гүйцэтгэх баримт бичиг олгосон шүүх, шүүгчийн овог, нэр, он, сар, өдөр, дугаар;

35.1.2.Гүйцэтгэх баримт бичгийн үндэслэл болох шүүхийн шийдвэрийн он, сар, өдөр, дугаар;

35.1.3.Тухайн гүйцэтгэх баримт бичгийг олгосон үндэслэл;

35.1.4.Шийтгүүлсэн хуулийн этгээдийн оноосон нэр, регистр, улсын бүртгэлийн дугаар, оршин байгаа хаяг, шийтгүүлсэн хүний эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, оршин суугаа газрын болон ажлын газрын хаяг, утасны дугаар, регистр, иргэний бүртгэлийн дугаар;

35.1.5.Гүйцэтгэх хуудасны үндэслэл болох шүүхийн шийдвэрийн тогтоох хэсэг буюу ял шийтгүүлсэн хүн, хуулийн этгээдэд оногдуулсан ял, албадлагын арга хэмжээ, хязгаарлалт тогтоох таслан сэргийлэх арга хэмжээ, түүний хэмжээ, хугацаа, тодорхой үйлдэл хийх, эсхүл үйлдэл хийхээс татгалзах үүрэг хүлээлгэсэн, хязгаарлалт тогтоосон хэсэг;

35.1.6.Гүйцэтгэх хуудасны үндэслэл болох шүүхийн шийдвэрийн дагуу битүүмжлэгдсэн, хураагдсан хөрөнгө, тэдгээрийн байгаа газар;

35.1.7.Шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх арга, журам.

35.2.Гүйцэтгэх хуудсанд түүнийг олгосон шүүгч гарын үсэг зурж, тамга дарж баталгаажуулсан байна.

35.3.Гүйцэтгэх хуудас энэ хуулийн 35.1-д заасан шаардлагыг хангаагүй тохиолдолд эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч түүнийг хүлээн авснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор тогтоол гарган, олгосон шүүхэд буцаана.

36 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэрийг хүлээн авах, эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хэрэг үүсгэх

36.1.Ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч хорихоос өөр төрлийн ял шийтгүүлсэн этгээдийг хуулийн хүчин төгөлдөр шүүхийн шийдвэрийн хамт хүлээж авна.Хорихоос өөр төрлийн ял шийтгүүлсэн этгээд шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад хүрэлцэн

ирээгүй нь шүүхийн шийдвэрийг хүлээн авах, эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хэрэг үүсгэхэд саад болохгүй.

36.2.Ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч шүүхийн тогтоол, магадлалыг тоо бүртгэлд оруулан эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа үүсгэх тухай тогтоол гаргаж, ажлын 3 өдрийн дотор тойрог хариуцсан эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчид хуваарилж, энэ тухай прокурорт мэдэгдэнэ.

36.3.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч энэ хуулийн 36.2-т заасан тогтоолыг хүлээн авсан даруйд ял эдлүүлэх ажиллагааг эхлүүлэх бөгөөд ялтан тус бүрд эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хувийн хэрэг нээж, ялтанд ял эдлүүлэх журам, эрх, үүргийг нь тайлбарлаж, тэмдэглэл үйлдэн гарын үсэг зуруулна.

37 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны мэдэгдэх хуудас

37.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад хорихоос өөр төрлийн ял шийтгүүлсэн ялтан, албадлагын арга хэмжээ, хязгаарлалт тогтоох таслан сэргийлэх арга хэмжээ авагдсан хүн, хуулийн этгээдийг мэдэгдэх хуудсаар дуудан ирүүлж, тайлбар авах, холбогдох баримт бичиг гаргуулан авах, эсхүл гаргасан шийдвэр болон түүнийг зөрчсөн тохиолдолд хүлээлгэх хариуцлагын талаар танилцуулна.

37.2.Энэ хуулийн 16.1-д зааснаас гадна хуулийн хүчин төгөлдөр шийдвэрийг биелүүлэхийг шаардах, эсхүл тодорхой ажиллагаа гүйцэтгэх, гүйцэтгэхгүй байхыг хорихоос өөр төрлийн ял шийтгүүлсэн, тэнсэх, албадлагын арга хэмжээ, хязгаарлалт тогтоох таслан сэргийлэх арга хэмжээ авагдсан хүн, хуулийн этгээдэд даалгах тухай хугацаатай мэдэгдэх хуудас өгнө.

37.3.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч мэдэгдэх хуудсыг энэ хуулийн 37.1 дэх хэсэгт заасан этгээдийг дуудан ирүүлж гардуулах, эсхүл дэлгэрэнгүй бүртгэлд тусгагдсан оршин суух хаягт баталгаат шуудан, үүрэн холбооны дугаарт болон цахим хаягаар илгээнэ.

38 дугаар зүйл.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлэх

38.1.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг дараах тохиолдолд түдгэлзүүлж, түдгэлзүүлэх үндэслэл арилмагц үргэлжлүүлэн гүйцэтгэнэ:

38.1.1.эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч зорчих эрхийг хязгаарлах ялаас бусад хорихоос өөр төрлийн ялыг хорих ялаар солих тухай саналаа прокурорт гаргасан, эсхүл прокурор энэ тухай дүгнэлтээ шүүхэд хүргүүлсэн;

38.1.2.ялтан ял эдлүүлэх ажиллагаанаас оргон зайлсан, нас барсан гэж зарлагдсан, эсхүл сураггүй алга болсонд тооцогдсон;

38.1.3.ял шийтгүүлсэн хуулийн этгээд татан буугдах, эсхүл өөрчлөн байгуулагдах ажиллагааны үед;

38.1.4.ял шийтгүүлсэн хуулийн этгээдэд холбогдуулан дампуурлын хэрэг үүсгэсэн;

38.1.5.нийтэд тустай ажил хийлгэх ял шийтгүүлсэн ялтан хөдөлмөрийн чадвараа түр хугацаагаар алдсаныг нотлох эмч нарын комиссын дүгнэлт гарсан;

38.1.6.нийтэд тустай ажил хийх, зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгүүлсэн ялтан жирэмсэлсэн бол төрөхөөс өмнөх 60 хоног, төрснөөс хойш 1 жил хүртэл хугацаагаар;

38.1.7.гамшиг, аюулт үзэгдэл, ослын улмаас ял эдлүүлэх боломжгүй болсон;

38.1.8.нийтэд тустай ажил хийх ял шийтгүүлсэн ялтны гэр бүлийн хөдөлмөрийн чадвартай ганц хүн нь хүндээр өвчилсөн, эсхүл бусад хүндэтгэх шалтгаанаар ял эдлүүлэх боломжгүй бол 3 сар хүртэл хугацаагаар;

38.1.9.зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгүүлсэн ялтан байнга оршин суугаа газраас бусад газарт 3 сараас дээш хугацаанд эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ авах шаардлагатай болсон.

38.2.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч энэ хуулийн 38.1-д заасан үндэслэл тогтоогдсон тохиолдолд эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлэх саналаа ахлах эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчээр хянуулан 5 хоногийн дотор хувийн хэргийн хамт прокурорт хүргүүлнэ.

38.3.Прокурор энэ хуулийн 38.2-т заасан эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн саналыг хүлээн авмагц түдгэлзүүлэх үндэслэлийг хянаж, эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлэх эсэхийг шийдвэрлэж, тогтоол гаргана.

38.4.Энэ хуулийн 38.1.8-д заасан эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлэх үндэслэл арилаагүй тохиолдолд дахин нэг удаа 3 сар хүртэл хугацаагаар сунгах эсэхийг эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн саналыг үндэслэн прокурор шийдвэрлэнэ.

38.5.Энэ хуулийн 38.1.1-д заасан нь зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгүүлсэн ялтанд хамаарахгүй.

38.6.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч энэ хуулийн 38.1-д заасан үндэслэл арилсан тохиолдолд эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг сэргээх саналаа ахлах эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчээр хянуулан 3 хоногийн дотор хувийн хэргийн хамт прокурорт хүргүүлнэ.

38.7.Прокурор энэ хуулийн 38.6-д заасан эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн саналыг хүлээн авмагц сэргээх үндэслэлийг хянаж, 3 хоногийн дотор эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг сэргээх эсэхийг шийдвэрлэж тогтоол гаргана.

39 дүгээр зүйл. Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг дуусгавар болгох

39.1.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч дараах үндэслэлээр эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг дуусгавар болсонд тооцож, хэргийг хаана:

39.1.1.ялтан шүүхийн шийдвэрээр оногдуулсан ялыг бүрэн эдэлж дууссан;

39.1.2.ялтныг өвчний учир хугацаанаас өмнө ялаас чөлөөлсөн;

39.1.3.шүүхийн шийдвэрээр оногдуулсан ялыг өөр төрлийн ял, албадлагын арга хэмжээгээр солих тухай шүүхийн шийдвэр гарсан;

39.1.4.ял оногдуулсан шүүхийн шийдвэрийг хүчингүй болгосон;

39.1.5.ялтанд өршөөл, уучлал үзүүлсэн;

39.1.6.ялтан нас барсан, сураггүй алга болсонд тооцогдсоноос хойш 2 жилийн хугацаа өнгөрсөн;

39.1.7.ял шийтгүүлсэн хуулийн этгээд татан буугдсан, эсхүл түүнд холбогдуулан дампуурлын хэрэг үүсгэсэн, эсхүл өөрчлөн байгуулагдах үед тэдгээрийн эрх, үүрэг эрх залгамжлагчид шилжээгүй;

39.1.8.ялтан хэрэг хариуцах чадваргүй болсон.

39.2.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч энэ хуулийн 42.2-т заасны дагуу прокуророор хянуулсан эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа дуусгавар болсон тухай шийдвэрийг ажлын 3 өдрийн дотор цагдаагийн байгууллагад хүргүүлнэ.

39.3.Торгох ял оногдуулсан шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх ажиллагааг энэ хуулийн 39.1.4-т заасан үндэслэлээр дуусгавар болгосон бол суутгасан төлбөрийг ялтанд буцаан олгоно.

39.4.Гүйцэтгэгдсэн шийдвэрийг хүчингүй болгосон бол гүйцэтгэсэн ажиллагааг цуцална.

40 дүгээр зүйл. Хорихоос өөр төрлийн ялыг хорих ялаар солих

40.1.Ялтан төлбөл зохих торгуулийг хугацаанд нь бүрэн төлж барагдуулаагүй, эсхүл хорихоос өөр төрлийн ялыг хорих ялаар солих энэ хуульд заасан зөрчил гаргасан тохиолдолд эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч зөрчил гаргасан, эсхүл торгуулийг төлж барагдуулбал зохих өдрөөс хойш ажлын 3 дотор хорихоос өөр төрлийн ялыг хорих ялаар солих тухай саналаа эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хувийн хэргийн хамт прокурорт хүргүүлнэ.

40.2.Прокурор эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн саналыг хүлээн авснаас хойш 5 хоногийн дотор үндэслэлийг хянаж, хорихоос өөр төрлийн ялыг хорих ялаар солих тухай дүгнэлт үйлдэн эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хувийн хэргийн хамт шүүхэд хүргүүлж шийдвэрлүүлнэ.

40.3.Энэ хуулийн 40.1-д заасан эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн санал нь үндэслэлгүй, шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэхээс зайлсхийсэн нь хангалттай нотлогдоогүй бол прокурор саналыг хүчингүй болгож, ажлын 3 өдрийн дотор санал гаргасан шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэст буцаан хүргүүлнэ.

41 дүгээр зүйл. Хорихоос өөр төрлийн ялаас чөлөөлөх

41.1.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл нийтэд тустай ажил хийлгэх ял шийтгүүлсэн ялтан ял эдлүүлэхэд саад болохуйц өвчнөөр өвчилсөн нь тогтоогдсон бол ажлын 3 өдрийн дотор ялтныг ялаас чөлөөлүүлэх, ялыг хөнгөрүүлэх, ялаас чөлөөлж албадлагын арга хэмжээ хэрэглэх тухай саналаа ял эдлүүлэх ажиллагаанд хяналт тавьж байгаа прокурорт, прокурор үндэслэлтэй гэж

үзвэл ажлын 3 өдрийн дотор дүгнэлт үйлдэн эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хувийн хэргийн хамт шүүхэд хүргүүлж шийдвэрлүүлнэ.

41.2.Энэ хуулийн 41.1-д заасан өвчний жагсаалтыг хууль зүйн болон эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

42 дугаар зүйл.Хорихоос өөр төрлийн ялыг эдэлж дууссанд тооцох

42.1.Ялтан оногдуулсан ялыг шүүхийн шийдвэр, энэ хуульд заасан журмын дагуу эдэлж дууссан, оногдуулсан торгуулийг тогтоосон хугацаанд бүрэн төлж барагдуулсан бол эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч ялтныг ял эдэлж дууссанд тооцох тухай тогтоол гаргаж, ажлын 3 өдрийн дотор эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хувийн хэргийн хамт прокурорт хүргүүлнэ.

42.2.Прокурор энэ хуулийн 42.1-д заасан тогтоолын үндэслэлийг хянах бөгөөд уг тогтоол үндэслэлгүй нь тогтоогдсон бол түүнийг хүчингүй болгож, эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хувийн хэргийг үндэслэл бүхий шийдвэрийн хамт ажлын 3 өдрийн дотор тогтоол гаргасан шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэст буцаан хүргүүлнэ.

43 дугаар зүйл.Хорихоос өөр төрлийн ял эдлүүлэх ажиллагаанд техник, хэрэгсэл ашиглах, хяналт тавих, гомдол гаргах

43.1.Хорихоос өөр төрлийн ял оногдуулсан шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх ажиллагаанд хяналт тавих, мэдээллийн сан бүрдүүлэх, ашиглах журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Улсын ерөнхий прокурортой хамтран батална.

43.2.Зорчих эрхийг хязгаарлах ял эдлүүлэх ажиллагаанд хяналт тавих тоног төхөөрөмжийн жагсаалт, тэдгээрийг ашиглах журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

43.3.Ялтан хорихоос өөр төрлийн ял эдлүүлэх ажиллагааны талаарх гомдлоо шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын удирдах албан тушаалтан, эсхүл прокурорт гаргана.

43.4.Энэ хуулийн 43.3-т заасан гомдлыг хүлээн авсан албан тушаалтан хууль тогтоомжид заасан хугацаанд хянан шийдвэрлэж, хариу мэдэгдэнэ.

44 дүгээр зүйл.Хорихоос өөр төрлийн ял шийтгүүлсэн, албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээдийн гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлэх

44.1.Хорихоос өөр төрлийн ял шийтгүүлсэн ялтан, албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээд, торгох ял шийтгүүлсэн хуулийн этгээдийн удирдах албан тушаалтны гадаадад зорчих эрхийг шүүхийн шийдвэрт заасан ял, албадлагын арга хэмжээг биелүүлэх хүртэл түдгэлзүүлнэ.

44.2.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч энэ хуулийн 44.1-д ялтан, албадлагын арга хэмжээ авагдсан хуулийн этгээдийн удирдах албан тушаалтныг Монгол Улсын хилээр гарахыг түдгэлзүүлэх, түдгэлзүүлснийг цуцлах, түр цуцлах саналыг ажлын 5 өдрийн

дотор, шаардлагатай тохиолдолд нэн даруй хариуцсан албанд хүргүүлж шийдвэрлүүлнэ.

44.3.Энэ хуулийн 44.1-д заасан этгээдийн гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлэх, түдгэлзүүлснийг цуцлах асуудлыг хариуцсан албаны дарга даруй шийдвэрлэнэ.

44.4.Энэ хуулийн 39, 79 дүгээр зүйлд заасан үндэслэл, эсхүл Монгол Улсын олон улсын гэрээний дагуу гадаадын иргэнийг харьяалах улсад шилжүүлэх талаар эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтны шийдвэр гарсан тохиолдолд гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлснийг цуцална.

44.5.Энэ хуулийн 44.1-д заасан этгээд албан ажлаар гадаад улсад зорчих, өөрөө болон гэр бүлийн гишүүд нь гадаад улсад эмчилгээ хийлгэх шаардлагатай болсон, гадаад улсад амьдарч буй гэр бүлийн гишүүн, төрсөн эцэг эх, ах, эгч, дүү нас барсан, хүндээр өвчилсөн зэрэг зайлшгүй шаардлага гарсан тохиолдолд түүний хүсэлт, нотлох баримтыг үндэслэн гадаадад зорчих эрхийг түр хугацаагаар сэргээж болно.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ТОРГОХ, НИЙТЭД ТУСТАЙ АЖИЛ ХИЙЛГЭХ ЯЛ ОНОГДУУЛСАН ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭРИЙГ ГҮЙЦЭТГЭХ ЖУРАМ

45 дугаар зүйл.Торгох ял оногдуулсан шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх

45.1.Ялтан торгох ял оногдуулсан шийдвэрт өөрөөр заагаагүй бол тухайн шийдвэрийг хуулийн хүчин төгөлдөр болсноос хойш 90 хоногийн дотор, хэрэв хэсэгчлэн төлөхөөр тогтоосон бол тогтоосон хугацаанд биелүүлэх үүрэгтэй.

45.2.Энэ хуулийн 45.1-д заасан хугацаа дуусгавар болоход ялтан торгуулийг төлөөгүй бол эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч торгуулийг төлж барагдуулаагүй шалтгаан нөхцөлийг судалж, ахлах шийдвэр гүйцэтгэгчийн зөвшөөрснөөр шийдвэрийг сайн дураар биелүүлэх хугацааг 30 хүртэл хоногоор сунгаж, ялтны саналыг харгалзан уг хугацаанд торгуулийг төлж барагдуулах хуваарь тогтоож болно.

45.3.Энэ хуулийн 45.2-т заасан дагуу тогтоосон хуваарийг ялтан тогтоосон хугацаанд биелүүлээгүй тохиолдолд торгох ялыг хорих ялаар солих тухай сануулж, тэмдэглэл үйлдэн гарын үсэг зуруулна. Сунгасан хугацаа дуусмагц торгох ялыг хорих ялаар солиулах саналаа прокурорт даруй хүргүүлнэ.

46 дугаар зүйл.Хуулийн этгээдэд торгох ял оногдуулсан шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх

46.1.Торгох ял шийтгүүлсэн хуулийн этгээд энэ хуулийн 45.1-д заасан хугацаанд шүүхээс оногдуулсан торгуулийг төлөөгүй тохиолдолд Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасан журмын дагуу хөрөнгөөс албадан гаргуулна.

46.2.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч торгох ял шийтгүүлсэн хуулийн этгээдийн эд хөрөнгөөс шүүхээс оногдуулсан торгуулийг албадан гаргуулах ажиллагааг Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасан журмын дагуу гүйцэтгэнэ.

**47 дугаар зүйл. Нийтэд тустай ажил хийлгэх ял эдлүүлэх
ажиллагааг эхлүүлэх**

47.1. Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч нийтэд тустай ажил хийлгэх ял эдлүүлэх ажиллагаанд биечлэн хяналт тавих, ялтны ажлын гүйцэтгэлд хяналт тавих эрх бүхий ажилтан, албан тушаалтнаас тайлбар, тодруулга авах, ажлын цаг ашиглалт, хөдөлмөрийн нөхцөлийг шалгах зэргээр тогтмол хяналт тавина.

47.2. Ялтныг ажиллуулахаар гэрээ байгуулсан байгууллага эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчид бүх талын дэмжлэг үзүүлнэ.

47.3. Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч ялтны ажилласан цагийн бүртгэлийг үндэслэн ялын тооцоог үнэн зөв хийх, ял эдлэхээс зайлсхийсэн нөхцөл байдлыг шалган тогтоох, ялтны хувийн хэргийг хөтлөх үүрэгтэй.

47.4. Нийтэд тустай ажил хийлгэх ял оногдуулсан шүүхийн шийдвэрийг ял шийтгүүлсэн этгээдийг байнга оршин суугаа хаягийн дагуу гүйцэтгэж, тухайн тойргийн эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч хяналт тавина.

47.5. Ялтныг ажиллуулах ажлын байр тухайн тойрогт байхгүй, эсхүл хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаан байгаа бол эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч нь ялтныг өөр тойрогт шилжүүлэн ял эдлүүлэх саналаа ахлах эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчид танилцуулж, прокурорт хургуулж, шийдвэрлүүлнэ.

47.6. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын харьяа нэгжгүй нутаг дэвсгэрт оршин суух ялтны ял эдлүүлэх ажиллагаанд харьяа нутаг дэвсгэрийн цагдаагийн байгууллага хяналт тавих бөгөөд ял эдлүүлэх ажиллагааны талаар 30 хоног тутам шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад бичгээр, эсхүл Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулийн 18.2-т заасан систем, албаны цахим шуудангаар дамжуулан цахим хэлбэрээр мэдэгдэнэ.

**48 дугаар зүйл. Нийтэд тустай ажил хийлгэх ял эдлүүлэх
ажиллагааг зохион байгуулах**

48.1. Шүүхийн шийдвэрт тусгайлан заагаагүй тохиолдолд шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагаас нийтэд тустай ажлын байрны жагсаалт, ялтныг ажиллуулах байгууллагын жагсаалтыг батална.

48.2. Нийтэд тустай ажил хийлгэх байгууллагыг сонгохдоо ялтны эрүүл мэндийн байдал, эзэмшсэн мэргэжил, ур чадварыг харгалзан ахлах эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч ажиллуулах байгууллагыг тогтооно.

48.3. Шүүх ялтны мэргэжил, ур чадварыг харгалзан ялтанд тодорхой нийтэд тустай ажлыг хийхээр даалгасан тохиолдолд ялыг шүүхийн шийдвэрт заасан журмын дагуу гүйцэтгэнэ.

48.4. Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч ялтныг ажиллуулах байгууллагатай ялтны нэг өдөрт ажиллах цаг, гүйцэтгэх үүрэг /хөдөлмөрийн норм/, хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа, ажлын хувцсаар хангах, ажиллах нөхцөлийг урьдчилан тохиролцож, гэрээ байгуулна.

48.5. Гэрээнд ялтны ургийн овог, эцэг, /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, оршин суугаа газрын хаяг, түүнчлэн ажил хийх цаг, ялтны зан байдал, хүмүүжил, ял эдлэлтийн талаарх тодорхойлолтыг батлагдсан загварын дагуу үйлдэж, гэрээнд заасан хугацаанд ирүүлэх үүргийг тусгана.

48.6. Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч нь ялтныг шүүхийн шийдвэр, ажил хийлгүүлэх тухай мэдэгдлийн хамт ажил хийлгэхээр тогтоосон байгууллагад биечлэн хүлээлгэж өгнө.

48.7. Ялтны ажлын цагийн бүртгэлийг нийтэд тустай ажил хийлгэхээр гэрээ байгуулсан байгууллага бүртгэж, эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч ажлын цагийн бүртгэл, ажлын гүйцэтгэлийг үндэслэн ялын тооцоо хийнэ.

48.8. Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч 7 хоног тутам ялтны ажлыг биечлэн шалгаж, ажлын байрыг шалгасан тэмдэглэлд ялтан болон нийтэд тустай ажлыг хийлгэж байгаа байгууллагын эрх бүхий албан тушаалтан гарын үсэг зурж, баталгаажуулна.

48.9. Нийтэд тустай ажлыг хийлгэж байгаа байгууллага нь ялтны хөдөлмөр эрхлэлт, ажлын цаг, ял эдлэлтийн талаар эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчид 7 хоног тутам тогтмол мэдээлэх үүрэгтэй.

**49 дүгээр зүйл. Нийтэд тустай ажил хийлгэх ял эдлэх хугацаа,
түүнийг тооцох, ял эдэлж дуусах**

49.1. Нийтэд тустай ажил хийлгэх хугацаа нь амралтын өдөр болон үндсэн ажил, хичээлээс чөлөөтэй өдөр 4 цагаас ихгүй, ажлын өдөр ажил болон хичээлээс чөлөөтэй үед 2 цаг, эсхүл ялтан өөрөө зөвшөөрсөн тохиолдолд 8 цагаас ихгүй, 7 хоногт 10 цагаас багагүй байна.

49.2. Нийтэд тустай ажил хийлгэх ял эдэлсэн хугацааг ялтан ажил гүйцэтгэж эхэлсэн цагаас эхлэн тооцож, шүүхийн шийдвэрт заасан хугацаа дуусгавар болтол эдлүүлнэ.

49.3. Ялтан онц байдал, гамшиг, аюулт үзэгдлийн хор уршгийг арилгах нийтийн хөдөлмөрийн дайчилгаанд дайчлагдан ажилласан цагийг нийтэд тустай ажил хийлгэх ял эдэлсэн хугацаанд тооцно.

49.4. Ялтны гэр бүлийн гишүүн хүндээр өвчилсөн, нас барсан, гамшиг, аюулт үзэгдэл, осол тохиолдсон бол 7 хүртэл хоногийн чөлөө олгож болно.

49.5. Чөлөөг энэ хуулийн 49.4-т заасан нөхцөл байдал бий болсныг нотолсон сум, дүүргийн Засаг даргын, эмнэлгийн байгууллагын тодорхойлолтыг үндэслэн ял эдлүүлж байгаа шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтсийн дарга шийдвэрлэнэ.

49.6. Энэ хуулийн 49.4-т заасан чөлөөний хугацаа болон ял эдлэх хугацаандаа ажиллаж байгаа байгууллагаас зохион байгуулсан олон нийтийн хурал, цуглаан, сургалт болон бусад арга хэмжээнд хамрагдсан, түүнчлэн согтууруулах ундаа, мансууруулах бодис хэрэглэсэн, хуурамчаар өвдсөн, бие эрхтэн, эрүүл мэнддээ санаатайгаар гэмтэл учруулсны улмаас ажиллаагүй, ял эдлүүлэх журмыг зөрчсөн хугацааг ял эдэлсэн хугацаанд оруулан тооцохгүй.

50 дугаар зүйл. Нийтэд тустай ажил хийлгэх ялыг хорих ялаар солих үндэслэл

50.1. Ялтан нийтэд тустай ажил хийлгэж байгаа байгууллагын дотоод журмыг зөрчсөн, ял эдлүүлэх нийт хугацаанд ажлаа дур мэдэн орхисон, хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр ажил тасалсан, архи, согтууруулах ундаа хэрэглэсэн үедээ ажилд ирсэн, нийтэд тустай ажил хийхтэй холбоотойгоор хөдөлмөр аюулгүй ажиллагааны дүрэм, заавар, журам, ажил олгогчоос тавьсан хууль ёсны шаардлагыг удаа дараа биелүүлээгүй тохиолдолд нийтэд тустай ажил хийлгэж байгаа байгууллага энэ тухай эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчид даруй мэдэгдэнэ.

50.2. Ялтан хуурамчаар өвдсөн, эмнэлгийн магадлагаа, зохих баримтыг хуурамчаар бүрдүүлсэн, бие эрхтэн, эрүүл мэнддээ санаатайгаар гэмтэл учруулсан, чөлөөний баримт, материалыг хуурамчаар бүрдүүлсэн, зөрчил гаргаж шийтгүүлсэн, эсхүл энэ хуулийн 50.1-д заасан зөрчил үйлдсэн нь тогтоогдсон тохиолдолд нийтэд тустай ажил хийлгэх ялыг хорих ялаар солино.

51 дүгээр зүйл. Нийтэд тустай ажил хийлгэж байгаа байгууллагын үүрэг, хүлээлгэх хариуцлага

51.1. Нийтэд тустай ажил хийлгэж байгаа байгууллага дараах үүрэгтэй:

51.1.1. энэ хуулийн 48.4-т заасан асуудлаар шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагатай гэрээ байгуулах;

51.1.2. ялтанд хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа өгөх, ажлын тусгай хувцас, хөдөлмөрийн багаж, хэрэгслээр хангах;

51.1.3. ялтны ажлын цагийг бүртгэж, ажлын гүйцэтгэл, ялтны гаргасан зөрчлийн талаар эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчид тухай бүр мэдээлэх;

51.1.4. ялтны ажлын цагийн бүртгэл, тодорхойлолтыг үнэн зөв гаргах;

51.1.5. гэрээнд заасны дагуу шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагаас тогтоосон ажлын байранд ялтныг ажиллуулах.

51.2. Нийтэд тустай ажил хийлгэж байгаа байгууллагын ажилтан энэ хуульд заасан ялтны гаргасан зөрчлийн талаар эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчид мэдэгдээгүй, нуун дарагдуулсан, ялтны цагийн бүртгэлийг хуурамчаар бүртгэсэн бол хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

**ТАВДУГААР БҮЛЭГ
ЗОРЧИХ ЭРХИЙГ ХЯЗГААРЛАХ ЯЛ ОНОГДУУЛСАН ШҮҮХИЙН
ШИЙДВЭРИЙГ ГҮЙЦЭТГЭХ**

**52 дугаар зүйл. Зорчих эрхийг хязгаарлах ял оногдуулсан
шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх**

52.1. Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгүүлсэн ялтны байнга оршин суугаа болон хөдөлмөр эрхэлж байгаа, эсхүл суралцаж байгаа газрын хаягаар шүүхээс тогтоосон хориглолт, хязгаарлалтыг биелүүлж байгаа эсэхэд техникийн болон биечлэн хяналт тавина.

52.2. Зорчих эрхийг хязгаарлах ял эдэлсэн хугацааг шийтгэх тогтоол хуулийн хүчин төгөлдөр болж, ялтанд цахим бугуйвч зүүлгэсэн өдрөөс эхлэн тоолно.

52.3. Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч ялтанд зорчих эрхийг хязгаарлах ял эдлүүлэх нөхцөл, журам, хяналтын техник, хэрэгслийг ашиглах, арчлах заавар, журам, ял эдлэх нөхцөл, журмыг зөрчсөн тохиолдолд хүлээлгэх хариуцлага, авах арга хэмжээний талаар тайлбарлаж, тэмдэглэл үйлдэн гарын үсэг зуруулна.

53 дугаар зүйл. Зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгүүлсэн ялтны үүрэг

53.1. Зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгүүлсэн ялтан дараах үүрэгтэй:

53.1.1. шүүхээс хүлээлгэсэн үүргийг биелүүлэх;

53.1.2. эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч, техникийн ажилтны хууль ёсны шаардлагыг биелүүлэх;

53.1.3. шүүхээс тогтоосон зорчихыг хязгаарласан газарт зорчихгүй байх;

53.1.4. эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчид урьдчилан мэдэгдэхгүйгээр оршин суугаа газар, ажлын байраа өөрчлөхгүй байх;

53.1.5. эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн тогтоосон хугацаанд шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад ирэх, ял эдлүүлэхтэй холбогдсон асуудлаар амаар, эсхүл бичгээр, эсхүл цахим хэлбэрээр тайлбар гаргах;

53.1.6. тогтоосон журмын дагуу зөөврийн хяналтын төхөөрөмжийг биедээ байнга авч явах, бүрэн бүтэн байдлыг нь хангахад шаардлагатай бүх арга хэмжээг авах, хяналтын төхөөрөмжийн хэвийн ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэх;

53.1.7. хувийн бичиг баримтаа биедээ авч явах;

53.1.8. ял эдэлж дуусмагц хяналтын тоног төхөөрөмжийг эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчид бүрэн бүтэн хүлээлгэн өгөх.

54 дүгээр зүйл. Хяналтын тоног төхөөрөмжийн зардлыг төлөх

54.1. Ялтан гар, хөл болон биеийн бусад хэсэгт зүүж ашиглах хяналтын тоног төхөөрөмжийн зардлыг хариуцан төлөх үүрэгтэй.

**55 дугаар зүйл. Зорчих эрхийг хязгаарлах ял эдлэх журмыг зөрчих,
зорчих эрхийг хязгаарлах ялыг хорих ялаар солих**

55.1. Зорчих эрхийг хязгаарлах ял эдлүүлэх журмыг дараах тохиолдолд зөрчсөнд тооцно:

55.1.1. энэ хуулийн 53.1-д заасан үүргээ биелүүлээгүй;

55.1.2. техникийн хяналтын тоног төхөөрөмжийг устгасан, гэмтээсэн, эсхүл тэдгээрийн хэвийн ажиллагааг сарниулсан;

55.1.3. зөрчлийн тухай хуульд заасан нийтийн хэв журам, аюулгүй байдлын эсрэг зөрчил үйлдэж, шийтгүүлсэн;

55.1.4. техникийн болон биечлэн хяналтаас 24 цагаас илүүгүй хугацаагаар санаатайгаар зайлсхийсэн;

55.2.Дараах тохиолдолд зорчих эрхийг хязгаарлах ял эдлүүлэх журмыг ноцтой зөрчсөнд тооцно:

55.2.1.энэ хуулийн 53.1-д заасан үүргээ 3 сарын хугацаанд хоёр, түүнээс дээш удаа биелүүлээгүй;

55.2.2.гэмт хэрэг үйлдэж ял шийтгүүлсэн;

55.2.3.энэ хуулийн 55.1.2, 55.1.4-т заасан зөрчлийг давтан гаргасан;

55.2.4.эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн хууль ёсны шаардлагыг биелүүлэхээс татгалзсан, хүч хэрэглэн эсэргүүцсэн, эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учруулсан, хохирол учруулахаар заналхийлсэн;

55.2.5.техникийн, эсхүл биечилсэн хяналтаас 24 цагаас илүү хугацаагаар санаатайгаар зайлсхийсэн.

55.3.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч зорчих эрхийг хязгаарлах ял эдлүүлэх журмыг зөрчсөн ялтан дахин зөрчил гаргасан тохиолдолд хүлээлгэх хариуцлагын талаар сануулж, зөрчлийг давтан гаргахаас урьдчилан сэргийлэх ярилцлага хийж, тэмдэглэл үйлдэнэ.

55.4.Ялтан зорчих эрхийг хязгаарлах ял эдлүүлэх журмыг ноцтой зөрчсөн тохиолдолд зорчих эрхийг хязгаарлах ялыг хорих ялаар солино.

56 дугаар зүйл.Зорчих эрхийг хязгаарлах ял эдлүүлэх ажиллагаанд ашиглах тоног төхөөрөмжийг сонгох

56.1.Ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн саналыг үндэслэн зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгүүлсэн шийдвэрийг гүйцэтгэх нөхцөл, тоног төхөөрөмжийг тогтооно.

56.2.Ахлах шийдвэр гүйцэтгэгчийн шийдвэрийг үндэслэн техник хяналт хариуцсан ажилтан суурин болон хөдөлгөөнт хяналтын тоног төхөөрөмжийг ялтны бие, орон байр, албан тасалгаа, тээврийн хэрэгсэл, шаардлагатай бусад газарт суурилуулж, хяналтын тоног төхөөрөмжийн үйл ажиллагаа болон ялтан дахь байнгын хяналт тавина.

57 дугаар зүйл.Зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгүүлсэн ялтан дахь хяналт тавих

57.1.Техникийн хяналтын ажилтан нь мэдээллийн санд ирсэн зөрчлийн дохиог ирсэн даруйд хариуцсан эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчид мэдэгдэж, хяналтын сангаас зөрчлийн талаарх мэдээллийг хүргүүлнэ.

57.2.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч энэ хуулийн 57.1-д заасны дагуу ирүүлсэн зөрчлийг биечлэн шалгаж, шалтгаан, нөхцөлийг тогтооно.

57.3.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн ялтан дахь биечлэн хяналт тавих ажиллагааг энэ хуулийн 43.1-д заасан журмаар зохицуулна. Биечилсэн хяналтыг өдөр, шөнийн аль ч цагт явуулж болно.

57.4.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч ялтан биечлэн, эсхүл бусдаар дамжуулан шүүхээс тогтоосон хориглолт, хязгаарлалтыг зөрчсөн, эсхүл зөрчихийг завдсан талаар хүн, хуулийн этгээдээс мэдээлэл авч болно.

58 дугаар зүйл.Зорчих эрхийг хязгаарлах ял эдлүүлэх нөхцөл, журмыг түр өөрчлөх

58.1.Прокурорын зөвшөөрснөөр ахлах эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч ялтны зорчих эрхэд тогтоосон хориглолт, хязгаарлалтыг 30 хүртэл хоногийн хугацаанд дараах үндэслэлээр өөрчилж болно:

58.1.1.ялтны гэр бүлийн гишүүн хүндээр өвчилсөн, нас барсан, гамшиг, аюулт үзэгдэл, осол тохиолдсон;

58.1.2.эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ авах зайлшгүй шаардлагатай тохиолдолд шүүхээс тогтоосон бүсэд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ авах боломжгүй;

58.1.3.бусдын асрамжид байх шаардлагатай нь эмнэлгийн байгууллагын тодорхойлолт, лавлагаагаар тогтоогдсон ялтнаас өөр асрамжлан хамгаалах хүнгүй гэр бүлийн гишүүнийг асрамжлан хамгаалах шаардлагатай;

58.1.4.гамшиг, аюулт үзэгдлийн улмаас шүүхээс тогтоосон газар, байршилд байх боломжгүй болсон;

58.1.5.шүүхээс хориглоогүй тохиолдолд ажилд орох, сургуульд элсэн суралцах шалгалтад шүүхээс тогтоосон газар, байршлаас бусад газарт биечлэн оролцох зайлшгүй шаардлагатай;

58.1.6.хуулиар тогтоосон төрийн байгууллагаас үзүүлж байгаа үйлчилгээнд хамрагдах /тэтгэвэр, тэтгэмж тогтоолгох/;

58.1.7.хүндэтгэн үзэх бусад.

165.2.Энэ хуулийн 165.1-д заасан хугацаа дууссан даруйд ялтан дахь шүүхээс тогтоосон зорчих эрхэд тавьсан хориглолт, хязгаарлалтыг сэргээн тогтоож, ял эдлүүлэх ажиллагааг өрдийн журмаар үргэлжлүүлэн гүйцэтгэнэ.

165.3.Ялтан шинээр очсон газарт 7 хоногоос дээш хугацаагаар оршин суух шаардлагатай тохиолдолд зорчих эрхийг хязгаарлах ялыг тухайн газарт нь үргэлжлүүлэн гүйцэтгэнэ.

59 дүгээр зүйл.Зорчих эрхийг хязгаарлах ял эдлүүлэх нөхцөл, журмыг өөрчлөх

59.1.Прокурор ахлах эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн саналыг үндэслэн ялтны зорчих бүсийг дараах тохиолдолд өөрчилж болно:

59.1.1.ялтны гэр бүлийн байдалд өөрчлөлт орсны улмаас шүүхээс анхлан тогтоосон газарт ял эдлүүлэх боломжгүй болсон;

59.1.2.ялтны санхүүгийн чадавх, гамшиг, аюулт үзэгдлийн улмаас байнга оршин суугаа газраа өөрчлөх шаардлагатай болсон;

59.1.3.хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас ялтан оршин суух газраа өөрчлөх зорилгоор орон сууц, хашаа байшин худалдан авсан;

59.1.4.ялтны ял шийтгүүлэх үеийн хөдөлмөрийн гэрээ дуусгавар болсон, эсхүл өөр байгууллага, хуулийн этгээдэд шилжин ажиллах, шилжин суралцах шаардлагатай болсон;

59.1.5.дээд болон мэргэжлийн боловсролын байгууллагад элсэн суралцах;

59.1.6.эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ авах зайлшгүй шаардлагатай тохиолдолд шүүхээс тогтоосон бүсэд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ авах боломжгүй болсон.

59.2.Ялтан ял эдлэх бүсээ өөрчлүүлэх тухай үндэслэл бүхий хүсэлтийг бичгээр гаргах бөгөөд ахлах эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч ялтны хүсэлт, эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн санал, холбогдох материалыг хянаж, 10 хоногийн дотор прокурорт хүргүүлэн шийдвэрлүүлнэ.

60 дугаар зүйл.Зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгүүлсэн ялтныг урамшуулах

60.1.Ялтан ял эдлүүлэх журмыг зөрчөөгүй, өөрийн зан үйл, хувийн байдлаараа ял эдлүүлэх ажиллагаанд саад учруулаагүй бол түүнд 1 сард 5 хүртэл хоногийн шагналын хоног олгож болно.

60.2.Шагналын хоногийг энэ хуулийн 110 дугаар зүйлд заасан журмын дагуу олгоно.

61 дүгээр зүйл.Зорчих эрхийг хязгаарлах ял эдлүүлэхэд ашиглах тоног төхөөрөмжийг устгасан, гэмтээсэн тохиолдолд хүлээлгэх хариуцлага

61.1.Ялтан зорчих эрхийг хязгаарлах ял эдлүүлэхэд ашиглах тоног төхөөрөмжийг устгасан, гэмтээсэн, эсхүл хэвийн ажиллагааг нь сарниулсан тохиолдолд хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэж, гэм буруутай этгээдээр учирсан хохирлыг нөхөн төлүүлнэ.

62 дугаар зүйл.Хязгаарлалт тогтоох таслан сэргийлэх арга хэмжээний хэрэгжилтэд хяналт тавих

62.1.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч хязгаарлалт тогтоох таслан сэргийлэх арга хэмжээ авагдсан яллагдагчийн байнга оршин суугаа болон хөдөлмөр эрхэлж байгаа, эсхүл суралцаж байгаа газрын хаягаар шүүхээс тогтоосон хориглолт, хязгаарлалтыг биелүүлж байгаа эсэхэд техникийн болон биечлэн хяналт тавина.

62.2.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч яллагдагчид хязгаарлалт тогтоох таслан сэргийлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлэх нөхцөл, журам, хяналтын техник, хэрэгслийг ашиглах, арчлах заавар, журам, хязгаарлалт тогтоох таслан сэргийлэх арга хэмжээний нөхцөл, журмыг зөрчсөн тохиолдолд хүлээлгэх хариуцлага, авах арга хэмжээний талаар тайлбарлаж, тэмдэглэл үйлдэн гарын үсэг зуруулна.

62.3.Хязгаарлалт тогтоох таслан сэргийлэх арга хэмжээнд хяналтын тоног төхөөрөмж ашиглан хяналт тавих журмыг Улсын ерөнхий прокурор, хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ ЭРХ ХАСАХ ЯЛ ОНОГДУУЛСАН ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭРИЙГ ГҮЙЦЭТГЭХ

63 дугаар зүйл.Эрх хасах ял оногдуулсан шүүхийн шийдвэрийг мэдэгдэх

63.1.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа үүсгэснээс хойш 5 хоногийн дотор ялтныг төрийн албанд томилсон, сонгосон, мэргэжлийн үйл ажиллагаа явуулах болон шүүхээс хориглолт, хязгаарлалт тогтоосон бусад эрх, зөвшөөрлийг олгосон байгууллага, албан тушаалтанд шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх тухай мэдэгдлийг хүргүүлнэ.

63.2.Төрийн болон төрийн бус байгууллага, албан тушаалтан өмчийн хэлбэр харгалзахгүйгээр эрх хасах ял оногдуулсан шүүхийн шийдвэр /цаашид "шүүхийн шийдвэр" гэх/-ийг биелүүлэх үүрэгтэй.

63.3.Хорих анги эрх хасах нэмэгдэл ялаар шийтгүүлсэн хоригдлыг ялын хугацаа дуусч суллагдахаас 7 хоногийн өмнө, бусад үндэслэлээр суллагдсан бол суллагдсанаас хойш 7 хоногийн дотор суллагдсан талаарх мэдэгдлийг шүүхийн шийдвэр, мэдэгдэх хуудсын хамт түүний оршин суух газрын шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэст хүргүүлнэ.

63.4.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэс нь шүүхийн шийдвэрийн биелэлтэд хяналт тавихдаа харьяа нутаг дэвсгэрийн цагдаагийн болон бусад байгууллагатай хамтран ажиллана.

64 дүгээр зүйл.Эрх хасах ял шийтгүүлсэн ялтан, ялтныг сонгох, томилох, чөлөөлөх эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтны үүрэг

64.1.Эрх хасах ял шийтгүүлсэн ялтан дараах үүрэгтэй:

64.1.1.эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн хууль ёсны шаардлагыг биелүүлэх, түүний дуудсанаар шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэст ирэх, ял эдлүүлэхтэй холбогдсон асуудлаар амаар болон бичгээр тайлбар гаргах;

64.1.2.хяналт тавьж байгаа шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад оршин суугаа хаяг, эрхэлж байгаа ажил, үйл ажиллагаа, түүний өөрчлөлтийн талаар тухай бүр мэдэгдэх.

64.2.Ялтныг сонгох, томилох, чөлөөлөх эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтан шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэх талаар дараах үүрэгтэй:

64.2.1.ажил, албан тушаалд нэр дэвшигч, бараа, ажил, үйлчилгээ бэлтгэн нийлүүлэгч нь тухайн ажил, үйлчилгээг гүйцэтгэх эрхтэй холбоотой эрх хасах ял шийтгүүлсэн, албадлагын арга хэмжээ авагдсан эсэхийг нягтлах;

64.2.2.ажилтан, эсхүл ажил гүйцэтгэгч эрх хасах ял шийтгүүлсэн тохиолдолд шүүхээс хориглолт, хязгаарлалт тогтоосон эрхийг хэрэгжүүлэх ажилд

томилох, цаашид хассан эрхийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой үүрэг гүйцэтгүүлэхээс татгалзах;

64.2.3.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагаас эрх хасах ял шийтгүүлсэн мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор ял шийтгүүлсэн ажилтныг ажлаас чөлөөлөх;

64.2.4.эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн шаардсанаар шүүхийн шийдвэрийг биелүүлсэн тухай лавлагаа, тодорхойлолт гаргаж хүргүүлэх;

64.2.5.ялтантай байгуулсан ажил, үйлчилгээ гүйцэтгүүлэх болон хөдөлмөрийн гэрээнд орсон өөрчлөлтийн талаар эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчид тухай бүр мэдэгдэх.

65 дугаар зүйл.Эрх, зөвшөөрөл олгосон байгууллага, албан тушаалтны үүрэг

65.1.Тодорхой ажил, үйлчилгээ гүйцэтгэх, үйл ажиллагаа явуулах эрх, зөвшөөрөл олгох чиг үүрэг бүхий байгууллага, албан тушаалтан шүүхийн шийдвэр, мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор ялтанд олгосон эрх, зөвшөөрлийг хүчингүйд тооцох, энэ тухай ялтанд мэдэгдэх, мэргэжлийн үйл ажиллагаанд нь хяналт тавих үүрэгтэй.

66 дугаар зүйл.Эрх хасах ял шийтгүүлсэн ялтанд хяналт тавих

66.1.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч 30 хоног тутам ялтантай урьдчилан сэргийлэх ярилцлага хийж, шүүхийн шийдвэрийн биелэлтийн талаар тайлбар авч, шаардлагатай тохиолдолд ялтны ажлын байр, үйл ажиллагааг биеллэн хянаж, тэмдэглэл үйлдэнэ.

66.2.Эрх хасах ял эдэлсэн, албадлагын арга хэмжээ авагдсан хугацааг шийтгэх тогтоол хуулийн хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн тоолно.

66.3.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын харьяа нэгжгүй нутаг дэвсгэрт оршин суух ялтны ял эдлүүлэх ажиллагаанд харьяа нутаг дэвсгэрийн цагдаагийн байгууллага хяналт тавьж, ялын биелэлтийн талаар 30 хоног тутам шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад бичгээр, эсхүл энэ хуулийн 47.6-д заасан цахим хэлбэрээр мэдэгдэнэ.

67 дугаар зүйл.Эрх хасах ял оногдуулсан шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх арга, хэрэгсэл

67.1.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч шаардлагатай тохиолдолд эрх хасах ял оногдуулсан шүүхийн шийдвэрийг дараах арга, хэрэгслээр гүйцэтгэнэ:

67.1.1.хассан эрхийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай байр, барилга байгууламж, агуулах савыг битүүмжлэх;

67.1.2.эрх, зөвшөөрөл олгосныг нотлох баримт бичгийн эх хувийг хураах;

67.1.3.эрх, зөвшөөрөл олгох эрх бүхий байгууллагад олгосон эрх, зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох тухай мэдэгдэл хүргүүлэх, ялтны мэргэжлийн үйл ажиллагаанд хяналт тавихыг даалгах.

67.2.Эрх хасах ял оногдуулсан шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх арга, хэрэгсэл нь энэ хуулийн 67.1-д зааснаар хязгаарлагдахгүй.

67.3.Эрх хасах ялыг хорихоос бусад төрлийн ял дээр нэмж оногдуулсан тохиолдолд үндсэн болон нэмэгдэл ял эдлүүлэх ажиллагаанд тавих хяналтыг хамтад нь хэрэгжүүлнэ.

68 дугаар зүйл.Эрх хасах ял шийтгүүлсэн ялтанд байнгын хяналт тавих

68.1.Ялтан хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас өөр орон нутагт 2 сар хүртэл хугацаагаар зорчих тохиолдолд эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч ялтны зорчих газрын хаяг, холбоо барих утас, хамт зорчих этгээдийн талаар дэлгэрэнгүй мэдээллийг бүртгэж, ялтны зорчих нутаг дэвсгэрийн эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчид шүүхийн шийдвэрийн биелэлтэд хяналт тавихыг даалгаж, прокурорт мэдэгдэнэ.

68.2.Ялтан энэ хуулийн 68.1-д зааснаас урт хугацаагаар өөр орон нутагт оршин суух тохиолдолд эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны хувийн хэргийг ялтны оршин суух газрын шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэст шилжүүлж, энэ тухай прокурорт мэдэгдэх бөгөөд ял эдлүүлэх ажиллагааг ялтны шилжин суурьшсан харьяаллын дагуу үргэлжлүүлэн гүйцэтгэнэ.

69 дүгээр зүйл.Эрх хасах ял эдлэх хугацааг тоолох

69.1.Торгох ял дээр нэмж оногдуулсан эрх хасах ялыг эдлүүлэх ажиллагааны явцад шүүхээс торгох ялыг хорих ялаар сольсон тохиолдолд ялтныг хорих ял эдлэх хугацаанд эрхийг хасах ял эдэлсэн хугацааг тоолохыг зогсоон, хорих ял эдэлж дууссан үеэс үргэлжлүүлэн тоолж, хяналт тавина.

69.2.Ялтан шүүхээс тогтоосон хориглолт, хязгаарлалтыг зөрчсөн хугацааг ял эдэлсэн хугацаанд оруулан тоолохгүй.

70 дугаар зүйл.Эрх хасах ял оногдуулсан шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэхээс зайлсхийсэн ялтан, хүн, хуулийн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлага

70.1.Ялтан эрх хасах ялаас зайлсхийсэн, эсхүл шүүхээс тогтоосон хориглолт, хязгаарлалтыг зөрчсөн бол Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

70.2.Ялтанд эрх, зөвшөөрөл олгосон, ялтныг сонгох, томилох, чөлөөлөх эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтан эрх хасах тухай шүүхийн шийдвэрийг санаатайгаар биелүүлээгүй, эсхүл биелүүлэхэд саад учруулсан бол хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ АЛБАДЛАГЫН АРГА ХЭМЖЭЭ АВСАН ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭРИЙГ ГҮЙЦЭТГЭХ

71 дүгээр зүйл.Албадлагын арга хэмжээ авсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг хүлээн авах

71.1.Ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч албадлагын арга хэмжээ авсан шүүхийн шийдвэрийг албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээдийн хамт хүлээн авна. Холбогдох этгээд шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад хүрэлцэн ирээгүй нь албадлагын арга хэмжээ авсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг хүлээн авахад саад болохгүй.

71.2.Ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч энэ хуулийн 71.1-д заасан шийдвэрийг тоо бүртгэлд оруулан албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээдэд хяналтын хувийн хэрэг нээж, ажлын 3 өдрийн дотор тойрог хариуцсан эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчид хуваарилан, энэ тухай прокурорт мэдэгдэнэ.

72 дугаар зүйл. Шүүхийн шийтгэх тогтоолыг биелүүлэхийг хойшлуулсан болон хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоосон шийдвэрийг биелүүлэх

72.1.Хорих ял оногдуулахгүйгээр тэнссэн, хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг биелүүлэхийг хойшлуулсан болон хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоосон /цаашид "тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан" гэх/ ялтны бүртгэлийг түүний оршин сууж байгаа нутаг дэвсгэрийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх алба, нэгдсэн тоо бүртгэлийг хорихоос өөр төрлийн ял эдлүүлэх газар, хэлтэс хариуцан хөтөлнө.

72.2.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан шийдвэрийг хүлээн авч дараах ажиллагааг гүйцэтгэнэ:

72.2.1.тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан этгээдэд хяналт тавих нөхцөл, журам, эрх, үүргийг нь тайлбарлаж, гарын үсэг зуруулах;

72.2.2.тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан этгээдийн хувийн бичиг баримт, онцлог содон тэмдэг, ялтны хувийн байдлын талаарх бусад мэдээллийг хувийн хэрэгт тэмдэглэж, ял эдлэлтийн байдалтай холбоотой бусад баримт бичгийг хавсаргах;

72.2.3.тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан өсвөр насны хүн, түүний эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, түүнчлэн ялтныг хараа хяналтдаа байлгаж, хүмүүжүүлэхээр зөвшөөрсөн иргэнийг дуудан ирүүлж, тэдгээрийн эрх, үүрэг, тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан этгээдэд хууль, шүүхийн шийдвэрээр тогтоосон хязгаарлалт, даалгасан үүргийг танилцуулах;

72.2.4.тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан өсвөр насны хүн, түүний эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, хараа хяналтдаа байлгаж, хүмүүжүүлэхээр зөвшөөрсөн иргэн үүргээ биелүүлэх талаар шаардлага тавьж, биелэлтийг хангуулах;

72.2.5.тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан этгээдийн сахилга, засрал хүмүүжил, шүүхээс даалгасан үүргийн биелэлтийн талаар хяналтын хувийн хэрэгт 30 хоног тутам тэмдэглэл хийх;

72.2.6.шүүхийн шийтгэх тогтоол биелүүлэхийг хойшлуулсан хугацаа дуусмагц энэ тухай прокурор, цагдаагийн байгууллага болон ял шийтгүүлсэн этгээдэд бичгээр мэдэгдэх.

72.3.Хорих анги нь хоригдлыг хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоох тухай шүүгчийн захирамжийг хүлээн авснаас хойш 7 хоногийн дотор хоригдлын зан байдал, засрал хүмүүжлийн талаарх тодорхойлолтыг шүүгчийн захирамжийн хамт түүний оршин суух газрын шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэст хүргүүлнэ.

73 дугаар зүйл. Тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан этгээдийн засрал хүмүүжлийн байдалд хяналт тавих

73.1.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан этгээдийн засрал хүмүүжлийн байдалд дараах журмаар хяналт тавина:

73.1.1.гадаадад зорчих, цагаачлахыг хориглож, оршин суугаа засаг захиргааны нэгжийн нутаг дэвсгэрийг 7 хоногос дээш хугацаагаар орхин явах тохиолдолд зөвшөөрөл авах, 30 хоног тутам нэг удаа биеллэн ирж, бүртгүүлэхийг даалгах;

73.1.2.оршин суух газар болон эрхлэх ажил, албан тушаал өөрчлөгдсөн тохиолдолд тухай бүр мэдэгдэж байх тухай баталгаа гаргуулах;

73.1.3.тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан өсвөр насны хүнийг хараа хяналтдаа байлгаж, хүмүүжүүлэх үүрэг хүлээсэн этгээд болон сум, дүүргийн Засаг даргаас хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлэх харилцан мэдээлэл солилцоход дэмжлэг үзүүлж, хамтран ажиллах, тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан насанд хүрсэн этгээдийг зохих ажлын байраар хангахад туслалцаа үзүүлэх;

73.1.4.тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан өсвөр насны хүн, түүний эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, хараа хяналтдаа байлгах хүсэлт гаргасан буюу хүмүүжүүлэхээр зөвшөөрсөн иргэний хүлээсэн үүргийн биелэлтийг хангуулах;

73.1.5.тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан этгээд шүүхээс тогтоосон хязгаарлалт, үүргийг биелүүлээгүй, эсхүл хяналтаас зайлсхийсэн тохиолдолд албадан ирүүлэх, эрэн сурвалжлах ажлыг зохион байгуулах;

73.1.6.тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан этгээдийн санал, хүсэлт, өргөдөл, гомдлыг хүлээн авч хянан шийдвэрлэх, эсхүл холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд уламжлах;

73.1.7.гэмт хэрэг, зөрчил гаргахгүй байх талаар тогтоолын биелэлтийг нь хойшлуулсан этгээдэд санамж, зөвлөгөө өгөх, ярилцлага зохион байгуулах;

73.1.8.хяналтад нь байгаа тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан этгээдийн зан байдал, үйл ажиллагааны талаар байгууллага, албан тушаалтнаас тодорхойлолт, лавлагаа авах;

73.1.9.тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан этгээд хүндэтгэх шалтгаанаар оршин суух газраа өөрчлөх бол түүний хяналтын хугацааг тооцож, хяналтын хувийн хэргийг шинээр оршин суух газрын шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэс, эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчид шилжүүлэх.

73.2.Тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан этгээд дараах үүрэгтэй:

73.2.1.байнга оршин суух газраа очсоноос хойш ажлын 3 өдрийн дотор нутаг дэвсгэрийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэст мэдэгдэх;

73.2.2.сар тутамд шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэст, оршин суугаа нутаг дэвсгэрт нь шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын нэгжгүй бол харьяа

нутаг дэвсгэрийн цагдаагийн байгууллагад бүртгүүлэх, шүүхээс хүлээлгэсэн үүргийн биелэлтийн талаар тайлбар гаргах;

73.2.3.байнга оршин суух хаягаа өөрчлөх тохиолдолд хяналт тавьж байгаа шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэст, оршин суугаа нутаг дэвсгэрт нь шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын нэгжгүй бол харьяа нутаг дэвсгэрийн цагдаагийн байгууллагад мэдэгдэх, шинээр суурьших нутаг дэвсгэрийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх албанд, эсхүл цагдаагийн байгууллагад мэдэгдэх;

73.2.4.байнга оршин суугаа газраасаа 7 хоногоос илүү хугацаагаар явах, гадаадад зорчих бол хяналт тавьж байгаа шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэст, оршин суугаа нутаг дэвсгэрт нь шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын нэгжгүй бол харьяа нутаг дэвсгэрийн цагдаагийн байгууллагад мэдэгдэх;

73.2.5.хяналт тавьж байгаа шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэс, цагдаагийн байгууллагын алба хаагч, эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн шаардлагыг биелүүлэх.

73.3.Тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан өсвөр насны хүн, түүний эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, түүнчлэн өсвөр насны хүнийг хараа хяналтдаа байлгаж, хүмүүжүүлэхээр зөвшөөрсөн иргэн нь эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн дуудсан цагт хүрэлцэн ирэх, шүүхээс даалгасан үүрэг, эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн хууль ёсны шаардлагыг биелүүлэх үүрэгтэй.

74 дүгээр зүйл. Тэнссэн, тогтоолын биелэлтийг хойшлуулсан шийдвэрийг хүчингүй болгох, ялаас чөлөөлөх тухай санал гаргах

74.1.Хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг биелүүлэхийг хойшлуулсан, тэнссэн хугацаанд ялтан засарч хүмүүжсэнээ үлгэр жишээ зан төлөв, сурлага, хөдөлмөрт үнэнч, шударга хандлагаараа харуулсан, шүүхээс хүлээлгэсэн үүргийг биелүүлсэн, гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлыг нөхөн төлсөн буюу гэм хорыг арилгасан ялтны хянан харгалзахаар тогтоосон хугацааны 50 хувиас багагүй хугацаа өнгөрсөн тохиолдолд эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч ялтныг ялаас чөлөөлүүлэх саналыг прокурорт гаргаж болно.

74.2.Прокурор хяналтын хувийн хэрэгтэй танилцаж, эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн саналыг үндэслэн шүүхийн шийтгэх тогтоол биелүүлэхийг хойшлуулсныг хүчингүй болгох, ялаас чөлөөлөх тухай дүгнэлтээ шүүхэд хүргүүлнэ.

74.3.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч энэ хуулийн 74.1-д заасан санал гаргаагүй, эсхүл прокурор гаргасан саналыг үндэслэлгүй гэж үзсэн бөгөөд шүүхийн тогтоолд заасан хянан харгалзах хугацаа дууссан боловч дараагийн шийдвэр гараагүй тохиолдолд уг хугацаа дуусмагц эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч цаашид авах арга хэмжээний тухай саналаа хяналтын хувийн хэргийн хамт прокурорт хүргүүлнэ.

74.4.Ялтан тэнссэн, тогтоол биелүүлэхийг хойшлуулсан хугацаанд шүүхээс хүлээлгэсэн үүргийг биелүүлээгүй, эсхүл шүүхээс тогтоосон хориглолт, хязгаарлалтыг 6 сарын хугацаанд хоёр, түүнээс дээш удаа зөрчсөн, эсхүл хориглолт, хязгаарлалтыг зөрчсөний улмаас хүн, хуулийн этгээдийн хуулиар хамгаалагдсан эрх, ашиг сонирхолд хохирол учирсан, эсхүл энэ хуулийн 73.2-т заасан үүргээ биелүүлээгүй бол эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч 5 хоногийн дотор тэнссэн, тогтоол биелүүлэхийг хойшлуулсан шийдвэрийг хүчингүй болгуулж, ял оногдуулах саналаа прокурорт хүргүүлнэ.

74.5.Прокурор эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн энэ хуулийн 74.4-т заасан саналыг хүлээн авч үндэслэлийг хянаж тэнссэн, тогтоол биелүүлэхийг хойшлуулсан шийдвэрийг хүчингүй болгуулах, ял оногдуулах эсэхийг шүүхэд шилжүүлэн шийдвэрлүүлнэ.

75 дугаар зүйл. Үүрэг хүлээлгэх, эрх хязгаарлах албадлагын арга хэмжээ авсан шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх

75.1.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч үүрэг хүлээлгэх, эрх хязгаарлах албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээдэд шүүхээс хүлээлгэсэн үүрэг, хязгаарлалтыг биелүүлэх хугацаа, хуваарийг нарийвчлан тогтоож, энэ хуулийн Зургадугаар бүлэгт заасан журмын дагуу биелэлтэд нь хяналт тавина.

75.2.Зан үйлээ засах, хөдөлмөрлөх дадал олгох сургалтад хамрагдах албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүнд эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч энэ хуулийн 182.1-д зааснаас гадна зан үйлд нөлөөлөх сургалтын агуулга, хөтөлбөрийг танилцуулна.

75.3.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч үүрэг хүлээлгэх, эрх хязгаарлах албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээдийн хувийн байдал, албадлагын арга хэмжээ авагдсан хугацаанд хүлээлгэсэн үүргээ биелүүлсэн байдлын талаар шүүх, прокурорын байгууллагад тодорхойлолт гаргана.

75.4.Үүрэг хүлээлгэх, эрх хязгаарлах албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээд дуудсан цагт хүрэлцэн ирэх, эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчээс тавьсан хууль ёсны шаардлагыг биелүүлэх, оршин суух газар, ажил, албан тушаал өөрчлөгдсөн тухай болон шаардлагатай бусад мэдээллийг тухай бүр танилцуулах үүрэг хүлээнэ.

75.5.Сум, дүүргийн Засаг дарга үүрэг хүлээлгэх, эрх хязгаарлах албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээдэд шүүхээс даалгасан үүрэг, хязгаарлалтыг биелүүлэх талаар зохих туслалцаа үзүүлж, хамтран ажиллана.

75.6.Цагдаагийн байгууллага үүрэг хүлээлгэх, эрх хязгаарлах албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүний сахилга, шүүхээс даалгасан үүрэг, хязгаарлалтын биелэлт, засрал хүмүүжлийн байдалд хяналт тавих ажилд туслалцаа үзүүлж, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэстэй харилцан мэдээлэл солилцож хамтран ажиллана.

75.7.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээд гэмт хэргийн улмаас учруулсан хохирлоо бүрэн төлсөн, шүүхээс хүлээлгэсэн үүргийг биелүүлсэн, тогтоосон хязгаарлалтыг зөрчөөгүй тохиолдолд шүүхээс тогтоосон хугацааны 50 хувиас багагүй хугацаа өнгөрсний дараа хугацаанаас нь өмнө хүчингүй болгох саналыг прокурорт гаргаж болно.

75.8.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч үүрэг хүлээлгэх, эрх хязгаарлах албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээд шүүхээс хүлээлгэсэн үүрэг, тогтоосон хязгаарлалтыг зөрчсөн талаар хуульд заасан аргаар мэдээлэл авч болно.

75.9.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч энэ хуулийн 75.1-д заасан хугацаа, хуваарь, шүүхээс хүлээлгэсэн үүргийг зөрчсөн этгээдэд албадлагын арга хэмжээ авсан шүүхийн шийдвэрийг хүчингүй болгуулж, ял оногдуулах тухай саналыг прокурорт гаргана.

75.10.Үүрэг хүлээлгэх, эрх хязгаарлах албадлагын арга хэмжээ хэрэглэх тухай шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэхэд энэ хуулийн 159 дүгээр зүйлд заасан журмын дагуу техникийн болон биечилсэн хяналт тавьж болно.

75.11.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага зан үйлээ засах сургалтад хамрагдах албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүний зан үйлд нөлөөлөх сургалт явуулах мэргэжлийн нэгж, сургалтын хөтөлбөртэй байна.

75.12.Сургалт явуулах журмыг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга батална.

75.13.Албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүний зан үйлд нөлөөлөх сургалтыг зөвшөөрөл бүхий төрийн бус байгууллагаар гэрээний үндсэн дээр гүйцэтгүүлж болно.

76 дугаар зүйл.Эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ хэрэглэх тухай шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх

76.1.Гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдэд эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ хэрэглэхээр шийдвэрлэсэн бол шүүх албадлагын арга хэмжээг ямар төрлийн эмнэлэгт хэрэгжүүлэхийг тогтоолдоо заана.

76.2.Эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ хэрэглэх тухай шүүхийн шийдвэр гармагц уг этгээдийг албадан эмчлэх байгууллагад хүргэх үүргийг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага хүлээх бөгөөд шүүхийн шийдвэр, сэтгэцийн эмгэг судлалын шинжилгээний дүгнэлт, холбогдох бусад баримт бичгийг хамтад нь хүргүүлнэ.

76.3.Энэ хуулийн 76.1-д заасан этгээдийн эмчилгээний зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ.

76.4.Албадан эмчлүүлж байгаа этгээдийг гэмт хэрэг үйлдэхээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, эмнэлэг, цагдаагийн байгууллага хамтран хэрэгжүүлнэ.

76.5.Эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ хэрэгжүүлэх байгууллага дараах үүрэг хүлээнэ:

76.5.1.албадан эмчлүүлж байгаа этгээдэд зайлшгүй шаардлагатай шинжилгээ, эмчилгээг цаг тухайд нь хийх;

76.5.2.эмчилгээний явц, үр дүнг үнэн зөв, тодорхой тусгах;

76.5.3.эмчилгээний үр дүн, өвчний шинж байдлыг харгалзан эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээг сунгах, өөрчлөх, зогсоох эсэх талаар шинжээчийн дүгнэлт гаргуулах;

76.5.4.эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээг цаашид хэрэгжүүлэх шаардлагагүй, эсхүл хугацааг сунгах шаардлагатай тохиолдолд энэ тухай прокурорт, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад даруй мэдэгдэх.

76.6.Гэмт хэрэг үйлдэх үедээ хэрэг хариуцах чадвартай байсан боловч хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны явцад хэрэг хариуцах чадваргүй болсны улмаас эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүний хэрэг хариуцах

чадваргүй байдал арилсан бол албадлагын арга хэмжээг цаашид хэрэглэх шаардлагагүй тухай дүгнэлтийг эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгчид, эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч санал гарган 10 хоногийн дотор прокурорт хүргүүлнэ.

76.7.Прокурор дүгнэлт, холбогдох баримт бичгийг үндэслэн эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээг хүчингүй болгож урьд оногдуулсан ялыг үргэлжлүүлэн эдлүүлэх, эсхүл эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээг хүчингүй болгож, ял оногдуулах тухай дүгнэлт үйлдэж, шүүхэд хүргүүлнэ.

76.8.Прокурор энэ хуулийн 76.6-д заасан саналыг хянан үзэж эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээг хэвээр үлдээхээр шийдвэрлэсэн тохиолдолд уг албадлагын арга хэмжээг хэрэгжүүлэх байгууллагад шийдвэрийг хүргүүлнэ.

76.9.Албадан эмчлүүлж байгаа этгээдийн хууль ёсны төлөөлөгч, өмгөөлөгчийн хүсэлт, прокурорын саналаар албадан эмчлэх хугацаа дуусахаас өмнө энэ хуулийн 76.5.3-т заасан дүгнэлтийг гаргуулж болно.

76.10.Эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ хэрэглэх тухай шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх, түүнд хяналт тавих журмыг хууль зүйн болон эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

77 дугаар зүйл.Хөрөнгө, орлогыг хураах албадлагын арга хэмжээ авсан шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх

77.1.Эд хөрөнгийг хураан авч улсын орлого болгох тухай шүүхийн шийдвэрийн дагуу хураагдсан хөрөнгийг худалдан борлуулахгүйгээр төрийн өмчид шилжүүлэхээр төрийн өмчийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагаас санал авч, шилжүүлнэ. Хэрэв төрийн өмчийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага худалдан борлуулахаар санал өгсөн бол төрийн өмчид шилжүүлэхгүйгээр худалдан борлуулж, улсын орлого болгоно.

77.2.Галт зэвсэг, тэсэрч дэлбэрэх болон химийн хорт бодис зэрэг тусгай зөвшөөрлөөр олж авах эд зүйлийг шүүхийн шийдвэрийн дагуу холбогдох байгууллагад худалдаж, эсхүл шилжүүлнэ.

77.3.Хөрөнгө, орлогыг хураах шийдвэрийг гүйцэтгэх ажиллагаа нь шүүхийн шийдвэрт заасан эд зүйл, хөрөнгийг хариу төлбөргүйгээр албадан хураан авах, улсын орлого болгох зорилгоор төрийн холбогдох байгууллагад шилжүүлэх, худалдан борлуулж олсон орлогыг улсын төсөвт оруулах арга хэмжээнээс бүрдэнэ.

77.4.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч хураан авсан хөрөнгө, орлогоос хохирол нөхөн төлүүлэх ажиллагааг хуульд заасан журмын дагуу шийдвэрлэнэ.

77.5.Галт зэвсэг, тусгайлан бэлтгэсэн зэвсгийн чанартай зүйлийг хураан авч хадгалах, устгах, шилжүүлэх журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Улсын ерөнхий прокурортой хамтран батална.

78 дугаар зүйл.Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх

78.1.Өсвөр насны хүнд оногдуулсан хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээг Эрүүгийн хуульд заасны дагуу хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага гүйцэтгэнэ.

78.2.Энэ хуулийн 78.1-д заасан ажиллагаанд прокурор хяналт тавьж, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангана.

78.3.Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээг хэрэгжүүлэх журмыг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагатай хамтран батална.

79 дүгээр зүйл.Албадлагын арга хэмжээг дуусгавар болгох

79.1.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч дараах үндэслэлээр албадлагын арга хэмжээг дуусгавар болсонд тооцож, хяналтын хувийн хэргийг хаана:

79.1.1.албадлагын арга хэмжээ авсан шүүхийн шийдвэрийг хүчингүй болсонд тооцсон;

79.1.2.албадлагын арга хэмжээ авагдсан хугацаа дууссан;

79.1.3.өршөөл, уучлал үзүүлсэн;

79.1.4.албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээд нас барсан, сураггүй алга болсонд тооцогдсоноос хойш 2 жилийн хугацаа өнгөрсөн;

79.1.5.албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээд гэмт хэрэг үйлдэж, ял шийтгүүлсэн;

79.1.6.албадлагын арга хэмжээ авсан шийдвэрийг хүчингүй болсонд тооцож, ял шийтгэсэн;

79.1.7.шүүхийн шийдвэрт заасан албадлагын арга хэмжээг бүрэн биелүүлсэн;

79.1.18.хөрөнгө, орлого хураах албадлагын арга хэмжээг биелүүлэх гүйцэтгэх баримт бичигт шүүхийн шийдвэрт нэрлэн заасан хөрөнгө устаж үгүй болсон, үрэгдсэн нь шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад тогтоогдсон.

79.2.Эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч албадлагын арга хэмжээг дуусгавар болгосон тухай шийдвэрийг ажлын 3 өдрийн дотор прокурор, цагдаагийн байгууллагад хүргүүлнэ.

80 дугаар зүйл.Хуулийн этгээдийг татан буулгах, эрх хасах албадлагын арга хэмжээ авсан шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх

80.1.Хуулийн этгээдийг татан буулгах албадлагын арга хэмжээ авсан шүүхийн шийдвэрийг тухайн хуулийн этгээдийг албадан татан буулгаж, улсын бүртгэлээс хассанаар биелэгдсэнд тооцно.

80.2.Татан буулгах ажлыг Иргэний хуулийн 32.2-т заасны дагуу татан буулгах комисс гүйцэтгэх бөгөөд татан буулгах комисс /цаашид "Комисс" гэх/-т татан буулгах албадлагын арга хэмжээ авагдсан хуулийн этгээдийн төлөөлөл, ахлах эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч, эрүүгийн шийдвэр гүйцэтгэгч, бүртгэлийн асуудал хариуцсан

төрийн захиргааны байгууллагын төлөөллөөс бүрдсэн дөрвөөс доошгүй хүний бүрэлдэхүүнтэй байна.

80.3.Комисс нь татан буулгах албадлагын арга хэмжээ авагдсан хуулийн этгээдийг татан буулгах ажлыг Иргэний хуулийн 32 дугаар зүйлд заасны дагуу татан буулгах ажлыг зохион байгуулж, хуулийн этгээдийг улсын бүртгэлээс хасуулах мэдэгдлийг улсын бүртгэлийн асуудал хариуцсан байгууллагад, аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох мэдэгдлийг уг зөвшөөрлийг олгосон этгээдэд хүргүүлнэ.

80.4.Улсын бүртгэлийн байгууллага хуулийн этгээдийг улсын бүртгэлээс хасах шийдвэрийг хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хууль тогтоомжид заасны дагуу гаргаж, нийтэд мэдээлнэ.

80.5.Татан буугдаж байгаа хуулийн этгээдээс шаардах эрхтэй этгээдийн өргөдлийг хүлээн авах хугацаа нь хуулийн этгээдийг татан буугдсан тухай нийтэд мэдээлснээс хойш 2 сараас багагүй, 6 сараас ихгүй байна.

80.6.Комисс татан буугдаж байгаа хуулийн этгээдэд холбогдох шаардлагыг дараах дарааллаар хангана:

80.6.1.гэмт хэргийн улмаас бусдад учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх;

80.6.2.шүүхийн шийдвэрийн дагуу гаргуулах төлбөр;

80.6.3.хөдөлмөрийн гэрээний дагуу ажилтанд төлөх хөдөлмөрийн хөлс;

80.6.4.хууль тогтоомжид заасны дагуу бусад этгээдтэй хийх тооцоо.

80.7.Хуулийн этгээдэд байгаа мөнгөн хөрөнгө нь энэ хуулийн 80.5-д заасан шаардлагыг хангахад хүрэлцэхгүй тохиолдолд Комисс түүний бусад эд хөрөнгийг энэ хуульд заасан журмын дагуу худалдан борлуулж, төлбөрийг барагдуулна.

80.8.Харилцагчдын шаардлагыг хангасны дараа үлдсэн эд хөрөнгийг шүүхийн шийдвэрт заасны дагуу шийдвэрлэнэ.

80.9.Хуулийн этгээдэд оногдуулсан эрх хасах албадлагын арга хэмжээг энэ хуулийн Зургадугаар бүлэгт заасан журмын дагуу гүйцэтгэнэ.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ

ХОРИХ ЯЛ ОНОГДУУЛСАН ШҮҮХИЙН ШИЙТГЭХ ТОГТООЛЫГ ГҮЙЦЭТГЭХ

81 дүгээр зүйл.Хорих байгууллага

81.1.Хорих байгууллага нь нээлттэй, хаалттай хорих анги, сургалт-хүмүүжлийн тусгай байгууллага, цагдан хорих төв, байр, нэгдсэн болон төрөлжсөн мэргэшлийн хорих эмнэлэг /цаашид "хорих анги" гэх/-ээс бүрдэнэ.

81.2.Хорих анги нь улсын онцгой объект бөгөөд төвлөрсөн бүтэцтэй байна.

81.3.Хорих ял эдэлж байгаа ялтанг хоригдол гэнэ.

81.4.Хорих ангийн дотоод журмыг Улсын ерөнхий прокурортой зөвшилцөн хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

82 дугаар зүйл.Хорих ангид нэвтрэх

82.1.Прокурор, Хүний эрхийн Үндэсний комиссын хүний эрхийн болон эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх асуудал эрхэлсэн гишүүн хуульд заасан албаны чиг үүргээ хэрэгжүүлэхдээ прокурор хорих ангид саадгүй нэвтрэнэ.

82.2.Хуулиар эрх олгогдсон албан тушаалтан хорих ангийн даргад мэдэгдсэнээр, бусад иргэн, албан тушаалтан хорих ял эдлүүлэх албаны даргаас олгосон зөвшөөрлийн дагуу хорих ангид нэвтрэх болно.

82.3.Хорих ангийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний байранд хоригдолд мэргэжлийн сургалт явуулах, дадлагажуулах заавар, зөвлөгөө өгөх үүрэг бүхий энгийн ажилтан хорих ангийн байршилд ажиллаж болно. Үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд ажиллаж байгаа энгийн ажилтан нь тухайн үйлдвэрлэлд ажиллаж байгаа нийт хоригдлын дөрөвний нэгээс илүүгүй байна.

82.4.Олон нийтийн хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслийн ажилтан хорих ял эдлүүлэх албаны даргаас олгосон зөвшөөрлийн дагуу хорих ангид нэвтрэх бөгөөд дуу-дүрсний бичлэгийг хорих ангийн даргын, хоригдлоос ярилцлага авах, түүний дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэгийг хоригдлын бичгээр өгсөн зөвшөөрлөөр хийнэ.

83 дугаар зүйл.Хорих анги шинээр байгуулах, өөрчлөн зохион байгуулах, татан буулгах, хорих ангийн үйлдвэрлэлийн чиглэл, байршлыг тогтоох

83.1.Хорих анги шинээр байгуулах, өөрчлөн зохион байгуулах, татан буулгах, байршлыг тогтоох, өөрчлөх асуудлыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний саналыг үндэслэн Засгийн газар шийдвэрлэнэ.

83.2.Хорих ангийн үйлдвэрлэлийн чиглэлийг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын даргын саналыг үндэслэн хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн шийдвэрлэнэ.

83.3.Хорих байгууллагын үйлдвэрлэлийг бүс нутгийн онцлогоос шалтгаалан бүсчилсэн хэлбэрээр зохион байгуулж болно.

83.4.Улс орны бүтээн байгуулалт, бүсчилсэн хөгжилд хоригдлыг ажиллуулах зорилгоор хорих ангийг нүүдлийн хэлбэрээр зохион байгуулж болно.

83.5.Нүүдлийн хорих анги нь хоригдлын аюулгүй байдлыг хангах, нийгэмшүүлэх, эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлэх хэсэгтэй байна.

84 дүгээр зүйл.Нээлттэй хорих анги

84.1.Шүүхээс нээлттэй хорих ангид хорих ял эдлэхээр шийтгүүлсэн, эсхүл хаалттай хорих ангиас хуульд заасан журмын дагуу нээлттэй хорих ангид үргэлжлүүлэн ял эдлүүлэхээр шилжүүлсэн хоригдлын ялыг эдлүүлнэ.

84.2.Хоригдол 7 хоногт нэг удаа түр, 30 хоногт нэг удаа удаан хугацааны уулзалт хийж, 7 хоногт нэг удаа илгээмж авч, нэг удаа утсаар ярьж болох бөгөөд захидал илгээх тоог хязгаарлахгүй.

85 дугаар зүйл.Хаалттай хорих анги

85.1.Хаалттай хорих анги нь энгийн, онцгой, тусгай гэсэн төрөлтэй байна.

85.2.Хаалттай хорих ангийн энгийн төрөлд шүүхээс хаалттай хорих ангид хорих ял эдлэхээр шийтгүүлсэн, эсхүл хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу нээлттэй хорих ангиас хаалттай хорих ангид үргэлжлүүлэн ял эдлүүлэхээр шийдвэрлэсэн хоригдлын ял эдлүүлнэ.

85.3.Хаалттай хорих ангийн онцгой төрөлд удаа дараа хорих ял шийтгүүлж байсан, энэ хуулийн хаалттай хорих ангийн төрөл хүндэрсэн үндэслэлээр үргэлжлүүлэн ял эдлүүлэхээр шийдвэрлэсэн хоригдлыг ял эдлүүлнэ.

85.4.Хаалттай хорих ангийн энгийн төрөлд ял эдэлж байгаа хоригдол нь 45 хоногт нэг удаа түр, 60 хоногт нэг удаа удаан хугацааны уулзалт хийж, 30 хоногт нэг удаа илгээмж авч, нэг удаа утсаар ярьж болно.

85.5.Хаалттай хорих ангийн онцгой төрөлд ял эдэлж байгаа, хаалттай хорих ангийн онцгой төрөлд ял эдэлж байгаа хоригдол 60 хоногт нэг удаа түр, 90 хоногт нэг удаа удаан хугацааны уулзалт хийж, 60 хоногт нэг удаа илгээмж авч, нэг удаа утсаар ярьж болно.

86 дугаар зүйл.Хаалттай хорих ангийн тусгай төрөлд ял эдлүүлэх

86.1.Хоригдлыг тусгай тоноглогдсон газарт, зохих хяналт хамгаалалтад өдөрт 1 цагаас доошгүй хугацаагаар гадаалуулна.

86.2.Хоригдлыг зөвхөн хорих ангийн байранд хөдөлмөрлүүлж болно.

86.3.Хоригдол 90 хоногт нэг удаа түр уулзалт хийж, 30 хоногт нэг удаа захидал явуулж, 90 хоногт нэг удаа илгээмж авч, нэг удаа утсаар ярьж болно.

87 дугаар зүйл.Хорих ял шийтгүүлсэн өсвөр насны хүнд ял эдлүүлэх

87.1.Хорих ял шийтгүүлсэн өсвөр насны хоригдлын ялыг сургалт-хүмүүжлийн тусгай байгууллагад эдлүүлнэ.

87.2.Сургалт-хүмүүжлийн тусгай байгууллага нь өсвөр насны эмэгтэй хүнд оногдуулсан хорих ялыг эдлүүлэхэд тусгаарлагдсан байдлаар зохион байгуулна.

87.3.Өсвөр насны хоригдол арван найман насанд хүрсэн тохиолдолд ялыг нь хорих ангид шилжүүлэн эдлүүлэх эсэх асуудлаар хоригдлыг арван найман насанд хүрэхээс 3 сарын өмнө сургалт-хүмүүжлийн тусгай байгууллагын дарга прокурорт санал гаргах бөгөөд прокурорын дүгнэлтийг үндэслэн шүүх шийдвэрлэнэ.

87.4.Энэ хуулийн 87.3-т заасны дагуу шилжүүлсэн хоригдлын эдлээгүй үлдсэн ялыг эдлүүлэх хорих ангийн дэглэмийг прокурорын дүгнэлтийг үндэслэн шүүх шийдвэрлэнэ.

87.5.Шүүх энэ хуулийн 87.3-т заасан хоригдлын эдлээгүй үлдсэн ялын хугацаа 2 жилээс илүүгүй тохиолдолд түүний хувийн байдал, төлөвшлийг харгалзан сургалт-хүмүүжлийн тусгай байгууллагын даргын санал, прокурорын дүгнэлтийг үндэслэн

хорих ялын хугацааг дуусах хүртэл сургалт-хүмүүжлийн тусгай байгууллагад үргэлжлүүлэн ял эдлүүлж болно.

87.6.Өсвөр насны хоригдлын илгээмж авах, түр уулзалт хийх, утсаар ярих тоог хязгаарлахгүй бөгөөд 15 хоногт нэг удаа удаан хугацааны уулзалт хийж болно.

88 дугаар зүйл.Хорих ял шийтгүүлсэн эмэгтэй хүнд ял эдлүүлэх

88.1.Хорих ял шийтгүүлсэн арван найман насанд хүрсэн эмэгтэй хоригдлын ялыг эмэгтэйчүүдийн нээлттэй, хаалттай хорих ангид эдлүүлнэ.

88.2.Эмэгтэйчүүдийн нээлттэй хорих ангид анх удаа гэмт хэрэг үйлдэж 5 жил хүртэл хугацаагаар ял шийтгүүлсэн, эсхүл болгоомжгүй гэмт хэрэг үйлдэж 5 жил, түүнээс дээш хугацаагаар хорих ял шийтгүүлсэн эмэгтэй хоригдлыг ял эдлүүлнэ. Хоригдлын илгээмж авах тоог хязгаарлахгүй бөгөөд 7 хоногт нэг удаа түр, 30 хоногт нэг удаа удаан хугацааны уулзалт хийж, 7 хоногт нэг удаа утсаар ярьж болно. Илгээмж явуулахад хугацааны хязгаарлалтыг харгалзахгүй.

88.3.Шүүхээс хаалттай хорих ангид ял эдлүүлэхээр шийтгүүлсэн эмэгтэй хоригдлын ялыг эмэгтэйчүүдийн хаалттай хорих ангид эдлүүлнэ. Хоригдол 30 хоногт нэг удаа түр, 60 хоногт нэг удаа удаан хугацааны уулзалт хийж, 30 хоногт нэг удаа илгээмж авч, 30 хоногт нэг удаа утсаар ярьж болно.

88.4.Эмэгтэйчүүдийн хаалттай хорих ангид ял эдэлж байх хугацаандаа хүүхэд төрүүлсэн хоригдлыг хүүхдийг нь хоёр нас хүртэл хамт байлгаж болно. Илгээмж явуулахад хугацааны хязгаарлалтыг харгалзахгүй.

88.5.Хүүхэд нь хоёр нас хүрсэн боловч эмэгтэй хоригдлын ял эдлэх үлдэгдэл хугацаа 1 жилээс илүүгүй тохиолдолд хорих ял эдлэх хугацааг дуусах хүртэл хүүхдийг үргэлжлүүлэн хамт байлгаж болно.

88.6.Хорих анги нь эхийн хамт байгаа хоёр хүртэлх насны хүүхдийг эрүүл өсөж бойжих, аюулгүй орчинг бүрдүүлсэн тусгай байр, нөхцөлөөр хангана.

88.7.Эмэгтэй хүнд оногдуулсан бүх насаар хорих ялыг энэ хуулийн 86 дугаар зүйлд заасны дагуу эдлүүлнэ.

89 дүгээр зүйл.Нэгдсэн болон төрөлжсөн мэргэшлийн хорих эмнэлэг, түүний чиг үүрэг

89.1.Хорих ял эдлүүлэх алба нь нэгдсэн болон төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, хорих анги нь хоригдолд эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх хэсэг, цагдан хорих төв нь эмнэлэгтэй байна.

89.2.Нэгдсэн эмнэлэг дараах үүрэгтэй:

89.2.1.хоригдлыг өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээтэй холбогдсон арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх;

89.2.2.хорих ангийн эмнэлгийн салбарыг мэргэжлийн удирдлагаар хангах;

89.2.3.хорих, зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгүүлсэн этгээдийг өвчний учир ялаас чөлөөлүүлэх, хорих хугацаа дуусахаас нь өмнө тэнсэн суллах тухай тодорхойлолт, саналыг ял эдлүүлж байгаа хорих ангийн захиргаа, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэст гаргах;

89.2.4.хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь тогтоолоход шаардлагатай тодорхойлолт, лавлагааг тухайн хоригдлын ял эдэлж байгаа хорих ангийн харьяалагдах аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн Нийгмийн даатгалын хэлтсийн дэргэдэх эрүүл мэндийн магадлалын зөвлөлд гаргах.

89.3.Төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг дараах үүрэгтэй:

89.3.1.хоригдлын дунд бусдын эрүүл мэндэд аюул учруулж болзошгүй халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, илрүүлэх, оношлох, хяналт тавих, эмчлэх, эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээтэй холбогдсон бусад арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх;

89.3.2.хоригдлыг хорих ангийн дэглэм, төрөл харгалзахгүй өвчлөл, халдварын байдлаар ангилан тусад нь байрлуулж, ял эдлүүлэх;

89.3.3.ариутгал, халдваргүйтгэлийн ажлыг зохион байгуулах.

89.4.Төлбөрийн чадваргүй хоригдлын эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний зардал нь тухайн жилийн дээд хязгаараас хэтэрсэн бол зардлыг улсын төсвөөс гаргана.

89.5.Эрүүл мэндийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага нь хорих эмнэлгийг мэргэжил, арга зүйн удирдлага, боловсон хүчнээр хангана.

89.6.Хоригдолд эрүүл мэндийн тухай хууль тогтоомжид заасан шаардлагыг хангасан нөхцөлд эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлнэ.

89.7.Нэгдсэн эмнэлэг, төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлгийн дэглэмийг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Улсын ерөнхий прокурортой хамтран тогтооно.

89.8.Хоригдолд эмнэлгийн анхан шатны тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх хэсэг нь эмчлэх эрх бүхий эмнэлгийн мэргэжилтэнтэй байх ба эмнэлгийн үзлэг хийх, анхан шатны болон амь тэнссэн үеийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх зориулалтын тоног төхөөрөмж, өрөө тасалгаатай байна.

90 дүгээр зүйл.Хоригдолд хорих ангиас гадуур эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх

90.1.Хүнд өвчтэй хоригдолд харьяа орон нутгийн эрүүл мэндийн байгууллага дараахь эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлнэ:

90.1.1.хорих ангийн дуудлагаар яаралтай тусламжийн үйлчилгээ үзүүлэх;

90.1.2.хорих ангитай байгуулсан гэрээний дагуу төв, орон нутгийн эрүүл мэндийн байгууллага төрөлжсөн мэргэшлийн тусламж, үйлчилгээг үзүүлэх;

90.1.3.хоригдлын хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь тогтоох асуудлыг эрүүл мэндийн магадлалын зөвлөлийн үйл ажиллагааны зааврын дагуу шийдвэрлэх.

90.1.4.эрүүл мэндийн даатгал бүрэн төлөөгүй хоригдсон этгээдийг хорих ангид хуваарилахын өмнө халдварт өвчин илрүүлэх үзлэг, шинжилгээнд 6 сард тутамд хамруулахад шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэст дэмжлэг үзүүлж, хамтран ажиллах.

90.2.Хүнд өвчтэй хоригдлыг хорих ангиас гадуур эмнэлэгт шилжүүлэн эмчлүүлэх журмыг хууль зүйн болон эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүд хамтран батална.

91 дүгээр зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дэргэдэх зөвлөл

91.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дэргэд шинээр хорих ял шийтгүүлсэн хоригдлыг ял эдлүүлэх хорих анги болон хорих ангийн төрлийг тогтоох чиг үүрэг бүхий зөвлөл /цаашид "Зөвлөл" гэх/ ажиллана.

91.2.Зөвлөлийн үйл ажиллагааны дүрэм, бүрэлдэхүүнийг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга батална.

91.3.Зөвлөл нь энэ хуулийн 91.1-д заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлэхдээ тогтоол гаргах бөгөөд уг тогтоолыг 10 хоногийн дотор прокурорт хянуулахаар хүргүүлнэ.

91.4.Зөвлөлийн гишүүдийн урамшуулал, үйл ажиллагааны зардлыг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллага хариуцна.

92 дугаар зүйл.Хорих ял эдлүүлэх хорих ангийн дэглэм, төрлийг өөрчлөх

92.1.Хорих ял эдэлж байгаа хоригдлын ял эдлүүлэх хорих ангийн дэглэм, төрлийг хоригдлын үйлдсэн гэмт хэргийн шинж, хоригдлын хувийн байдал, засрал хүмүүжлийн байдлыг харгалзан энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу өөрчилж болно.

92.2.Хорих ангийн дэглэмийг өөрчлөх асуудлыг энэ хуулийн 91.1-д заасан зөвлөл саналга прокурорт гаргаж, прокурор үндэслэлтэй гэж үзвэл дүгнэлт үйлдэн шүүхэд хүргүүлэн шийдвэрлүүлнэ.

92.3.Хоригдлын ял эдлэх хорих ангийн дэглэм, төрлийг өөрчлөх болон хорих ангийг солих тухай санал гаргах журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Улсын ерөнхий прокурортой хамтран батална.

92.4.Хаалттай хорих ангийн онцгой төрөлд эдлэх ялын гуравны хоёр, энгийн төрөлд үлдсэн ялын хоёрны нэг хувийг эдэлсэн, сүүлийн 1 жилийн хугацаанд сахилгын зөрчил гаргаагүй бол хоригдлын ялыг эдлүүлэхэд хаалттай хорих ангийн төрлийг бууруулна.

92.5.хаалттай хорих ангийн энгийн, төрлөөс онцгой төрөлд, онцгой төрлөөс тусгай төрөлд төрөл хүндрүүлэн шилжүүлэх саналаа прокурорт гаргаж, прокурор 10 хоногийн дотор шийдвэрлэнэ.

92.6.Энэ хуулийн 92.3-т заасан журмын дагуу нээлттэй хорих ангийн шилжүүлсэн хоригдол мөн хэсэгт заасан зөрчлийг давтан гаргасан тохиолдолд энэ хуулийн 92.2-т заасны дагуу хаалттай хорих ангид шилжүүлэн ял эдлүүлэх саналыг

прокурорт хүргүүлэх бөгөөд прокурор үндэслэлийг хянаж, шүүхэд хүргүүлэн шийдвэрлүүлнэ.

93 дугаар зүйл.Хоригдлыг хуяглан хүргэх, хүлээн авах

93.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллага нь хоригдлыг ял эдлүүлэх хорих ангид нь хүргэх хуяглан хүргэх чиг үүрэг бүхий нэгжтэй байна.

93.2.Хоригдлыг хуяглан хүргэхдээ эмэгтэй, халдварт өвчтэй, өсвөр насны хоригдлыг эрэгтэй хоригдлоос тусгаарлан тээвэрлэнэ.

93.3.Хуяглан хүргэх ажиллагаанд ашиглагдах автомашинд тавигдах ерөнхий шаардлага болон хуяглан хүргэх ажиллагааны зааврыг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга батална.

93.4.Хоригдлыг хорих ангийн даргын томилсон бүрэлдэхүүн хүлээн авна.

93.5.Шинээр хүлээн авсан хоригдлыг 14 хүртэл хоног тусгаарлан байрлуулж, ангийн дотоод журамтай танилцуулан зохих сургалтад хамруулж, хорих ангийн нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйч түүнтэй биечлэн уулзалт хийж, зан байдлыг тодорхойлно.

93.6.Хоригдлыг тусгаарлах тасалгаанд байрлуулах хугацаанд дараахь арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

93.6.1.тухайн ангийн хориотой бүс, хоригдлын эрх, үүргийн талаар танилцуулах;

93.6.2.хоригдлын боловсролын түвшин, мэргэжил, хөдөлмөрийн дадлага, чадварыг тогтоох;

93.6.3.хоригдлыг байрлуулах, хөдөлмөрлөх хуваарь гаргах;

93.6.4.хоригдлыг нэг загварын гадуур хувцас, гутлаар хангах;

93.6.5.хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа өгөх;

93.6.6.хоригдол тухайн ангид ял эдлэхээр ирсэн талаар түүний ар гэрт нь мэдэгдэж, хорих ангийн байршил, хоригдох эд зүйлсийг танилцуулах.

93.6.7.хорих ангийн дотоод журамтай танилцуулах, сургалтад хамруулах;

93.6.8.сэтгэл зүйн зан байдлыг тодорхойлох;

93.6.9.эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний талаарх зааварчилгаа өгөх.

93.7.Хоригдлын мөнгө, үнэт эдлэл, үнэт цаас зэргийг ар гэрт нь хүлээлгэн өгч тэмдэглэл үйлдэн хувийн хэрэгт хавсаргана.

93.8.Энэ хуулийн 93.5-д заасан арга хэмжээг авч хэрэгжүүлснээр хоригдлыг эрх бүхий алба хаагчийн саналыг үндэслэн ангийн даргын баталсан хуваарийн дагуу хорих өрөөнд байрлуулна.

93.9.Хоригдлыг хорих байгууллагад анх хүлээн авах, түр болон удаан хугацааны уулзалтад орсны дараа, бусад байгууллага, албан тушаалтанд хүлээлгэн өгөх, түүнээс хүлээн авахдаа бие болон эд зүйлд нь үзлэг хийнэ.

93.10.Хоригдлын биед шарх, сорви, гэмтэл бэртэл байгаа эсэх, хэрэв байгаа бол түүний хэлбэр, хүрээ, шинж байдлын талаар тэмдэглэлд тусгаж, гэрэл зураг, дүрс бичлэгийн хэрэгслийн тусламжтай бэхжүүлнэ. Хоригдлын биед үүссэн шарх, сорви, гэмтэл бэртэл нь аливаа хууль бус үйлдлийн улмаас үүссэн гэх үндэслэлтэй бол шалтгаан, нөхцөлийг тогтоох зорилгоор эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд шилжүүлэн шалгуулна.

94 дүгээр зүйл.Хоригдлыг тусад нь ял эдлүүлэх

94.1.Хорих ял шийтгүүлсэн өсвөр насны болон эмэгтэй, эрэгтэй хоригдлыг тусад нь ял эдлүүлнэ.

94.2.Бусдын эрүүл мэндэд аюул учруулж болзошгүй халдварт өвчтэй хоригдлыг бусад хоригдлоос тусгаарлан ял эдлүүлнэ.

94.3.Анх удаа ял эдэлж байгаа хоригдлыг дахин гэмт хэрэг үйлдсэн хоригдлоос, засарч хүмүүжиж байгаа хоригдлыг засарч, хүмүүжихгүй байгаа хоригдлоос, түүнчлэн эдийн засгийн гэмт хэрэг үйлдсэн болон зохион байгуулалттай гэмт бүлгийн гишүүнд тооцогдож ял шийтгүүлсэн хоригдлыг тусгаарлан ял эдлүүлнэ.

94.4.Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэг үйлдсэн хоригдлыг бусад төрлийн гэмт хэрэг үйлдсэн хоригдлоос тусад нь ял эдлүүлнэ.

95 дугаар зүйл.Хорих өрөөнд тавигдах шаардлага

95.1.Хорих өрөө нь олон улсын стандартад нийцсэн байна.

95.2.Хорих байр, өрөө нь байгалийн гэрэл тусах нөхцөл боломжтой цонх, хаалга, цонх нь төмөр сараалжин хаалттай, агааржуулалт, гэрэлтүүлэгтэй, өрөөний дулаан 18 хэмээс багагүй байна.

95.3.Хорих байр, өрөө нь хүний наад захын хэрэгцээг хангахуйц эд хогшлоор тоноглогдсон байна.

96 дугаар зүйл.Хоригдлын эрх

96.1.Хоригдол дараах эрх эдэлнэ:

96.1.1.хорих ял эдлэх нөхцөл, журам, эрх, үүрэг, хязгаарлалтын талаар мэдээлэл авах;

96.1.2.хорих ангийн захиргаагаар дамжуулан өөрт холбогдох асуудлаар аль ч байгууллага, албан тушаалтанд өргөдөл, гомдол гаргах;

96.1.3.өмгөөллийн болон хууль зүйн туслалцаа авах;

96.1.4.холбогдох зардлаа өөрөө хариуцаж хорих байгууллагаас тогтоосон газарт шинжлэх ухаан, утга зохиол, урлагийн бүтээл туурвих;

96.1.5.эмнэлгийн тусламж авах;

96.1.6.энэ хуульд заасны дагуу гэр бүлийн гишүүнтэй удаан, бусад хүнтэй түр хугацаагаар уулзах, суурин утас, захидлаар харилцах, илгээмж авах, өөрийн нэрийн дансаар дамжуулж мөнгөн гуйвуулга авах, явуулах;

96.1.7.өөрийн зардлаар өдөр тутмын сонин, сэтгүүл захиалах, хорих анги дахь номын санг үнэ төлбөргүй ашиглах;

96.1.8.урьд тогтоолгосон тэтгэвэр, тэтгэмжээ үргэлжлүүлэн авах, хуульд заасан болзол шаардлагыг хангасан тохиолдолд хуулиар тогтоосон тэтгэвэр, тэтгэмж тогтоолгох;

96.1.9.хорих байгууллагын алба хаагч, эрх бүхий албан тушаалтны зүгээс хүнлэг харьцах, эсхүл хэрцгий, хүнлэг бус, нэр төрийг нь доромжилж харьцахгүй байхыг шаардах;

96.1.10.хувийн аюулгүй байдлаа хамгаалуулах;

96.1.11.өөрөө зөвшөөрсөн эсэхээс үл хамааран эрүүл мэндэд нь эрсдэл учруулж болзошгүй аливаа туршилтаас ангид байх;

96.1.12.энэ хуульд заасан журмын дагуу зөвшөөрөгдсөн тоо, хэмжээний хоол, хүнсний бүтээгдэхүүн, ахуйн болон нэн тэргүүний бусад зүйл худалдан авах;

96.1.13.шашны зан үйл үйлдэх;

96.1.14.өөрийн зардлаар их, дээд сургууль, коллежийн эчнээ сургалтад хамрагдах;

96.1.15.хуваарилагдан очсон хорих ангийн байршил, холбоо барих мэдээллийн талаар гэр бүлийн гишүүнд мэдэгдэх.

97 дугаар зүйл.Хоригдлын үүрэг

97.1.Хоригдол дараах үүрэг хүлээнэ:

97.1.1.хорих ангид мөрдөх хууль тогтоомж, тэдгээрт нийцүүлэн эрх бүхий албан тушаалтнаас баталсан дүрэм, журам, хорих байгууллага, алба хаагчийн тавьсан хууль ёсны шаардлагыг заавал биелүүлэх;

97.1.2.хорих байгууллагаас тогтоосон цагийн хуваарьт үйл ажиллагааг мөрдөх;

97.1.3.хорих байгууллагын алба хаагчаас даалгасан ажлыг заавал гүйцэтгэх, хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны журмыг чанд сахих;

97.1.4.тогтоосон журмын дагуу зохион байгуулж байгаа сургалтад хамрагдах;

97.1.5.эрүүл мэндээ хамгаалах, эмчийн зөвлөгөө, шаардлагыг биелүүлэх, хуурамчаар болон санаатайгаар өвчилсөн, эрүүл мэнд, бие эрхтэндээ гэмтэл учруулсан бол холбогдох зардлыг төлөх;

97.1.6.эзэмшиж байгаа эд хөрөнгө, хөдөлмөрийн багаж хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийг зориулалтын дагуу ашиглах, эвдэж гэмтээхгүй байх;

97.1.7.гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэхэд уриалах, өдөөн хатгах, зохион байгуулах идэвхтэй үйлдэл, эс үйлдэл гаргахгүй байх;

97.1.8.хорих байгууллагын алба хаагч, эрх бүхий албан тушаалтан, бусад хоригдол болон хорих байгууллагад байгаа бусад хүнтэй хүндэтгэлтэй харьцах;

97.1.9.эрүүл ахуй, ариун цэврийн шаардлагыг сахих.

97.1.10.ажлын байрыг дур мэдэн орхихгүй байх;

97.1.11.харуул хамгаалалтын техник, тоног төхөөрөмжид зөвшөөрөлгүй хүрэх, эвдэж гэмтээхгүй байх.

97.2.Хорих ангид суулт хийх, өлсгөлөн зарлах, хоригдол хөдөлгөөнт утас ашиглах, хадгалах болон бэлэн мөнгө, валют, үнэт зүйл ашиглах, хадгалахыг хориглоно.

97.3.Хоригдол энэ хуульд заасан эрхээ эдлэхдээ энэ хууль, хорих ангийн дотоод журам болон бусад хоригдол, хорих ангийн алба хаагчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчихгүй байх үүрэгтэй.

97.4.Хорих ял эдэлж байгаа гадаадын иргэн энэ зүйлд заасан эрх эдэлж, үүрэг хүлээхийн зэрэгцээ гадаад хэргийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагын консулын асуудал хариуцсан нэгжээр дамжуулан өөрийн улсын Дипломат төлөөлөгчийн газрын ажилтантай уулзах, харилцах эрхтэй.

98 дугаар зүйл.Хоригдлыг эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх

98.1.Хоригдол шүүхийн шийтгэх тогтоол гарахаас өмнө, эсхүл ял эдэлж байх хугацаандаа гэмт хэрэг үйлдсэн гэх хангалттай үндэслэл тогтоогдсон бол прокурорын зөвшөөрлийг үндэслэн хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах байгууллагад шилжүүлж болно.

98.2.Энэ хуулийн 98.1-д заасны дагуу шилжүүлэх тохиолдолд хоригдлыг яллагдагчид цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ авах тухай шүүгчийн захирамжийг үндэслэн шилжүүлэн авсан албан тушаалтан цагдан хорих төв, эсхүл цагдан хорих байранд хүргэх бөгөөд уг хугацааг ял эдэлсэн хугацаанд тооцно.

99 дүгээр зүйл.Хоригдол бусадтай уулзах, харилцах

99.1.Хоригдол зохих хяналтад хувийн хэрэгт бүртгэгдсэн эхнэр, нөхөр, хүүхэд, төрсөн болон хадам эцэг, эх, төрсөн ах, эгч, дүү, өвөг эцэг, эмэг эх, нэг ам бүлд хамт амьдардаг ач, эзэтэй удаан, бусад хүнтэй түр хугацааны уулзалт хийж болно.

99.2.Хорих ангийн дарга түр хугацааны уулзалтын үргэлжлэх хугацаа 3 цаг хүртэл, удаан хугацааны уулзалтын үргэлжлэх хугацаа 72 цаг хүртэл байхаар тогтоох бөгөөд холбогдох зардлыг хоригдол, эсхүл удаан хугацааны уулзалт хүссэн этгээд хариуцна.

99.3.Удаан хугацаагаар уулзах хүн түүний гэр бүлийн гишүүн мөн болохыг нотолсон хууль ёсны баримт бичигтэй байна.

99.4.Хорих байгууллагын эрх бүхий албан тушаалтан хорих ангийн болон хоригдлын аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор хоригдлын захидал, илгээмжид үзлэг хийнэ.

99.5.Хоригдлын нэг удаа утсаар ярих хугацаа 5 минутаас илүүгүй байна.

99.6.Хорих ангийн алба хаагч хоригдол ямар дугаарын утсанд, ямар хугацаанд ярьсан тухай дэлгэрэнгүй тэмдэглэл үйлдэж, бүртгэл хөтөлнө.

99.7.Хоригдол захидал илгээх, утсаар ярих, удаан хугацааны уулзалт хийх зардлаа өөрөө хариуцна.

99.8.Түр хугацааны уулзалтыг цахим хэлбэрээр зохион байгуулж болно.

99.9.Хорих байгууллага нь хоригдлыг нийгэмшүүлэхэд чиглэгдсэн олон нийтийн арга хэмжээг энэ хуулийн 99.1-д заасан иргэдийг хамруулан жилд нэг удаа зохион байгуулсныг хоригдлын түр, удаан хугацааны уулзалтад тооцохгүй.

100 дугаар зүйл.Хоригдлын хөдөлмөр, түүний нөхцөл

100.1.Хоригдлын хөдөлмөрийг холбогдох хууль тогтоомжид заасан хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн шаардлагад нийцүүлэн зохион байгуулна.

100.2.Хорих анги хоригдлыг хөдөлмөрлөх, тодорхой чиглэлээр мэргэжил эзэмшүүлэх, дадлага олгох тэгш нөхцөл, боломж бүрдүүлэх арга хэмжээ авч хэрэгжүүлнэ.

100.3.Хорих ангид ял эдэлж байгаа хоригдлын ажил, амралтын цагийг хөдөлмөрийн хууль тогтоомжийн дагуу зохицуулна.

100.4.Хоригдлоор ажил хийлгэхдээ түүний мэргэжил, хөдөлмөрийн чадварыг харгалзах бөгөөд мэргэжлийн ажил байхгүй нь түүнийг хөдөлмөрөөс чөлөөлөх үндэслэл болохгүй.

100.5.Нээлттэй, хаалттай хорих ангийн энгийн, онцгой төрөлд ял эдэлж байгаа хоригдлыг хорих байгууллага өөрийн болон өөрийн хувь нийлүүлсэн, хамтарсан хуулийн этгээдэд, эсхүл бусад хуулийн этгээдтэй гэрээ байгуулан зохих хяналттайгаар хөдөлмөрлүүлж болно.

100.6.Хоригдлыг хорих байгууллагын аж ахуйн үйлчилгээнд хөдөлмөрлүүлж болно.

100.7.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол хоригдлыг төрийн нууц, цэрэг стратегийн холбогдолтой болон тусгай дэглэм бүхий онцгой объектод хөдөлмөрлүүлэхийг хориглоно.

100.8.Хоригдолд хөдөлмөрийн хууль тогтоомжид заасны дагуу хөдөлмөр хамгааллын тусгай зориулалтын хувцас, хамгаалах хэрэгсэл, шаардлагатай тохиолдолд хүнсний нэмэлт бүтээгдэхүүнийг үнэ төлбөргүй олгоно.

100.9.Хоригдлын хүсэлтийг үндэслэн хөгжлийн бэрхшээлтэй, 60-аас дээш насны эрэгтэй, 55-аас дээш насны эмэгтэй хоригдлыг бие, эрүүл мэндийн нөхцөлд нь таарсан ажил гүйцэтгүүлж болно.

101 дүгээр зүйл.Хоригдлын хөдөлмөрийн хөлс

101.1.Хоригдлыг хорих байгууллагын аж ахуйн үйлчилгээ болон хөдөлмөрийн дадал олгох, мэргэжил эзэмшүүлэх сургалтад хамруулах зорилгоор хөдөлмөрт хамруулснаас бусад тохиолдолд хийсэн хөдөлмөрт нь тохирсон цалин хөлс олгоно.

101.2.Гэрээний үндсэн дээр хоригдлыг хөдөлмөртүүлсэн ажил олгогч хоригдлын хөдөлмөрийн хөлсийг хорих ангийн дансанд шилжүүлнэ.

101.3.Хорих анги хоригдлыг өөрийн үйлдвэрлэл дээр хөдөлмөрлүүлсний болон энэ хуулийн 101.2-т заасны дагуу шилжиж ирсэн хөлснөөс шүүхийн шийдвэрээр тогтоосон төлбөр, хоригдлын буруутай үйлдлээс хорих ангид учирсан хохирлыг суутгаж, үлдэх хэсгийг хоригдлын нэрийн дансанд төвлөрүүлнэ.

101.4.Хоригдол энэ хуулийн 101.3-т заасны дагуу зөвхөн өөрийн нэрийн дансаар дамжуулан нэн тэргүүний хэрэгцээт хүнсний болон ахуйн барааг сар бүр авах бөгөөд үлдсэнийг суллагад үед өөрт нь олгоно.

101.5.Хоригдлын хөдөлмөрийн норм, хөлсний үнэлгээг тогтоох журмыг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга батлах бөгөөд хоригдлын хөдөлмөрийн үнэлгээ нь хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс багагүй байна.

101.6.Хоригдлын нарийн мэргэшил, мэдлэг, мэргэжил шаардагдах болон онцгой нөхцөлтэй хөдөлмөрийн үнэлгээг зах зээлийн доод үнэлгээнээс багагүй байна.

101.7.Хорих анги, эсхүл ажил олгогч нь хоригдлын хөдөлмөрийн хөлсийг энэ хуулийн 101.5, 101.6-д заасан норм, үнэлгээг баримтлан тооцож, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад шилжүүлнэ.

101.8.Энэ хуулийн 101.3-т заасан суутгалын хэмжээ нь хоригдлын хөдөлмөрийн хөлсний 70 хувиас ихгүй байх бөгөөд суутгал хийх журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

101.9.Хоригдлын хөдөлмөрийн хөлснөөс хорих ял эдлэхээс өмнөх эрүүл мэндийн даатгалын дутуу хэсгийг нөхөн төлүүлнэ.

102 дугаар зүйл.Хоригдлыг хөдөлмөрт гаргахыг хориглох

102.1.Дараах нөхцөлд хоригдлыг хөдөлмөрт гаргахыг хориглоно:

102.1.1.харуул хамгаалалтын зохих шаардлага хангагдаагүй;

102.1.2.хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны шаардлага хангаагүй, эсхүл энэ талаар зааварчилга өгөгдөөгүй;

102.1.3.эмч болон сэтгэл зүйч хоригдлын биеийн эрүүл мэндийн байдал дордсон, сэтгэл санаа тогтворгүй байгаа тухай тодорхойлолт гаргасан.

103 дугаар зүйл.Хоригдлыг хорих ангийн гадна хөдөлмөрлүүлэх

103.1.Нээлттэй хорих ангид ял эдэлж байгаа хорих ялын 50-иас дээш хувийг эдэлсэн хоригдлыг харуул хамгаалалтгүй, нээлттэй, хаалттай хорих ангийн энгийн, онцгой төрөлд ял эдэлж байгаа хоригдлыг хорих ангийн хориотой бүсээс гадна гэрээний үндсэн дээр харуул хамгаалалттай ажиллуулах шийдвэрийг хорих ангийн дарга гаргана.

103.2.Энэ хуулийн 100.5, 100.6, 103.1-д зааснаас бусад тохиолдолд хоригдлыг хорих ангийн гадна хөдөлмөрлүүлэхийг хориглоно.

104 дүгээр зүйл.Сургалт, нийгмийн ажил, сэтгэл зүйн үйлчилгээ

104.1.Хорих байгууллага, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэс дараах сургалт, нийгэм, сэтгэл зүйн үйлчилгээг явуулна:

104.1.1.хоригдолд явуулах сургалт, нийгэм, сэтгэл зүйн үйлчилгээ;

104.1.2.хорихоос өөр төрлийн ял шийтгүүлсэн ялтан, тэнсэх, албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээдэд явуулах сургалт, нөлөөллийн ажил;

104.2.Хорих байгууллага шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэс нь хоригдол, ялтан, этгээд, баривчлагдсан хүнийг дахин гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэхгүй байхад чиглэгдсэн сургалт, нийгэмшүүлэх, сэтгэл зүйн үйлчилгээ үзүүлэх мэргэшсэн нэгжтэй байна.

104.3.Сургалт, нийгэм, сэтгэл зүйн үйлчилгээг төрийн болон төрийн бус байгууллага, олон улсын байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлж байгаа төсөл, хөтөлбөр, хөрөнгө оруулалтаас санхүүжүүлж болно.

104.4.Хоригдлын үйлдсэн гэмт хэрэг, хувийн онцлогт тохирсон сургалт, нийгэмшүүлэх, сэтгэл зүйн ажлын хөтөлбөрийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга батална.

104.5.Хоригдлын үйлдсэн гэмт хэрэг, хувийн онцлогт тохирсон сургалт, нийгэмшүүлэх, сэтгэл зүйн ажлын хөтөлбөрийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга батална.

104.5.1.хоригдолд явуулах сургалт, нийгэм, сэтгэл зүйн үйлчилгээ;

104.5.2.хорихоос өөр төрлийн ял шийтгүүлсэн ялтан, тэнсэх, албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээдэд явуулах сургалт, нөлөөллийн ажил;

104.5.3.баривчлагдсан этгээдэд явуулах албадан сургалт.

105 дугаар зүйл.Хорих байгууллагад явуулах сургалт, нийгэм, сэтгэл зүйн үйлчилгээ, хэлбэр, зохион байгуулалт

105.1.Хорих байгууллагад явуулах сургалт, нийгэм, сэтгэл зүйн үйлчилгээний хүрээнд хоригдол хорих ангид ял эдлэх бүхий л хугацааг хамарсан, хоригдолд нийгмийн харилцаанд ухамсартайгаар бие даан оролцоход дэмжлэг үзүүлэх, чадавжуулах, хөгжүүлэх, хууль дээдлэх төлөвшлийг бий болгоход чиглэсэн мэргэжлийн үйлчилгээ үзүүлнэ.

105.2.Нийгэмшүүлэх ажилд хорих ангийн алба хаагчаас гадна бусад байгууллага, иргэнийг оролцуулж болно.

105.3.Хорих ангид нийгэмшүүлэх ажлыг хоригдлыг хүлээн авах үеийн, ял эдлэх үеийн, суллахад бэлтгэх үеийн гэсэн үе шатаар зохион байгуулна.

105.4.Хоригдлыг нийгэмшүүлэх ажлыг ял эдлүүлэх ажиллагааг хөдөлмөр, сургалттай хослуулах, хоригдлын бүтээлч ажиллагаа, үр ашигтай санаачилгыг дэмжих, ёс зүй, сэтгэл зүйн нөлөөллийг хорих ангийн дэглэм, төрлийн онцлогийг харгалзан зохион байгуулна.

105.5.Энэ хуулийн 105.4-т заасан үйлчилгээг соёл, урлагаар дамжуулан зохион байгуулж болно.

106 дугаар зүйл.Хорих анги дахь сургалт

106.1.Өсвөр насны хоригдлыг ерөнхий боловсролын сургалтад бүрэн хамруулж, бусад хоригдолд бие даан мэргэжил, мэдлэгээ дээшлүүлэхэд нь хорих анги туслалцаа үзүүлнэ.

106.2.Ерөнхий боловсролын сургалтыг хорих ангийн байранд танхимаар болон цахимаар зохион байгуулна.

107 дугаар зүйл.Хорих анги дахь сургалтын хэлбэр

107.1.Хорих анги өөрийн эрхэлж байгаа үйлдвэрлэлийн чиглэлээр хоригдолд хөдөлмөрийн дадлага олгох, мэргэжил эзэмшүүлэх сургалт зохион байгуулж болно.

107.2.Хөдөлмөрийн дадлага олгох сургалтад хоригдлыг сайн дурын үндсэн дээр хамруулна.

108 дугаар зүйл.Хорих анги дахь албадан сургалт

108.1.Хорих анги нь монгол хэлээр уншиж, бичиж чадахгүй Монгол Улсын иргэн хоригдолд монгол хэл, бичиг үсэг эзэмшүүлэх, гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэрэгт ял шийтгүүлсэн болон мансууруулах эм, сэтгэгцэд нөлөөт бодис, согтууруулах ундаа хэрэглэх зуршилтай хоригдлын зан үйлд нөлөөлөх сургалтыг зохион байгуулна.

109 дүгээр зүйл.Хоригдол сургалтад хамрагдах

109.1.Хорих ангид ял эдэлж байгаа хоригдол хорих ялын 20-иас доошгүй хувийг эдэлсэн, сүүлийн 1 жилийн хугацаанд сахилгын зөрчил гаргаагүй бөгөөд их, дээд сургууль, Мэргэжлийн болон техникийн боловсрол, сургалтын тухай хуулийн 9.3-т заасан мэргэжлийн боловсролын сургуулиас зохион байгуулах сургалтад суралцах тухай хүсэлтийг үндэслэн хорих ангийн даргын саналыг үндэслэн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга шийдвэрлэнэ.

109.2.Сургалтыг хорих ангийн байранд танхимаар болон цахимаар явуулна.

110 дугаар зүйл.Хоригдлыг урамшуулах

110.1.Хорих ангийн дэг журмыг чанд сахиж, хөдөлмөрлөх үүргээ амжилттай биелүүлсэн хоригдлыг хорих ангийн даргын шийдвэрээр дараахь хэлбэрээр урамшуулна:

110.1.1.энэ хуульд заасан түр, удаан хугацааны уулзалтын тоог 45 хоногт тус бүр нэгээр нэмэгдүүлэх;

110.1.2.хуульд заасан журмын дагуу шагналын хоног олгох;

110.1.3.хорих ангийн дотоод журмын дагуу хориглоогүй үнэ бүхий эд зүйлээр урамшуулах.

111 дүгээр зүйл.Хоригдолд шагналын хоног олгох

111.1.Хоригдол хууль тогтоомж, хорих ангийн дотоод журмыг мөрдөж, хорих ял эдлэх хугацаанд сүүлийн 1 жилийн хугацаанд сахилгын зөрчил гаргаагүй, нийгэмшүүлэх болон сэтгэл зүйн хөтөлбөр болон хөдөлмөрт хамрагдаж, өөрийн зан үйл, хувийн байдлаараа хорих ангийн алба хаагчаас эерэг үнэлгээ авсан тохиолдолд түүнд шагналын хоног олгоно.

111.2.Хорих анги, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтсийн дэргэд хоригдол, зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгүүлсэн ялтанд шагналын хоног олгох, энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу хоригдлыг ял эдлүүлэх хорих ангийн дэглэм, төрлийг өөрчлөх болон хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоох тухай санал гаргах чиг үүрэг бүхий зөвлөл ажиллах бөгөөд зөвлөлийн дүрэм, ажиллах журмыг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга батална.

111.3.Хоригдол энэ хуулийн 111.1-д заасан шаардлагыг хангасан, хөдөлмөрт хамрагдсан, тухайн сард ажилласан хугацаа, ажлын бүтээмж, чанарыг үндэслэн 1 сард 10 хүртэл хоногийн шагналын хоног олгоно. Хоригдлын 16 цаг ажилласныг шагналын 1 хоногт тооцно.

111.4.Шагналын хоног олгохдоо хоригдлын илүү цагаар, шөнийн болон амралтын цагаар, нийтээр тэмдэглэх баярын өдөр ажилласан цагийг 1.5 дахин нэмэгдүүлж тооцно.

111.5.Хоригдолд олгох шагналын хоног нь нэг улиралд 30 хоногоос илүүгүй байна.

112 дугаар зүйл.Хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоох тухай санал гаргах

112.1.Хорих анги нь Эрүүгийн хуульд заасан үндэслэлээр хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоох хурлыг 60 хоног тутамд зохион байгуулна.

112.2.Энэ хуулийн 112.1-д заасан хурлаар хоригдол хуульд заасан шаардлагыг хангасан гэж шийдвэрлэсэн тохиолдолд хорих анги, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтсийн дарга хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллуулах, хяналт тогтоох саналаа хурлын тэмдэглэл, шаардлагатай бусад мэдээлэл, баримт бичгийн хамт ажлын 5 өдрийн дотор прокурорт хүргүүлж, прокурор үндэслэлтэй гэж үзвэл 10 хоногийн дотор дүгнэлт үйлдэн шүүхэд хүргүүлэх ба шүүх 21 хоногийн дотор шийдвэрлэнэ.

112.3.Хоригдлыг хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоолгох тухай прокурорын дүгнэлтийг шүүх хангаагүй бол уг асуудлыг 6 сарын дотор дахин авч хэлэлцэхгүй.

113 дугаар зүйл.Нээлттэй хорих ангид шилжүүлэх санал гаргах

113.1.Сахилгын зөрчил гаргаж байгаагүй, хөдөлмөрлөх үүргээ биелүүлж урамшуулал авч, хорих анги дахь сургалт, нийгэмшүүлэх ажилд идэвхтэй оролцож байсан хоригдол Эрүүгийн хуулийн 6.12 дугаар зүйлд заасан хугацаанаас 1 жилийн өмнө нээлттэй хорих ангид ял эдлүүлэх саналыг энэ хуулийн 217.2-т заасан зөвлөлөөр хэлэлцэж, саналаа прокурорт, прокурор үндэслэлтэй гэж үзвэл шүүхэд хүргүүлэн шийдвэрлүүлнэ.

114 дүгээр зүйл.Хоригдолд хүлээлгэх сахилгын шийтгэл

114.1.Хоригдол хууль тогтоомж, хорих ангид тогтоосон дэглэм, журам, хуулиар хүлээлгэсэн үүргийг зөрчсөн бол түүнд хорих ангийн даргын шийдвэрээр дараахь сахилгын шийтгэл оногдуулна:

114.1.1.хоног, сар, улирал, жилд авах түр, удаан хугацааны уулзалт, эсхүл утсаар ярих эрхийг 3 сар хүртэл хугацаагаар хасах;

114.1.2.сахилгын байранд хорих;

114.1.3.тухайн сар, улирал, жилд олгосон шагналын хоногийг хасах.

114.2.Хоригдлын хорих ангийн дотоод журмыг зөрчсөн үйлдэл, эс үйлдэхүй нь гэмт хэргийн шинжтэй гэх хангалттай үндэслэл байгаа тохиолдолд хорих ангийн дарга прокурорт мэдэгдэж, нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллагад шилжүүлэн шалгуулна.

114.3.Сахилгын нэг зөрчил гаргасан хоригдолд энэ хуулийн 114.1-д заасан шийтгэлийг давхардуулан оногдуулахыг хориглоно.

114.4.Хоригдолд сахилгын шийтгэл хүлээлгэсэн тухай мэдээллийг 14 хоног тутамд нэгтгэж, сахилгын зөрчлийг шалгасан материалын хуулбарын хамт прокурорт хүргүүлнэ.

114.5.Хоригдол сахилгын шийтгэл оногдуулсан өдрөөс хойш 1 жилийн дотор дахин зөрчил гаргаагүй бол түүнийг сахилгын шийтгэлгүйд тооцно.

115 дугаар зүйл.Хоригдлыг сахилгын байранд хорих

115.1.Арван найман насанд хүрсэн эрэгтэй хоригдлыг 30 хүртэл хоног, эмэгтэй хоригдлыг 15 хүртэл хоног, онцгой тохиолдолд эрэгтэй хоригдлыг 60 хүртэл хоног, эмэгтэй хоригдлыг 30 хүртэл хоног сахилгын байранд ганцаарчлан хорино.

115.2.Хорих ангийн дотоод журмыг ноцтой зөрчсөн дараах тохиолдолд сахилгын байранд хорих сахилгын шийтгэл оногдуулна:

115.2.1.хорих ангийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих эрх бүхий байгууллагын болон хорих ангийн алба хаагчийн тавьсан хууль ёсны шаардлагыг

биелүүлээгүй, эсэргүүцсэн, доромжилсон, эсхүл хорих ангийн алба хаагч, түүний гэр бүлийн гишүүнд хүч хэрэглэхээр заналхийлсэн, айлган сүрдүүлсэн;

115.2.2.хоригдол санаатайгаар өөртөө гэмтэл учруулсан;

115.2.3.бусад хоригдолд хүч хэрэглэсэн, нэр төрийг нь гутаан доромжилсон, заналхийлсэн;

115.2.4.согтууруулах ундаа, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис олж авсан, хадгалсан, хэрэглэсэн;

115.2.5.ашиг хонжоо олох зорилгоор мөрийтэй тоглоом тоглуулсан, тоглосон, хөдөлгөөнт утас олж авсан, ашигласан, хадгалсан;

115.2.6.гурван сарын хугацаанд хоёр, эсхүл түүнээс дээш удаа сахилгын зөрчил гаргасан.

115.3.Хорих ангийн дарга хоригдлыг сахилгын байранд хорих тухай шийдвэрийг хоригдлын зөрчлийн тодорхойлолт, зөрчлийг шалган тогтоосон материалтай танилцаж, хорих ангийн эрх бүхий алба хаагчийн саналыг үндэслэн гаргана.

115.4.Хоригдлыг сахилгын байранд шилжүүлэхийн өмнө түүний эрүүл мэндийн байдалд үзлэг хийнэ.

115.5.Хоригдлыг сахилгын байранд хорьсон тухай бүр прокурорт мэдэгдэнэ.

115.6.Сахилгын байр, тусгаарлах тасалгааны нөхцөл, журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Улсын ерөнхий прокурортой хамтран батална.

115.7.Сахилгын байранд хоригдсон хоригдлын уулзалт хийх, утсаар ярих илгээмж авах, хоол, хүнсний бүтээгдэхүүн авах эрхийг сахилгын байранд хоригдох хугацаанд түдгэлзүүлнэ.

115.8.Энэ хуулийн 88.5-д заасны дагуу хүүхэдтэйгээ байгаа болон жирэмсэн хоригдолд сахилгын байранд хорих шийтгэл оногдуулахгүй.

115.9.Хоригдлын сахилгын зөрчлийг шалгах хугацаанд түүнийг тусгаарлах тасалгаанд байлгасан хугацааг сахилгын байранд хорьсон хугацаанд оруулан тооцно.

116 дугаар зүйл.Сахилгын байрнаас гаргах

116.1.Хоригдлыг дараах үндэслэлээр сахилгын байрнаас гаргана:

116.1.1.сахилгын байранд хорих хугацаа дууссан;

116.1.2.хоригдлыг сахилгын байранд үндэслэлгүйгээр хорьсон тухай прокурорын шийдвэр гарсан;

116.1.3.хорих ангид онцгой байдал зарласан, эсхүл хоригдол эрүүл мэндийн хойшлуулшгүй туслалцаа авах шаардлагатай болсон.

116.2.Энэ хуулийн 116.1.3-т заасан үндэслэл арилсан бол сахилгын байранд хорих сахилгын шийтгэлийг нөхөн эдлүүлэх эсэхийг хорих ангийн дарга шийдвэрлэнэ.

117 дугаар зүйл.Хоригдлын аюулгүй байдлыг хангах, хоригдлыг тусгаарлах тасалгаанд шилжүүлэх

117.1.Хорих анги, хорих ангийн алба хаагч хоригдлын амь нас, эрүүл мэндэд аюул учирч болзошгүй гэх хангалттай үндэслэл байгаа бол даруй урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авах үүрэгтэй.

117.2.Хоригдлын амь нас, эрүүл мэндэд бусад хоригдлын хууль бус үйлдлийн улмаас хохирол, хор уршиг учрах хангалттай үндэслэл байгаа бол хорих ангийн ерөнхий жижүүрийн шийдвэрээр хоригдлыг 72 цаг хүртэл хугацаанд тусгаарлах тасалгаанд шилжүүлнэ. Шаардлагатай тохиолдолд хорих ангийн даргын шийдвэрээр уг хугацааг дахин 72 цагаар сунгаж болно.

117.3.Бусдын амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учруулж болзошгүй хоригдолд сахилгын шийтгэл хүлээлгэх үндэслэлтэй бол сахилгын байранд хуульд заасан хугацаагаар, сахилгын шийтгэл оногдуулах хангалттай үндэслэлгүй тохиолдолд тусгаарлах тасалгаанд шилжүүлнэ.

117.4.Энэ хуулийн 117.2, 117.3-т заасан хугацаанд хоригдлын амь нас, эрүүл мэндэд учирч болзошгүй аюул, эрсдэл арилаагүй бол хорих ангийн даргын саналыг үндэслэн хорих ангийн дэглэм, төрлийг өөрчлөхгүйгээр өөр хорих ангид шилжүүлэх асуудлыг хорих ял эдлүүлэх албаны дарга шийдвэрлэнэ.

117.5.Хорих анги, хорих ангийн алба хаагч Гэрч, хохирогчийг хамгаалах тухай хуульд заасан журмын дагуу хамгаалалтад авсан хоригдлыг хамгаалах ажиллагаанд бүх талын тусалцаа үзүүлэх үүрэгтэй.

117.6.Хорих ангийн хамгаалалтын бүсээс гадна ажиллаж байгаа хоригдлын амь нас, эрүүл мэндэд халдаж болзошгүй тухай мэдээллийг хорих ангийн алба хаагч олж мэдсэн, эсхүл цагдаагийн байгууллагын болон бусад байгууллага, иргэдийн мэдээлэл ирсэн бол харуул хамгаалалтын байнгын хяналтад авах, хөдөлмөрийн нөхцөлийг өөрчлөх зэрэг шаардлагатай арга хэмжээг зохион байгуулна.

118 дугаар зүйл.Хоригдлын ахуйн нөхцөл

118.1.Хоригдлыг эрүүл ахуй, ариун цэврийн шаардлага хангасан байр, ахуйн нөхцөл, энэ хуулийн 118.6-д заасан хэмжээний илчлэгтэй хоол, хүнсний бүтээгдэхүүнээр хангана.

118.2.Хорих анги нь хоригдлын ор, хөнжил, гудас, цагаан хэрэгтлэл болон хүйтэн, дулааны улирлын зориулалттай нэг загварын гадуур хувцсаар хангах ба хоригдол өөрийн зардлаар дотуур хувцас, цамц, бээлий өмсөхийг зөвшөөрнө.

118.3.Хоригдлын хоолны илчлэгийн хэмжээг хорих ангийн нөхцөл, хоригдлын ажлын нөхцөлийг харгалзан ялгамжтай тогтооно.

118.4.Эмнэлгийн комиссын дүгнэлтийг харгалзан жирэмсэн болон өвчтэй хоригдлын нөхцөлийг нь сайжруулж, хоолны илчлэгийн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.

118.5.Хортой, хүнд нөхцөлд ажиллаж байгаа хоригдолд хөдөлмөрийн хууль тогтоомжид заасан ажлын тусгай хувцас, хамгаалах хэрэгсэл, хүнсний нэмэлт бүтээгдэхүүн олгоно.

118.6.Хоригдолд олгох хоолны илчлэгийн доод хэмжээ, орц, норм, хувцасны загвар, төрөл, тоо, эдэлгээний хугацааг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын саналыг үндэслэн хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн тогтооно.

118.7.Хорих ял эдэлж байхдаа нас барсан хоригдлын тухай гэр бүлд нь мэдэгдсэнээс хойш 7 хоногийн дотор хариу ирээгүй бол хорих анги өөрийн зардлаар оршуулах бөгөөд нас барсан шалтгаан, нөхцөлийн талаархи материалыг хувийн хэрэгт хавсаргана.

118.8.Хоригдол өвчтэй нь хорих байгууллагын эмнэлгийн байгууллагаар тогтоогдсон бол энэ хуульд зааснаас гадна эмчийн заавар, зөвлөгөөний дагуу шаардлагатай эм, тариа бүхий илгээмжийг тоо харгалзахгүй авч болно.

118.9.Хорих анги хөгжлийн бэрхшээлтэй хоригдлын онцлог байдлыг хүндэтгэсэн, тэдгээрийн эрхийг саадгүй, хүртээмжтэй хангах орчин, нөхцөлийг бүрдүүлсэн байна.

119 дүгээр зүйл.Хоригдлын бие, эд зүйл, хорих өрөөнд үзлэг, нэгжлэг хийх

119.1.Хоригдлын бие, байр, түүний ойр орчинд алба хаагч ямар ч үед үзлэг, нэгжлэг хийж болно.

119.2.Хоригдлын биед хийх үзлэг, нэгжлэгийг хоригдолтой ижил хүйсийн алба хаагч гүйцэтгэнэ.

120 дугаар зүйл.Түр ба удаан хугацааны уулзалт

120.1.Уулзалтыг хорих ангийн даргын зөвшөөрлөөр ерөнхий жижүүр, эсхүл ээлжийн дарга зохион байгуулна.

120.2.Түр болон удаа хугацааны уулзалтын үед хууль, хорих ангийн дотоод журмыг биелүүлэх талаар хорих ангийн алба хаагчийн хууль ёсны шаардлагыг биелүүлээгүй болон дотоод журам зөрчсөн тохиолдолд уулзалтыг зогсоож, энэ тухай зөвшөөрөл өгсөн албан тушаалтанд мэдэгдэж, уулзалтыг үргэлжлүүлэх эсэхийг шийдвэрлүүлнэ.

120.3.Хорих ангийн алба хаагч уулзалтад хяналт тавьж, хоригдолд өгч байгаа хүнсний болон бусад эд зүйлд үзлэг, шалгалт хийх бөгөөд хоригдолд өгөхийг хориглосон эд зүйлс үзлэг, шалгалтаар илэрсэн тохиолдолд тэдгээрийг түр хурааж, уулзалт дууссаны дараа уулзалтаар ирсэн этгээдэд буцаан өгч, тэмдэглэл үйлдэн хоригдлын хувийн хэрэгт хавсаргана.

120.4.Хоригдлын хувийн хэрэгт албан ёсоор бүртгэгдээгүй, төрөл, садны хүн болохыг нотолсон хууль ёсны баримт бичиг, эсхүл сум, дүүргийн Засаг даргын тодорхойлолтгүй этгээдтэй удаан хугацааны уулзалт хийлгэхийг хориглоно.

121 дүгээр зүйл.Уулзалтын өрөө

121.1.Хорих анги нь хоригдол энэ хуульд заасан журмын дагуу түр хугацаагаар уулзалт хийхэд дүрс-бичлэгийн болон бичигдсэн хяналт тавих, удаан хугацаагаар уулзалт хийхэд бичигдсэн хяналт тавих боломж бүхий зориулалтын уулзалтын өрөөтэй байна.

121.2.Уулзалтын өрөө нь хоригдол болон уулзаж байгаа этгээдийн аюулгүй байдлыг бүрэн хангасан байна.

122 дугаар зүйл.Захидал, илгээмж илгээх, мөнгөн гуйвуулга хийх

122.1.Хорих ангийн тоо бүртгэлийн нэгж нь хоригдлыг байлцуулан захидал, илгээмжийг задлан үзлэг хийж, хүлээн авсан тухай өөрөөр нь гарын үсэг зуруулах бөгөөд хориглосон зүйл илэрсэн тохиолдолд устгаж, эсхүл хураан авч суллагдах үед нь буцаан олгоно.

122.2.Дараах утга, агуулгатай захидал, илгээмжийг хоригдолд шилжүүлэхгүй:

- 122.2.1.оргох болон бусад гэмт хэрэгт уриалан дуудсан;
- 122.2.2.бусдыг гутаан доромжилсон, айлган сүрдүүлсэн;
- 122.2.3.хоригдлын сэтгэл зүйд цочрол үзүүлэх зорилготой;
- 122.2.4.нууц тэмдэг, үл ойлгогдох хэл дохиогоор бичигдсэн;
- 122.2.5.бусад хоригдол, хоригдсон этгээдээс бичигдсэн.

122.3.Хоригдолд шилжүүлж болохгүй утга, агуулгатай захидал, илгээмжийг хорих ангийн даргад танилцуулан тэмдэглэл үйлдэж, хоригдлын хувийн хэрэгт хавсаргаж хадгална.

122.4.Хорих ангийн алба хаагч хоригдлын захидал харилцаа, хувийн бусад нууцыг задруулахгүй байх үүрэгтэй.

122.5.Хорих анги, алба хаагчийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд хаягласан захидлын агуулга, тоо хэмжээнд хяналт тавихгүй бөгөөд хорих ангийн захиргаа уг захидлыг хүлээн авснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор илгээнэ.

122.6.Хоригдлын нэр дээр ирсэн мөнгөн гуйвуулгыг банк, санхүүгийн байгууллага дахь түүний нэрийн дансанд хадгалах бөгөөд хоригдол ямар зорилго, хэмжээгээр зарцуулах тухай баримт гаргуулж, гарын үсэг зуруулна.

122.7.Энэ хуулийн 122.6-д заасан мөнгөн гуйвуулгын зарцуулалтад хорих ангийн санхүүгийн нэгж хяналт тавина.

123 дугаар зүйл.Хоригдол өргөдөл, гомдол, хүсэлт гаргах

123.1.Хоригдлын өргөдөл, гомдол, хүсэлтийг хорих ангийн алба хаагч хүлээн авч, бүртгэсний дараа хорих ангийн даргад танилцуулж харьяаллын дагуу шилжүүлнэ.

123.2.Өргөдөл, гомдол, хүсэлтийн хариуг хорих ангийн тоо бүртгэлийн нэгж тухай бүр хоригдолд танилцуулж, гарын үсэг зуруулан хувийн хэрэгт хавсаргана.

124 дүгээр зүйл.Хувийн чөлөөт цаг

124.1.Хорих ангийн дотоод журмын дагуу хоригдол хөдөлмөрлөх, амрах, хооллох болон нийгэмшүүлэх хөтөлбөрийн дагуу явагдаж байгаа сургалт хүмүүжлийн арга хэмжээнд оролцохоос бусад хугацааг чөлөөт цагт тооцно.

124.2.Чөлөөт цагт хоригдол шашны зан үйл үйлдэх, хорих ангийн боломж нөхцөл, харуул хамгаалалтын нөхцөл, шаардлага, төрөлд тохирсон спортын сонирхсон төрлөөр хичээллэх, ном, сонин унших, суралцах, хорих ангийн номын санг ашиглах боломжоор хорих анги хангана.

125 дугаар зүйл.Хоригдолд чөлөө олгох

125.1.Нээлттэй хорих ангид ял эдэлж байгаа хоригдлын энэ хуулийн 99.1-д заасан төрөл, садангийн хүн хүндээр өвчилсөн, эсхүл нас барсан, гамшиг, аюулт үзэгдэл, осол тохиолдсоны улмаас ар гэрт нь үлэмж хор хөнөөл учирсан бол тухайн хоригдлын зан байдал, засрал хүмүүжлийг харгалзан хорих ангийн дарга зам хоногийг оролцуулан 7 хүртэл хоногийн чөлөө олгоно.

125.2.Чөлөө хүсэгч хоригдол, түүнийг батлан даагч энэ хуулийн 232.1-д заасан нөхцөл байдал бий болсныг нотолсон сум, баг, дүүрэг, хорооны Засаг дарга, эмнэлгийн байгууллагын магадлагааг бүрдүүлэн хорих ангийн даргад чөлөө хүссэн өргөдлийн хамт өгч шийдвэрлүүлнэ.

125.3.Чөлөө авах хоригдлыг түүний төрөл, садангийн хоёроос доошгүй хүний батлан даалтад өгөх бөгөөд хоригдол оргон зайлсан тохиолдолд түүнийг эрэн сурвалжлахтай холбогдон гарсан зардлыг батлан даагч бүрэн хариуцна.

125.4.Батлан даагч нь хоригдлыг гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэхээс урьдчилан сэргийлэх, чөлөөний хугацаа дуусмагц өөрийн биеэр хоригдлыг буцаан авчрах үүрэг хүлээнэ.

125.5.Чөлөөгөөр явах хоригдол, түүний батлан даагч чөлөөгөөр зорчиж байгаа орон нутгийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэст, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын харьяа нэгж байхгүй тохиолдолд нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллагад ажлын цагаар өдөрт нэг удаа бүртгүүлэх үүрэгтэй.

125.6.Чөлөөний хугацаандаа бүртгүүлээгүй, чөлөөгөөр зорчихоор бүртгүүлсэн газарт очоогүй, зөрчил үйлдэж шийтгүүлсэн, эсхүл мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, согтууруулах ундааны зүйл хэрэглэсэн бол чөлөөг даруй зогсоож, хоригдолд энэ хуульд заасан сахилгын шийтгэл оногдуулна.

125.7.Хоригдол эрүүгийн хэрэгт шалгагдаж байгаа, эсхүл ял эдэлж байхдаа дахин гэмт хэрэг үйлдэж шийтгүүлсэн, эсхүл оргохыг заавдсан, зөрчил гаргаж сахилгын шийтгэл хүлээсэн, түүнчлэн эмнэлгийн магадлагаа, сум, баг, дүүрэг, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт, тамга, тэмдэг, батлан даагчийн иргэний үнэмлэх зөрчилтэй бол хоригдолд чөлөө олгохыг хориглоно.

126 дугаар зүйл.Хорих ангиас хоригдолд үзүүлэх төлбөрт үйлчилгээ

126.1.Хорих анги ашиг, орлого олох зорилгогүйгээр эрүүл ахуйн шаардлага хангасан нөхцөлд хорих ангийн дотоод журмаар хориглогдоогүй нэр төрөл, тоо хэмжээгээр хоол, хүнсний бүтээгдэхүүн, ариун цэвэр, ахуйн хэрэгтээний нэн тэргүүний хэрэгцээт зүйлс, ном, сонин, сэтгүүл хоригдолд худалдаалж болно.

126.2.Энэ хуулийн 126.1-д заасан үйлчилгээний төлбөрийг бэлэн бусаар гүйцэтгэнэ.

ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ ХОРИХ БАЙГУУЛЛАГЫН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ

127 дугаар зүйл.Хорих ангийн аюулгүй байдлыг хангах

127.1.Хорих ангийн аюулгүй байдлыг хангах ажиллагаа нь дараах төрөл, бүрэлдэхүүн хэсэгтэй байна:

- 127.1.1.аюулгүй байдлын удирдлага, зохион байгуулалт;
- 127.1.2.техникийн хяналт, хамгаалалт;
- 127.1.3.биечилсэн хяналт, хамгаалалт;
- 127.1.4.аюулгүй байдлын түвшин, эрсдэлийг үнэлэх;
- 127.1.5.гүйцэтгэх ажил.

127.2.Хорих ангийн харуул хамгаалалтын журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

127.3.Хорих байгууллагын алба хаагчийн аюулгүй байдлыг хангах аюулгүйн тойрог тогтоох журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Улсын ерөнхий прокурортой хамтран батална.

128 дугаар зүйл.Аюулгүй байдлын удирдлага, зохион байгуулалт

128.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллага нь хорих анги, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэс, алба хаагчийн аюулгүй байдлыг хангах, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох үүрэг бүхий тусгай ажиллагааны нэгжтэй байна.

128.2.Хорих анги, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэс, хорих ял эдлүүлэх газар, хэлтэс нь хууль сахиулах, аюулгүй байдлыг хангах чиг үүрэг бүхий байгууллагатай дараахь чиглэлээр хамтран ажиллана:

128.2.1.хорих анги, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтсийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх аюул, эрсдэлийн мэдээлэл солилцох;

128.2.2.хорих ангид онцгой нөхцөл үүссэн үеийн харилцан ажиллагаа;

128.2.3.тусгай техник, хэрэгсэл, мэргэжлийн дэмжлэг авах;

128.2.4.оргосон хоригдол, хоригдсон этгээдийг эрэн сурвалжлах, алба хаагчийн аюулгүй байдлыг хангахад туслалцаа авах;

128.2.5.хоригдол, хоригдсон этгээдийг нүүлгэн шилжүүлэх, хуяглан хүргэх ажиллагаанд дэмжлэг авах.

128.3.Хорих ангийн аюулгүй байдлын техник, тусгай хэрэгсэл, ажиллагааны зардлыг тооцон жил бүр улсын төсөвт тусган санхүүжүүлнэ.

129 дүгээр зүйл.Хорих ангийн техникийн хяналт, хамгаалалт

129.1.Хорих анги нь хамгаалалтын дараахь бүстэй байна:

129.1.1.гадна хориотой бүс;

129.1.2.хамгаалалтын хашаа;

129.1.3.дулаан, хөдөлгөөн мэдрэх дохиолол, цахилгаан хүчдэлийн шугам, дүрс бичлэгийн хяналт бүхий зурвас;

129.1.4.нэвтрэх хэсгийн дуу-дүрсний бичлэгийн хяналт бүхий бүс.

129.2.Хорих ангийн гадна хориотой бүс нь хоригдлын амьдралын бүсээс хот суурин газарт 500 метр, хөдөө орон нутагт 1000 метр байна.

129.3.Хоригдол, хорих ангийн алба хаагчийн аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор хорих өрөө, хорих анги дотор хоригдол зорчих бусад хэсгийг хамарсан дуу-дүрсний бичлэгийн хяналтыг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага зохион байгуулна.

129.4.Хаалттай хорих анги нь хамгаалалтын хашааны гадна талд дүрсний бичлэгийн төхөөрөмжөөр тоноглогдсон хяналтын цамхагтай байна.

129.5.Энэ зүйлийн 129.1.4-т заасан хамгаалалтын бүсэд дуу-дүрсний бичлэгийн техник хэрэгсэл ашиглан хяналт тавих бөгөөд хорих байгууллага, байр, өрөөнд нэвтрэх хэсэгт хамгаалалтын хаалттай байна. Дуу-дүрсний бичлэгийн техник хэрэгсэл нь хиймэл оюун ухаанд суурилсан хяналтын систем байж болно.

129.6.Хорих ангийн аюулгүй байдлыг хангахад албаны нохой ашиглаж болно.

129.7.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын дэргэд албаны нохой сургалтын төвтэй байж болно.

129.8.Хорих ангийн хамгаалалтын бүсээс гарч ажиллаж байгаа хоригдолд хяналт тавихад нисгэгчгүй нисэх төхөрөөмж, цахим хяналтын төхөөрөмжийг ашиглаж болно.

130 дугаар зүйл.Үүрэн холбооны хэрэгсэл ашиглахыг хориглох

130.1.Хорих ангийн аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор хорих анги, түүний ойр орчимд үүрэн холбооны хэрэгслийн сүлжээ сарниулах тоног төхөөрөмж ашиглана.

130.2.Энэ хуулийн 130.1-д заасан тоног төхөөрөмжийг суурилуулах, ашиглах журмыг хууль зүйн болон харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

131 дүгээр зүйл.Хорих ангийн биечилсэн хяналт, хамгаалалт

131.1.Биечилсэн хяналт, хамгаалалт, нээлттэй болон хаалттай хорих ангийн дохиолол, гадна хамгаалалтыг хорих ангийн алба хаагчдын хүчээр зохион байгуулна.

131.2.Хорих ангийн алба хаагч биечилсэн хамгаалалт, жижүүрийн үүргийг дөрвөн ээлжээр гүйцэтгэнэ.

131.3.Хамгаалалтын ажилтан нь хоригдол, хорих байгууллагад нэвтэрч байгаа хүний бие, эд зүйл, техник хэрэгсэлд өдөр, шөнийн аль ч цагт үзлэг, нэгжлэг хийнэ.

132 дугаар зүйл.Биеийн хүч, тусгай хэрэгсэл, галт зэвсэг хэрэглэх

132.1.Хорих ангийн алба хаагч онцгой нөхцөл үүссэн үед ашиглагдах нэг бүрийн хамгаалах тусгай хэрэгслээр хангагдана.

132.2.Хорих ангийн алба хаагч үүргээ гүйцэтгэх үедээ биеийн хүч, тусгай хэрэгсэл, галт зэвсгийг энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу хэрэглэнэ.

133 дугаар зүйл.Аюулгүй байдлын түвшин, эрсдэлийг үнэлэх

133.1.Хорих ангийн аюулгүй байдал, эрсдэлийн үнэлгээ хийх аргачлалыг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга батална.

134 дүгээр зүйл.Хорих анги дахь гүйцэтгэх ажил

134.1.Эрх бүхий алба хаагч гүйцэтгэх ажлын тухай хууль тогтоомжид заасан үндэслэл, журмын дагуу хорих ангид гүйцэтгэх ажил явуулна.

134.2.Хорих ангид гүйцэтгэх ажил явуулах журам, зааврыг гүйцэтгэх ажлын тухай хууль тогтоомжид нийцүүлэн тагнуулын төв байгууллагын дарга шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын даргатай зөвшилцөн батална.

134.3.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын гүйцэтгэх ажил хариуцсан нэгж нь дараах үйл ажиллагааг явуулж мэргэжлийн удирдлагаар хангана.

134.3.1.хорих ангийн алба хаагч, иргэн, хоригдол, хоригдсон этгээд, хорихоос өөр төрлийн ял эдлэж буй ялтны аюулгүй байдлыг хангах;

134.3.2.хорих байгууллагад гэмт хэрэг үйлдэгдэхээс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох;

134.3.3.хоригдол, хоригдсон этгээд, ялтны дундаас урьд үйлдсэн нуугдмал гэмт хэргийг илрүүлэх;

134.3.4.хорих ангиас оргосон хоригдол, хоригдсон этгээд болон хорихоос өөр төрлийн ял эдлэхээс зайлсхийсэн ялтанг эрэн сурвалжлах;

134.3.5.хорих ангиас оргосон хоригдол, хоригдсон этгээд болон хорихоос өөр төрлийн ял эдлэхээс зайлсхийсэн ялтанг эрэн сурвалжлах явцад түүний хамаарал бүхий этгээдийг олж тогтоох, үйлдэгдэж болзошгүй гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор хууль, журам, зааварт заасан гүйцэтгэх ажлын ажиллагаа, арга хэмжээг бие даан хэрэгжүүлэх;

134.3.6.нуугдмал эд хөрөнгийг олж тогтоох.

135 дугаар зүйл.Хорих ангид онцгой дэглэм тогтоох

135.1.Хорих ангид дараах тохиолдолд шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын дарга 30 хүртэл хоногийн хугацаагаар онцгой дэглэм тогтоож болно:

135.1.1.гамшиг, аюулт үзэгдэл, осол тохиолдсон;

135.1.2.тахал, гоц халдварт болон олон улсын хөл хориот өвчин гарсан;

135.1.3.нийтийг хамарсан эмх замбараагүй байдал бий болсон;
135.1.4.хорих байгууллагад зэвсэглэн халдсан.

135.2.Хорих ангид тогтоосон онцгой дэглэмыг түүнийг тогтоосон албан тушаалтан цуцлах бөгөөд энэ хуулийн 135.1-д заасан үндэслэл арилаагүй тохиолдолд 30 хүртэл хоногоор сунгаж болно.

135.3.Хорих ангид онцгой дэглэм тогтоосон үед хоригдлын оролцоотой зохион байгуулагддаг бүх ажиллагааг зогсоох бөгөөд хорих ангийн өндөржүүлсэн бэлэн байдлын зэргийг нэмэгдүүлж, эргэлт, уулзалт, захидал харилцааг хориглох, хорих ангийн өдрийн цагийн хуваарийг өөрчилж болно.

135.4.Энэ хуулийн 135.1-д заасан шийдвэрийг Улсын ерөнхий прокурорт даруй мэдэгдэнэ.

136 дугаар зүйл.Эрэн сурвалжлах ажиллагааг зохион байгуулах

136.1.Хоригдол, хоригдсон этгээд, хорихоос өөр төрлийн ял шийтгүүлсэн, тэнсэх, албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүнийг эрэн сурвалжлах, мөрдөн хөөх, баривчлах ажиллагааг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага цагдаагийн байгууллагатай хамтран зохион байгуулна.

136.2.Хоригдол, хоригдсон этгээд, хорихоос өөр төрлийн ял эдлэхээс зайлсхийсэн, тэнсэх, албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүнийг эрэн сурвалжлах, мөрдөн хөөх, баривчлах ажиллагаанд бусад байгууллагаас хүч хэрэгсэл, техник, тоног төхөөрөмж татан оролцуулж болно.

136.3.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэс нь хорихоос өөр төрлийн ял шийтгүүлсэн, тэнсэх, албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүнийг эрэн сурвалжлах нэгж /алба хаагч/-тай байна.

136.4.Хоригдол, хоригдсон этгээд, хорихоос өөр төрлийн ял шийтгүүлсэн, тэнсэх, албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүнийг эрэн сурвалжлах ажлын зааврыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

136.5.Оргосон хоригдол, хоригдсон этгээд, хорихоос өөр төрлийн ял эдлэхээс зайлсхийсэн, тэнсэх, албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүнээс эрэн сурвалжлах ажиллагаанд гарсан зардлыг нөхөн төлүүлнэ.

136.6.Эрэн сурвалжлах ажилтан нь эрэн сурвалжлах ажиллагааны явцад хууль тогтоомжийн хүрээнд галт зэвсэг, тусгай хэрэгсэл, биеийн хүч хэрэглэх, гүйцэтгэх ажил явуулах эрхтэй байна.

136.4.Хорихоос өөр төрлийн ял шийтгүүлсэн, албадлагын арга хэмжээ авагдсан этгээдийг эрэн сурвалжилж олж тогтоосон тохиолдолд прокурорын зөвшөөрлөөр 48 цаг саатуулна.

137 дугаар зүйл.Хорих анги, хорих ангийн алба хаагчид хориглох үйл ажиллагаа

137.1.Хорих анги, хорих ангийн алба хаагчид дараах үйл ажиллагаа явуулахыг хориглоно:

137.1.1.хорих ангид зохих зөвшөөрөлгүйгээр гадны хүн нэвтрүүлэх;
137.1.2.хоригдолтой хувийн харилцаа тогтоох, зохих зөвшөөрөл, хяналтгүйгээр хоол хүнс, хувцас, илгээмж болон бусад зүйл дамжуулах, хоригдолтой худалдаа, наймаа хийх;

137.1.3.галт зэвсэг, тусгай хэрэгсэл, хорих өрөөний түлхүүрийг зохих зөвшөөрөлгүйгээр бусдад шилжүүлэх;

137.1.4.хоригдолд хууль бус уулзалт зохион байгуулах, хуульд зааснаас бусад этгээдэд хоригдол, хорих ангийн талаар мэдээлэл, лавлагаа өгөх;

137.1.5.хоригдолтой хүнлэг бус, хэрцгий, нэр төрийг нь гутаан доромжилж харьцах.

АРАВДУГААР БҮЛЭГ ХОРИГДЛЫГ СУЛЛАХ

138 дугаар зүйл.Хоригдлыг суллах үндэслэл

138.1.Хоригдлыг дараах үндэслэлээр суллана:

138.1.1.шүүхийн шийтгэх тогтоолоор оногдуулсан ялын хугацаа дууссан, эсхүл хорих ялыг өөр төрлийн ялаар сольсон, эсхүл хорих ялаас өвчний учир чөлөөлсөн;

138.1.2.өршөөл, уучлал үзүүлсэн;

138.1.3.хорих ялаас хугацаанаас өмнө сулласан;

138.1.4.шүүхээс хэргийг хэрэгсэхгүй болгосон, эсхүл цагаатгасан.

139 дүгээр зүйл.Бүх насаар хорих ял шийтгүүлсэн хоригдлыг суллах тухай санал гаргах

139.1.Бүх насаар хорих ял шийтгүүлсэн хоригдол Эрүүгийн хуулийн 5.6 дугаар зүйлийн 6 дахь хэсэгт заасан хугацаа өнгөрсний дараа суллуулах тухай хүсэлтээ шүүхэд гаргана.

139.2.Хорих анги нь бүх насаар хорих ял шийтгүүлсэн хоригдлын хувийн байдлыг тодорхойлж, энэ хуулийн 139.1-д заасан хүсэлтийн хамт хүсэлт гаргаснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор прокурорт хүргүүлнэ.

139.3.Хорих ангийн тодорхойлолт, прокурорын дүгнэлтийг үндэслэн шүүх Эрүүгийн хуулийн 5.6 дугаар зүйлийн 6 дахь хэсэгт заасны дагуу бүх насаар хорих ял шийтгүүлсэн хоригдлыг суллах эсэх асуудлыг шийдвэрлэнэ.

140 дүгээр зүйл.Хоригдлыг суллах журам

140.1.Хоригдлыг ялын хугацаа дууссан бол тухайн өдөрт, ялын хугацаа нь амралт, баяр ёслолын өдөр бол өмнөх өдөр нь, бусад үндэслэлээр уг хоригдлыг суллах тухай шийдвэрийг хүлээн авсан өдөрт нь, хэрэв ажлын цаг дууссаны дараа хүлээн авсан бол дараагийн өдөрт нь суллана.

140.2.Суллагдсан хүнд хувийн бичиг баримт, эд зүйл, хоригдын банк, санхүүгийн байгууллага дахь нэрийн дансны үлдэгдлийг шилжүүлж, суллагдсан тухай тодорхойлолт олгож, хоригдлын хувийн хэрэгт зохих тэмдэглэл хийнэ.

140.3.Шаардлагатай бол суллагдаж байгаа хоригдолд тухайн улирлын хувцас, байнга оршин суух газартаа очих уналга, хоолны зардлыг хорих ангиас олгож болох ба уналгын зардлыг автомашин, төмөр замын тухайн үед мөрдөж байгаа үнэлгээгээр тооцно.

140.4.Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, түүнчлэн бусдын эрүүл мэндэд аюул учруулж болзошгүй халдварт өвчтэй хоригдол суллагдвал энэ тухай эрүүл мэндийн байгууллагад мэдэгдэж, холбогдох баримт бичгийг хүргүүлнэ.

141 дүгээр зүйл.Өвчний учир ялаас чөлөөлөх

141.1.Хүнд өвчтэй хоригдолд эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх журам, хорих ял, баривчлах шийтгэлээс чөлөөлөх өвчний жагсаалтыг хууль зүйн болон эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

141.2.Хоригдлын ялаас чөлөөлөх өвчнийг баталгаажуулах шинжилгээ, оношилгоо хийлгэхэд шаардагдах төлбөртэй тусламж, үйлчилгээний төлбөрийг хоригдол өөрөө, төлбөрийн чадваргүй хоригдлын төлбөрийг хорих анги хариуцна.

141.3.Өвчний учир хугацаанаас өмнө ял эдлэхээс чөлөөлөх журам нь эрүүл мэнд, бие эрхтэндээ санаатайгаар гэмтэл учруулсан хоригдолд хамаарахгүй.

142 дугаар зүйл.Хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоох

142.1.Хоригдол хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллагдах хуульд заасан шаардлагыг хангасан бол уг шаардлагыг хангаснаас хойш 5 хоногийн дотор хоригдолд энэ тухай мэдэгдэнэ.

142.2.Хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллагдах тухай хүсэлтийг хэлэлцэхэд шаардлагатай мэдээллийг хорих анги, алба хаагч нь хоригдол хүсэлт гаргаснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор бэлтгэж, энэ хуулийн 91.1-д заасан зөвлөлөөр хэлэлцүүлнэ.

142.3.Хоригдол суллагдах нөхцөл, шаардлагыг хангасан тухай шийдвэр гаргасан бол ажлын 3 өдрийн дотор прокурорт хүргүүлнэ. Хоригдлыг суллагдах тухай хүсэлт гаргахаас өмнө эдэлсэн хорих ялын хугацааг тоолохдоо хамгийн сүүлд авсан шагналын хоногийг оруулан тоолно.

142.4.Прокурор материалыг хүлээн авч үндэслэлтэй гэж үзвэл 10 хоногийн дотор дүгнэлтийн хамт шүүхэд хүргүүлж шийдвэрлүүлнэ.

АРВАННЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ БИЕИЙН ХҮЧ, ТУСГАЙ ХЭРЭГСЭЛ, ГАЛТ ЗЭВСЭГ ХЭРЭГЛЭХ ҮНДЭСЛЭЛ, ЖУРАМ

143 дугаар зүйл.Биеийн хүч, тусгай хэрэгсэл, галт зэвсэг хэрэглэх нийтлэг үндэслэл

143.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу биеийн хүч, нэг бүрийн болон олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгсэл, техник, галт зэвсэг хэрэглэж болно.

143.2.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн хэрэглэх тусгай техник, хэрэгсэл, галт зэвсэг, сумны жагсаалт, тэдгээрийг бүртгэх, олгох, буцаан авах, хадгалах журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

143.3.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч биеийн хүч, тусгай хэрэгсэл, галт зэвсэг хэрэглэх журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Улсын ерөнхий прокурортой хамтран батална.

143.4.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч биеийн хүч, тусгай хэрэгсэл, галт зэвсэг хэрэглэхдээ дараах нийтлэг шаардлагыг баримтална:

143.4.1.зөвхөн хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу хэрэглэх;

143.4.2.нэн тэргүүнд хэрэглэхгүй байх;

143.4.3.тухайн нөхцөл байдалд тохируулан хэрэглэх, хамгийн бага хохирол учруулахыг эрмэлзэх.

143.5.Биеийн хүч, тусгай хэрэгсэл, галт зэвсгийг бусдыг гутаан доромжлох, цээрлүүлэх, шийтгэх зорилгоор хэрэглэхийг хориглоно.

143.6.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, алба хаагч хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу биеийн хүч, тусгай хэрэгсэл, галт зэвсэг хэрэглэснээс үүссэн үр дагаврын төлөө хариуцлага хүлээхгүй.

143.7.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн биеийн хүч, тусгай хэрэгсэл, галт зэвсэг хэрэглэх явцад хүний амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учирсан тохиолдолд цагдаа, эмнэлгийн байгууллагад даруй мэдэгдэн, эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж үзүүлж, шууд захирах даргад, шууд захирах дарга нь прокурорт мэдэгдэнэ.

144 дүгээр зүйл.Биеийн хүч хэрэглэх

144.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч биеийн хүчийг дараах тохиолдолд хэрэглэнэ:

144.1.1.алба хаагчийн хууль ёсны шаардлагыг эсэргүүцсэн;

144.1.2.цагдаа, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад албадан хүргэх үед эсэргүүцэл үзүүлсэн;

144.1.3.нэг бүрийн тусгай хэрэгсэл, галт зэвсэг хэрэглэхээр энэ хуульд заасан тохиолдолд.

144.2.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учруулж болзошгүй байдлаар довтолсноос бусад тохиолдолд хүүхэд, жирэмсэн, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд биеийн хүч хэрэглэхийг хориглоно.

145 дугаар зүйл.Тусгай хэрэгслийн төрөл

145.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч дараах тусгай хэрэгсэл хэрэглэнэ:

145.1.1.нэг бүрийн;

145.1.2.олон хүнд нөлөөлөх;

145.1.3.бусад.

145.2.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэхдээ хамгаалах тусгай хэрэгслээр хангагдана.

146 дугаар зүйл.Хүн нэг бүрийн тусгай хэрэгсэл болон галт зэвсэгтэй адилтгах хэрэгсэл

146.1.Нэг бүрийн тусгай хэрэгсэлд дараах хэрэгсэл хамаарна:

146.1.1.гар, хөл, хурууны гав;

146.1.2.хүлэг, ороох цамц, хөдөлгөөн хязгаарлах бусад хэрэгсэл;

146.1.3.резин, төмөр сунадаг бороохой;

146.1.4.цахилгаан гүйдлээр цохигч, буу;

146.1.5.нулимс асгаруулагч, амьсгал боогдуулагчаар цэнэглэсэн буу, шүршүүр;

146.1.6.резин болон хуванцар сумтай буу;

146.1.7.хөл тушигч буу;

146.1.8.холбооны станц, дуу-дүрс бичлэгийн хэрэгсэл;

146.1.9.нэг бүрийн бусад тусгай хэрэгсэл.

147 дугаар зүйл.Нэг бүрийн тусгай хэрэгсэл хэрэглэх

147.1.Нэг бүрийн тусгай хэрэгслийг дараах тохиолдолд хэрэглэнэ:

147.1.1.өөрийн, бусдын амь нас, эрүүл мэндэд учирч болзошгүй аюулыг таслан зогсоох;

147.1.2.зэвсэглэсэн болон зэвсэг хэрэглэн эсэргүүцэж болзошгүй ялтан, хоригдлыг баривчлах;

147.1.3.хоригдол хорих ангийн алба хаагчийн тавьсан шаардлагыг хүч хэрэглэн эсэргүүцсэн;

147.1.4.алба хаагчийн аюулгүйн тойрогт зөвшөөрөлгүй нэвтэрсэн;

147.1.5.хоригдлыг хуяглан хүргэх;

147.1.6.хяналтад байгаа хоригдол амиа хорлох, өөрийн бие махбодид гэмтэл учруулах, оргон зайлж болзошгүй бол тэдгээрээс урьдчилан сэргийлэх;

147.1.7.хорих байгууллага дотор гарсан эмх замбараагүй байдлыг таслан зогсоох, хяналтаа авах, хорих байгууллага доторхи аливаа хууль бус үйлдлийг таслан зогсоох, хорих байгууллагыг бүслэн хаасныг чөлөөлөх;

147.1.8.бүх насаар хорих ял шийтгүүлсэн, сэтгэцийн эмгэг, сэтгэл санаа хүчтэй цочрон давчдсаны улмаас өөрийгөө удирдах чадваргүй, түүнчлэн согтууруулах ундаа, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн, эсхүл догшин хэрцгий авирлаж, бусдын амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгөд хохиро учруулахаар бол;

147.1.9.энэ хуульд галт зэвсэг хэрэглэхээр заасан бусад.

147.2.Хүүхэд, жирэмсэн эмэгтэй, хөгжлийн бэрхшээлтэй, өндөр настан, бэртэл гэмтэлтэй болох нь илэрхий мэдэгдэж байгаа, амь тэмцсэн хүнд нэг бүрийн тусгай хэрэгсэл хэрэглэхийг хориглоно.

148 дугаар зүйл. Олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгсэл

148.1.Олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгсэлд дараахь хэрэгсэл хамаарна:

- 148.1.1.олон хүнд нөлөөлөх нулимс асгаруулагч, амьсгал боогдуулагч;
- 148.1.2.усан хөөрөг;
- 148.1.3.утаан хөшиг үүсгэгч;
- 148.1.4.олон хүнд нөлөөлөх бусад тусгай хэрэгсэл.

149 дүгээр зүйл. Олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгсэл хэрэглэх

149.1.Олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгсэл хэрэглэх тухай шийдвэрийг хорих ангийн дарга, түүний эрх олгосноор тухайн ажиллагааг удирдаж байгаа албан тушаалтан гаргана.

149.2.Олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгслийг дараахь тохиолдолд хэрэглэнэ:

- 149.2.1.хорих ангид бүлэглэн халдсан;
- 149.2.2.хорих ангийн дотоод журмыг бүлэглэн зөрчсөн, эсхүл хорих ангид гарсан эмх замбараагүй байдлыг таслан зогсоох.

149.3.Олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгслийг хэрэглэхийн өмнө дараахь арга хэмжээг авна:

- 149.3.1.боломжтой тохиолдолд прокурорт мэдэгдэх;
- 149.3.2.тусгай хэрэгсэл хэрэглэх тухай анхааруулж, хууль бус үйлдлээ зогсоохыг шаардах.

149.4.Энэ хуулийн 149.3.2-т заасан шаардлагыг биелүүлээгүй, эсхүл хүний амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учрах бодит аюул үүссэн тохиолдолд олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгслийг шууд хэрэглэж болно.

150 дүгээр зүйл. Галт зэвсэг хэрэглэх үндэслэл

150.1.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч дараах тохиолдолд галт зэвсэг хэрэглэж болно:

- 150.1.1.хоригдол оргон зугтсан, оргохыг завдсан;
- 150.1.2.оргосон хоригдол, хоригдсон этгээд, ялтан нь өөрийн болон өөрийн, бусад хүний амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учруулж болзошгүй байдлаар довтолсон;

150.1.3.хорих ангид зэвсэглэн, эсхүл бүлэглэн халдсан, эсхүл хорих ангийн алба хаагчийн галт зэвсгийг булаахаар довтолсон;

150.1.4.галт зэвсэг, эсхүл хүний амь нас, эрүүл мэндэд ноцтой хохирол учруулж болох бусад зүйлээр зэвсэглэсэн хоригдол зэвсгээ хураалгах шаардлагыг үл биелүүлсэн;

150.1.5.хуяглан хүргэж байгаа хоригдлыг суллахаар зэвсэглэн, эсхүл бүлэглэн довтолсон;

150.1.6.хорих ангид эмх замбараагүй байдал үүсч, хүний амь нас, эд хөрөнгөд ноцтой хохирол учрах нөхцөл байдал бий болсон;

150.1.7.зэвсэглэсэн, зэвсэг хэрэглэн эсэргүүцэж болзошгүй хоригдлыг баривчлах.

150.1.8.нийтийг хамарсан нүүлгэн шилжүүлэх ажиллагаа болон хуяглан хүргэх ажиллагааны явцад гаднаас хүч хэрэглэн халдан довтолсон;

150.1.9.онцгой учралын үед объектын болон биечилсэн хамгаалалт зохион байгуулах явцад зэвсэглэн халдан довтолсон тохиолдолд;

150.1.10.эрх бүхий байгууллагын олгосон зөвшөөрлийн дагуу терроризмтэй тэмцэх, террорист үйлдлийн сөрөг тусгай ажиллагаанд оролцох, эрэн сурвалжлах, хойшлуулашгүй ажиллагаанд хуулийн хүрээнд дэмжлэг үзүүлэх, олон нийтийг хамарсан эмх замбараагүй байдал үүссэн тохиолдолд төрийн цэргийн болон хууль сахиулах байгууллагад хүч нэмэгдүүлэн дэмжлэг үзүүлэх явцад өөрийн болон хамтрагч бусад энгийн ард иргэдийг амь нас эрүүл мэндэд ноцтой хохирол учруулж болзошгүй тохиолдолд.

151 дүгээр зүйл. Галт зэвсэг хэрэглэх нийтлэг журам

151.1.Галт зэвсэг хэрэглэх сургалтад хамрагдан, галт зэвсэг хэрэглэх эрх олгогдсон хорих ангийн алба хаагч энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу галт зэвсэг хадгалах, биедээ авч явах, хэрэглэх эрхтэй.

151.2.Боломжтой бүх тохиолдолд галт зэвсэг хэрэглэхийн өмнө урьдчилан сануулна. Сануулга өгөх нь цаг алдаж хүний амь нас, эрүүл мэндэд ноцтой хохирол учруулж болзошгүй бодит эрсдэл үүссэн нөхцөлд галт зэвсгийг шууд хэрэглэж болно.

151.3.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч галт зэвсэг хэрэглэхийн өмнө дараах арга хэмжээг шат дараалан авах үүрэгтэй:

151.3.1.энэ хуулийн 150.1-д заасан тохиолдол бий болсон үед галт зэвсгээ бэлэн байдалд авах;

151.3.2.галт зэвсэг хэрэглэх тухай сануулах, тодорхой зай, байр тогтоох, хууль бус үйлдлээ зогсоохыг шаардах, эсхүл идэвхтэй үйлдэл хийхийг хориглох;

151.3.3.энэ хуулийн 151.3.2-т заасны дагуу сануулсны дараа тухайн хүн үйлдлээ үргэлжлүүлсэн тохиолдолд галт зэвсэг хэрэглэх.

151.4.Хуяглан хүргэж яваа хоригдол хорих ангийн алба хаагчийн галт зэвсгийг булаахаар довтолсон тохиолдолд галт зэвсэг шууд хэрэглэж болно.

151.5.Галт зэвсэг хэрэглэсний улмаас хүн гэмтсэн тохиолдолд эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж үзүүлж, эрүүл мэндийн байгууллагад хүргэнэ. Галт зэвсэг хэрэглэсэн тохиолдол бүрд прокурор, цагдаагийн байгууллагад мэдэгдэнэ.

151.6.Галт зэвсэг хэрэглэсэн тухай илтгэх, мэдээлэх журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Улсын ерөнхий прокурортой хамтран батална.

АРВАНХОЁРДУГААР БҮЛЭГ БУСАД

152 дугаар зүйл.Хууль зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлага

152.1.Энэ хуулийг зөрчсөн албан тушаалтны үйлдэл нь гэмт хэргийн шинжгүй бол Төрийн албаны тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

152.2.Энэ хуульд өөрөөр заагаагүй бол энэ хуулийг зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд Эрүүгийн хууль, эсхүл Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

153 дугаар зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох

153.1.Энэ хуулийг 2026 оны .. дугаар сарын .. -ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ИРГЭНИЙ ХЭРЭГ ШҮҮХЭД ХЯНАН ШИЙДВЭРЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 69 дүгээр зүйлийн 69.1 дэх хэсэгт “нэхэмжлэгчийн хүсэлтийг” гэсний өмнө “шүүхээс гарах шийдвэрийн биелэлтийг баталгаажуулах арга хэмжээ авах боломжийн талаар нэхэмжлэгчид танилцуулах үүрэгтэй бөгөөд” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 75¹ дүгээр зүйлийн 75¹.2.1 дэх заалтыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТУСГАЙ САНГИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 21² дугаар зүйлийн 21².3 дахь хэсэгт доор дурдсан агуулгатай 21².3.4 дэх заалт нэмсүгэй:

“21².3.4.Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасан шүүхийн шийдвэрийн дагуу хөдөлмөрийн чадваргүй тэтгэлэг төлөгчийн төлөх хүүхдийн тэтгэлгийг төрөөс урьдчилан төлөх.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ИРГЭНИЙ УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ,
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Иргэний улсын бүртгэлийн тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай хэсэг нэмсүгэй:

“19.6.Энэ хуулийн 19.1-д заасны дагуу бүртгүүлсэн хаягаар холбогдох төрийн байгууллагаас хуульд заасан мэдэгдэх хуудас, нэхэмжлэл зэргийг хүргүүлснийг хүлээн авагчид хүргүүлсэнд тооцно.”

2 дугаар зүйл.Иргэний улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.1 дэх хэсгийн “бүртгүүлнэ.” гэснийг “бүртгүүлэх үүрэгтэй.” гэж өөрчилсүгэй.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ,
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай хэсэг, заалт нэмсүгэй:

“8.8.7.Энэ хуулийн 8.1.10, 8.2-т заасны дагуу хуулийн хүчин төгөлдөр шүүхийн шийдвэрийг үндэслэн хуулийн этгээдийн удирдлага, гүйцэтгэх удирдлага өөрчлөгдсөн бол;

22.5.Энэ хуулийн 22.1, 22.4-т заасны дагуу бүртгүүлсэн хаягаар холбогдох төрийн байгууллагаас хуульд заасан мэдэгдэх хуудас, нэхэмжлэл зэргийг хүргүүлснийг хүлээн авагчид хүргүүлсэнд тооцно.”

22.6.Хуулийн этгээдийн мэдээлэлд өөрчлөлт оруулах, эрх шилжүүлэх тухай шүүхийн шийдвэрийн дагуу бүртгүүлэхэд энэ зүйлийн 22.4 дэх хэсэгт заасан шаардлага хамаарахгүй бөгөөд шийдвэр гүйцэтгэгчийн мэдэгдлийн дагуу улсын бүртгэлийн байгууллага энэ хуулийн 21.6-д заасан хугацаанд бүртгэж, хариу мэдэгдэнэ.”

2 дугаар зүйл.Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.4 дэх хэсгийн “бүртгүүлэх” гэснийг “бүртгүүлэх үүрэгтэй” гэж өөрчилсүгэй.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

139.1.Хариуцагч шүүхийн шийдвэрт заасан захиргааны шийдвэр, үйл ажиллагааг шүүхийн шийдвэрт өөрөөр заагаагүй бол энэ хуулийн 141.4-т заасан хугацаанд гаргах, хэрэгжүүлэх үүрэгтэй бөгөөд уг үүргийг хэрэгжүүлснээр шүүхийн шийдвэрийг биелүүлсэнд тооцно.

139.2.Хариуцагч шүүхийн шийдвэрт заасан үүргийг тухайн шийдвэрт, эсхүл энэ хуульд заасан хугацаанд хэрэгжүүлээгүй бол шүүхийн шийдвэрийг албадан гүйцэтгэнэ.

6/140 дүгээр зүйл.Төлбөр, хохирлын хэмжээг өөрчлөн тогтоосон, төлбөр хохирол гаргуулах тухай шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэх

140.1.Хариуцагч шүүхийн шийдвэрт заасан хугацаанд маргаан бүхий захиргааны актаар тогтоосон төлбөрийн хэмжээнд шүүхийн шийдвэрт заасны дагуу өөрчлөлт оруулна.

140.2.Маргаан бүхий захиргааны актаар тогтоосон төлбөрийг нэхэмжлэгч төлж барагдуулсан тохиолдолд шүүхийн шийдвэрээр тогтоосон зөрүүг захиргааны байгууллага нэхэмжлэгчид буцаан олгох, эсхүл дараагийн төлбөрт суутган тооцно.

140.3.Хариуцагч энэ хуулийн 140.1, 140.2-т заасан үүргийг зохих ёсоор биелүүлээгүй бол шүүхийн шийдвэрийг энэ хууль болон Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасан иргэний шийдвэр гүйцэтгэх журмын дагуу албадан гүйцэтгэнэ.

7/141 дүгээр зүйл.Захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэрийг албадан гүйцэтгэх ажиллагаа

141.1.Шүүгч дараах тохиолдолд шүүхийн шийдвэрийг албадан гүйцэтгүүлэхээр гүйцэтгэх хуудас бичнэ.

141.1.1.шүүхийн шийдвэрийг албадан гүйцэтгүүлэхээр хүсэлт гаргасан;
141.1.2.шүүхийн шийдвэрийг нэн даруй гүйцэтгэхээр хуульд заасан.

141.2.Гүйцэтгэх хуудас нь Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасан шаардлагыг хангасан байна.

141.3.Гүйцэтгэх хуудаст энэ хуулийн 141.2-т зааснаас гадна албадан гүйцэтгэх ажиллагааг эхлүүлэх хугацаа, шүүхийн шийдвэрийг хэрэгжүүлэх арга, хэлбэр, тогтоосон хугацааны дотор шүүхийн шийдвэрийг биелүүлээгүй тохиолдолд авах албадлагын арга хэмжээ болон хүлээлгэх хариуцлагын талаар тусгана.

141.4.Шүүгчийн туслах нь гүйцэтгэх хуудас бичигдсэнээс хойш 3 хоногийн дотор шүүхийн шийдвэр, гүйцэтгэх хуудас, шаардлагатай бусад баримт бичгийг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад, шүүхийн мэдэгдлийг шийдвэрийг гүйцэтгэвэл зохих этгээдэд хүргүүлнэ.

141.5.Гүйцэтгэх хуудсыг хүлээн авсан шийдвэр гүйцэтгэгч, шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага гүүнийг үл маргалдах журмаар нэн даруй биелүүлнэ.

141.6.Шийдвэр гүйцэтгэгч гүйцэтгэх хуудсыг Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасны дагуу хүлээн авч, захиргааны

шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа үүсгэх тогтоол үйлдсэний дараа холбогдох этгээдэд шүүхийн шийдвэр албадан гүйцэтгэх ажиллагаа эхэлснийг мэдэгдэж, шүүхийн шийдвэр биелүүлэх 20 хүртэл хоногийн хугацаа олгоно.

141.7.Мэдэгдэлд заасан хугацаанд шүүхийн шийдвэрийг биелүүлээгүй бол шийдвэр гүйцэтгэгч уг хугацаа дууссанаас хойш 3 хоногийн дотор албадлагын арга хэмжээ авахуулах тухай хүсэлтийг шүүхэд хүргүүлнэ.

141.8.Нэн даруй биелүүлэх шүүхийн шийдвэрийг дараах журмын дагуу гүйцэтгэнэ.

141.8.1.энэ хуулийн 137.6-д заасан шийдвэр гаргасан шүүгч 141.1.2-т зааснаар шүүхийн шийдвэрийн хамт гүйцэтгэх хуудас бичиж, шийдвэр гүйцэтгэгчид, энэ талаарх шүүхийн мэдэгдлийг холбогдох этгээдэд тус тус хүргүүлэх;

141.8.2.шийдвэр гүйцэтгэгч гүйцэтгэх хуудсыг хүлээн авмагц холбогдох этгээдэд шүүхийн шийдвэрт заасан хугацаа дуусахад сайн дураар биелүүлээгүй бол албадан гүйцэтгэх ажиллагаа шууд эхлэх талаар мэдэгдэнэ. Мэдэгдэлд шүүхийн шийдвэр биелүүлэх 7 хүртэл хоногийн хугацаа олгох;

141.8.3.мэдэгдэлд заасан хугацаанд шүүхийн шийдвэр биелэгдээгүй бол шийдвэр гүйцэтгэгч уг хугацаа дууссанаас хойш 1 хоногийн дотор албадлагын арга хэмжээ авахуулах тухай хүсэлтийг шүүхэд хүргүүлэх.

141.9.Захиргааны актын биелэлтийг түдгэлзүүлсэн шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэхэд тухайн актын агуулгаас хамаарч шийдвэр гүйцэтгэгч дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж болно:

141.9.1.тодорхой үйл ажиллагаа гүйцэтгэх, эсхүл гүйцэтгэхгүй байхыг хариуцагчид болон үүрэг хүлээсэн гуравдагч этгээдэд даалгах;

141.9.2.Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасан журмын дагуу эд хөрөнгийг битүүмжлэх;

141.9.3.энэ хуулийн 141.9.1-141.9.2-т заасан шийдвэр гүйцэтгэгчээс өгсөн үүргийг зөрчсөн буруутай этгээдэд албадлагын арга хэмжээ авах хүсэлтийг шүүхэд хүргүүлэх.

8/142 дугаар зүйл.Албадлагын арга хэмжээ

142.1.Шүүгч шийдвэр гүйцэтгэгчийн хүсэлтийг хүлээн авснаас хойш 3 хоногийн дотор шүүхийн шийдвэрийг биелүүлээгүй шалтгааныг судлан үзэж, хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр шийдвэрийг сайн дураар биелүүлээгүй бол хариуцагчид хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг 10 дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний мөнгөн торгууль оногдуулсан захирамж гаргаж, шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад хүргүүлнэ.

142.2.Хариуцагч хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас шүүхийн шийдвэрийг сайн дураар биелүүлээгүй нь тогтоогдвол сайн дураар биелүүлэх хугацааг шүүгч 14 хүртэл хоногоор сунгаж болно.

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ...дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЗАХИРГААНЫ ХЭРЭГ ШҮҮХЭД ХЯНАН ШИЙДВЭРЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

**1 дүгээр зүйл. Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд
дор дурдсан агуулгатай зүйл, хэсэг, заалт нэмсүгэй:**

1/135 дугаар зүйлийн 135.2 дахь хэсэг:

“135.2.Захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэхтэй холбоотой энэ хуулиар зохицуулаагүй бусад ажиллагааг Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасан журмын дагуу явуулна.”

2/136 дугаар зүйлийн 136.2 дахь хэсэг:

“136.2.Шүүхээс хууль бус болохыг нь нэгэнт тогтоосон шийдвэрийг агуулгаар нь дахин гаргасан бол шүүхийн шийдвэрийг биелүүлсэнд тооцохгүй бөгөөд шүүхийн шийдвэрийг албадан гүйцэтгэх үндэслэл болно.

Тайлбар: Шүүхээс хууль бус болохыг нь нэгэнт тогтоосон шийдвэрийн үр дагаварыг хадгалах зорилгоор өөр бусад эрх зүйн акт гаргасан, тухайлбал албан тушаалд тавигдах нийтлэг шаардлага, шалгуур үзүүлэлтийг өөрчлөх зэргээр нэхэмжлэгчийн эрхийг сэргээхгүй үр дагавартай шийдвэр гаргасан, үүний улмаас нэхэмжлэгчийн эрх зүйн байдал дээшлээгүй буюу өмнөх нөхцөл байдалтай адил байгаа тохиолдлыг ойлгоно.”

3/137 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх үндэслэл

137.1.Шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх үндэслэл нь шүүхийн шийдвэр болон түүний үндсэн дээр олгогдох гүйцэтгэх хуудас байна.

137.2.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг захиргааны хэргийн анхан шатны журмаар шийдвэрлэсэн шүүх удирдан явуулна.

137.3.Шүүхийн шийдвэр захиргааны байгууллагад ашигтайгаар гүйцэтгэгдэхээр бол Захиргааны ерөнхий хуулийн Наймдугаар бүлэгт заасан журмын дагуу гүйцэтгэнэ.

137.4.Шүүхийн шийдвэр захиргааны байгууллагын эсрэг гүйцэтгэгдэхээр бол шүүх шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагаар гүйцэтгүүлнэ.

137.5.Дараах шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэнэ:

137.5.1.хүчин төгөлдөр болсон шүүхийн шийдвэр;
137.5.2.захиргааны актын биелэлтийг түдгэлзүүлэх тухай хүчин төгөлдөр шүүгчийн захирамж;

137.5.3.хялбаршуулсан журмаар хэргийг хянан шийдвэрлэсэн шүүгчийн захирамж, шүүхийн тогтоол;

137.5.4.шийтгэвэр.

137.6. Дараах тохиолдолд шүүхийн шийдвэрийг нэн даруй гүйцэтгэнэ:

137.6.1.төрийн албан хаагчийг ажил, албан тушаалд нь эгүүлэн тогтоох тухай;

137.6.2.захиргааны актын биелэлтийг түдгэлзүүлэх тухай;
137.6.3.шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэх хугацаанаас хамаарч хүн, хуулийн этгээдэд ноцтой хохирол учрахаар бол түүний хүсэлтээр;

137.6.4.хуульд заасан бусад тохиолдол.

137.7.Энэ хуулийн 137.5.1-д заасан шүүхийн шийдвэрт энэ хуулийн 106.3.4, 106.3.6, 106.3.7-д заасан шүүхийн шийдвэр хамаарна.

137.8.Хуулийн хүчин төгөлдөр болсон шүүхийн шийдвэрээр үүрэг хүлээсэн этгээд шийдвэрт заасан хугацаанд сайн дураар биелүүлээгүй бол албадан гүйцэтгүүлэх тухай хүсэлтийг хэргийн оролцогч тухайн захиргааны хэргийг анхан шатны журмаар хянан шийдвэрлэсэн шүүхэд гаргана.”

4/138 дугаар зүйл. Захиргааны шийдвэрийг хүчингүй болгосон, илт хууль бус болохыг тогтоосон шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэх

138.1.Захиргааны акт, захиргааны хэм хэмжээний акт, захиргааны гэрээг хүчингүй болгох тухай, тэдгээрийг илт хууль бус болохыг тогтоосон тухай шүүхийн шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр болсноор маргаан бүхий шийдвэрийн эрх зүйн үйлчлэл дуусгавар болж, нэхэмжлэгчийн эрх сэргэнэ.

138.2.Шүүхийн шийдвэрээр хүчингүй болсон, илт хууль бус болохыг тогтоосон захиргааны шийдвэрийг хэрэгжүүлсний улмаас бусдад учруулсан хохирлыг буруутай этгээд өөрөө хариуцна.

138.3.Хариуцагч энэ хуулийн 139.1-д заасан шийдвэрээр тодорхой үүрэг хүлээсэн боловч биелүүлээгүй бол шүүхийн шийдвэрийг энэ хуульд заасан журмын дагуу албадан гүйцэтгэнэ.

138.4.Захиргааны хэм хэмжээний актыг бүхэлд нь, эсхүл зарим хэсгийг хүчингүй болгосон, эсхүл хүчин төгөлдөр бус болохыг тогтоосон шүүхийн шийдвэрийн дагуу холбогдох бүртгэл хийхийг шийдвэр гаргасан шүүгч захиргааны хэм хэмжээний актын улсын нэгдсэн бүртгэл хариуцсан байгууллагад үүрэг хүлээлгэнэ.

5/139 дүгээр зүйл.Захиргааны шийдвэр гаргахыг даалгасан шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэх

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЭРҮҮГИЙН ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Эрүүгийн хуулийн 21.7 дугаар зүйлд доор дурдсан агуулгатай 2 дахь хэсэг нэмсүгэй:

“2.Хөдөлмөрийн чадваргүй эцэг, эх, эхнэр, нөхөр, төрүүлсэн болон үрчилж авсан хүүхдээ тэжээн тэтгэх, асран хамгаалж, харгалзан дэмжихээр тогтоосон шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэхээс зайлсхийсэн бол хоёр мянга долоон зуун нэгжээс таван мянга дөрвөн зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл зургаан сараас нэг жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл зургаан сараас нэг жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.”

2 дугаар зүйл. Эрүүгийн хуулийн 21.7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

“1.Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад хөрөнгийн мэдүүлгээ зориуд буруу гаргасан, эд хөрөнгөө нуун дарагдуулсан, бусдад шилжүүлсэн, үрэгдүүлсэн, оршин суух хаягаа өөрчилсөн, дүр эсгэн биелүүлсэн, битүүмжилсэн, хураан авсан хөрөнгийг дүр мэдэн захиран зарцуулсан, дүр үзүүлсэн гэрээ байгуулсан, тодорхой үүрэг гүйцэтгэх, гүйцэтгэхгүй байхыг даалгасан шийдвэрийг биелүүлээгүй, дүр эсгэн биелүүлсэн, эсхүл биелүүлэхэд зориуд саад учруулсан бол хоёр мянга долоон зуун нэгжээс таван мянга дөрвөн зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл зургаан сараас нэг жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл зургаан сараас нэг жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.”

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

БАНКНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Банкны тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.2.7 дахь заалтын “шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтсийн дарга” гэснийг “иргэний шийдвэр гүйцэтгэгч” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

142.3.Албадлагын арга хэмжээ ногдуулсан захирамжид хэрэгжих хугацааг 14 хүртэл хоногоор тогтоох бөгөөд торгуулийн хэмжээг тогтоохдоо шүүгч хариуцагчийн санхүүгийн болон бусад нөхцөл байдлыг харгалзан үзнэ.

142.4.Шүүгчийн захирамжийг хүлээн авсан даруй шийдвэр гүйцэтгэгч албадлагын арга хэмжээг хэрэгжүүлэх ажиллагааг Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасан журмын дагуу шүүгчийн захирамжид заасан хугацааны дотор хэрэгжүүлнэ.

142.5.Албадлагын арга хэмжээ авагдсан боловч энэ хуулийн 142.3-т заасан хугацаанд шүүхийн шийдвэрийг биелүүлээгүй хариуцагчид тухайн албадлагын арга хэмжээг шүүгч шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэх хүртэл хэдэн ч удаа ногдуулж болно.

142.6.Албадлагын арга хэмжээ авах тухай шүүгчийн захирамж гарсны дараа хариуцагч шүүхийн шийдвэрийг биелүүлбэл хамгийн сүүлд ногдуулсан торгуулийн төлбөрийг хариуцагчаас гаргуулахгүй байж болно.

142.7.Захиргааны шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа нь захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх ажиллагааны бие даасан, үргэлжилсэн албадлагын үе шат тул энэ хуулийн дагуу явуулсан ажиллагаанд талууд гомдол гаргахгүй.

142.8.Захиргааны шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд талуудаас гаргах гомдлыг Иргэн, захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасан шийдвэр гүйцэтгэлийн шүүгч Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн 13-19 дүгээр зүйлд заасан журмыг төсөөтэй хэрэглэн шийдвэрлэнэ.

9/143 дугаар зүйл. Шүүхийн шийдвэр биелүүлээгүй этгээдэд хүлээлгэх хариуцлага

143.1.Шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэлгүй хоёр буюу түүнээс дээш удаа албадлагын арга хэмжээ авагдсан хариуцагчид шүүгч Төрийн албаны тухай болон холбогдох хуульд заасан сахилгын шийтгэлийг ногдуулуулахаар эрх бүхий дээд шатны байгууллага, албан тушаалтанд мэдэгдэл хүргүүлнэ.

143.2.Энэ хуулийн 143.1-д заасан мэдэгдлийг хүлээн авсан эрх бүхий албан тушаалтан, байгууллага мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойш 30 хоногийн дотор хуульд заасан сахилгын шийтгэлийг шүүхийн шийдвэрийг биелүүлээгүй этгээдэд ногдуулж, энэ тухай шүүхэд мэдээлнэ.

143.3.Шүүхийн шийдвэрийг биелүүлээгүйн улмаас сахилгын шийтгэл хүлээсэн нь тухайн албан тушаалтныг шүүхийн шийдвэр биелүүлэх энэ хуульд заасан албадлагын арга хэмжээнээс чөлөөлөх үндэслэл болохгүй.

143.4.Энэ хуульд заасан албадлагын арга хэмжээ авагдсан, хариуцлага хүлээсэн нь шүүхийн шийдвэр биелүүлэхээс зайлсхийсэн, шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд саад учруулсан этгээдэд Эрүүгийн хууль, Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэхэд саад болохгүй.

143.5.Энэ хуулийн 143.4, Захиргааны ерөнхий хуулийн Наймдугаар бүлэгт заасны дагуу шүүхийн шийдвэрийг тогтоосон хугацаанд биелүүлээгүй захиргааны

байгууллага, албан тушаалтны мэдээллийг захиргааны хэргийн шүүхийн бүртгэлд бүртгэж, тухайн шүүхийн цахим санд олон нийтэд байршуулна.

2 дугаар зүйл.Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн дараах хэсэг, заалтыг доор дурдснаар тус тус өөрчлөн найруулсугай:

1/135 дугаар зүйлийн 135.1 дэх хэсэг:

"135.1.Хэргийн оролцогчид шүүхийн шийдвэрийг тогтоосон хугацаанд сайн дураар биелүүлэх үүрэгтэй бөгөөд биелүүлээгүй тохиолдолд энэ хуульд заасан журмын дагуу албадан биелүүлнэ."

2/136 дугаар зүйлийн 136.1 дэх хэсэг:

"136.1.Хариуцагч шүүхийн шийдвэрт заасан захиргааны акт, захиргааны хэм хэмжээний актыг гаргах, захиргааны гэрээ байгуулах, эсхүл шүүхийн шийдвэр, мэдэгдэлд заасан үүргийг тогтоосон хугацаанд, зохих ёсоор биелүүлсэн бол шүүхийн шийдвэрийг биелүүлсэнд тооцно."

3 дугаар зүйл.Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 136 дугаар зүйлийн гарчгийг "Шүүхийн шийдвэрийг биелүүлсэнд тооцох" гэж, 43 дугаар зүйлийн 43.5 дахь хэсэгт "шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага" гэснийг "иргэний шийдвэр гүйцэтгэх алба" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

4 дүгээр зүйл.Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ЗӨРЧЛИЙН ШАЛГАН ШИЙДВЭРЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.8 дугаар зүйлийн 6.9, 9-д “ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч” гэснийг “шийдвэр гүйцэтгэгч” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ДААТГАЛЫН МЭРГЭЖЛИЙН ОРОЛЦОГЧИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Даатгалын мэргэжлийн оролцогчийн тухай хуулийн 43 дугаар зүйлийн 43.2.3 дахь заалтын “шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын” гэсний дараа “иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ҮНЭТ ЦААСНЫ ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ТУХАЙ
ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуулийн 42 дугаар зүйлд дараах хэсэг нэмсүгэй:

"42.19.Шүүхийн шийдвэрээр өмчлөх эрх өөрчлөхөөр тогтоосон бол шийдвэр гүйцэтгэгчийн заасан хугацаанд энэ хуулийн 42.7-д заасны дагуу өмчлөх эрхийн бүртгэлд өөрчлөлт оруулж, ажлын 3 хоногийн дотор хариу мэдэгдэнэ.

42.20.Энэ зүйлийн 42.19-д заасан үнэт цаасны өмчлөх эрхийн бүртгэлийн үйлчилгээний хөлсийг өмчлөх эрх шилжүүлэн авч байгаа этгээд хариуцна."

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ТАТВАРЫН ЕРӨНХИЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Татварын ерөнхий хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.2.2 дахь заалтын "шүүгч" гэсний дараа "Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасан шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад иргэний шийдвэр гүйцэтгэгчид" гэж, "үг" гэсний дараа "шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад тухайлсан нэг төлбөр төлөгчийн нуугдмал эд хөрөнгийг илрүүлэх" гэж тус тус нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл. Татварын ерөнхий хуулийн 56 дугаар зүйлийн 56.2 дахь хэсэгт "шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад" гэснийг "иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албанд" гэж өөрчилсүгэй.

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭН ГАДААДАД ХУВИЙН ХЭРГЭЭР ЗОРЧИХ,
ЦАГААЧЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Монгол Улсын иргэн гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 4/-г "шийдвэр байгаа" гэсний дараа "Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасны дагуу төлбөртэй этгээдийн бүртгэлд төлбөр төлөгчийг оруулсан" гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**САНХҮҮГИЙН ЗОХИЦУУЛАХ ХОРООНЫ ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН ТУХАЙ
ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.2.4 дэх заалтад "шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын" гэсний дараа "иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны" гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ДААТГАЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Даатгалын тухай хуулийн 81 дүгээр зүйлийн 81.2.3 дахь заалтын "шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын" гэсний дараа "иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албаны" гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ЗЭЭЛИЙН МЭДЭЭЛЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Зээлийн мэдээллийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.4 дэх "шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагаас" гэснийг "иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албанаас" гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ ТУХАЙ ХУУЛИЙГ
ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. 2017 оны 6 дугаар сарын 9-ний өдөр баталсан Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ҮЛ ХӨДЛӨХ ЭД ХӨРӨНГИЙН БАРЬЦААНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ
ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Үл хөдлөх эд хөрөнгийн барьцааны тухай хуулийн 52 дугаар зүйлийн 52.3.1 дэх заалтад "шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага" гэснийг "иргэний шийдвэр гүйцэтгэх алба" гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ЭД ХӨРӨНГИЙН ЭРХИЙН УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ТУХАЙ
ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 30 дугаар зүйлийн 30.1.4 дэх заалтад "шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагаас" гэснийг "иргэний шийдвэр гүйцэтгэх албанаас" гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо, шийдвэр гүйцэтгэгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг